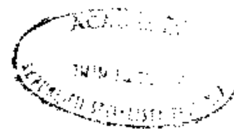
Coperta: *Cristea Müller*

G. CĂLINESCU

O P E R E

10

NUVELE
ALTE POEZII
HORAŢIU: „OPERE" (TRADUCERE)

1976

E D I T U R A   M I N E R V A

Ediție îngrijită de Andrei Rusu

NUVELE

TREI NUVELE
(1949)

CUVÎNT ÎNAINTE

Aceste trei narațiuni au apărut în cursul anului 1948, în *Națiunea* și *Viața românească*, unde, dată fiind natura lor, e posibil să nu fi fost descifrate exact. Ele își au rostul numai împreună, ca o evocare triptică a trecutului nostru progresist. Cea dintîi desenează figura lui N. Bălcescu, himerică și pozitivă totdeodată, în mijlocul unei societăți pestrițe; cea de a doua redeșteaptă silueta unui tînăr poet care, bolnav și redondant byronian, a crezut nu mai puțin în progres, fiind unul dintre veritabilii « roșii », de unde și simbolizarea lui prin sîngele hemoptiziilor sale. Dialogurile au fost întocmite, în marginile impuse de legile ficțiunii, cu texte autentice. Însă, firește, a face literatură cu oameni ai trecutului duce la primejdia arheologiei. Un roman lung pe tema 1848 devine inevitabil « romanțare ». De aceea m-am limitat a compune două vignete, în stil Célestin Nanteuil, fără pretenții de profunditate, pentru ca prin anume joc de culori, umbre și gesturi solemne, să trezesc emoția cititorului pentru eroii noștri sociali. Am aplicat puțin metoda de a grava realitatea trecută a lui C. Negruzzi din *D. Scavinski*. A treia narație este în stil neosămănătorist, tratînd despre răscoala de la 1907, cu evitarea idilismului, dar în aceeași tehnică de contraste pictorice și de cadențe, indicate în scandarea tablourilor. Țărani și moșieri stau față în față într-o ură de clasă înverșunată, în care mai dăinuie la acea epocă urme de slăbiciuni morale. Absurdul urlet final al fetei de moșier la apropierea inocentului Niță e de natură a învedera prăpastia dintre cele două clase. Sfîrșitul oarecum paradoxal al narațiunii nu vrea decît să sublinieze, prin figura lui Niță, lipsa unei ferme conștiințe de clasă din partea țărănimii, la acea epocă.

Aceste lămuriri nu au alt scop decît a atrage atenția că procedeul sugestiv, pentru care se solicită cititorului un anume chip de a privi desenul, e indicat de materia retrospectivă.

G. C.

« IUBITA » LUI N. BĂLCESCU

În anticamera boierului V. se prezentară la o « soarea » prin luna mai 1848, doi musafiri cu totul neobişnuiţi. Unul părea înalt şi deşirat, dar poate nu era astfel decît prin raport la cel de al doilea, care era scund. Amîndoi se aflau înfăşuraţi în pelerine largi, negre, cu poala aruncată în stil carbonaro pe deasupra umărului sting, iar pe cap purtau nişte respectabile ţilindre cu straşina foarte lată şi răsucită. Un lacheu şi un slujitor în costum arnăuţesc cu găitane se repeziră să le ajute a se dezbrăca de mantii. Musafirii rămaseră în redingote lungi, umflate ca crinolinele, foarte strînse pe talie. Pantalonii de nanking negru din ce în ce mai strîmţi jos erau întinşi prin bendiţe trecute pe sub pantofii cu catarame de argint. Cravate enorme, sumbre, le înfăşurau gîtul, dîndu-le un aer sever infatuat. Bărbatul cel înalt îşi trecea mîinile peste pletele lungi, ce-i cădeau întocmai ca unui diacon pe dinapoia urechilor. Deşi părea a nu fi mai în vîrstă de 30 de ani, avea părul rărit şi ţeasta şi occiputul i se vedeau pe alocuri. În dreapta şi în stînga anticamerei se găseau cîte o oglindă de Veneţia. Fiecare din cei doi se privi cîteva clipe în cîte una, întorcîndu-şi spatele reciproc în planul real şi reîntîlnindu-se cu faţa în planul răsfrînt. Fizionomia bărbatului înalt, văzută în lividitatea oglinzii, era extraordinară. Omul purta mustăţi şi o barbă submaxilară, în

maniera Cavour, însă perii tunşi foarte scurt constituiau doar nişte umbre, încît în anume unghi de vedere faţa părea complet rasă şi supusă unui joc violent de clar-obscur. În această postură proeminenţele faciale ale craniului se profilau sub pielea palidă şi ofereau spectacolul unei feţe inverosimil de lungi, pornind din mijlocul de sus al capului. Fruntea, umerii obrajilor se bombau brutal, nişte sprîncene stufoase şi îmbinate umbreau ochi profunzi, sclipitori de penetraţie, obrajii, bărbia, cu tot puful mustăţilor şi bărbii, dădeau o impresie de goliciune asimetrică, de spiritualizare prin aspră asceză. Personajul se întoarse pe călcîie din faţa oglinzii, reîntîlnindu-se faţă în faţă cu tovarăşul său, care făcuse simultan o mişcare asemănătoare. Acesta, mult mai tînăr, un adolescent aproape de 17 ani, mimetiza fizic şi vestimentar pe tovarăşul său. Mustăţile şi barba erau mai abundente şi în contrast cu juvenilitatea feţei pătrate şi oacheşe, cu bărbie lată. Un surîs, uşor bufon, îi şedea în permanenţă pe buze. Umărul stîng se accentua de o nu neglijabilă cocoaşă. Cei doi porniră aliniaţi şi în pas militar către salonul dinăuntru sub candelabrele căruia mişuna o societate foarte colorată.

Boierul V. trecea drept un prieten al « căuzaşilor » şi primea în casa lui, pe faţă ori în confidenţă, numeroşi progresişti, cărora nu rareori le oferea, pe cît se bănuia, mijloace pecuniare. El însuşi poseda o avere impunătoare în moşii, acareturi, scule şi robi ţigani. Cu toate acestea, ţinuta lui politică era ambiguă. Boierul V. intra mai degrabă şi cu relativă sinceritate în categoria boierilor « luminaţi şi generoşi », fiind totdeodată un intim al lui vodă Bibescu şi păstrînd legături cu boierimea bătrînă şi de moravuri patriarhale şi retrograde. El însuşi, în prefacerea tot mai repede a moravurilor, stăruia în înveşmîntarea orientală, cu mici corectări. Părul alb, despicat printr-o cărare, era lăsat preoţeşte spre umeri, nu fără analogie cu capelura căuzaşilor. Barba, foarte pieptănată, răsfirată pe piept şi imaculată, era tăiată rectangular. Deşi purta feregea, caftan, nu şedea niciodată, la reuniuni, culcat pe divan, ci în picioare

sau pe fotoliu. Rezemat, cu anteriul său purpuriu, de speteaza joasă a unui scaun Empire, avea demnitatea unui prelat rătăcit în mijlocul mondenităţii. Degetele lui numărau mecanic boabele mari ale unor mătănii de chihlibar. Casa boierului V. prezenta caracterele incertitudinii lui morale. Salonul în care intrară cei doi musafiri era în stil oriental. Tavan cu ornamente florale în ştuc alb, pereţi văruiţi, şaluri turceşti pe pereţi, covoare persane pe duşumele, divane cu suluri de-a lungul pereţilor. Dar totdeodată în faţa divanelor erau gheridoane occidentale, fotolii şi taburete, pe pereţi, în afară de iatagane şi şuşanele intarsiate cu sidef, portrete în ulei de femei şi bărbaţi în costum modern, executate la Viena. Trei candelabre foarte rămuroase şi poleite erau deopotrivă de modă occidentală. În celelalte odăi, ale căror uşi şedeau larg deschise de perete, se vedeau de asemeni candelabre veneţiene din ciucuri de cristal. Odăile laterale de altfel erau mobilate complet europeneşte, fiind tapetate cu mătase şi una din ele avînd chiar cămin parizian în mensolă de marmură, în vreme ce în salonul văruit se găseau două mari sobe albe cu coloane ionice în olane. O odaie conţinea canapele şi fotolii Aubusson şi o bibliotecă în lemn de nuc, în care se vedeau cotoarele aurite ale ediţiilor originale din operele lui Voltaire, Helvetius şi volume din *Enciclopedie*. Altă odaie, mai mică, avea mobilă Empire, un clavir şi o harfă. Un scrin negru şedea ca un altar sub portretul unei femei cu nas acvilin şi cu zulufi. În toate odăile, indiferent mobilierul, pe peretele de la răsărit se afla cîte o icoană cu candelă aprinsă dinainte-i. Cînd cei doi musafiri apărură în salonul alb, se produse o mişcare în cercurile soarelei. Boierul V., care stătea în picioare între un prelat şi un ofiţer, înaintă un pas şi se opri zîmbitor şi în aşteptare, nesocotind convenabil pentru vîrsta şi boieria lui a se mişca mai mult. Cei doi înaintară spre el şi-i făcură o plecăciune sincronică foarte adîncă, întinzînd mîna dreaptă în jos ca la o metanie. Apoi repetară aceeaşi plecăciune în dreapta şi-n stînga, mai moderată, către invitaţi. Bătrînul boier le luă mîna pe

rînd la amîndoi, ţinîndu-le-o strînsă între ale sale, nu fără o anume solemnitate, silindu-se a fi amabil, fără nici o împuţinare a privilegiilor sale, întrebînd pe unul de sora Sevastiţa, pe celălalt de fratele Ion. Cu tot protocolul, se simţea o intimitate de ordin familial. Ceea ce, de fapt, şi era în această societate de boieri, unii conservatori, alţii mai mult ori mai puţin progresişti, mergînd pînă la ideea revoluţionară. Legaţi prin raporturi de rudenie, se menajau, şi în ciuda oroarei de ordin ideologic, cultivau afinităţile sangvine, cei bătrîni sperînd o îmblînzire din partea celor tineri, aceştia din urmă nădăjduind convertirea celor bătrîni şi colaborarea. Ofiţerul care şedea alături de boierul V. păstra singur o ţinută arogantă. Bărbat în vîrstă, cu grad de general, avea o uniformă pe talie ca şi redingota civilă, bătută în fireturi ca o haină de diplomat. Pentru el, şedea la uşă, drept, nemişcat, asemeni unui lacheu, un pompier folosit ca soldat de ordonanţă. În spenţer şi pantaloni cu benzi late şi paspaler de postav roşu, cu podgalţ negru la gît şi bumbi de alamă strălucitori, ţinea pe cap casca de alamă, pe creştetul căreia, ca pe coiful lui Agamemnon, fîlfîia o creastă de lînă roşie, numită pisicuţă. Generalul cu mustaţă căruntă, tăiată în perie, şi cu fălci dure, nutrea idei foarte reacţionare şi autoritare şi privi pe cei doi musafiri aproape cu mînie. Totuşi, stăpînindu-şi antipatia, din calcule inerente poziţiei sale echivoce, se plecă ceremonios la salutul lor. Boierul V. ţinu cu orice chip să prezinte personajelor noastre pe « demoazele ». La un semn al său se apropiară trei fete între 12 şi 17 ani, rumene la faţă, înzulufate şi cu obraji foarte rotunzi, poate şi din cauză că pe sub zulufi părul le era ridicat înspre vîrful capului, aşa încît deasupra gulerelor de dantelă scrobită păreau tunse mărunt. Ele purtau un fel de crinoline albe mai băţoase şi mai drepte, în picioare papuci de atlas legaţi cu şireturi pe picior şi pantaloni cu tivuri de horbotă ieşind de sub rochie şi căzînd pînă peste meşi. Timide şi totuşi cu mină ştrengărească de colegiene, demuazelele, ţinîndu-se cu mîinile de crinoline, făcură în faţa celor doi cîte-o

reverenţă adîncă, combinată cu knix. Eroul nostru cel mai tînăr, în culmea bunei dispoziţii, le răspunse şi el cu knix feminin, ţinîndu-se de capetele redingotei, în vreme ce eroul cu craniu bombat le salută cu o plecăciune afabilă şi serioasă. De bună seamă că musafirul cu umăr cocoşat era mai familiar cu demuazelele cu care intră îndată în conciliabule foarte însufleţite. Lachei şi slugi în costum arnăuţesc păşeau cu tablale încărcate cu dulceţuri, cafele, vişinapuri şi vutci şi le puneau pe numeroasele gheridoane ce alcătuiau centre de convorbire. Tinerele fete invitară pe cei doi la dulceţuri şi cea mică trase chiar pe amabilul cocoşat de redingotă. Tînărul cu fruntea bombată părea preocupat. Într-un grup, unul cu o broşură în mînă citea şi comenta misterios:

— « Cînd o naţie nu înaintează, ea dă înapoi ».

— *Il a raison*, observă un june bărbat, clasat drept bonjurist.

— Să înaintăm, adăogă altul, dar cu socoteală.

Toţi izbucniră în rîs şi lucrul ar părea inexplicabil pentru cine nu ştie că invitatul era poreclit « boier Socoteală », fiindcă dorea orice progres însă « cu socoteală ». Era un bărbat de vreo 50 de ani, plin la faţă, cu ochii mici, maliţioşi, tuns căzăceşte la cap şi cu atît mai original cu cît era încins ca o viespe cu redingotă foarte strîmtă pusă pe o cămaşă impecabilă de mătase punctată cu butoni de aur. Purta pantaloni cadrilaţi. Conservatorismul lui nu se explica prin vreo stare materială excepţională. Dimpotrivă, sărac şi căftănit cu un mic şi recent grad de boierie, trăia pe la curţi aristocratice, prestînd felurite mici servicii, fiind foarte priceput şi umblat prin lume. Mijlocea discret căsătorii în lumea mare, tocmindu-se cu tact asupra zestrei. Cititorul continuă lectura şi mai în şoaptă:

— « . . . a se obori orice privilegiuri personale, sau de naştere».

Fu un moment de tăcere. În fine, bonjuristul izbucni:

— Bravo!

O tînără femeie care şedea într-un fotoliu în cercul lor, urmărind cu o faţă pură ca sideful şi oblongă conversaţia şi clătinînd din cînd în cînd zulufii şi cerceii de perle din urechi, întrebă amuzat scandalizată şi cu graţios accent moldovenesc:

— Oare şe vrasăzică aiasta?

— Vrea să zică, cinstită demuazelă, zise boier Socoteală, că de aci încolo nu mai ai nici rang, nici titlu.

— Nu mai sînt adică serdăreasă?

— Nu, demuazelă!

— O! se irită imperceptibil tînăra femeie, în timp ce cu ochii clari urmărea atent pe musafirul cu plete care se alăturase gînditor de acest grup.

Cocoşatul făcu discret cu cotul tovarăşului său matur, şoptindu-i: « Ar fi bună pentru cauză! » Celălalt tăcu şi continuă să privească, cu zîmbet blînd, fără a participa la convorbire. Grupul îl considera cu deferenţă şi încredere ca şi cînd l-ar fi cunoscut, cum era şi adevărul. Musafirul ştia prea bine că ideile erau ale partidei naţionale din Moldova care conspira împotriva domniei reacţionare a lui M. Sturza.

— Dar moşiile au să se ia? întrebă cu oarecare naivitate şi îngrijorare unul.

— Ba bine că nu, interveni focos bonjuristul, să se facă dreptate ţăranilor.

— Să se facă, comentă boier Socoteală, dar cu... Observînd feţele pornite pe zîmbet ale interlocutorilor, abandonă ideea.

— Dar noi din ce vom trăi, cu ce ne vom ţine rangul? se căină cu uimită fizionomie tînăra doamnă.

— Nu vor mai fi ranguri. Libertate, egalitate, fraternitate, zise bonjuristul, ridicînd puţin tonul.

Boierul V., îngrijorat de animaţia grupului, se apropie părinteşte şi se făcu a întreba dacă toţi au luat dulceţi şi cafele, şi fără a mai aştepta răspuns, bătu din plame şi chemă un lacheu cu tablaua. Demuazela serdărească, spre a-şi acoperi turburarea, luă o dulceaţă, apoi un pahar de cleştar, pe care-l duse la gură, cu ochii mereu spre musafirul sumbru.

— Monsiu! zise atunci una din cele trei demuazele, nu cunoşti pe tanti?

Uită să spună însă numele ei. Musafirul execută o închinăciune, demuazela serdărească îi făcu un semn spre un fotoliu. Musafirul se aşeză, iar odată cu el, mecanic, luă loc pe un fotoliu apropiat şi prietenul cu umăr pronunţat. Ca spre a se scuza, musafirul zise:

— Este secretarul meu!

— Chiar în chestiuni de inimă?

— Da! răspunse, după o scurtă ezitare, tînărul.

Cocoşatul păru foarte satisfăcut şi se îndesă mai bine în fotoliu, luînd o ceaşcă de cafea de pe gheridon.

— Este adevărat, anchetă tînăra serdăreasă, că vor să ne ia robii?

— Să-i ia, nu! Să-i emancipeze, ca oameni ce sînt.

— Să-i slobozească, să-i ia, una mi-i. Cine îmi va crohmăli horbotele?

— Marşanda, stimată duducă, informă boier Socoteală.

— Oh! Doamne! Ce idei năstruşnice! Cum puteţi gîndi asemenea lucruri?

Prin ochii profunzi ai musafirului trecură lumini stranii, din politeţă el se feri a contraria pe serdăreasă a cărei frumuseţă părea să-l intereseze. « Secretarul » clipea la el din ochi semnificativ. Deodată cele trei demuazele se apropiară şi cea mai mică îl întrebă dacă nu vor să danţeze. Cel mai entuziast la invitaţie fu junele cocoşat, care invită pe demuazela mijlocie. Bonjuristul luă pe cea mai mare, musafirul în negru pe serdăreasă, în vreme ce demuazela cea mică trecu în salonul de alături la clavir. Se învîrtiră foarte decent într-o parte a salonului, în vreme ce restul era cufundat în convorbiri pe grupuri.

— După înfăţişare păreţi poet sau militar, spuse danţînd serdăreasa către companion. Aveţi o privire focoasă.

— În mine arde o flacără, consimţi foarte serios cavalerul.

— Sînteți leitenant, monsiu?

Danțatorul nu răspunse, privind numai zîmbitor și distrat pe serdăreasă în ochi, în schimb cocoșatul care valța foarte aproape, ca un demon ocrotitor, făcu un semn afirmativ.

— La ce vă gîndiți așa visător? Ochii d-voastră, monsiu, au ceva turburător.

O umbră de maliție trecu prin pupilele cavalerului.

— Mă gîndesc la Ea.

— O, eram sigură. Nici nu se putea altfel. E frumoasă?

— Cea mai frumoasă din lume!

— Înaltă?

— Stă în sferele cele mai înalte.

— E un înger atunci!

— E o zeiță.

— Cine să fie fericita muritoare? Mă faci curioasă.

— Ea nu e muritoare.

— Nu te înțeleg. Te-ai îndrăgostit de năluci?

— Nu, e vie.

— Pricep, ești poet și vorbești metaforic. Cum sînt ochii ei?

Pretinsul « leitenant » avu o ezitare. Cocoșatul care se învîrtea pe alături cu demuazela lui răspunse pentru el: « albaștri ».

— Da, confirmă leitenantul, privind pe serdăreasă fix în ochi, sînt albaștri, coloarea speranței.

Serdăreasa, care avea și ea ochi albaștri, lăsă pleoapele în jos. Sentimentul ei vag fu că danțatorul face aluzie la ea. Foarte emoționată, ea rîse mărunt și profită de încetarea valțului spre a se depărta puțin de ochii insistenți. Leitenantul îi oferi brațul și serdăreasa îl conduse spre salonul alăturat, cu harfă. Cocoșatul, care-și lăsase demuazela, veni repede și el și se așeză alături de « leitenant », în vreme ce serdăreasa pe un taburet se juca cu mîinile printre coardele harfei. Leitenantul intui inconveniența aparentă a unui terț în convorbirile intime și se scuză din nou, neîntrebat:

— Este secretarul meu.

După un minut de tăcere, leitenantul întrebă:

— Pentru ce, demuazelă serdăreasă, te arăți așa de mirată de progres?

— Fiindcă am moșii, robi.

— Ești bogată?

— Foarte bogată.

— Asta e bine.

— Va să zică dumneata nu ești revoluționar.

— Ba sînt. Însă aș vrea să mă căsătoresc cu o femeie foarte bogată.

— O! Nu ești deloc poet, cum te-am crezut, mergi de-a dreptul la țintă. Îmi place măcar că ești sincer. Și pentru ce îți trebuie matale moșii drept zestre?

— Ca să cumpăr arme, de va fi nevoie, dacă așa va voi Dumnezeul armatelor.

— Arme? Pentru ce?

— Pentru înălțarea plebeianismului la putere.

— Mă sperii. Și de ce să se înalțe plebeianismul la putere?

— Fiindcă așa vrea istoria. La început. . .

— La început, îi luă vorba din gură cocoșatul, statul a fost domnesc, apoi s-a făcut boieresc sau aristocratic, apoi fanariot sau orășenesc, ori burges, apoi ciocoiesc ori biurocrat și acum este pe cale a se face românesc sau democratic.

— Poporul, continuă crezutul leitenant, din rob se preface serf, apoi proletar, apoi posesor. Voiesc ca românii să fie liberi, egali, proprietari de pămînt. . .

— . . . și frați asociați la fapta unui progres comun, îi luă vorba din gură cocoșatul.

— Așa e! continuă cel dintîi. Apoi, ca spre a se scuza: E secretarul meu.

Aprins de principiile enunțate, musafirul în redingota neagră se ridicase de pe fotoliu, transfigurat, părînd mult mai înalt. Mîinile sale descărnate se întinsese profetic.

— Dumneata, precum văd eu, zise demuazela foarte turburată, vrei moșii drept zestre ca să lupți împotriva moșierilor.

— Da, consimți interlocutorul, vreau o soață patrioată care să m-ajute cu moșii, ca din venitul

lor să lupt pentru împărțirea moșiilor la români.

— O astfel de propunere nu s-a făcut pînă azi unei femei. Serdăreasa, zicînd aceasta, trecu degetele printre coardele harfei, executînd cîteva acorduri. Inima îi bătea agitat și, deși contrariată în toate prejudecățile ei, simțea o atracție inexplicabilă pentru ciudatul musafir. După o trecere de timp, adăogă mai dulceag și cu o intenție fină:

— Oricît de neauzite ar fi cererile unui bărbat, cred că se găsește totdeauna o femeie care să le accepte. Pot să îndrăznesc a te întreba cum se cheamă iubita dumitale?

Cu mîinile întinse spre candelabru, după o scurtă pauză, musafirul zise solemn:

— Iubita mea se cheamă *România*.

Serdăreasa rămase mută de surpriză și decepție, în vreme ce leitenantul și secretarul său, care se ridicase și el în picioare, se plecau reverențios și cu secretă ironie spre a se retrage. Umbrele lor se agitau din cauza pîlpîirii luminărilor, pe pereți, umplînd salonul cu o atmosferă de straniu și fantomatic. Serdăreasa se ridică palidă în picioare, fără a se mișca din locul ei. Cu glas stins, mai întrebă, renunțînd la orice familiaritate:

— Cum vă numiți, monsiu?

— Nicolae Bălcescu.

— Iar eu, continuă simetric cocoșatul, mă numesc Pantazi Ghica.

Cei doi musafiri se retraseră, schițînd o nouă reverență, în vreme ce o coardă a harpei răsună prelung, trasă nervos de degetul serdăresei.

CATINĂ DAMNATUL

— Se-ntunecă și luna se ridică! O, noapte, noapte, noapte!

— E timp de a ne întoarce acasă.

— Vezi, frate, ce vînăt este cerul? Vînăt precum e marea înfuriată.

— Este o părere a ta. Nicicînd cerul n-a fost mai senin ca-n astă seară.

— Cu toate acestea un stîlp de ceață mi se pune-n față, o mînă neagră mi se-mplîntă în piept, arz de un foc lăuntric.

— Ai fierbințeli, frate.

Aceste exclamații bombastice și replici pozitive se schimbau pe Podul Mogoșoaiei, în primăvara anului 1848, între doi tineri spre care toți trecătorii întorceau capul. E drept, aveau și pentru ce. Tinerii erau de la distanță așa de asemănători încît păreau Menechmii înșiși. Amîndoi erau îmbrăcați în redingote gri foarte pe talie și purtau pe cap cilindre păroase. Gîtul le era înfășurat în cravate înalte, negre, părul le cădea pletos pînă peste urechi. Cel mai tînăr nu arăta a avea mai mult de 20 de ani. Cîteșidoi imberbi și cu fizionomii prelunge, călcau drepți și foarte solemni, sprijinindu-se pe bastoane groase și învîrtite violent ca șerpii lui Esculap, pășind în stil de paradă și cu fereală pe drugii podului, pe care cîte un landou îi scutura din cînd în cînd, făcîndu-i să mustească de noroi. Cel mai june, văzut

de aproape și atent, revela un profil virginal. Măsliniu la față, cu ochi migdalați și sprincene trase ca cu pensula, cu nasul ușor încovoiat, avea obrajii împurpurați de o roșață parcă artificială. O sudoare fină dădea frunții un lustru de sidef.

Tinerii se opriră puțin la hanul Bossel, în dreptul firmei « Stabilamentul C. A. Rosetti » și priviră vitrina adîncă, luminată cu lămpi de petrol, așezate pe cîte un picior subțire și înalt. O inscripție cu slovă semichirilică notifica domnilor clienți că ele ard cu petrol rectificat Pinolin, adus de la Viena. Vitrina era împodobită cu cele mai disparate lucruri: capele de damă, pachete de vată, butelii de șampanie, cutii cu ceai chinezesc și cărți franțuzești, recente și vechi, unele deschise astfel încît să li se vadă caracterele și vignetele. Se zăreau acolo 11 volume din *Les mystères de Paris* de Eugène Sue (Bruxelles, 1843—'46), *L'Hermite de la Chaussée d'Antin* par M. de Jouy, membre de l'Académie Française, în cinci volume, multe opere de Alexandre Dumas (*La reine Margot*, *Amory*, *Isabel de Bavière*). O foarte frumoasă ediție de *Oeuvres complètes* de P. J. Béranger (Paris, Perrotin, 1834), cu cotoare de marochin roșu aurit, era desfăcută în cîteva locuri, lăsînd să se vadă într-un volum o vignetă în *taille-douce* după un desen de Tony Johannot, reprezentînd pe « *le petit homme gris* ».

Il est un petit homme
Tout habillé de gris.
Dans Paris.

Cei doi se aplecară spre vitrină ca să privească mai bine și avură neplăcerea de a fi îngrămădiți din spate de alți curioși, copii, țigani și un ipochimen cu anteriu și brîu roșu prevăzut pe cap cu un fes rotund, iar pe sub nas cu două mustăți învoalte. E discutabil că acei privitori nutreau vreun interes bibliofilic, erau mai degrabă atrași de mărfurile străine și de lămpile cu petrol. Alte magazinuri și prăvălioare erau într-adevăr luminate la geamuri cu luminări de seu ori de ceară, așezate în șiruri. O spițerie ardea luminări de spermanțet. Ceata de privitori făcea observări cu glas tare, izbucnind în rîs, iar pe fața tombaterei cu fes strălucea o veselie fără echivoc. Atenția tuturor se îndrepta mai ales înspre costumele europenești ale celor doi, iar un copil cu picioarele goale vru să pună mîna pe unul din bastoanele șerpuite. Menechmii, atinși în stilul lor, bătură în retragere, deși se vedea clar că avusese de gînd a poposi mai mult. Unul din ei era autorul a două opere ieșite din teascurile tipografiei lui C. A. Rosetti și Vinterhalder, o culegere de poezii și o piesă de teatru și ar fi voit să știe dacă s-au mai vîndut cîteva exemplare. Speriați trecură repede și nu fără dificultate pe partea cealaltă a uliței, însă abia ajunși, un strigăt îi semnală:

— Monsiu Catinà, monsiu Catinà. *Messieurs, messieurs!*

În ușa « stabilamentului » se agita un individ uscat și subțire, ras, cu o frizură ridicată într-o parte ca un toupet asimetric și care era îmbrăcat cu un frac ridicul de îngust, cu cozile aproape liniare, rămas parcă din prima revoluție franceză. Vorbea stricat românește:

— Monsiu Catinà, țipă el, făcînd și un semn numeric cu degetele, două, două. . .

Ceea ce voia să spună că vînduse două exemplare din operele tînărului. Acesta făcu un gest de blazare și amînare, de altfel foarte la timp, pentru că o caleașcă superbă de Viena se oprise în fața magazinului cît mai aproape de ușă, spre a nu împiedica circulația. Într-adevăr ulița se umpluse de un șir interminabil de trăsuri și landouri și aceasta constituia dificultatea de a trece de care am pomenit mai sus. Nu se poate închipui un contrast mai izbitor între modestia podului și a dughenelor, din care cele mai solide nu treceau de două rînduri și erau acoperite cu draniță, și somptuozitatea acestor echipaje. Cîteodată vizitiii ajungeau cu sfîrcul bicelor la coperișul maghernițelor. Vehiculele erau trase de cai zdraveni și lucioși ca abanosul, aveau blazoane la portiere și erau capitonate cu atlas roșu sau albastru. Surugiii purtau costumul tradițional cu flori de găitan, dar cîteodată erau înlocuiți cu

vizitii în frac. Echipajele mai pretențioase dublau pe vizitiu cu un lacheu chiulotat și cu ciorapi albi, pe capră sau îndărătul cupelei. Alături de trăsuri treceau din cînd în cînd cavaleri însoțitori, cu o mînă pe frîu și una în șold. Într-un colț de uliță apropiată, constituind un mic maidan, se vedea un spectacol original. Cîteva echipaje erau trase în jurul unei prăvălioare cu șerbeturi și înghețate. Arnăuții aduceau din dugheană la trăsuri, stăpînilor și cocoanelor, răcoritoare. Un boier cu antereu albastru, beniș roșu și un mare șlic, mînca cu lăcomie șerbet, netezindu-și barba prolixă, în vreme ce alături de el o demuazelă cu o coafură înaltă și sugrumată în creștet, gusta rar și cu vîrful buzelor o înghețată de vanilie, contemplată de un june călăreț.

În caleașca oprită în fața « stabilamentului » se afla o tînără fată îmbrăcată într-o rochie cu cadrilaturi scoțiene, terminată la gît cu un guler de broderie, ca pe vremea Ligii. Omul cu frac din epoca lui Robespierre îi făcu o reverență pînă la scara caleștei, uitînd cu totul pe monsiu Catină. Dar și acesta, de pe partea cealaltă, se plecă ceremonios, imitat întocmai de fratele său. Fata, care îl zărise, îi făcu un semn destul de rece cu evantaiul.

— Este Smaranda, zise Catină către fratele său, să mergem.

Arăta afectat de gestul indiferent al fetei. Porniră mai departe pe ulița Mogoșoaiei, fără a părăsi o clipă pasul mîndru de paradă. Tînărul poet vorbea mereu într-un ton trist, infatuat și declamator:

— O vezi, iubite frate? Ea este fiica boierului Scarlat, care m-a onorat cu prietenia sa. Pentru ea am compus stihurile *La S****:

> Căci ce-ar fi oare o liră, de n-ar avea-armonia?
> Ce-ar fi viața noastră, de n-ar fi veselia?
> Și ce-ar fi o femeie, de n-ar avea amor?

Iluzii la 19 ani! (Tînărul declama toate acestea cu o deznădejde teatrală urmărit din ochi din cînd în cînd de cîte un băiat de prăvălie sau alt pieton).

Ce are să găsească fiica unui agă la un om de treapta noastră. Nu am avere, n-am nume! Catină, nume de băcan. Dar sînt poet, numele meu poate sfîșia bezna asemeni unui comet strălucitor. Poate devin un Byron, un Lamartine, am vîndut două volume de poezii.

Tînărul se opri amar tocmai în dreptul unei dugheni în ușa căreia în fața unui jăratec puternic se prăjea pe o spadă de alamă bucăți de carne de berbec, sub paza unui grataragiu în costum oriental. Exaltat și fără atenție asupra prezentului, poetul izbucni într-un hohot formidabil.

> Ha! ha! ha! iacă un nume!... iacă înc-o vanitate!
> Omer, Dante, Byron, Hugo! un cuvînt deșert ca toate,
> Un accent între morminte, un sarcasm în sărbători.

După această sfidare către eternitate, tînărul își reluă mersul, urmat simetric de docilul său frate. Dacă gesticulația sa nu scandaliza pe trecători, faptul se explica foarte simplu. Tropotul cailor și rostogolirea roților echipajelor pe pod făceau un zgomot necontenit ce acoperea orice glas. Afară de aceasta pietonii erau rari, cîte-o slugă, cîte-un negustor ambulant, adesea un păstor mînîndu-și caprele, un precupeț cu cobilițe. Lumea bună trecea numai în trăsură ori călare. Pe deasupra negustorii din ușa dughenelor sau vînzătorii de pe uliță scoteau niște strigăte asurzitoare, constînd în mod obișnuit într-o cantilenă tărăgănată și convențională pentru fiece marfă. Cîinii, numeroși, lătrau și ei, izbiți din cînd în cînd de pe caprele caleștelor cu bicele de către surugii. Singura anomalie ce putea intriga era împrejurarea ciudată ca doi boieri așa de gătiți să străbată ulița pe jos. Însă Bucureștii, la anul 1848, era orașul tuturor paradoxelor și tîrgovețimea nu se mai mira de excentritățile boierilor, socotindu-i din capul locului ca în afara oricărui canon. Așadar numai mișcarea sacerdotală a brațelor era vizibilă, recitativul fiind absorbit de zgomotul uliței.

— Smaranda nu mă iubește, continuă tînărul poet, ea nu poate coborî privirile asupra unui fiu de cafegiu, Olga, oh, Olga, candela inimii mele, ea,

da, mă prețuia. Cumplitul vărsat mi-a răpit-o. Ah! ce lună, ce noapte, ai dreptate, acum să fi trăit!

Albă cu ochii negri, s-o fi văzut la lună.

Cîtăva vreme cei doi merseră în tăcere, pocnind cu bastoanele dușumeaua uliței. În fața Bisericii Albe se opriră.

— Am ajuns acasă, zise cel mai mare dintre frați cu oarecare sfială, ca spre a deștepta din vis pe celălalt.

— Greu îmi vine, frate, a păși pragul casei noastre. Cînd șez în casă, s-ardică tavanul cu mine, nu mai încap. Cînd ies afară, mă pierz printre oameni. În casă sînt prea mare, în lume prea mic. Unde este lume multă, acolo mă întîlnești și pe mine, gînditor și posomorît. Am să mor de urît și de dezgust.

— Toate astea vor trece, scumpe frate, observă cuminte celălalt. Noi avem o misie pe care trebuie a o îndeplini. Cauza ne așteaptă!

— Zadarnic, obiectă tînărul poet într-un ton șoptit și mai potolit, dar cu o fizionomie damnată. Zadarnic! Eu port din leagăn germenul malatiei fatale, agravate de doctrina lui Byron. Pentru mine nu-i fericire pe această lume, care este opera unui Demon.

— Am știre că fratele Magheru va veni.

Poetul îl privi cu oarecare interes, totuși continuă:

— Lumea aceasta e opera unui Demon. Nu vezi tu, frate, ce nedreptăți? Ici ciocoiul trece în caleașcă înfășurat în blănuri, colo întemnițatul cu fiarele-n picioare își duce osînda. Săracul, ce-a greșit? În aste palaturi și ziduri zac mii de păcate, iar poporul geme. Țăranului ciocoii îi iau plugul de pe arătură și boul din bătătură. Cînd se va deștepta oare nația și-și va croi singură legi? Pînă cînd popolul nostru va rătăci și va șovăi, precum spune profesorul Michelet?

Însoțitorul își privi fratele mai tînăr cu admirație, ca unul ce se socotea mai puțin cultivat, și exprimă un îndemn:

— Să luptăm pentru popor, să luptăm pentru România, așa cum ai cîntat în stihuri:

Deșteaptă-te, o, secol,
Mergi repede și falnic, nu sta, nu te abate!

Ca și revenit deodată dintr-un delir, exaltatul răspunse în stilul cel mai simplu și mai prozaic cu putință:

— Ai dreptate, Costică, va să luptăm!

*

Intrară pe un gang într-o casă de pe ulița Mogoșoaiei, în rîndul de jos al căreia se afla un negustor de cafele. O ușă se deschise dinspre prăvălie și un bărbat vîrstnic, mustăcios, cu șorț la brîu, scoase capul confidențial.

— Ați venit? Vă așteaptă...

Dar n-apucă a sfîrși. O voce feminină atroce, sfîșietoare, i-o luă înainte din capul scării de lemn nevopsit, care ducea precipitat spre catul de sus:

— Iancule, vino mai repede, unde ați fost?

Menechmii urcară scara, umili, vindecați de orice poză romantică. Sus în coridorul luminat cu o lumînare de ceară de biserică vîrîtă într-un felinar, îi aștepta o matroană scundă, grasă, cu un șal foarte bun turcesc pe umeri și cu părul de un negru violent, vrîstat cu zone albe, împărțit printr-o cărare în două sectoare. Nasul era încovoiat ca al poetului, însă mai strident, cu o nuanță de armenism în toată fizionomia. Profilul tînărului efeb ședea în fața caricaturii sale. Și totuși, moralmente, junele semăna cu bărbatul de jos, din coridor, a cărui blîndeță o sublima. Între părinți era o dezbinare ce făcea pe tînărul byronian să lase capul în jos de supărare. Prietenilor le pomenea de tristele, vrednicele de rîs întîmplări din familie, fără a insista. Adevărul e că părinții nu-și vorbeau direct, ci prin a treia persoană, privindu-se pieziș. Cafegiul se arăta mai înțelegător la aspirațiile lui Iancu și Eliade îi spusese, trecîndu-i prin prăvălie: « Feciorul dumitale e un geniu ». Fără a ști hotărît ce înseamnă un geniu, cafegiul avea idei de stihuire și poseda într-un raft

un catastif cu strofe în greaca aplă. Pe cît de apatic și taciturn în chip obișnuit, pe atît de neprevăzut de focos se arăta cînd se supăra sau cînd cădea într-o discuție despre patrie, eroism, libertate. Toate coardele eterismului vibrau încă sub șorțul său pătat de cafea.

Cei doi frați intrară într-o odaie în care îi aștepta în picioare un cadet în uniformă, cam de aceeași vîrstă cu ei, însă cu o mică mustață dîndu-i un aer decis:

— Magheru! îl întîmpinară cei doi.

Însă Iancu părea obosit și descurajat și se lăsă jos pe un divan lat turcesc, acoperit cu cit, dînd drumul cilindrului și bastonului pe dușumea. Din cînd în cînd o tuse uscată îi scutura pieptul, fața i se brobonase de sudoare. Ceilalți se așezară pe cîte un scaun privindu-l îngrijorați și în tăcere. Odaia era simplă. În afară de patul acoperit cu cit se aflau cîteva scaune Empire și o masă rotundă de nuc, o icoană cu candelă pe peretele alb. Pe un alt perete atîrna un tablou stîngaci, dar nu fără expresie, al celor doi frați, în haine nemțești, ținîndu-se strînși, unul cu brațul pe umărul celuilalt. O lumînare într-un sfeșnic de pe masă făcea să oscileze umbrele pe pereți. Într-un colț, lîngă un dulăpior cu cărți, doi saci scunzi de cafea prăjită ședeau într-un nepotrivit depozit. Tînărul poet, înțelegînd rostul prezenței cadetului, i-o luă înainte. Vorbea potolit și prozaic, ca și cînd ar fi fost în chestiune lucruri curente, deși fraza rămînea mereu incorigibil poetică. Graiul poematic devenise pentru el o a doua natură.

— Să luptăm, fraților, aveți dreptate, să luptăm. Să luăm fiecare o spadă spre a combate ipocrizia și pizma. Ha, ha, ha! (Hohotul său nu mai era acum actoricesc, cu cei trei ha își înăbuși o tuse ce-l strîngea de gît). Să sfărîmăm scorpiile, să călcăm pe dîra de balaur. Prea bine, și apoi? Ce ne-așteaptă apoi? Moartea hîdă. Glasul nostru e un cuvînt deșert, un accent între morminte. Cînd auz stejarul căzînd în vale trăznit de fulger, cînd marea vorbește înspăimîntător cu cerul, cînd spoîrla scoate capul

și privește către stele, cînd cerul se umple noaptea de milioane de globuri, omul mi se pare un vierme tîrîtor. Tot ce este pe lume, oameni, dobitoace, păsări zburătoare, insecte, pești, amfibii, plante stătătoare, se nasc, trăiesc, sînt ș-apoi mor. Eu, fraților, voi muri.

— Nu se poate, zise ultimativ cadetul, ridicîndu-se optimist în picioare. Cine ți-a mai vîrît asta în cap? Zilele acestea ai să citești proclamația cu mine în ulița Lipscanilor.

— Eu am să mor! continuă foarte liniștit tînărul poet, ținîndu-și capul în palme și țintind podelele. Am vărsat sînge. Ce știu aceștia? (și cu mîinile arătă spre catul de jos). Ei au pus saci cu cafea lîngă dulapul unde păstrez pe divinul Byron. Cafea boabe și *Childe Harold*. Ha, ha, ha. Nu mai visez decît vifore și făclii bătute de vînt. Făclii, făclii, făclii, cum a zis nemuritorul Shakespeare. Aud în noapte acorduri sălbatice de lire înfiorate, păsări fîlfîinde, strigoii își cîntă în odaia mea sabatul lor. Și miroase a cafea boabe prăjită! Azi-dimineață s-a făcut zi albă și eu n-am închis ochii peste noapte. Gîndesc la această viață efemeră și simt că sub pasu-mi e un haos.

Zicînd acestea, printr-un gest reflex, Catină își luă cilindrul de pe podea și-l puse pe cap, punctîndu-și meditațiile sinistre. Apoi deodată întrebă:

— Ce fac frații noștri căuzași? Ce hotărăște iubitul nostru Bălcescu?

Drept răspuns, Magheru, apropiindu-se de el, îi puse o mînă pe umeri. Al doilea frate Menechm contempla scena în tăcere. El era ca o umbră a celui dintîi, lipsită de duh propriu, un interlocutor prin tăcere. Poetul îl lua cu sine ca să nu se simtă singur.

— Nu vei muri, frate Catină. Avem de lucru. Timpul mîntuirii noastre a sosit: poporul român se deșteaptă la glasul trîmbiței îngerului mîntuirii: libertate vouă... Am fost la Eliad la Tipografie și am prins cîteva șire din proclamație. Mîine se va citi la...

Aci cadetul, grijuliu de respectarea secretului conspirației, se opri, merse la ușă, o deschise și o

reînchise, trecu la fereastră, apoi, revenind, încredință taina, suflînd ceva în urechea poetului, iar după aceea informă în același chip pe fratele său.

— Prin urmare nu-i vreme de a boli, iubite Catină, nu-i timp de murit. Tu singur mi-ai zis: « Cine nu se coboară în popol nu face parte în nație, nu e român ». Să ceri bătrînului « un ghiuden și doi cîrnați », după consemn. « Pruncul » e pe cale a se naște.

— Iar biata maică-sa, continuă tînărul poet, a suferit mult pînă l-a zămislit. Suferința maturește pe om înainte de vîrsta legiuită și eu mă simt bărbat. Voi sta în picioare pe stîncă, luînd pildă de la Byron și de la Napoleon. Unul, general, a înconjurat globul, făcînd expediții în marșuri silite, celălalt a uimit lumea cu melodii. Poate că din cugetările noastre sublime de idealitate vor rămîne cîteva urme pentru viitorime.

Toată această vorbire extravagantă în orice altă împrejurare nu surprindea deloc pe ascultători și citeșitrei simțeau că acesta e limbajul potrivit momentului. Poetul se ridică de pe divan și mergînd la dulap, scoase un manuscris.

— În așteptarea zilei celei mărețe am compus un *Marș revoluționar*, zise el. Ascultați! Și începu a declama furtunos, cu o mînă în aer, ca Rouget de Lisle, și din toată vibrația coardelor vocale, întrerupt o singură dată de un ecou de jos, de glasul strident al mamei sale care striga: « Iancule, de ce țipi acolo? »

Aideți frați într-o unire,
Țara noastră e-n peire:
Aste ziduri și palate
Unde zac mii de păcate,
   Aideți a le dărîma.

N-auziți în piață larmă?
Dați năvală-n mîini cu armă;
Că soldatul ne ajunge,
Baioneta ne împunge,
   Dați, de-o vrea și el să dea...

Fraților, să n-aveți milă.
Dați în cei ce vă fac silă.
Vă iau plugul, arătură,
Boul chiar din bătătură.
   Parc-ar fi un drept al lor...

Și citi astfel pînă la sfîrșit, înecîndu-se cu ultimul vers într-o tuse violentă, convulsivă. Apoi deodată păli, duse repede batista la gură, o privi și spunînd: « sînge », se prăbuși pe pat, plîngînd cu sughițuri ca un copil.

Cadetul se plimbă puțin prin odaie, apoi merse la fereastră și o deschise. Zgomotele de trăsuri de pe uliță se potolise, fiind tîrziu; se auzeau numai risipite lătrături de cîini. Era o noapte de iunie sclipitoare de stele. Fratele Constantin tăie mucul luminării de pe masă. Magheru se întoarse, trase scaunul lîngă divan și vorbi astfel:

— Frate, pentru ce te sperii de puțin sînge? (Între timp trăsese din mîna tînărului batista roșie ca un mic drapel.) Sîngele acesta vine din prea marea noastră putere de viață, din inima noastră bătută de patimi generoase. Dintre toate colorile, roșul este semnul luptei, cauza noastră e a roșului. În luptă pieptul tău se va întări și vei trăi sănătos. Și eu am avut de aceste.

Catină încetase de a se mai lamenta, se întoarse extraordinar de palid și senin și zise zîmbind:

— Vă făgăduiesc că voi trăi. Dar cînd va fi să mor, să nu fiu înmormîntat la Biserica Albă, albul mi s-a părut totdeauna trist, ci lîngă biserica roșie a Crețulescului, aprinsă ca și duhul meu.

*

Două zile Catină stătu liniștit în pat, după sfatul amicului său. După aceea, în ziua de 11 iunie merse pe ulița Lipscanilor, în răspîntia de la Sf. Gheorghe, și acolo, urcat pe o masă, citi cu glasul său cel mai solemn și mai grav, în fața patrioților, vestita proclamație: «Fraților, timpul mîntuirii noastre a venit...» Cu cît citea, brațul său drept se întindea mai sacerdotal asupra adunării și mîna desfășură involuntar și ca și simbolic, o batistă din nou înflăcărată de cel mai frumos roșu.

NOI VREM PĂMÎNT!

I

Cimon, scrie Montaigne, a îngropat cu cinste iepele cu care cîştigase de trei ori premiul la Jocurile Olimpice. Nu acesta era sentimentul pe care moş Rafailă, vizitiul, îl nutrea pentru căluţii săi, al căror merit mai modest, dar necontestat, îl constituia faptul de a fi devorat într-o goană 15 kilometri de la oraş pînă la moşia Popîrleni. Epitetele cu care vizitiul îşi trata animalele şi pe care prezenţa în trăsură a domnişoarei Valentina nu le atenua cîtuşi de puţin, erau din cele mai riscate şi cel mai inocent rămînea: Vedea-v-aş morţi! urare sinistră, comentată cu teribile plesnituri aeriene de bici. Deşi platonismul loviturilor de pleaznă denotau firea lipsită de malignitate a lui moş Rafailă, vinovată numai de intemperanţă verbală, totuşi vizitiul avea o faţă suptă şi îngîndurată şi o mişcare nervoasă a mîinilor scorojite, a căror destinaţie o schimba brusc, fie trecînd biciul dintr-o mînă într-alta, fie împingîndu-şi cu o mînă căciula pe ceafă sau bleojdindu-şi mustăţile foarte înfoiate peste gură şi bărbie. De aceea domnişoara Valentina stătu aproape nemişcată tot drumul, cu picioarele în fînul pus acolo, ca o rezervă pentru cai şi o învelitoare împotriva frigului. Peisajul n-o interesa deloc şi cîmpul acoperit cu o zăpadă subţire din care ieşeau mari pete negre de pămînt i se păru inexpresiv. De multe ori închise ochii spre a evoca cu fantezia

feţele părinţilor, nevăzute de cîţiva ani, şi se afla astfel cufundată în reverie cînd cu un formidabil « Hooo! Ptruuu! » Rafailă opri trăsura. Sosise. Un pîlc de ciori se ridică în aer croncănind şi se readună într-un pom uscat care deveni o plantă exotică cu mari frunze negre. Aburi ieşeau palpabili din pielea cailor osteniţi.

Recepţia domnişoarei Valentina nu fu aşa de strălucită pe cum o aştepta se. În tinda conacului alb, aşezat parcă în plin cîmp şi, după întîiul scurt examen, total lipsit de stil, se certau trei persoane, un bărbat cu surtuc, care era arendaşul Chivulescu, şi doi ţărani, unul bătrîn şi celălalt tînăr. Arendaşul semnală pe domnişoară şi recunoscînd-o, îi făcu un semn respectuos de omagiu, fără să poată insista asupra politeţei, într-atît părea de supărat. Era roşu de iritaţie pînă pe sub părul tăiat mărunt ca o perie.

— Noi, acum, ce facem? zicea cuviincios, deşi cam şăgalnic, ţăranul cel bătrîn a cărui căciulă şedea perpendicular pe linia orizontului, căzînd în mod comic peste frunte.

— Ce să faceţi? răspunse răstit arendaşul, să vă duceţi acasă şi să vă vîrîţi minţile în cap.

— Noi ne-om duce, obiectă ţăranul, dar cum rămîne cu ordinul?

— Măi Toadere, ce-i tot dai zor cu ordinul, te-ai sucit la cap?

— Ba nu, coane! E ordin scris la primărie.

— Ce fel de ordin, urlă Chivulescu ieşit din fire.

— E ordin să te scoatem, coane, afară din sat.

— Ai citit tu?

— Ba eu nu, că nu ştiu carte, a citit feciorul-meu Niţă.

— Ce-ai citit, mă? zbieră Chivulescu la tînărul ţăran, cu uitătura smerită şi blîndă.

— Să scoatem pe arendaşi din sate, răspunse acela cu respect şi convingere.

Într-adevăr nu era aşa, cu toate că Niţă nu avea nici un gînd de fraudă. Astfel înţelesese toată lumea, dintr-un instinct al justiţiei, că arendaşii trebuiesc înlăturaţi, deşi hîrtia de la primărie nu era decît o

vestire din partea guvernului demisionat că va lua măsuri împotriva abuzurilor arendaşilor.

Domnişoara Valentina, care aştepta încă afară lîngă lucrurile pe care vizitiul le depusese alături, pentru că nimeni din casă, de frică, nu prinsese de veste sosirea ei, contemplă pe Niţă cu o secretă surprindere. Era un băiat de vreo 17—18 ani, frumos ca Narcis, cu toate că faţa prelungă şi plină îi era îngroşată de asprimea vîntului. Buzele prea cărnoase şi crăpate, un puf de peri semănaţi pe obrajii puţin pistruiaţi atenuau graţia anatomică, dîndu-i o înfăţişare rustică. Băiatul purta un fel de surtuc de şiac, croit la ţară, după o interpretare rurală a hainei orăşeneşti, iar pantalonii din aceeaşi materie erau vîrîţi în nişte mari carîmbi de pîslă, legaţi prin betelii de opinci. Faţă de hibriditatea obişnuită a înveşmîntării ţăranilor, Niţă avea un fason. Domnişoara Valentina, sosită de la Paris, întrezări în el un ţăran de pastorală, nu fără un sentiment de aprehensiune. Niţă i se păru inverosimil de sever, un soi de « chouan ». În vreme ce se desfăşura acest dialog, care dealtfel dură foarte puţin, fiind debitat în ritm precipitat, privirile domnişoarei fură atrase de o păsărică verde şi grasă, ca un canar obez şi cu cioc gros, care fura pe cerdac nişte seminţe de cînepă risipite din întîmplare. Cînd Valentina întoarse mîna demonstrativ, pasărea, deşi la distanţă mare, fugi.

— E florinţel, explică Niţă, care urmărise gestul domnişoarei, apoi sînt destui pe aici.

— Ce frumoasă păsărică! admiră patetic Valentina, ridicînd privirea spre Niţă, ai cărui ochi negri i se părură de o adîncime turburătoare.

Nu putu spune mai mult căci arendaşul, curmînd repede discuţia cu Toader, o îndemnă spre intrare, în timp ce d-na Natalia Costandachi-Popîrleni ieşi afară teatral cu braţele deschise:

— Valentina!

Un glas bărbătesc de bariton făcu un ecou variant, strigînd franţuzeşte: *Valantin!* În bărbatul cu mare barbă albă, despicată în două, domnişoara recunoscu pe tată-său, d. Artur Costandachi-Popîrleni. Cînd acesta o sărută pe amîndoi obrajii, ea se simţi parcă înţepată de o mătură stufoasă.

II

Manifestaţiile de efuziune nu durară mult şi Valentina, cu toate că ignorantă cu desăvîrşire în chestiuni de politică şi administraţie agrară, îşi dădu seama că a picat într-un moment agitat. Trăise de şase ani numai în pensionat la Paris, plecată la o vîrstă foarte fragedă, şi aproape n-avea nici o idee despre ţara ei şi despre viaţa diurnă a familiei sale. În Franţa, profesorii îi vorbeau prea puţin despre România, dînd a înţelege că este o simplă expresie geografică, cu o populaţie sălbatecă, sub stăpînire turcească. Cunoştinţele lor de istorie şi geografie erau foarte slabe în direcţia aceasta şi domnişoara Valentina nu simţise nevoia de a le controla. Ştia doar atît că tată-său e de familie mare, moşier de la care primea regulat corespondenţă în franţuzeşte şi banii necesari. Se simţea, prin educaţie, legată de familie, nu de o ţară, mai ales că făcea din cînd în cînd vizite unor rude stabilite la Paris, care se interesau de ea. D.Artur Costandachi îşi chemase fata prematur, fiindcă era hotărît s-o mărite cu un ofiţer de bune condiţii sociale şi materiale, rudă foarte îndepărtată, şi care în intimitate era denumit pur şi simplu Coca. Locotenentul Coca se şi afla în conac în momentul sosirii domnişoarei Valentina şi izbindu-şi cu exactitate tocurile împintenate, sărutase afectat unghiile de la amîndouă mîinile prezumtivei logodnice. Motivele lui Costandachi de a-şi mărita fata erau de natură economică. Obişnuit cu opulenţa, se simţea scăpătat, fiindcă rămăsese numai cu moşia Popîrleni. Aceasta era, nu-i vorbă, aşa de mare încît ţăranii ziceau că mergînd două poştii cu căruţa, dai tot de boier. Veniturile ei, din arendă, nu ajungeau boierului, care pierduse bani în alte afaceri. Avea nelinişte în privinţa solidităţii averii funciare, se gîndea să vîndă moşia şi să-şi pună fondul în alte valori, în aşteptarea unui post decora-

tiv și bine plătit, pe care îl nădăjduia mulțumită întinselor sale relații de rudenie. Era afin cu mai toate familiile de vază și în orice guvern întîlnea miniștri cu care se găsea în raporturi de intimitate. De cîțiva ani ducea o existență calculată și avară la conacul moșiei, pe care o arendase lui Chivulescu, folosindu-se de locuință și de alimentele puse, prin convenție, la dispoziție de arendaș, necheltuind nimic și capitalizînd. Prin căsătoria fetei, a cărei zestre o rezervase, socotea să dezlege definitiv problema finanțelor sale. Deodată, spre primăvară, începuse răzmerița și d. Costandachi simți o enervare lăuntrică, proporțională cu aspirațiile sale materiale.

Așadar domnișoara Valentina nimerise în plin consiliu de război. Acesta se reconstitui dealtfel aproape imediat, în jurul lungii mese din sala comună, un fel de atriu, servind de sufragerie, sală de studiu și de reuniune. Era o odaie vastă, văruită, cu două sobe de zid albe, foarte sumar mobilată cu lucruri de adunătură. Moșierul își ținea mobilierul fin în casa de la oraș. În odaie erau strînse multe persoane de ambe sexe, rude și moșieri de prin împrejurimi, care venise să se consulte cu Costandachi.

— Trebuie neapărat să se ia măsuri împotriva țăranilor pînă nu pierim, zise unul dintre cei de față.

— Neapărat! întări o doamnă cu mîna în dreptul inimii ca spre a sugera o primejdie iminentă.

— Țăranii, țăranii! spuse recitativ o altă cocoană care-și făcea vînt cu un jurnal, deoarece, într-adevăr, în odaie era o căldură înăbușitoare și un fum gros de țigară. Nu poți să ai încredere în țărani.

— Dar ce vor? întrebă cu completă ignorare a chestiunii Valentina.

— Dracu știe ce vor, continuă doamna cu evantaliu de jurnal, cu un glas îngroșat. Vor pămînt. Le-a vîrît în cap ăștia...

Cu mîna în direcția București, doamna înțelegea prin « ăștia » orice guvern neconservator, celelalte partide reprezentînd pentru ea o scandaloasă extremă stîngă. Cu toate că guvernul liberal arăta in-

tenția de a reprima brutal răscoalele, doamna și cei de mentalitatea ei se temeau de ipoteza unor reforme agrare. Costandachi era conservator, nu mai puțin în relații și cu liberalii. Opinia lui politică era că problema înăbușirii mișcării primează asupra oricăror altor considerente și că o expropriere nu era posibilă fără o însemnată despăgubire. Susținea vînzarea liberă.

— Telegrama, Artur, fă telegrama că pleacă Rafailă, îndemnă madam Costandachi.

Artur Costandachi se așeză în capul mesei, în fața unei foi de hîrtie, iar ceilalți se strînseră în jurul lui. Atunci Valentina observă că tată-său avea barba albă și stufoasă ca și înroșită în apropierea buzelor din cauza havanelor pe care le fuma necontenit. Era un om sclivisit chiar și în neglijență, manierat, cam bombastic la vorbă, autoritar, în gest, dar în fond lesne intimidabil.

— Va să zică, spuse el, luînd atitudine caligrafică și recitind rar pe măsura scrisului, telegrafiem astfel:

« À son Excellence, Le Président du Conseil des Ministres. Si l'on ne prend pas d'urgence des mesures de la dernière énérgie, nous sommes irrémédiablement perdus. Partout règne un état d'insécurité intolérable. Les paysans sèmment l'épouvente. Malheureusement les soldats continuent à ne pas tirer... »

— Fără ordin de a trage, comentă Coca, nu garantez nimic.

III

Contrar aparențelor imediate, arendașul Chivulescu nu era un om comun. Casa lui era plină de cărți, urmase puțin facultatea de medicină și apoi dreptul, era inteligent și cu vederi largi. Superioritatea sa intelectuală se zărea în fundul tăios al ochilor. Fraza lui brutală și plastică revela complicația sufletească și imaginația, în contrast cu limbajul distins plat și franțuzit al moșierului. Fața cu tăieturi granitice era lipsită de flexibilitate mușchiulară.

Expresia sentimentelor se făcea prin gesturi de poruncă ale întregii staturi solide. Chivulescu era băiat de oameni săraci, se trudise mult în tinerețe ca să meargă în școli, ratase o mulțime de meserii, și, în fine, găsind credit, se fixase în arendășit. După ce-și scosese datoria, căută să-și agonisească un capital, spre a-și cumpăra moșie personală sau a începe altceva pe cont propriu. În setea de a se elibera și a-și face o situație, era implacabil. Vîrîse banii sudorilor sale în moșia lui Costandachi și voia să-i scoată cu orice preț. Răscoala îl necăjea mai mult decît pe moșier, fiindcă acela spera despăgubire, în vreme ce el, nu. De aceea de cîteva zile Chivulescu umbla întunecat. Țăranii ceruseră să le dea fălci de pămînt cu chirie, cu 25 lei falcea, iar el voia cel puțin 40, pentru că Costandachi însuși îi lua 25 lei și avea pretenția la contractul următor să-i sporească arenda. Înțelegea să-și scoată banii și să cîștige și ar fi cerut încă și mai mult, dacă nu s-ar fi temut ca țăranii să nu se ducă în altă parte, cum și făcuseră unii, preferînd depărtările unor condiții imposibile la fața locului. De aceea cînd biroul lui, plin cu dulapuri de cărți, se goli de opincile țăranilor care lăsaseră pe covor bucăți de zăpadă și de noroi, se căi de a le fi vorbit prea neconciliant. Ar fi putut să mai lase o portiță pentru tocmeli, să încerce a convinge pe moșier să scadă el însuși din arendă, în interesul comun. Multe zile însă după tîrguiala cu țăranii nu se mai auzi nimic. Oamenii treceau tăcuți prin fața lui, scoteau căciula, nu spuneau totuși nimic. Ai fi zis că toată lumea a renunțat să mai lucreze pămîntul și că nu mai voiește nimeni tocmeală.

— Ce faceți voi, mă, ispiti Chivulescu pe unul, vine primăvara, voi nu lucrați?

— Ba noi am lucra, dar n-avem pămînt.

— Pămînt este, dacă e omenie și încredere, veniți la tocmeli.

— Nu ne mai tocmim, cocoane, de ce să ne mai tocmim? Pămîntul, ca și aerul și apa, e al lui Dumnezeu. O fi dreptate în lumea asta. Aud că Stăpînirea a dat un ordin.

— Ce ordin?

— Eu nu știu. Dar e un ordin de la Stăpînire.

Și țăranul porni încet mai departe. Lui Chivulescu treaba asta i se păru suspectă și prin sufletul lui energic trecu un mic fior. Apatia țăranilor nu-i plăcea, și el însuși, urmaș de țărani, știa că atunci cînd o hotărîre mare i se punea în suflet, ea se manifesta printr-o calmă indiferență.

Deci stărui să caute pe oameni și cu acest prilej dăduse ochii cu Toader și cu Niță, de la care aflase că este « ordin să fie scoși arendașii din sat». După ce petrecu pe domnișoara Valentina în conacul boieresc, află de la un argat un lucru care-l făcu să încalece în grabă și să alerge în goană, dînd pinteni calului, spre ogoare. Acolo observă niște mușuroaie puse ca semne de despărțire și înțelese că țăranii împărțiseră fără nici o învoială pămîntul între ei, socotind că vor avea blagoslovire de la guvern să-l lucreze. Speriat, Chivulescu întoarse calul și o luă în galop spre conac. Începuse o mică ploaie amestecată cu fulgi de zăpadă care-i udase scurteica. El nu o vedea. Prin cap îi trecură tot soiul de socoteli, să exploateze pămîntul singur angajînd oameni, puțini și harnici, să taie o parte din imaș și să-l are. În fine dădu buzna la moșier, nețiinînd seamă de asistență. Dealtminteri Costandachi, un adevărat feudal, simțea o plăcere deosebită de a trata toate daraverile moșiei sprijinit pe o curte nobiliară.

— Domnule Costandachi, intră arendașul de-a dreptul în chestiune, scoțîndu-și scurteica jilavă, treaba stă prost. Țăranii și-au împărțit pămîntul, însemnîndu-l cu mușuroaie.

Moșierul păli puțin și-și netezi vasta barbă bizantină.

— Ce vrea să zică asta, că și l-au împărțit?

Unul din musafiri lămuri:

— L-au împărțit să-l lucreze peste capul arendașului, fără a-i plăti.

Costandachi se însenină puțin și observă amabil că lucrul era tare regretabil, dînd a înțelege că disgrația era a lui Chivulescu. Acesta însă simți rezerva mentală a moșierului.

— Țăranii au împărțit pămîntul moșierului, nu al arendașului. Doar nimeni n-are să-și închipuie că arendașul va mai plăti arendă, dacă nu e în posesia pămîntului.

Deși moșierul primise anticipat arenda pe un an, intui delicatețea situației și căuta o soluție:

— Trebuie neapărat să găsești, *mon cher*, un mod să te împaci cu țăranii, să te învoiești cu ei.

— Nu pot să mă învoiesc cu ei, dacă nu le scad la rîndu-mi chiria pămîntului.

Costandachi trase un fum de havană, ca să-și dozeze răspunsul, apoi zise gentil, insinuant, aproape în surdină:

— Scade-le!

Chivulescu se supără și se lăsă în voia unei mișcări de impaciență.

— Cum să scad, domnule Costandachi, dacă ei îmi dau atît cît îmi ceri și dumneata și încă mai puțin? Ca să le reduc eu, trebuie să-mi reduci și dumneata. Eu am vîrît bani aici, eu îmi pierd capitalul meu, mijlocul meu de existență.

De cîte ori Costandachi era luat prea repede, fie din timiditate, fie dintr-o abilitate înnăscută, para lovitura printr-un calm îngeresc:

— Dar bine, *mon cher*, știi perfect că am greutățile mele, obligații sociale, un buget stabilit. Nu pot să renunț la o centimă. Pămîntul este unicul meu mijloc de trai, neam de neamul meu a viețuit la țară, din sudorile muncii cîmpului (moșierul își trecu mîna peste frunte, ca un rural virgilian întors de la arătură), boierii au fost totdeauna laolaltă cu țăranii, mulți din ei se trag din răzăși.

Văzînd că moșierul încearcă a bate cîmpii tactic, Chivulescu îl preaviză:

— Ei bine, țăranii au să-ți ia pămîntul.

— O, exclamă Costandachi în isonul unui O! colectiv scos de toți cei din odaie, afară de Valentina, pentru care spectacolul constituia o mare surprindere. *Pas possible!* Țăranii mei să-mi ia pămîntul? Eu sînt din neam de țărani, domnule! Cîrstea Costandachi, din veacul al 16-lea, din care mă trag, era răzăș. Nepotul lui, prin vitejie, a devenit căpitan

de curteni și s-a însurat cu comisoaia Mărcuța Arhip, din care descindem toți. Uite să-ți arăt. Am hrisoave de la 1501. Și Costandachi dădu să se repeadă spre un dulap cu sertare în care avea documente și un stufos arbore genealogic, lipit pe pînză, pe care-l studia în orele sale libere. Arendașul nu-și putu reține un zîmbet ironic.

— Domnule Costandachi, acum se petrec lucruri grave, lucruri de care depinde existența noastră, nu ne arde de genealogii. Răzeș ori nerăzeș, dumneata ești acum pentru țărani boier cu moșie, precum eu sînt arendaș.

Costandachi păru pătruns de justeța argumentului și renunță a mai produce documentele.

— Atunci ce-i de făcut?

— Ce-am spus eu.

Moșierul făcu din mînă un gest, înlăturînd ipoteza ca absurdă. Medita, pieptănîndu-și barba cu degetele, o manieră de a scăpa de discutarea soluției arendașului, cînd se auziră strigăte afară. Cei de față se examinară reciproc din ochi, plini de anxietate. O slugă bătrînă veni să spună că s-au adunat țăranii în fața conacului și vor să vorbească cu boierul.

— Cu mine? se miră Costandachi, ca și străin de chestiune. Ce vor? Poate cu domnul arendaș! Vezi, domnule Chivulescu, mă rog, ce voiesc; dumneata ești mai îndemînatec cu ei.

Chivulescu ieși cu oarecare nădejde și fără temeri, fiindcă, simțindu-și fibra rurală, avea sentimentul că poate oricînd stăpîni sufletul popular. Noua burzuluială i-ar fi dat prilejul să se ciorovăiască cu oamenii, să le prindă gîndurile, și unde e tocmeală, e și speranță de învoială. Mai multă teamă îi inspira liniștea. Întrebîndu-i pe țărani dacă au venit să se chibzuiască cu el pentru chiria pămîntului și pentru munci, ei ziseră că nu au ce vorbi cu el, arendașul, că pe boier vor să-l vază.

— Pentru ce? se informă curios Chivulescu.

— Avem noi o vorbă! răspunse Toader, care și de data aceasta era în fruntea oamenilor, însoțit ca de obicei de chipeșul și cuviinciosul său fecior Niță.

— Bine măi, nu puteți da năvală cu toți, să vină unul, doi, în numele vostru.

— Așa, așa, răsunară glasuri anonime.

Arendașul chibzui în așa chip ca să intre Toader, fiu-său Niță și încă un bătrîn din sat, cunoscut ca om cuminte, și-i băgă în casă. Costandachi primi delegația ca un adevărat om de lume. Avea astfel de gesturi naiv aristocratice față de țărani a căror viață n-o cunoștea deloc. Răspundea la salut, descoperindu-și capul, oferea țigări. Văzînd deci pe Toader și pe ceilalți, îi invită cu mare ceremonie să înainteze, le făcu semn să șadă, mai mult, trase el însuși scaunele. Comisiunea declină invitația. Costandachi, aferat, insistă:

— Luați loc, vă rog, luați loc. Spuneți ce vă aduce, eu pot să vă înțeleg, sînt urmaș de țărani.

Ascendența rurală a lui Costandachi nu obținu nici un efect vizibil pe fețele impenetrabile ale țăranilor. Aceștia, după multă codeală, se așezară pe scaune, cu căciulile în mînă. Dar din cauza acestei poziții neobișnuite față de boieri nu putură să scoată o vorbă, cu toate îndemnurile celor de față. După lungi clipe de tăcere și stînjenire, Toader, urmat mașinal de ceilalți doi, se ridică în picioare și abia atunci, dînd la o parte scaunul și simțindu-se stăpîn pe sine, zise următoarele:

— Boierule, noi vrem pămînt!

— Ce vreți? întrebă din nou Costandachi ca și cînd n-ar fi auzit bine.

Atunci tînărul Niță recită cu glas suav, cu o sclipire blîndă și profundă a ochilor, așa cum ar fi rostit o urare de Anul-nou:

— Noi vrem pămînt!

O tăcere mormîntală stăpîni odaia cîtăva vreme, încît se auzi limpede cum un buștean carbonizat se mistuie și se prăbușește în sobă. Apoi, deodată, toți moșierii și moșieresele din preajma lui Costandachi izbucniră, sub imperiul fricii și al indignării:

— Ce pămînt, omule? Cine să vă dea pămînt?

Toader le vorbi cu persuasiune, ca spre a-i convinge de un adevăr curent:

— E ordin de la Stăpînire, coane, să se împartă pămîntul la țărani.

— Să vă dea Stăpînirea pămînt dacă are, noi avem pămîntul nostru din moși-strămoși, răsuflă cocoana cu evantaliu improvizat.

— O să fie, cocoană, cum o vrea Stăpînirea, mai adăugă Toader decis și apăsat.

Costandachi se găsea la sfîrșitul resurselor sale diplomatice și se gîndea dacă nu e cazul de a oferi cîte o țigară de foi celor trei țărani, cu toate că gestul îi apăru ca dăunător pentru economia sa. Chivulescu îl scoase din impas.

— Măi Toadere, zise el, dacă e adevărat că Stăpînirea a hotărît să vă dea pămînt, de la ea ori de la boier, atunci să așteptăm să vină oamenii guvernului să facă împărțeala.

— Păi, ce să mai vină guvernul, împărțim noi cu dreptate ce-am muncit cu palmele noastre toată viața.

— Asta nu se poate pînă nu vine hîrtie de la primărie. Mergeți acasă și așteptați.

După oarecare ezitare, Toader și tovarășii săi ieșiră, iar după cîteva schimburi de cuvinte în curte, oamenii toți plecară pe la casele lor. Boierii, care toți priveau încordat, ascunși pe după perdele, respirară ușurați și se întoarseră iarăși la consiliul din jurul mesei.

— Neapărat să pornească telegrama la primul-ministru, hotărî Costandachi.

Însă Coca fu de altă părere. El demonstră că din moment ce guvernul luase măsuri militare pe divizii, și el însuși primise comanda unui mic detașament de infanterie, nu slujea la nimic de a apela direct la guvern, căci conținutul telegramei ar fi fost retransmis cu întîrziere către comandantul de divizie. Așadar acestuia trebuia să i se ceară de urgență întărirea detașamentului prin elemente de cavalerie, cu care să se constituie, conform planului general, coloane mobile pentru risipirea țăranilor răzvrătiți. Pe general, Coca îl cunoștea bine, îi era rudă. Un curier înarmat trebuia să pornească imediat cu scrisoarea la sediul diviziei. Locotenentul

Coca se așeză la masă pe locul lui Costandachi și redactă acest raport:

« Cu onoare vă rog a dispoza de urgență a se întări cu elemente de cavalerie detașamentul meu din Popîrleni și împrejurimi, compus numai din cincizeci de oameni. Rebelii au devenit periculoși și amenință conacele cu devastarea. Orice întîrziere ar fi fatală! »

Scrisoarea fu îndată încredințată unui soldat care porni călare la oraș. Tropotul calului răsună cîteva secunde afară, ascultat cu smerenie de toți cei din casă. Întunecîndu-se, fură aprinse lămpile. În chip de recapitulare a evenimentelor zilei, d-na Natalia Costandachi-Popîrleni exclamă:

— Biata Valentina, în ce hal ne găsește!

IV

De fapt Valentina era obosită și contrariată. Ceea ce vedea nega brutal imaginea pe care și-o făcuse despre situația familiei sale. Nu fusese la moșie decît în fragedă copilărie și pentru scurte popasuri, căci pe atunci Costandachi nu locuia la țară. Își aducea aminte vag de o herghelie de cai, de o învălmășeală de oi ce împiedica înaintarea trăsurii, de un morman de mere vărsat pe dușumeaua uneia din odăile goale și care se rostogoleau printre picioarele ei mici. Nici nu știa bine ce reprezenta locul unde fusese, astfel că noțiunea de moșie cu conac și-o construise cu imaginația, pe urmă, la oraș. Dar tabloul consolidat și-l făcuse la Paris, prin analogie și cu concursul întrebărilor insistente ale colegelor franceze:

— Aveți, presupunea una, multe slugi, lachei, valeți!

— Desigur, consimțea Valentina apriori, deducînd asta din chiar ideea de moșie.

— Și aveți cai mulți, trăsuri, cîini de vînătoare?

Neaducîndu-și aminte perfect de asemenea amănunte, Valentina aproba numai din cap.

— Oh! și-mi închipui, continuau colegele invidioase ancheta, transportînd totul la modul francez, îmi închipui că este la moșia voastră un castel superb din evul-mediu, cu pont-levis, cu turnuri, cu mașiculiuri, cu scări mari pe laturile cărora sînt armuri medievale, arme, halebarde.

— Da, da! admitea mai moale Valentina, care nu văzuse un astfel de castel, bănuind totuși că el trebuie să existe.

— Și-apoi, într-o sală cu șemineu uriaș de marmură și cu grinzi de stejar, sala cavalerilor familiei tale, pereții sînt plini de portrete ale strămoșilor. Trebuie să fie frumos! Cine este întemeietorul familiei voastre? A luat parte la cruciade?

Colegele, care erau de fapt niște simple burgheze, hrănite cu fantezii aristocratice, nu se îndoiau că aci în Orient au rămas în floare toate aspectele unui regim căzut la faza muzeală în Occident. Valentina nu văzuse portrete medievale acasă la ea, afară de o pictură foarte stîngace executată la Viena, prin 1825, a unei străbunici cu zulufi, și de fotografii din epoca unionistă. Își închipuia cu toate astea că la moșia Popîrleni va fi existînd așa ceva. Dealtfel cînd Artur Costandachi începuse a-și desfășura retoric arborele genealogic vorbind de Cîrstea Costandachi și de comisoaia Mărcuța Arhip, Valentina căutase instinctiv portretele pe pereți. Lipsa lor o mira. Atunci, făcînd repede un sumar al impresiilor, remarcă, jignită în amorul propriu, că nu-i ieșise la scară nici un majordom, că tată-său n-avea nici lachei, nici valeți « de pied », nici măcar feciori stilați, că pe coridoarele goale nu se găsea nici o armură, nici o piesă perimată de artilerie, că mobilele erau niște mizerabile obiecte de tîrg, ce nu se puteau însuma nici unui stil istoric. Tot personalul casnic se reducea la două femei învelite în broboade pînă peste gură și la vreo doi oameni prin curte. Valentina se cutremură la ipoteza, din fericire imposibilă, ca prietenele sale de la Paris s-o calce deodată la « castelul » său. Se întrebă chiar dacă tată-său nu e mult mai sărac decît își închipuise, deși din discuțiile la care asistase nu reieșea asta. Un contrast

bătător la ochi uimi pe Valentina. În acea odaie ca de han, fără tablouri de maeștri olandezi, cu pereți văruiți și sobe de zid, se învîrtea o lume îmbrăcată nu se poate mai « chic ». Tată-său însuși, cu barba lui despicată și afumată, cu havana în gură, cu gesturile lui distinse, părea un parizian desăvîrșit. Cocoanele erau toate îmbrăcate după modă, avînd corsaje cu mîneci bufante și rochii cloș de cea mai studiată tăietură. Una care ședea de mult, notificînd că pleacă imediat, ținea încă pălăria mică pe vîrful capului, scoțîndu-și și punîndu-și nervos o rețea de voal cu bobițe, care-i puncta obrazul de porțelan. Unul dintre musafirii bătrîni purta ghetre. Din toate acestea Valentina deduse că familia ei este dintre cele mai distinse, dar că împrejurări neobișnuite o silesc să renunțe la orice fast. Afacerea cu țăranii o întări în această interpretare. Dealtfel ideea că nu se afla la « castelul » propriu-zis și că ar fi existat altul îi trecu prin cap.

Acum ședea pe canapea într-o odaie mai mică, în care se afla și un mare garderob cu cutii de pălării deasupra, și se odihnea lungită. Locotenentul Coca ceruse învoirea de a fi admis lîngă ea și cu scaunul tras aproape căuta să familiarizeze pe Valentina cu fizionomia sa. Trebuie de la început spus că locotenentul Coca se remarca printr-o tunică strînsă așa de tare pe talie, încît îi dădea profil de viespe. Ipoteza că ofițerul purta corset se poate susține cu probabilitate. Coca era spilcuit în toată ființa sa, parfumat discret, poleit deasupra buzei de sus de o mustață blondă. Toate gesturile sale erau corecte, vorbirea puțin sîsîitoare și dulceagă, și cînd rostea, înainta bustul înspre ascultător în chip de confidență. Ochii săi nu se opreau la nimic din jur, nepărînd șocați de nimic. Dacă cizmele sale erau bine lustruite și uniforma în regulă, Coca nu semnala gîndacul mergînd pe perete. Era în mare ținută în salon ca și în grajd, indiferent de tot ce nu ținea de resortul carierei sale. General, colonel, ordonanță, garnizoană, acestea erau noțiunile curente ale lui Coca pe care le mînuia cu cea mai mare dexteritate. Ideile generale făceau eclipsă în creierul

lui. Coca poseda marea artă de a se sustrage elegant oricărei complicații. Știa de pildă să fie prezent fără a scoate un cuvînt, prin simple deplasări protocolare. Astfel într-un salon cu multe grupuri se oprea pe rînd în fața fiecăruia, bătea ușor din pinteni, saluta cu mîna la frunte, făcea o reverență mai mult sau mai puțin parabolică, după împrejurări, zîmbea repetat în semn că participă cu cel mai mare interes la consfătuirea grupului, lua act cu afectare de tot ce i se spunea, apoi, repetînd reverențele, pleca la alt grup, reînnoind cu variante manevra. Cu cercul superiorilor păstra o ținută decentă între respect și distincție personală, evitînd a rămîne mult, spre a nu indispune prin familiaritate. Astfel Coca plăcea tuturor. Nu era incult, dar nici cu vreun interes deosebit pentru viața intelectuală și primise o educație perfectă. N-avea însă personalitate de om. Își alesese cariera de ofițer ca singura compatibilă cu calitatea familiei sale și se realiza în societate ca « ofițer », așa cum Costandachi înfăptuia figura « moșierului ». În mediu militar, Coca avea imperceptibilele lui nuanțe, și un sublocotenent cu nume sonor se bucura din partea lui de anume atenții pe care nu le acorda colonelului de origine burgheză, față de care păstra o corectă și, în intimitatea lui, ironică ținută de serviciu. În rezumat, lui Coca nu i se părea decent pentru un om de lume ca el să se aprindă în discuții, să aibă păreri personale, să contrazică, să insiste. Relațiile le reducea la anume gesturi inefabile, cu care avea reușite depline.

De aceea, după ce obținuse admiterea sa alături de domnișoara Valentina, se mulțumise să se aplece înspre canapea și să scoată o exclamație cu sensuri infinite:

— În fine, domnișoară Valentina!

Asta putea să însemne multe lucruri. De pildă: « În fine, domnișoară Valentina, ai sosit! » Sau: « În fine, domnișoară Valentina, vezi cu ochii dumitale ce se întîmplă aici ». Sau: « În fine, domnișoară Valentina, te am aici, în apropierea mea ». Domnișoara Valentina, care nu ignora că era destinată a

deveni soția lui Coca și care poseda suficientă educație mondenă ca să înțeleagă sensul preliminar al acestei întrevederi, preferă să sublinieze ultimul sens posibil al exclamației și întinse ușor mîna dreaptă pe care Coca o sărută iarăși foarte delicat pe vîrful unghiilor, ceea ce putea să însemne în stilul său: « Nu îndrăznesc nici să ating cu buzele mîna ta », sau totdeodată: « Să nu ne obligăm printr-un exces de gesturi ».

— Nu înțeleg de ce tata trăiește așa de incomod aici, fără slugi, fără lux! încercă Valentina să pipăie realitățile.

— Ei, domnișoară Valentina, zise Coca, direct interesat în astfel de calcule economice, la ce bun a risipi banii la moșie. Pămîntul e un singur mijloc de venit, capitalul trebuie pus în altă parte. Mai ales în aceste vremuri!

— Dar ce se întîmplă?

— Se întîmplă că țăranii vor pămînt!

Valentina nu pricepu deloc această afirmare. Dacă țăranii vor pămînt, să li se dea, observă ea. Coca o lămuri că ei cereau pămîntul lui Costandachi. Aci Valentina dovedi o lipsă de penetrație caracteristică întregei sale familii.

— Dar pămîntul e al nostru!

Zicînd « al nostru », apăsă asupra posesivului cu o însuflețire plină de candoare. Coca nu găsi, potrivit firii sale, că e oportun să intre în discuții sociologice cu Valentina și se mărgini a face un gest din umeri, cu înțelesul: Nici eu nu pricep această absurditate! Ceea ce era dealtfel și adevărat, pentru că Coca, fiind și el din familie de moșieri și urmărind o zestre cu moșie, nu gusta deloc teoria exproprierii expropriatorilor.

— Nu este oare primejdios a sta aci? sugeră domnișoara Valentina.

Coca concentră complexitatea ideii printr-o propoziție care afirma și nega totdeodată:

— Nu mai este acum, cu măsurile ce le vom lua!

— Oamenii ăștia mă sperie, se căină deodată Valentina, au o uitătură așa de fioroasă. De ce sînt atît de rău îmbrăcați?

Coca făcu cu mîna dreaptă niște volute în aer, zîmbind echivoc, avînd aerul a spune: pentru atîtea și atîtea motive pe care le bănuiești. Se feri totuși să citeze vreunul.

— Mi-e frică, mărturisi Valentina.

— N-ai pentru ce, poți fi liniștită.

— Unii din ei arată a fi oameni buni. Cine e băiatul acela care a strigat: Noi vrem pămînt! E chiar drăguț.

Lui Coca elogiile aduse unui bărbat de o asemenea extracție nu-i fură pe plac și căută să curme o dezvoltare iritantă a impresiilor.

— Ești obosită, domnișoară Valentina, te las să te odihnești. Nu te părăsi în voia primelor senzații. Mîine vom petrece.

Și izbindu-și tocurile cizmelor, făcu o reverență, salută ca și cînd ar fi avut chipiu și se retrase cu ceremonie.

Peste noapte Valentina avu un vis foarte agitat. Visă că în fața pensionului său din Paris se oprise un landou cu blazon, tras de două șiruri de cai. Pe unul din caii din față ședea călare Nea Rafailă cu tricorn pe cap și cu livrea, mînuind biciul pe deasupra capului și amenințînd animalele într-un jargon mixt franco-român: « Hua! boalele dracului! *Sales bêtes!* » În spate ședeau cu mîinile încrucișate la piept, doi lachei, avînd țilindre cu pampon. Landoul alerga prin parcuri imense, trecînd aci prin păduri înalte, aci pe marginea unor lacuri geometrice din mijlocul cărora țîșneau numeroase jocuri de apă. Cîrduri de cerbi alergau pe pajiști. Din loc în loc, ieșeau înainte de o parte și de alta șiruri de valeți în livrea, care, aplecîndu-se cu respect, salutau trecerea domnișoarei Valentina. De la un timp se apropie o întreagă trupă de călăreți, o adevărată gardă în mare ținută de ofițeri cu peruci, din secolul al XVIII-lea, care constituiră un preambul și o ariergardă procesiunii. Convoiul ajunse în fața unui castel teribil, din blocuri de piatră, foarte asemănător cu Bastilia, așa cum Valentina o văzuse prin manuale. Landoul trecu peste un podeț și apoi pe un peron. Un număr mare de lachei ieșiră

cu făclii înainte, unul din ei deschise portiera și trase scara, alți doi susținură de subsuori pe domnișoara Valentina și o îndreptară spre intrarea somptuoasă pe treptele căreia Costandachi cu barba lui albă și într-o uniformă foarte brodată, ca a ambasadorilor, o întîmpină deschizîndu-i brațele și sărutîndu-i apoi vîrful unghiilor, repetînd gestul pentru fiecare unghie în parte. Apoi o luară în sus pe o scară monumentală, cu multe secțiuni, ale căror laturi erau pline de statui. Șiruri de lachei îi flancau de o parte și de alta, urcînd în același timp. Suișul părea interminabil. În cele din urmă sosiră în fața unei mari uși cu două batante. Un majordom bătu cu bastonul său și ușile se dădură la o parte. Alte uși cu alți majordomi veniră la rînd pînă ce sosiră într-un imens salon iluminat feeric de candelabre și plin de portrete în ulei pe pereți. Toate acestea se petreceau cu o mare viteză. Apoi luminile se stinseră și totul căzu în beznă. Valentina visă că doarme, apoi visă că se deșteaptă în odaia ei și că atrasă de lumini mișcătoare și de niște zgomote surde se ducea la fereastră să vadă ce se petrece jos. De la fereastra îngustă de piatră a odăii zărea jos la poalele castelului o sumedenie de oameni în mîini cu facle, cu topoare, cu bice, cu sulițe, pe cap cu bonete frigiene ori cu căciuli de oaie. Oamenii alergau spre poarta fortăreții, aci în gloată, aci în plutoane mici, dar cu o îndărătnicie nemaipomenită. În curînd topoarele lor izbeau violent în porțile de stejar, care se prăbușeau la pămînt. În fruntea gloatei se zăreau doi oameni, între care unul foarte tînăr și de o remarcabilă frumusețe. Domnișoara Valentina, care transpunea în vis noțiunile sale de revoluție franceză, privi mai atent spre rebelul cel tînăr și recunoscu în el pe Niță. Ochii lui Niță erau negri și strălucitori și aveau ondulația unor lacuri de cerneluri.

— Ce vreți? strigă de sus domnișoara Valentina.

Nimeni însă nu dădea atenție glasului ei îndepărtat. Ușa odăii se deschise repede și în pragul ei apăru Niță, cuviincios, cu aceeași hotărîtă liniște și cu privirile lui întunecate. Pe urmă visul se stinse

de tot și domnișoara Valentina căzu într-un somn cu totul fiziologic.

V

A doua zi, intrînd în odaia comună, dădu de un consiliu mai puțin animat, însă mai sever. Pe o parte a mesei lungi era întinsă o hartă asupra căreia ședea aplecat Coca. Cu un creion colorat, el făcea semne strategice pe ea, urmărit de la o distanță convenabilă de doi gradați, cărora le dădea instrucțiuni. Chivulescu, arendașul, se înclina și el de partea cealaltă a mesei asupra hărții și indica topografia locurilor cu degetul. Costandachi, cu nelipsita lui havană, sta foarte atent, întrerupînd din cînd în cînd consultarea unui mare album de timbre. Avea o lupă ca de ceasornicar pe care și-o înfigea în ochi și o pensetă cu care apuca mărcile spre a le lipi. Interesul său părea împărțit între conferința militară și album. Natalia Costandachi primi pe Valentina cu o sărutare pe frunte, sugerîndu-i prin vorbirea șoptită seriozitatea momentului. Mai se aflau în sală doi din musafirii de seara trecută, doamna cu evantai improvizat și domnul cu ghetre. Toți se strînseră în jurul mesei.

— Aci la Perișor, zise Chivulescu, au spart hambarul arendașului.

Coca făcu un cerc cu roșu în jurul localității indicate.

— La Cioara-Mică, învățătorul s-a dat de partea oamenilor și-i îndeamnă să se răscoale: « Ce stați, mă, cu mîna-n brîu, le-a spus, cînd vedeți că toți cer pămînt? »

Coca întoarse creionul pe partea cealaltă și făcu un cerc cu albastru.

— Cum îl cheamă pe învățător?

— Neacșu Ion.

Coca depuse creionul colorat, luă un toc și cu el însemnă numele instigatorului pe un tablou.

— Ai priceput? făcu el semn gradatului din imediata sa apropiere.

— Am înțeles, să trăiți!

Asta însemna că institutorul trebuia arestat și trimis imediat la oraș.

Acest fel de consultație ținu pînă ce fură epuizate localitățile mai de seamă ale zonei încredințate locotenentului Coca, și pînă ce situația fu studiată amănunțit, cu diferite culori, după gravitate. La sfîrșit locotenentul se interesă și de situația din Popîrleni.

— La noi la Popîrleni, în Andreești, în Cioara-Mare, nu s-a întîmplat încă nimic. Lumea se strînge în drum și așteaptă ceva. Aci e populație multă, mă tem.

— Trupa ce face? interogă Coca.

— Soldații risipesc pe oameni pe unde-i găsesc, răspunse celălalt gradat. Nu putem păzi tot satul cît e de lung. Se desfac ici și se adună mai încolo, intră prin case și se sfătuiesc, iar ies.

— Crîșma-i închisă?

— Închisă, dar beau la oamenii care au țuică.

— Și cîți se strîng așa laolaltă?

— Apoi cîte două sute, chiar cinci sute, și la Cioara-Mare aproape tot satul.

— Asta nu-i bun, recunoscu Coca. La prînz ne vine trupa de cavalerie și facem operații mixte. Trupa de infanterie intră prin case, desființează orice adunări, arestează pe cei suspecți. Pe aceștia îi trimitem la divizie. Grupuri mici de cavalerie străbat locurile însemnate aci și risipesc orice grupare de oameni. La nevoie șarjați.

Coca, distribuind aceste ordine fără nici o aroganță vocală și văzînd pe domnișoara Valentina, făcu o plecăciune și își izbi tocurile cizmelor. Doamna cu evantai respiră din adîncul plămînilor, satisfăcută de marile pregătiri militare.

— Cu Toader și cu Niță ce facem? Îi arestăm? întrebă gradatul.

— N-ar fi bine deocamdată, își dădu părerea Chivulescu. Toader e om iubit în sat și așezat. Prin el ne-am putea înțelege. Dacă nu-i el, cu ceilalți nu poți sta de vorbă. Sînt alții mai dîrzi, care nu se arată acum.

— Nu-i arestăm, hotărî Coca, dar să fie urmăriți pas cu pas.

— Pe Niță nu l-am găsit deloc azi, informă gradatul, zice că a plecat la pădure.

— Ce părere aveți despre acest Niță? se consultă locotenentul Coca.

— Inofensiv! răspunse Chivulescu, aproape distrat. Gîndul lui mergea departe la perspectivele de viitor, încurcăturile posibile cu Costandachi, pe care-l cunoștea avar, intrigant și cinic, sub masca de om de lume.

— Aici în sat, încheie Coca, nu faceți nici o arestare înainte de a mă informa asupra suspecților.

Gradații ieșiră. Privind de la geam, Valentina văzu pîlcuri de țărani, cîte 30, cîte 50, stînd de vorbă, ca în zi de sărbătoare. Un grup mai mare era strîns foarte aproape de conac, țintindu-l și ca și ținîndu-l sub supraveghere. Valentina chemă și pe ceilalți care observară alt fenomen, anume că departe, șiruri de țărani o luau spre drumul dinspre lanuri ca și cînd urmau să se adune acolo.

Coca examinase evenimentul ca un veritabil generalisim, păstrînd secretul meditațiilor sale.

— Uite-l pe Niță, arătă d-na Natalia Costandachi cu degetul, colo lîngă grajd.

Într-adevăr, Niță, cu mîinile strînse la piept, parcă ținînd ceva sub surtucul lui de șeiac, privea fix spre fereastră.

— Ce-o fi avînd la piept? se întrebă d-na cu evantai. Țăranii sînt în stare de orice. Te pomenești că vrea să dea foc la grajd!

Drept orice răspuns, Chivulescu ieși afară, iar ceilalți se retraseră de la fereastră. Valentina totuși rămase și constată că acum Niță ieșise mai curajos de după grajd și o privea cu oarecare insistență, apăsînd mereu cu grijă asupra surtucului. Cînd Chivulescu se ivi în curte, dispăru.

La prînz, un pîlc de cavaleriști sosi și ograda se umplu de cai. Înviorat, Costandachi propuse a se oferi soldaților cîte o cafea, apoi renunță, convins repede că nu găseau atîtea recipiente la conac, și că soldații nu obișnuiesc cafea ci vin. La noua pro-

punere, moșierul își puse monoclul său de filatelist și studie filigrama unui timbru cu cea mai mare scrupulozitate. În curînd, primind instrucții de la Coca, trupa mixtă intră în funcțiune, fiind distribuită pe localități. Grupe de cîte doi cavaleriști băteau toate drumurile din sat și din împrejurimi, risipind pe oameni. Zelul mergea pînă la ridicul. Astfel un cavalerist despărți cu calul două fete, care, ținîndu-se de mînă, săreau, în joacă, în mijlocul șoselei. Alții dădură buzna peste cîteva femei care se întorceau împreună de la cîmp. Se striga oamenilor de la garduri să intre în casă. Asemenea măsuri pricinuiră o mare nemulțumire și un rezultat contrar. În loc de a se împărți în pîlcuri, oamenii începeau acum să vină spre conac și să se adune acolo în fața ferestrelor. Pînă în prînz se strînseră atîția, în ciuda cavaleriștilor, puțini, fiindcă fusese diseminați în zonă, încît cei din conac crezură că vor fi luați cu asalt. Țăranii nu făceau însă nimic rău, ci numai murmurau împotriva prigoanelor de la curte, nehotărîndu-se să protesteze, fiindcă li se părea de prisos. Ei stăruiau a crede că va veni un ordin de la guvern să se împartă pămîntul. Se apropiau de conac ca să se simtă aproape unul de altul și să înfrunte mai cu ușurință manopera detașamentului mixt. De Valentina nu se mai ocupa nimeni, cu toate că era iubită, iar Costandachi, placid din fire, își trăda nervozitatea prin tremurul mîinii care ținea penseta. Privind din nou pe geam, după-amiazi, Valentina zări iarăși pe Niță. Dădea acum tîrcoale din ce în ce mai pe aproape, cu ochii la fereastră și cu mîinile strînse la surtuc. Simțind vastitatea neguroasă a ochilor lui Niță, sub imperiul visului de peste noapte, Valentina încercă o spaimă surdă. Nu era făcută să înțeleagă sufletul unui Niță, imaginația ei sentimentală nu putea lucra în asemenea direcție.

Coca redistribui în grabă forțele sale, le adună în fața conacului, dădu ordin soldaților să încarce pușca, apoi făcu somații.

— Dar ce rău vă facem noi, boierule? protestară țăranii. Ce aveți cu noi?

— De ce stați aici?

— Păi. . . ne sfătuim și noi.

— Duceți-vă pe la casele voastre.

— Ne-om duce, n-aveți grijă, că doar n-o să dormim aici.

— Plecați imediat!

Chivulescu, îngrijorat de soarta lui, încercă să îndemne pe țărani a se supune, dîndu-le a înțelege că mai era o putință de tocmeală. Țăranii nu-i mai dădeau totuși nici o importanță. Faza învoielii cu arendașul fusese depășită și oamenii așteptau altceva. Coca dădu un ordin, un soldat mai trase o salvă de pușcă în aer și cavaleriștii începură să îndemne caii spre forfota oamenilor. Aceștia încercară să se împotrivească, ocărîră, apoi dădură înapoi cu o voită încetineală, în cele din urmă se desfăcură în cete și se risipiră așa de destrămat încît cavaleriștii nu mai putură să urmărească fiece fragment în parte. Țăranii păstrară în retragere un aer de confidență și se ghici îndată că au altceva în cap. Adevărul este că, spre seară, Coca află prin subalternii săi că țăranii au hotărît să iasă a doua sau a treia zi cu toții la cîmp și să pună stăpînire pe moșie, trăgînd brazde cu plugurile. Evenimentul lua aspectul unui război în formă cu front regulat și Coca reflectă că n-are suficiente forțe. Peste tot armata trecuse la represiuni severe și unitățile erau prevăzute chiar cu piese de artilerie.

— Situația e serioasă, decretă Coca, avem nevoie de mijloace eroice.

— Anume? întrebă Costandachi, alb la față.

— Ne trebuie un tun!

VI

Într-adevăr, tunul sosi chiar a doua zi, fiind împrumutat de la un detașament apropiat care opera într-un sat unde fusese devastat conacul. Ca să sperie lumea, Coca dădu ordin ca piesa de artilerie să fie purtată ostentativ prin tot satul, în sunete de trîmbiță. Însă satul era ca și pustiu. Lumea pornise la cîmp și veniră știri că se adunase pe marginea ogoarelor cu căruțe și pluguri în scopul de a le

ara. Cu tot tunul, Coca stătu la îndoială dacă e cazul a porni împotriva țăranilor, mai ales că Chivulescu adusese unele argumente valabile.

Țăranii ară pămîntul și apoi se întorc acasă mulțumiți de ispravă. Asta nu înseamnă nimic. Cînd se vor potoli lucrurile și vor vedea că nu pot ține brazdele cu sila, vor cădea la învoială. Dacă însă trupa iese la cîmp, unii țărani se pot întoarce la conac și da foc la hambar și la acareturi. Arendașul avea cereale de sămînță și de vînzare în depozit și tremura de soarta lor. Costandachi, care n-avea personal nici o avere depozitată, afară de conacul propriu-zis, fără valoare imobiliară excepțională, nu suporta ideea ca țăranii să împartă moșia lui. Coca, ținînd seama de amîndouă interesele, făcu un plan combinat. Păstră trupa de infanterie pentru apărarea conacului și trimise cavaleria și tunul la cîmp, cu gîndul de a trage întîi o salvă de intimidare și a șarja de la distanță cu cavaleria, spre a risipi oamenii. Afară de aceasta, ca să împiedice reconstituirea în sat a rezistenței, dădu ordin să fie arestați oamenii cei mai dîrzi în număr cît mai mare și înaintați la centru, spre a se degaja satul. În sfîrșit, dispozițiile date, caii începură să tropotească și tunul se urni.

Sub emoția nemaipomenitelor întîmplări în mijlocul cărora căzuse, Valentina se plimba prin odaie ca și năucită. Fenomen psihologic curios, oroarea ei irațională de țărani se simbolizase în figura inocentă a lui Niță, a cărui căutătură insistentă o irita. Conacul rămăsese liniștit, ieșit deocamdată din raza primejdiei imediate și toți se risipiră într-o atmosferă de ușurare.

De cîteva minute Valentina rămăsese singură în sala cea mare, cu care căuta să se familiarizeze. Aruncîndu-și din nou ochii pe fereastră, zări iarăși pe Niță, de astă dată foarte aproape, privind-o drept, cu mîna mereu la surtuc. Parcă voia să spună ceva și nu îndrăznea. Apoi, după o ezitare, o luă spre tindă, neîmpiedicat de nimeni, fiind socotit un om al curții. Fetei i se păru că aude pașii apăsați, cu toată moliciunea opincilor, ai lui Niță, înaintînd spre ea. Presimțirea era întemeiată, căci clanța ușii se întoarse, ușa se deschise încet, se închise la loc, iar se deschise și, în fine, Niță apăru în chenarul ei, cu mîna strînsă la sîn. Valentina tremură. Băiatul făcu mari sforțări de a-și ridica ochii spre fată, apoi zise candid:

— V-am adus...

Dar Valentina, apăsată de coșmarul ei și exaltată de o cutremurătoare lovitură de tun ce scutură ferestrele, nu ascultă mesajul lui Niță și simțind în gîtlej o vibrație imperioasă, începu să țipe, gîlgîitor.

— Ce cauți, mă, aici? se răsti unul din soldații postați de Coca, vîrînd pumnul greu în pieptul lui Niță și îmbrîncindu-l, în vreme ce alții din casă veneau atrași de țipete. Surtucul lui Niță se desfăcu la îmbrîncitură și din el scăpă o pasăre verde, corpolentă și cu cioc gros, care începînd să zboare prin odaie, se repezi spre geam, lovindu-l cu aripile.

Era un florințel pe care tînărul rebel Niță îl prinsese anume, ca să facă plăcere domnișoarei Valentina.

NECUNOSCUT

Ce simțiri va fi încercat d. Nicu Electoru, în vreme ce, alături de profesorul Adam Celăreanu, în brișcă, plesnind din cînd în cînd cu biciul spinarea celor doi cai albi, aluneca pe șosea înspre enorma lună plină, roșiatică, asemeni unei tipsii abia scoase din jar, rămîne o problemă de psihologie din cele mai serioase. Fără îndoială, strînsa corelație între emoții și expresia lor fizică este un adevăr cîștigat. Totuși, convingerea comună că unui anume sentiment îi corespunde, aproape convențional, o manifestare fizică fixă nu se verifica deloc pe fața d-lui Nicu Electoru. Noi ne înfățișăm pe perfidul Iago scobit în obraji și palid, cu buzele vinete și subțiate de ură secretă, pe lingușitorul Polonius mai curînd gras, vorbind zgomotos și servil, zîmbind mieros, ploconindu-se și frecîndu-și mîinile, pe Desdemona o vedem albă și diafană de nevinovăție, pe Gonerila ne-o imaginăm bărbătoasă, înaltă, aspră la vorbire. Chiar și în materie de înveșmîntare, am ajuns să asociem coloarea și forma hainei cu caracterul eroului. Pe sumbrul Hamlet îl înțelegem îmbrăcat auster în negru, obezului și chefliului Falstaff îi dăm haine lăbărțate și pestrițe. Este un lucru cu totul evident că d. Nicu Electoru nu avea îmbrăcămintea pe care mințile simpliste și romantice o solicită de la un om care contemplă o așa de

superbă lună. El purta, ca întotdeauna, guler tare, foarte înalt, din care ieșea o cravată-fluture de nuanță deschisă ca și vesta, în contrast cu sacoul negru. În picioare avea obișnuitele ghete, mici, ascuțite, încheiate cu nasturi. Singurul element nou, potrivit mediului rural, era o șapcă, neagră și ea. Cît despre fizionomie, era aceea de totdeauna, ca și cînd sufletul eroului ar fi fost invariabil, d. Nicu Electoru fiind un bărbat sănătos și plin la față, cu ochi blînzi, îndatoritori, corect în toată înfățișarea, de la cărarea ce împărțea în două părul negru bine cosmeticat pînă la vîrfurile lustruite ale ghetelor. Glasul îi era măsurat, de o egalitate de ton admirabilă, iritația, convulsiunea, brutalitatea în gest și în vorbire părînd contrare definiției sale. Aceste semnalmente preliminare vor surprinde în gradul cel mai înalt pe cititori, cînd mai la vale vor lua cunoștință de evenimentele pe care le vom povesti și le vor atribui unei observații defectuoase. Fapt este că noi nu cunoaștem îndeajuns complicatul paralelism psihofizic, procesele de inhibiție și de semnalizare. Opera strălucită a lui Pavlov, studiată temeinic, va fi de bună seamă o călăuză excelentă pentru psihologul care va voi să priceapă științific cazul d-lui Nicu Electoru. Necesitatea de a trece mai repede la narарea faptelor va scuza superficialitatea noastră analitică.

Profesorul Adam Celăreanu, spre deosebire de tovarășul său de drum, părea în schimb răpit de lună și nu-și mai lua ochii de la ea, lucru care, dacă ar fi mînat el brișca, ar fi pus negreșit în primejdie bunul mers al vehiculului. Deși venit în campanie electorală și preocupat cu pasiune de probleme politice, iubea natura, era sensibil la frumusețe și la sublim. De aceea exprima mimic toate nuanțele admirațiunii, întorcîndu-se în răstimpuri cu ochii la d. Nicu Electoru spre a găsi o complicitate de sentimente. Însă d. Nicu era inalterabil, nu arăta nici entuziasm, nici rezervă, nici bucurie, nici întristare, ci numai o atenție calmă la mînuirea hățurilor și un surîs moderat

de politeță. Deodată, pe cînd profesorul se întreba mental dacă creștea vreo vegetație în văile lunii, sicomori, brazi sau nuferi, fu săltat cu brutalitate și de cîteva ori de brișcă, fiind cît pe ce să se răstoarne. Mînuitorul vehiculului atrăgîndu-i atenția cu respect că drumul era plin de hîrtoape, Adam Celăreanu se-ntoarse pe pămînt.

— Oare de ce șoseaua este așa de rea?

D. Nicu Electoru, executînd cu biciul prin aer niște amabile plesnituri, în luarea-aminte a cailor, zise simplu:

— Nu vin oamenii la prestație, se duc care încotro să-și găsească de lucru cu plată.

Adam Celăreanu își aduse aminte de cuvîntarea unui corifeu al partidului liberal, venit în turneu de propagandă în capitala județului, înaintea alegerilor din 1907. Acesta, făcînd gesturi grandioase, trecîndu-și degetele răsfirate prin părul vîlvoi lăsat să se dezvolte după pilda coamei lui Barbu Delavrancea, striga:

« Ne vom ocupa îndeosebi de căile de comunicație, factor capital în dezvoltarea economiei naționale și a buneistări a poporului român. Petrolul și cerealele, aceste două mari produse ale României, au nevoie, spre a fi transportate, de șosele, căi ferate, porturi. Vom brăzda țara în lung și lat cu drumuri mai trainice decît Via Appia. Țăranii pierduți în văgăunele nestrăbătute ale munților vor putea să vină la orașe, spre a-și vinde produsele lor. Sute de mii de brațe, azi fără întrebuințare, își vor găsi în acest chip de lucru și astfel mult încercata țărănime va afla un mijloc de a-și cîștiga cinstit existența și a-și reface căminurile. »

După această tiradă, oratorul băuse pe nerăsuflate un întreg pahar de apă, privind apoi cu mulțumire înainte și în laturi, ca și cînd ar fi stat la răscrucea a două monumentale șosele de curînd pietruite.

Nu mult după aceea venise un bărbat de stat conservator, care tot așa de vehement, prevăzut

cu mustăţi înfipte după moda timpului ca doi ghimpi pe sub nas, făcuse destăinuiri teribile:

« Îmi permit să întreb de la această tribună pe d. D. A. Sturdza, ce au făcut liberalii pentru a pune în legătură statornică pe de o parte ţărănimea cu oraşele, pe de altă parte ţara românească cu tîrgurile străine, cumpărătoare ale produselor noastre naţionale, şi în acelaşi timp spre a folosi forţele de muncă româneşti? Îmi permit, zic, să-i pun această întrebare. »

Oratorul aşteptă cîteva clipe răspunsul din văzduh al lui D. A. Sturdza şi, cum acesta nu veni, continuă:

« Liberalii fac demagogie, promiţînd marea cu sarea şi reprezentîndu-ne pe noi, clasa păstrătoare a avuţiilor şi tradiţiilor neamului, drept pricina nenorocirilor ţăranului. Ideea lor simplistă este că dacă vor împărţi moşiile boiereşti va pica mană asupra ţărănimii. Personal, accept această soluţie dacă exemplul îl va da partidul liberal însuşi, în sînul căruia sînt numeroşi mari moşieri al căror nume din discreţie mă feresc a-l divulga. (Aplauze zgomotoase, strigăte: Sturdza, Brătianu.) De fapt, domnilor, daţi-mi voie să vă spun un adevăr. Nu există atît pămînt arabil pentru a împărţi la toată lumea, încît în mod fatal prosperitatea ţării cade în sarcina unei clase restrînse şi istorice, capabile a folosi mijloace înaintate de exploatare. Spuneţi-mi dacă un ţăran poate să cumpere o maşină de secerat în rînduri „Victoria-Drill"? »

Fraza din urmă produse un efect indescriptibil în sala plină de moşieri şi arendaşi, şi mîini groase, pline de inele de aur, găsind argumentul zdrobitor, aplaudară prelung şi solid.

« Eu văd scăparea, urmă oratorul după ce trase de un vîrf de mustaţă, în atragerea braţelor de muncă pe şantierele de construcţie naţionale. Avem nevoie de porturi, silozuri, poduri, căi ferate, şosele. Ce s-a făcut pentru asta şi mai cu seamă cum? Abia am scăpat de concesiunile străine apăsînd asupra Căilor Ferate şi ne gîndim să robim mai departe avuţiile naţionale capitalurilor europene. Pînă şi hazardul l-am robit capitalului străin din moment ce loteria aşa-zisă de stat este concesionată pe douăzeci de ani spre norocul d-lui Schuschny de la Viena şi a d-lor Karl Masse şi Morpurgo de la Hamburg (rîsete, aplauze). O adevărată industrie naţională care să întrebuinţeze munca naţională şi capital naţional aproape nu există cu toate pretenţiile partidului liberal. (Un glas ironic din sală: Fabricăm şampanie indigenă Rhein-Sec.) Pardon, fabricăm într-adevăr şampanie ca să poată bea şi ţăranul care şomează (rîsete). Căci, domnilor, să nu vă pară curios, avem într-adevăr un şomaj, rezultat din lipsa de activitate industrială, şomaj pe care căutăm să-l lichidăm în mod artificial, iluzionînd pe săteni cu ideea posesiei de pămînt. În acest judeţ nu sînt destule căi de comunicaţie, şoselele sînt desfundate. Avem în România cariere de piatră la dispoziţia noastră, de pildă în Dobrogea, putem scoate munţi de prundiş şi de piatră cubică, braţe sînt din belşug, pentru ce nu întreprindem nimic? Pentru că probabil Disconto-Gesellschaft din Berlin prin d. Schoeller de la Banca generală română sau Societatea de credit din Triest prin d. Gentilomo de la Banca „Naţionala", bănci în consiliile de administraţie ale cărora se află anumiţi liberali, concep vreo nouă afacere de concesiune. »

Adam Celăreanu, care ascultase cuvîntările de mai sus, admisese că fiecare orator spusese adevăruri neîndoielnice, considerate parţial, viţiate totuşi de un sofism esenţial pe care nu-l putuse încă determina. În orice caz, oratoria era cu totul de paradă şi se încheia la acelaşi restaurant cu un banchet la care se servea şampanie Pommery et Greno Reims şi, spre a se încuraja industria naţională, Rhein-Sec Azuga. Se făceau şi anumite demonstraţii practice. Liberalii adunau pietriş pe şoseaua judeţeană, aduceau un tăvălug mecanic. În numele conservatorilor, cel mai mare moşier local pe domeniile căruia se aflau două sate, dădea o reprezentaţie pe cont propriu, strîngînd oameni

cu plată să repare şoseaua comunală, răspîndind şi el movile de piatră măcinată. Îndată după alegeri, totul era abandonat, moşierul pleca la Paris, liberalii găseau că problema «apărării drepturilor culturale ale românilor de pretutindeni» şi în special din Austro-Ungaria şi Balcani e mai arzătoare şi se cheltuiau în mitinguri naţionaliste prin toate oraşele. Gropile şoselelor scobindu-se mai adînc, iar mormanele de pietriş devenind un fel de dune, porţiunile de drum intrate în reparaţie se prefăceau într-o regiune reproducînd în mic profilul fundurilor de mare. Pe o astfel de şosea electorală săltase brişca d-lui Nicu Electoru.

Cei doi călători trecură prin satele Mireasa, Găvana, Bivoli, Bîrca, anunţate pe şoptite de d. Nicu, pentru că în crepusculul lunar şi printre salcîmi cătunele de colibe mizerabile se desprindeau cu greu din întunecarea lutului. Căzut la melancolie, profesorul Adam Celăreanu îşi reluă meditaţiile astronomice. I se părea indubitabil, materia fiind una, că pe toate planetele, la momentul potrivit din punct de vedere al condiţiilor atmosferice, trebuia în chip necesar să se ivească, în virtutea aceloraşi legi, aceeaşi faună şi aceeaşi floră, cel puţin cu aproximaţie. Avînd în vedere exactitatea şi imensitatea canalelor din Marte, presupunea o luptă aprigă cu natura ostilă spre a face fertile pustiurile. Poate că Marte este o Olandă astrală, în care totul este cîştigat de om şi unde pe marginea apelor captate în bazinuri cresc lalele inedite, obţinute în seră. În această ipoteză i se părea cu neputinţă ca partidele din Marte să trişeze la alegeri cu tăierea canalelor de care depindea umiditatea imperios necesară vieţii. Şi totuşi, îşi zicea, marţienii pot să-şi facă iluzii asupra noastră şi să aibă despre pămînt o imagine asemănătoare aceleia pe care o am eu privind spre lună sau spre luceafăr. Meditaţiile lui Adam Celăreanu fură curmate brusc în satul Plosca, dealtfel invizibil, printr-o larmă haotică şi indistinctă ce se adeveri în curînd a fi un concert lugubru de cîini urlători.

— Ce se întîmplă aici? întrebă el. De cînd sînt n-am auzit atîţia cîini urlînd deodată.

— Să vedeţi ce este, îl lămuri d. Nicu Electoru cu simplitate. Satul acesta care a ars a rămas aproape pustiu, oamenii fiind împuşcaţi în răscoale sau fugiţi prin alte părţi de frică ori din lipsă de pămînt. De un an cîinii rămaşi locului urlă prin bătături, hrănindu-se cu Dumnezeu ştie ce.

Adam Celăreanu recăzu iar în contemplaţie şi, n-am putea spune prin ce asociaţie, îi veni în minte numele planetei Saturn, pe care şi-o închipui lucitor de neagră, sediu al celei mai degradate materii din univers.

La Gheboşi fu redeşteptat din neagra reverie de un spectacol feeric. În bătaia splendidă a lunii, întinderi mari de peisaj, de o parte şi alta a şoselei, alcătuiau un smîrc ingenios, operă parcă a unui arhitect hidraulic. Profesorul fu entuziasmat şi se gîndi la lucrările de apă celebre. Smîrcul era compus dintr-o infinitate de mici bazinuri perfect circulare, în jurul cărora creşteau buruieni, probabil papură. Luna oglindindu-se în nenumăratele lacuri rotunde se multiplica în chip minunat în zeci de planete. Broaştele orăcăiau de aproape şi de departe cu tonuri de flaute şi cîntecul lor amestecat cu scîrţîitul greierilor fu înregistrat de Adam Celăreanu ca un concert delicios.

— N-am ştiut, zise el, că prin aceste părţi sînt iazuri şi precum văd un parc. E vreo moşie?

— Nu, îi explică liniştit d. Nicu Electoru. În vremea răscoalelor de anul trecut a fost aici rezistenţa mai mare şi artileria a tras aşa de adînc în pămînt ca să radă colibele, încît a făcut găuri. Pe urmă ploile le-au umplut cu apă.

Adam Celăreanu se cutremură ca atins subit de un ger năprasnic. Cînd îşi reaflă echilibrul sufletesc, gîndurile lui fură cam următoarele:

« Cheltuim o energie extraordinară pentru a distruge monumentele şi a extermina oamenii, întrebuinţăm ingineria spre a fabrica tunuri, facem minuni de organizaţie ca să hrănim armatele în încăierare — şi nu sîntem în stare uneori să pie-

truim o şosea şi să nutrim un popor paşnic. Este undeva un cusur de întocmire socială ce trebuie descoperit şi vindecat. »

În satul Crunţi opriră brişca în faţa cîrciumii, ca să se odihnească puţin caii. Un foc de vreascuri şi paie, adunate, în scopul de a se curăţa locul, de la numeroasele căruţe ce se oprise acolo, ardea pîrîind, aruncînd umbre fantastice şi scoţînd sclipiri de pe turla acoperită cu tablă a bisericii din apropiere. Lîngă prispa cîrciumii erau bătute în ţăruşi mese lungi de brad negeluit, de lăţimea unei scînduri, cu bănci de o parte şi de alta, înfipte în acelaşi chip. Deşi era zi de lucru, o mulţime de oameni, de vîrstă incertă din cauza bărbilor nerase, toţi istoviţi la faţă şi cu priviri sticloase, şedeau pe bănci, cu ţoiuri de ţuică înaintea lor. Printre ei se vedea şi o femeie cu un prunc în braţe, care se scîncea strident şi căruia femeia, spre a-l potoli, îi ducea din cînd în cînd la gură ţoiul de ţuică. Luminaţi de pîlpîitura focului instabil, oamenii se înfăţişau de o veselie suspectă, vecină cu sarcasmul. Adam Celăreanu le dădu bună seara şi îşi luă îngăduinţa a se aşeza cîteva minute lîngă ei. Întrebînd cu toată discreţia cuvenită pe femeie dacă nu credea că copilul plînge din pricina foamei, un ţăran răspunse în locul ei:

— Ce să-i dea, boierule, de mîncare, că laptele i-a secat şi turtă pe aici ori covrig nu se pomeneşte. Pe la noi numai ţuică se află.

Adam Celăreanu le dădu a înţelege că cu banii risipiţi pe alcool ar fi putut să-şi cumpere o hrană mai nimerită. Ţăranii, înţelegîndu-i gîndul, îl lămuriră deplin:

— D-apoi noi, boierule, n-avem nici o para în pungă. Bem ţuică fiindcă ne-o dă pe datorie şi o plătim cu munca. Aşa ne mai minţim foamea.

Din vorbele oamenilor, Celăreanu mai pricepu că cîrciuma era a moşierului local care o arenda. Cîrciumarul plătea arenda în braţe de muncă obţinute pe ţuică. Un comesean mai tînăr îşi trînti căciula peste ochi şi începu să zică un cîntec care

era o definiţie a situaţiei alimentare în comuna Crunţi:

> Foaie verde de trifoi,
> Vîndui căruţa cu boi
> Să merg la codrul cu cuci
> Să seamăn stafide şi nuci.

În acest timp răsări în lumina flăcărilor şi a lunei o figură extravagantă, o bătrînă cu fote şi bete, păr alb stufos despletit, prea scurt pentru o femeie, un fel de rege Lear, care începu să bată cu picioarele în pămînt o sîrbă solitară, chiuind:

> Hi, hi, hi, hi,
> Hi, hi, hi, hi.

Jucînd astfel, cu o demonică indecenţă, se apropia de puţul cu ghizduri de bîrne foarte joase, a cărui cumpănă înaltă întindea asupră-i prăjina ciuturii ca o frînghie de spînzurătoare.

— Vedeţi, măi, strigă un bătrîn, să nu cadă iar în puţ.

— D-apoi, şi de-ar cădea, observă femeia cu pruncul sugător de ţuică, mai bine ar fi de ea.

— E nebună? se informă Celăreanu.

— Are *pilagră*, domnule! îi răspunse vecinul.

Adam Celăreanu îşi rememoră alt punct identic în discursurile electorale ţinute de corifeul liberal cu părul vulvoi şi de cel conservator cu mustăţi ca ale lui Cyrano de Bergerac:

« Sănătatea ţărănimii este o problemă pe care o vom examina cu toată grija cuvenită. Mizeria fiziologică a săteanului trebuie combătută printr-o hrană abundentă şi raţională. Prin bănci populare vom ridica starea materială a satelor, punînd la îndemîna ţăranilor creditele de care au nevoie spre a face o cultură mai ştiinţifică a pămîntului şi a-şi spori veniturile. Nu ne vom da înapoi de la nici un sacrificiu » etc.

La Scoarţa cei doi călători fură nevoiţi să se oprească din nou, deoarece o roată a briştei oscila puţin. Pînă la repararea ei, Adam Celăreanu intră într-o casă de ţăran, care, văruită frumos pe afară,

arăta destul de îngrijită. Înăuntru îl izbi însă o duhoare insuportabilă care se datora răsuflării prea multor persoane într-un spaţiu îngust. Odaia în care păşi nu cuprindea decît un soi de laviţi-paturi acoperite cu rogojini, întinse de-a lungul pereţilor de o parte şi de alta a unei vetre. Pe laviţi erau tolăniţi un moş, baba lui, un fecior şi o noră, un alt fecior mai mic, o fetiţă a norei şi un băieţel. O lampă cu petrol pe o măsuţă lumina acest azil de noapte. Cînd intră Celăreanu călăuzit de un alt bărbat mai în vîrstă, fiu şi el al bătrînului, şi care dormea în coşar, moşul şi feciorul însurat se ridicară în capetele oaselor şi lăsară pe duşumea labele goale ale picioarelor pe care din sfială le zgîrceau şi desfăceau, răsfirînd degetele. Celăreanu se aşeză pe un scăunel de lemn. Atunci auzi un geamăt slab, firav, şi băgă de seamă că băieţelul întorcea capul cînd pe o parte, cînd pe alta, asemeni unui febril.

— Ce are copilul? întrebă el.

— Boierule, lămuri mamă-sa lîngă care zăcea, are tot fierbinţeală cu scuturătură pe seară şi tînjeşte toată ziulica. Boleşte aşa de doi ani, pe toamnă îi e mai rău, iarna parcă se mai înfiripă.

— Şi nu l-aţi arătat la doctor? Aveţi medic comunal?

— Este unul pe la Moara-Săracă, îi luă vorba tatăl copilului, d-apoi nu trece el pe aci pe la oameni nevoiaşi, că n-are ce culege. A venit înainte de alegeri un domn deputat care zicea că e doftor, a intrat prin case pe la toţi, atunci l-a văzut şi pe el şi ne-a spus că are friguri de baltă şi ne-a dat o ţidulă să cumpărăm nişte leacuri.

Aci interveni baba:

— De unde friguri de baltă, domnişorule, că noi n-avem baltă pe aici.

Tatăl copilului, mai respectuos faţă de ştiinţă, nu relevă obiecţia:

— Noi doctoriile nu le-am luat, că n-avem cu ce să le cumpărăm, nici cu ce merge la oraş, pe urmă d. deputat ne-a spus că n-au lucrare dacă copilul nu mănîncă bine, ne-a îndemnat

pe toţi să mîncăm carne şi pîine albă (rîzînd, cu amărăciune). Păi noi, domnişorule, ne hrănim pe aici cu păsat, mai un porumb pe spuză, mai o buruiană, după cum e şi vremea. Carne n-am îmbucat de la nuntă.

— Nu-ş' ce are, dădu mama pe faţă un gînd, că se umflă la pîntece şi-l îmboldeşte parc-ar avea, fie pe pustii locuri, şerpi în burtă. Dă-te jos, maică, să te vadă boierul.

Atunci mama trase velinţa la o parte şi coborînd de pe laviţă, prilej de a se vedea că era gravidă, îndemnă copilul să se dea jos, smulgînd de pe el o cămaşă peticită, aspră, prea scurtă. Priveliştea impresionă adînc pe Adam Celăreanu. Copilul avea braţele şi picioarele descărnate ca nişte beţe, coşul pieptului dezvăluia brutal schema coastelor, ochii îi erau mari, negri, ca şi înspăimîntaţi, buzele albicioase, numai pîntecele era rotund şi plin, asemeni unui cimpoi umflat.

— Să-i daţi chinină, consilie Adam Celăreanu, vă trimit eu de la oraş.

— Eşti şi tălică dipotat? întrebă mama.

Celăreanu, stînjenit ca de o ironie, zise evaziv:

— Nu, adică da, poate. . .

Atunci moşul, care-şi răsfirase mereu degetele în chip de reflecţie, scuipînd pe duşumea, îşi destăinui punctul de vedere personal:

— Ce să-i dăm chinină, boierule, ce-i ajută lui chinina? Ştim noi din ce se trage boala lui. Alte leacuri sînt pentru alde astea.

— Spune tu boierului, îndemnă baba, cum s-a întîmplat.

— Păi cum să se-ntîmple. Oameni răi nu sînt pe lume? Ia, avem acilea un vecin care a strîns niscai parale cu cărăuşia şi a învăţat pe unde a fost el să arză cărămidă. Apoi ăsta a făcut cu mîinile lui un cuptor de cărămidă şi s-a pus să-şi ridice casă de zid ca pe la oraş.

— I-a dat ghies nevastă-sa, tălică, completă mama copilului.

— L-a mai îmboldit ea şi muierea, recunoscu moşul, cunoşti vorba

Iarna grea, nevasta rea,
Sărăcuț de maica mea.

Acușica dumneata știi (moșul spunea aceste cuvinte cu o convingere nestrămutată de tehnician), casele astea de cărămidă nu sînt sănătoase. Casei i-e dat să fie de chirpici, că împletitura și bălegarul țin cald. Cărămida apasă greu pe șalele pămîntului. Vecinul punea tencuiala și nu se lega, zidul se tot crăpa. Atunci ce i-a dat prin minte nelegiuitului? L-a momit pe Tilică al nostru cu un codru de pîine și l-a pus să stea în bătaia soarelui pe zid, pînă i-a zidit umbra. De-atunci băiatul rău și rău, mă rog, dacă i-a strivit sufletul.

— Eu vedeam, zise și mama copilului, că băiatul se topește, da' de unde să bănuiesc de ce l-a chemat vecinul?

— Am încercat eu, urmă bătrînul, să rup zidul, să trag cărămizile de pe locul unde a fost călcată umbra, da' m-a spus la jandarm și m-a amenințat că mă dă în judecată. De, dacă sîntem oameni slabi și săraci, ce putere să avem? Copilul nu se face sănătos pîn' nu mi-o da voie să dărîm casa, să poată umbra să răsufle.

În fața unei atari îndărătnice și nefaste superstiții, Adam Celăreanu găsi de prisos a mai replica ceva. D. Nicu Electoru îl chemă dealtfel în brișcă. Celăreanu își aminti numai atît că oratorii conservatori ori liberali își făceau înainte de alegeri un punct de onoare în a promite « mai multă lumină la sate », prin școli, biblioteci populare și șezători, « pentru ca poporul român, dezbărat de obscurantism, să pășească pe drumul luminos al civilizației ».

La Pociovaliștea, noaptea tîrziu, brișca opri în curtea unei case destul de arătoase pe întuneric. După cîteva parlamentări între d. Nicu Electoru și o femeie tînără, îmbrăcată țărănește dar foarte îngrijit, cei doi intrară înăuntru și Adam Celăreanu fu călăuzit îndată într-o încăpere. Femeia, rotundă la față și curată la pieliță, lăsă lampa de petrol cu care venise pe o masă, întrebă pe profesor dacă mai

dorește ceva, apoi zise « noapte bună » și ieși. Adam Celăreanu, fiind prea obosit, se dezbrăcă și se culcă într-un pat de fier pe care-l găsi în odaie, dichisit după moda orășenească, numai cu prea multe perne și cu cergi de lînă în loc de plapumă. În odaie era un garderob de nuc, o etajeră, fotografii pe pereți, scoarțe, iar scîndurile albe erau spălate și lustruite bine. Adam Celăreanu își zise că o astfel de odaie se apropia de idealul pe care și-l făcea despre viețuirea țărănească. Obosit, renunță la alte considerații, suflă în lampă și se culcă.

E momentul acum să dăm o explicație sumară asupra călătoriei sale în brișcă alături de d. Nicu Electoru. Adam Celăreanu era profesor de științe la un liceu provincial, după ce făcuse studii în străinătate. Tatăl său fusese de asemeni profesor, n-avea deci nici o legătură cu satul, iar numele Celăreanu era o modificare din Celarian în scopul de a se distinge de o familie numeroasă cu acest nume în urbea respectivă. Cînd izbucniră răscoalele din 1907, Celăreanu avea aproape 40 de ani. Om onest și celibatar, trăit pînă atunci între cărți, rămase cu totul uimit. Obișnuit cu metodele exacte din știință, anchetă pe cont propriu situația, fără a se lăsa înrîurit de opiniile interesate. Constatările sale fură înspăimîntătoare, acesta fu cel puțin sentimentul său. El trase încheierea că o țară în care imensa majoritate a populației productive trăiește într-o crîncenă mizerie fără putința de a spune un cuvînt, merge spre catastrofă. Fără a avea o documentație politică suficientă, scoase provizoriu două concluzii cerute de natura lucrurilor. În loc de a trage cu tunul în țărani e mai firesc a-i lăsa să-și exprime nestînjeniți părerea și să decidă înșiși asupra rînduirii de stat. Deci vot universal. În al doilea rînd venea problema agrară. Oricum s-ar soluționa, inegalitatea de avere în favoarea unei mîini de mari moșieri i se părea șubredă. Pămîntul se cuvenea să fie al țăranilor. În scurt, programul minimal al lui Celăreanu era: Dați țăranilor cuvînt slobod și direct și pămînt. Pe urmă Celăreanu văzu că și alți intelectuali gîndeau ca și el și se simți întărit în soluția lui. O conferință

publică pe care o ţinu în oraşul său avu un succes neaşteptat. Celăreanu se descoperi orator. El nu uza de clocotiri sentimentale, ci de o cumulare de date precise care făceau imagine şi turburau. I se ceru să repete conferinţa. Ciudat, sala era plină de eternii moşieri şi arendaşi care ascultau nu prea veseli, unii increduli, alţii îngrijoraţi, dar aplaudau toţi cu un zîmbet onctuos, urmînd curentul sălii. Celăreanu publică un număr de articole într-un ziar independent democrat din capitală, nu fără a fi mirat că i se taie anume aluzii la oamenii politici cei mai ostili ideii de reformă. Şefii celor două organizaţii politice din oraşul său îi făcură propuneri. Indecis, Celăreanu plecă la Bucureşti şi solicită o audienţă la un de toţi numit fruntaş socialist. Socialistul avea un fecior cu vestă vărgată, palat pe strada Polonă şi antecamera sa era o adevărată capelă din cauza prea marelui număr de icoane, candeli şi chiar cădelniţi, expuse pe pereţi deasupra sofalelor acoperite cu caramaniuri şi scoarţe. Un estetism eclectic şi greoi caracteriza interiorul democratului. Fiind invitat în birou, Celăreanu dădu de un om mărunţel, debil, blond, cu părul şi barba foarte frizate sau în chip natural creţe, cu o pieliţă delicată, uşor rumenită în pometţii obrajilor, înveşmîntat cu mare căutare, avînd la gît o vastă cravată făcută din trei aripi acoperind tot spaţiul liber lăsat de vestă, şi punctată cu o treflă de perle. Mîinile democratului erau mici, palide, cu unghiile lungi, uşor îngălbenite. Omul părea o floare de seră, crescută la temperaturi obţinute prin calorifer. Îndeosebi vorbirea teribil de graseiată, subţiratecă, dezorientă complet pe Celăreanu. Avu net impresia că într-o adunare de mase glasul democratului ar fi bîzîit ca o musculiţă. În general nu concepea nici un fel de contingenţă posibilă între muncitorime şi presupusul socialist pe care, picat pe cravată de un mecanic cu o picătură de ulei de maşini, şi-l închipuia intrînd în agonie. De fapt, democratul era un aristocrat scăpătat, avînd o moşie destul de întinsă, ce constituia zestrea soţiei. În ciuda înfăţişării afectate, fostul fruntaş socialist (căci părăsise partidul, navigînd

independent) vorbi lui Celăreanu simplu şi afabil. El emise părerea că în momentul acela lupta deschisă pentru cauza socialistă nu era posibilă. Pînă la o conjunctură favorabilă, partidele vechi stăpîneau încă situaţia, şi numai prin ele (susţinea dînsul) un democrat îşi putea face drum şi vorbi. Dacă era de ales între ele, desigur că programul partidului conservator, chiar al aceluia ieşit după « ruptura » lui Take Ionescu din 1907, nu putea fi popular. Partidul liberal, al cărui şef, D. A. Sturdza, bolnav şi discreditat, urma să fie inevitabil înlocuit, era obligat prin forţa evenimentelor să îmbrăţişeze idei noi. Sincer sau nu, el putea măcar oferi unui bărbat cu vederi înaintate o platformă provizorie. Ex-socialistul cu barba creaţă găsi de prisos a atrage atenţia asupra piedicilor pe care tirania şefului partidului ar fi pus-o în calea vreunei veleităţi de schismă. Celăreanu avu slăbiciunea de a se lăsa convins şi, cum un exponent al partidului liberal îi făcu o ofertă de a candida la colegiul III, la o alegere parţială pentru un loc de deputat rămas vacant prin cauză de deces, alegere ce urma să aibă loc în noiembrie 1908, Celăreanu primi, socotind că de la tribuna parlamentară va putea vorbi ţării întregi. Îndată fu dat în vegherea d-lui Nicu Electoru, care avu misiunea de a populariza pe noul candidat în judeţul respectiv, altul decît acela de baştină al lui Celăreanu, şi de a-i pune la îndemînă toate mijloacele materiale.

Acum se pune întrebarea legitimă: cine era d. Nicu Electoru? Un răspuns satisfăcător nu-l putem da nici noi, starea civilă a eroului fiind din cele mai obscure. Natural, se chema d. Nicu şi încă într-un fel, ignorat îndeobşte de concetăţeni, care îi spuneau d. Nicu Electoru, considerînd funcţia sa esenţială ce era de a asigura alegerea candidaţilor partidelor, liberali ori conservatori, după caz. Foile politice îl mai porecleau umoristic şi d. Meternicu, insinuînd marile lui însuşiri diplomatice. Profesia proprie a d-lui Nicu părea să fi fost aceea de avocat (fără licenţă), totuşi nu l-a văzut nimeni pledînd, cu toate că o numeroasă clientelă intra pe poarta casei sale. Probabil că, om cu multe relaţii şi cu o

autoritate excepţională, d. Nicu soluţiona procesele direct, vorbind cu judecătorii şi predîndu-le contra comision, de formă, unor avocaţi mărunţi. Despre autoritatea d-lui Nicu ajunge să spunem doar atît, că acceleratul a întîrziat cu o oră jumătate în gara oraşului spre a-l aştepta, întrucît electorul avea să ducă ştiri importante şefului la Bucureşti. D. Nicu intra nestînjenit oriunde, în orice timp, nu numai în judeţul respectiv, dar chiar în Bucureşti la miniştri şi la şefii politici de orice coloare. Primul-ministru, vestit de prezenţa sa, nu-şi îngăduia nici o neglijenţă faţă de asemenea personagiu delicat şi îl primea fără întîrziere. D. Nicu Electoru nu se infatua de aceste atenţii, rămînea rezervat, modest şi cuviincios, debutînd cu eternul său « Să trăiţi » spus fără servilitate.

Dimineaţa, Adam Celăreanu făcu cunoştinţă cu gazda, care era primar, un tînăr, să tot fi avut 23—25 ani. Era curăţel, plinuţ la faţă, cu toate că nu gras, ars de soare, părul îi era tuns, cîteva tulei de mustaţă îi dădeau deasupra buzelor groase. Pe corp avea sacou orăşenesc, vestă, şi, în jurul gulerului unei cămăşi ţărăneşti brodate, în loc de legătură, înnoda un şnur terminat cu doi ciucuri mari, roşii. Pe sub sacou îi ieşeau poalele foarte înfoiate ale cămăşii. Purta pantaloni albi din postav ţărănesc şi ghete orăşeneşti. Primarul şi primăriţa oferiră oaspeţilor cafea cu lapte. În ciuda bunului aspect economic şi al civilităţilor, Celăreanu avu o impresie neplăcută. Primarul, care se numea Mihalache Pociovălişteanu, i se păru antipatic. Tînărul făcea ochii mici, zbîrcea în permanenţă din nas şi dădea gurii crispaţia pe care o ai cînd înghiţi o doctorie rea. Vorbea politicos, curmînd fraza deodată spre a-şi disimula gîndul dacă avea credinţa că ideea conlocutorului merge în alt sens, arunca ochi vigilenţi în toate direcţiile şi vorbind altor persoane din casă, lăsa în răstimpuri să-i scape un ton autoritar, după care se întorcea iarăşi cu mansuetudine la convorbirea dinainte. Trebuia să fie, judeca Celăreanu, sau redus la minte, sau foarte viclean.

Un ţăran bătrîn păşi smerit în casă, scoţîndu-şi căciula.

— Păi, zise, de-acum puteţi veni, că s-a strîns lumea la şcoală.

Primarul, d. Nicu Electoru şi Adam Celăreanu ieşiră din casă şi se îndreptară spre inima satului, unde se aflau locuinţe ceva mai arătoase. Una dădea chiar în drum, ca la oraş, şi avea o firmă de tablă pe care scria « Banca Populară „Frăţia" ». În faţa şcolii, o mulţime de ţărani, bărbaţi şi femei, mai toţi în vîrstă şi foarte zdrenţăroşi, şedeau îngrămădiţi şi strigau:

— Să ne dea drumul înăuntru, domnule dipotat.

Primarul căpătă un glas inedit de brutal şi poruncitor:

— Ce vă îngrămădiţi, mă, de dimineaţă, voi n-aveţi de lucru? Plecaţi de aici pe la treburile voastre!

Un jandarm năvăli furios în îngrămădeală şi începu să lovească vîrtos ca într-o cireadă de boi. Femeile fură mai îndrăzneţe:

— Lovi-te-ar ducă-se pe pustii, diavole, ce dai în noi?

Celăreanu, care voia să ţină o cuvîntare sătenilor, surprins, ceru explicaţii primarului:

— Pentru ce nu le dai voie, domnule primar? Scopul venirii mele aci este tocmai de a sta de vorbă cu sătenii.

Primarul făcu ochii şi mai mici şi reluă strîmbătura de amărăciune a gurii, în vreme ce d. Nicu Electoru, tăcut, ciupea uşor un sfîrc al mustăţii, imitînd pe oratorul conservator, semn la el, pentru cine îl cunoaştea bine, de meditaţii foarte profunde şi de decizii impenetrabile.

— Avem ordin să interzicem adunările prea mari de oameni, zise primarul încet şi parcă cu luare în rîs, şi pe urmă, ce, muierile v-aleg pe dumneavoastră? V-aleg delegaţii. La ce să vă pierdeţi vremea?

— Eu vreau să stau de vorbă cu poporul! susţinu Adam Celăreanu naiv şi înfocat.

Primarul zbîrci din nas și d. Nicu Electoru ciupi mustața. Țăranii de afară prinseră curaj:

— Să ne dea împrumut de la bancă, boierule, să cumpărăm porumb! pretinse unul.

Altul strigă:

— Să mai taie din dobînzi, că ne seacă!

— S-avem și noi tain de lemne! ceru o femeie.

Îndeosebi ultima reclamație nu fu bine înțeleasă de Adam Celăreanu, necunoscător al stărilor locului. Pociovaliștea era în partea de sus a județului, înspre regiunea muntoasă și păduroasă. Cîteva familii din sat aveau mari proprietăți forestiere. Sterie Pociovălișteanu, moșul primarului, poseda mii de hectare de pădure, un munte întreg, afară de alte proprietăți în vale, fiind, deși țăran, unul din cei mai mari moșieri. Mari proprietăți aveau de asemenea rudele sale foarte numeroase, confiscînd o mare parte din solul județului, Tache Pociovălișteanu, Stănică Pociovălișteanu, Tăsică Pociovălișteanu, Stelică Pociovălișteanu. După Pociovălișteni veneau la rînd în materie de avere Arzoii: Avram Arzoi, Moise Arzoi, Solomon Arzoi, David Arzoi, Toma Arzoi. Arzoii cultivau tradițional numele biblice. Banca populară « Frăția » era populară și țărănească numai cu numele. Sterie Pociovălișteanu era președintele consiliului de administrație și restul Pociovăliștenilor și al Arzoilor ocupau celelalte locuri administrative. Sprijinită de mari bănci din capitală, banca populară făcea operații de exploatare în toate sensurile. Extindea capitalul întreprinderii forestiere, care procura în special cherestea și acorda împrumuturi minime la țăranii strînși de gît, executîndu-i, silindu-i să se angajeze ieftin la joagăre. De aceea femeia ceruse tain de lemne.

Conflictul pentru pătrunderea în localul școalei se soluționă, la o clipire din ochi a primarului, în sensul că oamenii aveau să intre « pe dindos ». Jandarmul începu să-i mîne energic, iar Celăreanu și însoțitorii săi pășiră înăuntru. Într-o clasă găsiră în băncile joase o asistență restrînsă. Nici unul din cei de afară nu se ivi. Totul fusese o manoperă,

țăranii fusese desigur goniți acasă. Celăreanu fu izbit de aspectul asistenței. Erau parcă două tipuri distincte de oameni, vestimentar și fiziologic. Unii erau mai degrabă grași, ciolănoși, roșii la față, îmbrăcați cu îngrijire în veșminte țărănești de postav alb găitănate, ca ale surugiilor. Ceilalți purtau o vestă neagră peste cămăși și barbă încurcată, tunsă neregulat cu foarfecele, fiind în general negricioși la față. Toți, fără deosebire, aveau ochii mici ca ai primarului. Erau Pociovăliștenii și Arzoii, chiaburii județului, bogătași abia știutori de carte, dar foarte îndemînateci la afaceri. În rîndul întîi al băncilor ședea Sterie Pociovălișteanu, moșul primarului, recognoscibil după ticul strîngerii buzelor. Septuagenar, era alb colilie la păr, cu semne evidente de arterioscleroză, sufla cam greu, însă asculta atent. Pe degete îi luceau cîteva inele masive de aur. Sterie era conservator, nepotul primar, liberal, celelalte familii de Pociovălișteni și Arzoi își distribuiau rolurile, fiind unii conservatori, alții liberali, rămînînd stăpîni pe situație în familie la orice schimbare de regim. O propagandă electorală printre acești oameni era imposibilă (ceea ce ignora Adam Celăreanu), totul se hotăra în cerc restrîns. Un Pociovălișteanu era delegatul care vota la colegiul III în numele comunei. Celăreanu, începîndu-și vorbirea, spuse Pociovăliștenilor și Arzoilor cu sute și mii de hectare despre nefericirile seculare ale țăranului, îi încredință că oamenii de bine au luat știință de aceste stări, că trebuia neapărat să se hărăzească pămînt sătenilor și drept de vot direct și universal. Cei de față ascultară într-o liniște impenetrabilă, fără a da nici un semn de impaciență sau de dezaprobare. Dar nici de entuziasm. Bătrînul Sterie scutura mereu un colț al gurii, ca și cînd l-ar fi pișcat o muscă, se frecă o dată pe capul cu păr alb tuns mărunt, și cînd cîțiva aplaudară, bătu și el din palmele mari și noduroase. Întinse chiar mîna lui Celăreanu cînd acesta coborî de la catedră, dînd aceluia sentimentul de a fi strîns mîna unei uriașe statui. În fond, Pociovăliștenii și Arzoii nu

se prea speriau de vorbe şi dacă stăpînirea, în care aveau încredere, dădea ordin, ascultau pe oricine, cunoscînd obiceiul oamenilor politici de a spune vorbe mari. Dar se întîmplă că vreo cîţiva oameni rămaşi la fereastra dinspre livada şcoalei ascultase pe un ochi spart şi comunicară apoi satului adevărat de nevoiaşi ceea ce înţelesese ei din cuvîntarea lui Adam Celăreanu.

— Ne dă lemne de la pădure, ne împarte pămînt, a spus că e ordin să se ierte dobînzile.

— Şi dobînzile şi capetele! adăugă altul.

Toate astea le auziră Pociovăliştenii şi Arzoii chiar cînd ieşiră din localul şcoalei. Primarul cu ciucuri la gît zbîrci nasul, d. Nicu Electoru îşi tortură mustaţa. Adam Celăreanu călcase strîmb.

Deocamdată brişca fu pregătită şi după masa oferită de bătrînul Sterie Pociovălişteanu care, ca om, se arătă foarte îndatoritor şi gîfîind scruta orice vorbă, Celăreanu şi Nicu Electoru porniră spre moşia prinţului Vlad Mircea Negrescu, candidatul partidului conservator, care se susţinea coborîtor direct din Negru-vodă şi era deocamdată înrudit cu cele mai însemnate familii boiereşti. Castelul său de la Scoarţa era o casă oarecare cu etaj, căreia cîteva grinzi aparente îi dădeau o vagă asemănare cu un châlet elveţian. Avea un peron înveselit de un mare număr de oleandri în hîrdaie cubice. Salonul în care fură primiţi Adam Celăreanu şi Nicu Electoru era mobilat cu o anume distincţie: fotolii şi canapele Aubusson, scrinuri în marcheterie, o mare pînză întunecată pe un perete, fără caracter precis, aducînd a şcoală olandeză şi reprezentînd o scenă de vînătoare cu mulţi cîini, un gobelin pe alt perete. Totul era stricat printr-o gigantică lampă de petrol cu abajur atîrnînd de tavan. Civilizaţia nu făcuse paşi mari pe domeniile de la Scoarţa. Prinţul întîmpină pe Celăreanu cu o extremă amabilitate, asistat de o doamnă cu pălărie foarte cloş, care şedea pe o canapea. Deşi tînăr şi cu părul negru, era chel pe emisfera facială a craniului. O bărbuţă se lăsa în triunghi de la umerii foarte voluminoşi ai obrajilor pe lîngă gura

cu buze voluptoase. Îmbrăcat cu căutare într-un costum de coloare tabac, prinţul avea fluierele picioarelor înfăşurate în jambiere de doc gros de aceeaşi nuanţă, tivite cu piele şi strînse cu şireturi. Numeroase puşti de vînătoare erau expuse pe un cuier special într-o vitrină. Sforţările de a fi prietenos ale prinţului Vlad Mircea Negrescu găseau un obstacol în dificultatea pe care o avea de a vorbi româneşte. Făcuse şcoala primară la Geneva, liceul la St. Barbe la Paris, universitatea la Liège, nu venea în ţară decît sporadic, pentru chestiuni de familie. Era dealtfel în mod vizibil timid, de aceea forţa gesturile spre a părea degajat. Desigur că intra la mijloc şi o mare doză de aprehensiune secretă în faţa lui Celăreanu, pe care îl credea un socialist, un revoluţionar. Se străduia să-l îmblînzească prin bunele maniere. În convorbirea indiferentă ce urmă despre natura peisajului, cu care prilej Celăreanu făcu unele analogii cu alte puncte, prinţul Negrescu destăinui o lipsă fantastică de cunoştinţe geografice. Venind vorba de oraşul Constanţa şi de silozurile care se construiau acolo, prinţul întrebă naiv:

— Unde asta? În Elveţia?

— Nu, frate, sări doamna, la mare, în Dobrogea.

— Avem noi mare? se miră cu candoare Vlad Mircea Negrescu.

— N-are moşie Lenci la Osman-Facâ? îi vivifică doamna memoria.

— *Vous avez parfaitement raison!* consimţi prinţul, care în şcoalele din străinătate nu învăţase nimic despre România, dar cunoştea din corespondenţă numele moşiilor rudelor sale.

Prinţul, care nu strălucea prin inteligenţă şi plăcea cercurilor înalte prin firea sa acomodantă, dorea copilăreşte să fie deputat, şi rudele, avînd în vedere însuşirile negative de care am pomenit, se străduiau să-i împlinească această ambiţie. Alte socoteli împiedicase împlinirea dorinţei. Prinţul era vădit încîntat şi de simplul omagiu al vizitei adversarului politic, adică a lui Celăreanu, şi într-asta d. Nicu Electoru dovedea tact din punctul său de

vedere. Vlad Mircea Negrescu destăinui că se simțea cu totul măgulit și ură lui Celăreanu cel mai deplin succes în alegeri, mărturisind că se sacrifică bucuros dacă așa doresc șefii. Celăreanu crezu de cuviință să replice dogmatic că rezultatul în alegeri nu trebuia să-i fie indiferent. Dacă în locul conservatorilor izbuteau liberalii, asta însemna un pas înainte spre o concepție care cerea sacrificii (zise crutător Celăreanu) din partea clasei conservatoare. Prințul nu avea nici o idee ce deosebire este între conservatori și liberali, el lega aceste curente politice de cîteva nume proprii cunoscute lui personal prin relații de rudenie. Doamna de pe canapea, care era madam Farfara, mama viitoarei doamne Valsamaki-Farfara, notorie pentru marile ei talente genealogiste, spre a salva situația, vorbi fără înconjur și nu fără cinism:

— Iubite domnule Celăreanu, ce-mi sînt conservatorii, ce-mi sînt liberalii? Uite, să-ți dau un exemplu, ca să știi pe ce lume trăiești. Prințul este după mamă un Rucăreanu. Unchiul lui dinspre mamă este tatăl șefului organizației liberale din județ, senatorul Rucăreanu, care va să zică este văr primar cu prințul. Moșia Scoarța e vecină cu moșia Dobrița a Rucărenilor și a făcut parte odată din același trup. Deci, ori liberali ori conservatori, sîntem toți rude și moșieri. Dumneata candidezi acum din partea liberalilor, susținut de vărul prințului, senatorul Rucăreanu. Dacă iei lucrurile prea în serios și contrariezi rău pe conservatori, superi pe liberali și-ți strici o carieră frumoasă. Fii cu filozofie!

— Pentru ce trebuia neapărat să facem o astfel de vizită? întrebă la plecare, în brișcă, Celăreanu, puțin cam iritat, pe d. Nicu Electoru.

Acesta, fără nici un accent deosebit, executînd cu biciul spirale pe deasupra cailor, zise cu un umor de care nu părea conștient:

— Parlamentarism englez!

După această călătorie electorală, d. Nicu Electoru deveni absorbit, primi și trimise telegrame, lipsi mult de acasă și ținu pe Adam Celăreanu

ca și arestat la el, sub cuvint că plecarea din oraș era prematură iar ieșirea pe străzi și în sate primejdioasă din cauza bătăușilor conservatori, capabili, Doamne ferește, chiar de omor. Cum Celăreanu nu părea convins, într-o zi, d. Nicu porni cu el în brișcă. În primul sat, zis Rîioasa, îi opri la barieră un jandarm care-i luă din scurt:

— Unde mergeți dumneavoastră?

— În sat, avem treabă, răspunse d. Nicu cu candoare.

— Nu e voie! decise jandarmul. Este epizotie!

— Epizotie înseamnă molimă în vite! observă Celăreanu — se ia oare și la oameni?

— S-o fi luînd, zise jandarmul, ce știu eu, am ordin, îl execut.

— Și în ce sate mai este? insistă d. Nicu foarte împăciuitor.

— Apoi mai peste tot în județ, îl salută jandarmul cu o clipire din ochi.

D. Nicu Electoru capitulă suspect de repede și întoarse brișca.

Captivitatea voluntară a lui Adam Celăreanu fu înveselită de prezența fetei d-lui Nicu, Liza, care era încîntătoare. Era o fată ca de 16 ani, subțirică, strînsă mereu într-un șorț. Părul lung pînă la umeri, fumuriu și foarte moale, era dat cu o cordea peste urechi. Liza plutea ca un fluture somptuos într-o casă foarte puțin potrivită la stil cu făptura ei. Locuința d-lui Nicu era în centru, aproape de piață, și pe lîngă zidul ei trecea un rîuleț repede. Era destul de înaltă, dar mai ales lungă ca un vagon înăuntru și avea o curte spațioasă ce parcă dădea în cîmp. Supărătoare în interior erau zugrăvelile, stridente în chip de tapet, și imitațiile de marmură făcute cu culori de humă în tinda cu coloane de zid. Prin fundul curții se vedeau stoguri de fîn, cîțiva cai pășteau liber. Dimineața intrau mai întotdeauna în curte țărani și țărănci, unii pe jos, unii cu căruța, aducînd plocoane, în general păsări, cărora le dădeau drumul în cîrdul preexistent, după care ceremonie intrau în consfătuiri cu d. Nicu Electoru. Liza, cu șorț alb pînă după gît,

așezată la o masă, făcea cu o comică atenție, scoțînd uneori vîrful limbii din gură, o operație foarte curioasă pentru Celăreanu, care o privea. Pe masă avea cîteva teancuri de bancnote absolut noi. Cu o linie, Liza împărțea exact în două hîrtia, apoi cu foarfecele o tăia frumos în două (cu acest prilej scotea limba), punea o jumătate de o parte a mesei și cealaltă de altă parte și nota apoi într-un caiet, caligrafic, seria biletului, scriind probabil și un nume. Celăreanu, intrigat de bogăția d-lui Nicu, nu știu niciodată ce rost avea această operație. Însă noi putem da lucrurile pe față. D. Nicu Electoru împărțea alegătorilor, înainte de alegeri, cîte o jumătate de bancnotă, iar restul, urmărit după registru și serie, îl preda după, dacă omul votase cum i se ceruse. Singurul lucru straniu pe care îl văzu noaptea Adam Celăreanu fu o ceată de oameni călări, năvălind în tropotul cailor în nesfîrșita ogradă. Suava Liza, la lumina unui sfeșnic de grădină, sub un brad mare, împărțea, după registru, cîte o jumătate de hîrtie de bancă oamenilor descălecați, care așteptau cu căciula în mînă. Era un spectacol fioros și grațios totdeodată, ca într-un Arkansas al pionierilor. Lui Adam Celăreanu i se păru că aude pe d. Nicu spunînd oamenilor:

— Mă, toată lumea, cînd o fi, votează pe prințul. Ordin de la șeful.

Socoti că a auzit rău, de departe, de la geam. Imposibil ca șeful liberal să dea ordin și bani să fie ales candidatul conservator. Plecarea oamenilor fu măreață. Toți călăreții, dînd pinteni cailor, ieșiră buluc pe poarta larg deschisă, trăgînd un chiot, ca un salut pentru diafana și zîmbitoarea Liza, ale cărei plete fumurii-argintoase se scuturau puțin în adierea serii. D. Nicu intră în casă foarte mulțumit, alungînd o parte din îndoielile lui Celăreanu, care nu putea concepe o așa de mare scelerateță.

A doua zi Liza fu găsită de Celăreanu lustruind cu alifie « Amor », și cîntînd ca o fată din Far-West, un revolver foarte mare cu butoi, pe care abia îl putea ține în mîna ei delicată și albă. Încolo,

profesorul își pierduse pacienţa, dar o întîmplare precipită deznodămîntul.

La spitalul local fu adus în agonie un om care, mergînd clandestin între osiile trenului, fusese tîrît și zdrobit de roate. În horcăiturile morții își mai păstrase luciditatea și cu ochi mari de spaimă încerca să spună ceva:

— Cum te cheamă? îi strigă infirmierul ca să-i facă foaia de observație.

Muribundul făcu sforțări disperate.

— Din ce sat ești?

— Celaru ! izbuti să spună accidentatul murind îndată.

— E celărean ! explică alt infirmier.

Într-adevăr, exista un sat Celaru în județ. Cînd se redactă, cu neglijența obișnuită, actul de deces, funcționarul înțelese că pe mort îl chema Celăreanu. În oraș se răspîndi vestea că a murit Adam Celăreanu. D. Nicu Electoru, chestionat, lăsă capul în jos . . .cu durere. Pe cînd dar într-o zi profesorul glumea cu grațioasa Liza, auzi un marș funebru cîntat de o fanfară. Dînd să meargă la fereastra din stradă, Liza, cu mîinile la urechi, îl conjură să nu se ducă, sub motiv că nu poate suporta « morții ». Totuși Celăreanu, ajuns la fereastră, aruncă ochii pe geam și văzu fără voia lui pe d. Nicu Electoru, descoperit, în urma unui dric, laolaltă cu alte cîteva persoane de înfățișare modestă. Pe echiusonul dricului erau vopsite proaspăt inițialele A.C., însă panglica unei unici coroane artificiale purta inscripția: « Lui Celăreanu, regrete ». Profesorul sări în sus, își aduse aminte că citise cîndva legenda lui Alexandru I care la Taganrog în 1825 ar fi simulat decesul spre a deveni monahul Fedor Cusmici. Pe urmă se mai liniști, bănui o asemănare de nume, apoi îi intră în cap ideea unei farse a adversarilor. Dar să i-o joace chiar Nicu Electoru? În fine acesta veni și luat din scurt răspunse foarte reținut că murise un om la spital cu numele Celăreanu și fusese la înmormîntare fiindcă îl cunoștea. Celăreanu fu cu toate acestea de părere că, născîndu-se o confuzie, era dator a da o lămurire în

jurnalele locale şi a se prezenta în public. D. Nicu căzu pe gînduri. În urmă consimţi, cerînd răgaz să facă pregătirile trebuitoare. A treia zi plecară cu brişca spre Vai-de-Ei. Drumul trecea printr-o pădure rară, însă adîncă. Spre inima ei le răsăriră în cale vreo douăzeci de oameni călări pe cai voinici, care înconjurară brişca şi o opriră. D. Nicu Electoru izbuti nu se ştie cum să se strecoare printre ei şi s-o ia la goană.

— Uite mă, că ne-a scăpat! zise rîzînd unul din oameni, trăgînd cu un revolver milităresc în aer.

— Dă-l în plata lui! îşi dădu altul cu părerea, nepăsător.

Oamenii erau îmbrăcaţi ca la ţară, însă fără cămăşi albe, cu un fel de haine de şiac şi cu căciuli pe cap. Celăreanu avu fugitiva impresie că semănau aidoma cu oamenii călări din curtea lui Nicu Electoru.

— Cine eşti tălică, îl interogă unul pe profesor, şi ce cauţi 'mneatale prin părţile noastre?

— Dar dumneavoastră cine sînteţi de opriţi lumea din drum? Reprezentaţi vreo autoritate?

— Hei, îşi răsturnă căciula pe ceafă omul, ia om fi şi noi niscai haiduci, ca pe vremuri . . . Dă-te jos din brişcă.

Oamenii apucară pe Adam Celăreanu, îl dezbrăcară de hainele lui, luîndu-i toate hîrtiile, apoi îl îmbrăcară la fel cu ei, punîndu-i căciulă pe cap. Îl ţinură aşa, în uimire, tolăniţi pe iarbă sub pomi, pînă ce unul strigă:

— Iute, măi, pe cai, că vin jandarmii.

Într-adevăr, soseau doi jandarmi, nu prea grăbiţi, împreună cu d. Nicu Electoru. Oamenii, nici ei prea grăbiţi, încălecară şi se depărtară pe şosea, cutremurînd pămîntul. Celăreanu, înveşmîntat haiduceşte, rămase buimăcit în mijlocul drumului.

— Mîinile sus, în numele legii te somăm să te predai! strigă unul din jandarmi, iar celălalt trase un glonte în vînt. Neînţelegînd nimic, Celăreanu şedea cu mîinile în jos. Putem afirma cu certitudine că, ascuns după un pom, d. Nicu Electoru extrase din buzunarul de la spate al pantalonilor un mare revolver cu butoi, acela lustruit cu « Amor » de încîntătoarea Liza, şi, în vreme ce jandarmii mai descărcară în sus cîte un glonte, ochi în plin pe Celăreanu, care căzu mort.

Jandarmii, asistaţi de d. Nicu Electoru, care nu părea deloc a recunoaşte pe Celăreanu, făcură percheziţia victimei, negăsind asupră-i nici un act.

— Fără *itinditate*, trase încheierea unul din jandarmi.

Cînd după o sumară anchetă « banditul » fu înmormîntat provizoriu în cimitirul satului, pe cruce scriseră « Necunoscut ».

În alegerile ce urmară, partidul liberal nereprezentînd nici un candidat, toţi liberalii mobilizaţi de d. Nicu Electoru votară pe canditatul conservator nedizident, în persoana prinţului Vlad Mircea Negrescu, urmaşul lui Negru-vodă.

ALTE PROZE

MISTERELE CASTELULUI DE TRISTENBURG

Miezul nopții se vestise prin douăsprezece bătăi prelungi și lugubre în orologiul turnului comunal din Tristenburg, capitala principatului cu același nume. Zăpada cădea monotonă în fulgi mari acoperind cu vată crenelurile vechiului castel al principilor, care se ridica masiv din îngrămădirea unor străzi întortocheate și vechi. Multă vreme nu se auzi decît clinchetul unei sănii care trecea pe uliți nevăzute, depărtîndu-se, apoi totul se cufundă în liniștea afonă a ninsorii. Dacă însă un trecător ar fi privit mai atent spre turnurile colțuroase ale castelului ar fi observat că la o fereastră de sus se mișcă mereu de la dreapta spre stînga și invers o lumină ca de faclă. Putem să facem o indiscrețiune și să destăinuim cititorului că acest fenomen se petrecea de douăsprezece zile la fiece miez de noapte și că acum lumina se clătina pentru a treisprezecea oară. Din cînd în cînd liniștea vătuită era întreruptă de un gemăt îndepărtat, de o zguduire surdă de năruire. Era zgomotul lovirii valurilor de țărm, căci micul principat se afla lîngă Ocean. Principatul de Tristenburg există din epoci îndepărtate și și-a păstrat guvernămîntul tradițional în ciuda schimbărilor din jurul lui. Principii de Tristenburg, bizuiți pe o Chartă foarte liberală hărăzită de strămoșul lor Anton-Felix-Benedict-Leon de Tristus Trista Tristenburg, ajutați de un episcop și un magistrat eli-

gibil anual, au condus cu înțelepciune micul popor de pescari și navigatori. Cînd începe evenimentul pe care-l va trata istoria noastră sîntem în anul 1848. Turburările care au zguduit din temelie Europa s-au oprit la granițele principatului nostru, în care nu fu lăsat să intre nici un străin. Poporul iubea încă pe principii săi și se supunea bucuros, cu atît mai mult cu cît dările erau foarte mici și erau strînse fără nici o violență. Principii aveau averea lor personală în felurite părți ale Europei și erau de o sobrietate proverbială. În fiece dimineață se înfățișau la castel pescari și țărani care lăsau pentru masa suveranului o parte din productele și vînatul lor. În epoca de care ne ocupăm tronul princiar era ocupat de Amelia-Luisa-Maria-Prospera de Trista Tristus Tristenburg, femeie încă tînără, dar obosită de o mare taină. Părinții ei, prințul Amedeu-Alfons și prințesa Tereza-Brigitta de Bamberg, avuseseră un sfîrșit misterios. Un necunoscut se înfățișase într-o zi la castel cu o scrisoare. Soții păliră, citind-o, dădură un ospăț și a doua zi dispărură. Amelia-Luisa-Maria-Prospera rămase orfană sub tutela episcopului Pedro și a bătrînului mareșal al palatului Von Viermark, care o ținea ca să zicem așa pe brațele sale, deși n-avea decît unul, pe celălalt pierzîndu-l într-o campanie napoleoniană, la care luase parte de plăcere. Principesa fu toată viața retrasă și melancolică, tristețea fiind de altfel ereditară în familie și oarecum un punct de protocol, deoarece însuși numele casei nu era fără raport la acest aspect al curții. Blazonul reprezenta un cavaler îndoliat împuns de o săgeată în inimă și avînd pe umeri o cucuvea.

În vreme ce lumina se clătina în fereastra turnului un șuier prelung se auzi de departe. Un sfert de oră după aceasta trei umbre se puteau zări înaintînd în piața pustie din fața castelului. Zăpada înghețată scîrțîia sub pașii lor. Erau trei oameni înfășurați în largi pelerine aruncate pe-un umăr, cu cizme înalte în picioare, iar în cap cu pălării negre de mateloți. Modestia costumului lor contrasta cu ținuta lor demnă. Cele trei umbre se opriră în fața porții exterioare a castelului, scoase fiecare cîte un clopoțel de sub mantie și sunară deodată din ele. După cîtva timp lumina din fereastră dispăru și porțile se deschiseră, fără ca cineva să apară. Dacă cititorul ar binevoi să ne însoțească și să urmărească împreună cu noi ciudatele personaje ar vedea că după primul zid urma o punte peste un canal circular. Dincolo de această punte se ridica zidul propriu-zis al castelului și o altă poartă de fier arăta locul intrării. Cei trei mateloți, trecînd puntea, scoaseră acum trei ciocane și loviră de trei ori în poartă. Sunetul care ieși fu de o profunditate uimitoare, ca de tocsin. La a treia lovitură poarta se deschise singură. Din pragul ei se vedea foarte bine un coridor în urcuș dulce fără trepte, așa cum sînt scările în Vatican. Facle legate de o parte și de alta cu lanțuri în perete luminau coridorul în capătul de sus al căruia se vedea o altă ușă argintie care în loc de încuietoare avea un mic disc. Unul din mateloți scoase un pistol de sub mantie, ochi și trase un glonte în discul argintiu, care răsună cristalin. Al doilea și al treilea matelot îl imitară. Cînd al treilea glonț izbi discul, ușa se deschise cu zgomot și putere și lăsă să se vadă o sală rotundă de marmură cu coloane verzi de jur împrejur și luminată de douăsprezece candelabre orbitoare. Doisprezece lachei în fireturi și cu peruci pe cap așteptau pe două rînduri. Cei trei se înfășurară și mai bine în pelerine și porniră alături în sus. Lacheii se înclinară pînă în pămînt fără să spună o vorbă, apoi, luînd fiecare cîte un sfeșnic cu lumînarea aprinsă, porniră înainte tot pe două rînduri, avînd în mijloc cele trei personaje misterioase. Intrară într-o sală mare, aproape goală, apoi în alta și tot așa la nesfîrșit. Candelabre stinse sclipeau de sticlărie de-a lungul tavanelor iar pe pereți, în bătaia tremurătoare a luminii de lumînări, se vedeau colosale tablouri de bărbați și femei în costumele tuturor secolelor. Erau principii și principesele de Tristus Trista Tristenburg. Pe parchetul făcut din bucăți geometrice de marmuri colorate cizmele celor trei și pantofii celor doisprezece lachei loveau ritmic

ca la paradă. În sfîrşit dădură într-o scară în formă de melc cu peretele plin de busturi aşezate pe mensole baroce şi se învîrtiră de cîteva ori în jurul ei. În cele din urmă ajunseră într-o sală rotundă cu pereţii de piatră netencuiţi, cu tavanul de grinzi afumate. De jur împrejur erau înşiruite armuri medievale şi bănci de stejar cu sculptura foarte migăloasă. O concă mare de metal, în mijloc, fusese plină cu jăratec acum aproape stins. Cei doisprezece lachei aşezaţi în cerc în jurul matelo-ţilor se întoarseră cu spatele ridicînd în sus sfeş-nicile. Fiecare matelot trase cu pistolul pe rînd în patru lumînări pînă ce se făcu întuneric în sală. Se auzi un tropot ca de trupă în marş, care se înde-părtă repede, pînă ce totul recăzu în linişte. Atunci un clopot începu să răsune prelung, funebru, în interiorul turnului. O uşă se deschise deodată, lăsînd o pată de lumină în obscuritate. Matelоţii intrară într-o altă încăpere, care nu era decît un fel de chilie cu o fereastră înaltă, tăiată într-un zid atît de gros, încît locul de la fereastră era el însuşi o mică încăpere. Un pat acoperit cu o blană de urs era lîngă un perete, la picioarele căruia dormea cu capul pe labe un ogar alb. O lumînare pusă la înălţimea unui om lumina slab această tristă încă-pere. De fapt lumînarea se afla în mîna unei fiinţe de sex feminin înveşmîntate în rasă monacală. Ea înaintă încet către cei trei inşi, cu ochii plini de lacrimi; se putea vedea că era încă frumoasă. Femeia ridică lumînarea şi aşezîndu-se în faţa străinilor o mişcă încet în faţa lor de la dreapta la stînga şi invers, întrebînd din ochi neliniştită. Străinii erau mascaţi. Ei îşi scoaseră mantalele şi se văzu acum că nu mai aveau cizmele cele înalte pe care le părăsise ci erau îmbrăcaţi în fracuri negre cu pantalonii strînşi printr-un şiret sub pantofii cu catarame de argint. Sub frac, pe piept, aveau deco-raţii şi cordoane ce le dădeau un aer solemn. Ei căzură în genunchi în faţa călugăriţei şi ea întrebă pe rînd, oprind lumînarea la fiecare:

— Leon-Francis-Iosif de Tristus Trista?

— Amedeu-Leopold-Umbert de Tristus Trista?

— Filip-Ludovic-Henric de Tristus Trista?

La fiecare întrebare cîte un personagiu se ridica în picioare şi făcea o reverenţă.

— Dumnezeule sfinte! strigă femeia atunci, ceasul aşteptat a sosit!

Trei salve de tun răsunară deodată şi miste-rioşii vizitatori îşi scoaseră masca.

(Va urma)

FATA RĂPITĂ

La Iași, în vremea războiului, într-o fază de izolare desăvîrșită, mi-a surîs ideea unei narațiuni (în scopul purei delectări personale) în care senzaționalul ar fi evoluat spre mistic. Voiam să scriu un roman cu aspect polițienesc, dar cu aurării de *Vita nuova*. Voi fi întrebat cum ar fi fost cu putință un astfel de monstru al genurilor literare? Planul meu era acesta. Un profesor matur, foarte hrănit cu cărți bune și naiv, trăiește la Iași, într-un aer ireal, ignorînd cu desăvîrșire viața contemporană (simbolizată îndeobște pentru ieșan în București) și cu o mare superstiție față de generația tînără, pe care o socotește mai orientată în chestiile seculare. Într-o bună zi, profesorului îi dispare de acasă fata lui de 17 ani. Emoție, presupuneri sinistre! (Disparițiile n acei ani nu erau rare.) Iată, se ivește un tînăr inteligent, bine crescut, care se oferă să ajute profesorului la căutarea fetei, îl scoate din Iași și-l poartă prin București, inițiindu-l în medii paradoxale, care evocă bietului profesor aerul malefic din lecturile lui romantice. Urmele fetei sînt dibuite pas cu pas, după raționamente subtile stil Edgar Poe. Profesorul face cunoștință cu oameni de o construcție sufletească ce i se păruse imposibilă în afara cărților, cu un ceasornicar mistic, de pildă, refuzînd a-și vinde pendulele în număr de 30 și pe care le adoră la ora 12, cînd, în clinchet de cembale, ies din cutia lor 30 de păpuși-îngeri, întocmind o horă (reminiscență venețiană), fapt consemnat într-un poem de tînăra călăuză:

Ceasornicarul mistic cu trei mătuși credule
Stă seara în salonul cu veștede fotolii
Înveșmîntate pudic în candide lințolii
Înconjurat, pe ziduri, de treizeci de pendule.

Cucernic, el așteaptă acea solemnă oră
Cînd limbile unite pe numărul de sus
Învie zgomotos (ca din mormînt Isus)
Și-ncepe fulgerînd a îngerilor horă.
Etc.

Un alt personagiu, fetișist de mobile casnice, ar fi invitat pe profesor în salonul său cu cinci fotolii așezate în cerc și i-ar fi făcut cu multă gravitate această declarație:

Trăiesc nedespărțit de cinci fotolii
Surori, ce m-au urmat din casă-n casă
Păzindu-mă cu mînă credincioasă
Și suferind de soare și de molii.

Cînd plictisit m-arunc la ele-n poale,
Ele mă strîng la piept, mă bat pe umăr,
La sînul lor, regenerat, enumăr
Idei zburate, foi rămase goale.

Și lemnul pe sub mînă-mi are vine
Prin care pare-a trece-un sînge cald
Al cărui puls tot mai zvîcnit devine

Atuncea cînd printre pliseuri groase
Cotrobăiesc picioarele eline
Zburînd pe drumuri albe, fabuloase.

De fapt, profesorul ar fi fost mistificat, căci fata nu fusese răpită, ci fugise pur și simplu cu tînărul erou, fără ca vreodată profesorul să fi ghicit o astfel de posibilitate. Tînărul încerca să cîștige ca premiu, pentru serviciile lui polițienești, fata pe care o avea de mult la sine. Ceea ce și izbutea.

Această aventură iluzorie, aducînd mult cu întîmplările fantastice ale filistinilor lui Hoffmann, ar fi fost un prilej de reconstrucții lirice și de senzații rare. În intenție. În faptă romanul o pornise destul de facil și cu o certă alunecare, inevitabilă, spre burlesc. Dar să zicem că atmosfera mistică s-ar fi realizat. Puteam avea oare vreo nădejde că ar fi putut fi percepută? În fond ea ar fi trebuit să rezulte dintr-un efort livresc al cititorului, deoarece și iluzia profesorului fusese posibilă prin formația lui cărturărească. Anatole France cultiva acest soi de funambulism erudit. Dar la noi cititorul n-ar fi reținut aluziile și ar fi petrecut într-un mod plat, presupunînd că aș fi atins o oarecare încordare narativă. La drept vorbind, eu însumi m-am plictisit de propria-mi idee, fiindcă sînt latin și setea de a cunoaște și deci de a clasifica oamenii mă devoră. Mi-am zis că poezia e poezie și proza e proză și un român nu-i născut să fie fantast. Și am abandonat petrecerea. Public

însă începutul, care ar putea sluji ca punct de plecare vreunui narator, așa cum *Misterele castelului de Tristenburg* au tentat cîțiva tineri amici care știu ce este seriozitatea glumei estetice.

G. C.

Mulți își vor aduce aminte un anunț repetat de cîteva ori, acum cîțiva ani, în *Universul*, însoțit de clișeu și care suna astfel:

Cine cunoaște
sau știe unde se află tînăra

IOANA POLIZACHE

în vîrstă de 17 ani,
dispărută de acasă în
ziua de 1 august, să
anunțe pe nefericiții ei
părinți prof. Octav și
Sofia Polizache în Iași,
str. Toma Cozma no. 315.
Tînăra e îmbrăcată în
costum tailleur coloare tabac,
fără pălărie și fără ciorapi.
Părul învolt, bătînd în roș-
cat. În picioare sandale de
antilopă maron.

(CLIȘEU)

Dragă Ioano, orice ar fi, iertăm
totul cu înțelegere și facem pe
placul tău. Întoarce-te acasă.
Mama ta bolnavă de inimă.

Anunțul, republicat la intervale de cîteva zile, iar o dată după mai mult de o săptămînă, începînd

de la 7 august, nu mai reapăru după 1 septemvrie. Pricina se va vedea. La sfîrșitul lunii august, aproape de amiază, în ușa de la intrare a casei Polizache bătea cu covrigul bastonului un tînăr corect îmbrăcat, însă vădit obosit și colbăit pe haine. Tînărul încercase la început soneria electrică, dar constatase că butonul se înfunda. După lungă așteptare, în care timp, impacient, vizitatorul, întors cu spatele spre ușă, privea spre strada pustie, fără nici un zgomot prevestitor, se auzi o pîrîitură. Tînărul se învîrti pe călcîi, însă prea tîrziu, căci băgă de seamă că cineva dinăuntru deschisese ușa hoțește și o închisese în pripă, lăsînd doar o întredeschizătură prin care pîndea un ochi foarte decolorat, între verde și albastru. Văzînd că ușa nu se desface, mai ciocăni ușor cu bastonul, apoi lovi mai tare, în fine împinse ușa de-a binelea și se trezi față în față cu un domn bătrîn de statură mijlocie, cu un fel de fes-turban roșu pe cap, prevăzut cu un mare ciucure căzînd pe umere, cu mustăți cărunte tunse scurt și un barbișon stufos ca o perie. Particularitatea izbitoare a domnului bătrîn era însă un șorț de femeie legat pe deasupra șoldurilor, aproape pe sub brațe și peste o redingotă veche. Cînd ușa se deschise, cedînd în fața asediului, bătrînul rămase intimidat, cu un cuțit de masă în mîna murdară de cretă sau de vreo pulbere albă. Tînărul, salutînd foarte politicos, zise:

— Caut pe domnul profesor Octav Polizache spre a-i vorbi în chestiunea domnișoarei Ioana Polizache.

Și totdeodată trase din buzunarul de sus al vestonului anunțul din gazetă, decupat. Înainte ca musafirul să fi putut da vreo explicație, bătrînul, căruia toți perii sprîncenelor, mustăților și barbișonului i se zburliră ca iritați de efluviile electrice ale unui baston de ebonit, întoarse spatele și porni spre fundul unui geamlîc, uitînd ușa deschisă:

— Sofico, Sofico, a venit un domn pentru Ioana. Sofico! Unde ești, Sofico?

Și bătrînul dispăru pe o ușă, lăsînd pe vizitator într-un lung geamlîc. Tînărul se plimbă puțin în

sus și în jos de-a lungul lui, surprins de marele număr de ochiuri, apoi se așeză în chenarul ușii rămase deschise și contemplă strada. Interesantă cale de comunicație, într-adevăr! Pornind din strada Carol pe sub masivul Universității, strada Toma Cozma face impresia unei ulițe pustii de sat. Laturea dreaptă e aproape toată ocupată de clădirea impunătoare a Liceului Internat, așa de părăsită însă vara, încît găinile ciugulesc pe treptele scării de la intrare. Pe partea stîngă, terenul e în pantă, din care cauză ogrăzile au funduri infinite. Toată strada merge dealtfel pe coama unui deal, iar dintr-un punct se zărește în vale gotica gară cu extravagantele ei ogive. Ceea ce surprinde în această prea modestă uliță este solemnitatea și recluziunea. De ar cădea toate zidurile, doi mari pereți de aer i-ar păzi inviolabilitatea. Cu toate că buruienile cresc pe trotoare și păsările cîntă în copaci ca în toiul pădurii, simți că aici nu ești în « natură », ci într-un spațiu rezervat. Astfel aleea de ulmi care merge de la un drum de țară pînă la porțile unui conac înfățișează o bandă neutră, sustrasă mediului rural. Pompeiul este un cîmp plin cu zidărie veche, din Italia, dar cînd intri înăuntru simți c-ai pășit în alt timp. Străinul neprevenit, care intră pe strada Toma Cozma și vede cum vrăbiile se scaldă în pulberea din mijlocul ei, cum ciorile evoluează pe deasupra unor pomi verminați de cuiburi negre, cum țăranii pleznesc din bice pe la urechile boilor trăgînd căruțe grele de lemne, își închipuie că a dat de un ținut sătesc, unde-și poate scoate în voie batista să-și șteargă fruntea. Marginea trotuarului te poftește să șezi și să mănînci un măr. Eroare capitală. Dintr-un capăt al uliței, de după un copac gros, se ivește un domn matur foarte bine îmbrăcat, pe cap cu melon, în mîini cu mănuși de pecari răsfrînte. Dintr-alta vine un personagiu mai tînăr cu mustață englezească și cu o mare servietă sub braț. Domnul tînăr salută foarte protocolar pe domnul în vîrstă. Îndărătul unei căruțe pleznește din bici un birjar, în a cărui trăsură șade plină de dignitate o cocoană bătrînă al cărui gît e ascuns

într-o zgardă lată de jeuri negre. Fața și-o apără de soare cu o umbrelă de dantelă neagră. Dindărătul unui covrigar cu picioarele goale, răsare un general care salută cu mișcări de mare ținută pe bătrîna doamnă din trăsură. Cine sînt acești oameni distinși, pierduți pe un drum pustiu de țară, între ciori, vrăbii, găini și căruțe? Domnul cu mănuși de pecari este președinte al tribunalului și membru al « Jockey-Club-ului », domnul mai tînăr este profesor universitar, șef de clinică, domnul general comandă un corp de armată, doamna bătrînă e prințesa Smaranda Keșoglu, rudă nu știu în ce grad cu Natalia, ex-regină a Serbiei (în Iași foarte mulți se socotesc afini cu familia regală sîrbească). Orașul posedă cîteva instituții fundamentale și monumentale: o Universitate cu numeroase facultăți, un tribunal într-un palat în stil gotic moldovenesc, care izbutește printr-un truc de proiecție să facă impresia unui colosal Westminster, o cazarmă fantastică la Copou, excogitată de un arhitect german, Karl von Kugler, rudă, probabil, a poetei ieșene Matilda Kugler, într-un stil feudal obișnuit în epoca lui Napoleon III, notabil printr-o înspăimîntătoare deși factice dantelă de creneluri la cele patru aripi tratate ca donjoane, un dom metropolitan, corespondent în Iași al Sfîntului Petru din Roma, stilisticește mai asemănător cu San Paolo, însă în proporții reduse, cutie sprijinită la fiece colț de un fel de campanil clasic sfîrșind cu cîte o cupolă vag bramantină, în față cu șase coloane înghesuite peste care se sprijină un fronton în « ochiul Domnului », totul disproporționat, cu prea multe orificii și, mai ales, imitînd blocurile de piatră cu tencuială. Între putinile de scrumbii și sicriele de metal din jurul spitalului Sf. Spiridon și obeliscul pitic rezemat pe patru lei de piatră din grădina Copou (monument ce a zguduit imaginația unui poet local, M. Codreanu, care vede în el o « piramidă ») mișună o Sorbonă, o Curie, o aristocrație ieșită de mult din uz. Aspectul mulțimii în care domină țăranii, copiii de școală, seminariștii, militarii, evreii este așa de pestriț, încît n-ai bănui prezența unor așa însemnate

«focare» de cultură. Toma Cozma, uliță pustie, lasă mai ușor să se vadă structura intimă a orașului în care Petru cel Mare a binevoit să se îmbăieze și să se-nchine. Jean Paul, cronicarul romantic al metropolelor nepopulate, de principate minuscule, precum Pestitz din Nohenfliess, cu lume distinsă dar îndesată într-un spațiu prea îngust, ar fi încîntat, de-ar învia, de fostul scaun al lui Dimitrie Cantemir, membru al Academiei berlineze. Toți eroii săi și-ar regăsi cópii într-un stil mai extravagant oriental.

Așadar, tînărul considera din ușă strada Toma Cozma, cînd d. Octav Polizache, încins cu șorț, se întoarse cu Sofica. Pentru tînăr nu mai fu îndoială că Sofica este Sofia Polizache, mama fetei, de aceea zise cu o închinăciune foarte deferentă:

— Sărut mîinile, doamnă!

Doamna Sofica, examinată sumar, era o femeie care nu-și trăda vîrsta, rotundă la față, cu părul cu desăvîrșire negru împletit în coade și învîrtit în jurul capului, în contradicție cu obrajii plini de couperose. Era îmbrăcată într-o rochie dintr-o țesătură inactuală, cum se făcea înainte de 1900, solidă, cu flori complicate brodate ca într-un brocart, cu tonuri închise. La gît purta o agrafă-camee, iar la șold o pereche de ochelari bărbătești prinși cu un lănțișor. Purtarea și uitătura doamnei Sofica erau blînde, distinse, de o moliciune aproape manierată. Ea zise:

— Vai, domnule, ați aflat ceva despre fata noastră?

— Doamnă, răspunse tînărul, îmi pare rău că printr-o exprimare rea vă produc o turburare, dîndu-vă o speranță încă neîntemeiată. N-am aflat nimic despre fiica d-voastră, însă vin într-adevăr în privința ei. Veți avea bunăvoința să-mi acordați cîteva minute, ca să vă explic?

— Dar cum nu, poftiți înăuntru.

— Inginer Marin Isuf, socoti cu cale tînărul să se recomande. Declinarea calității făcu o excelentă impresie asupra celor doi, care conduseră ca o gardă pe Isuf într-o încăpere asupra căreia n-avu timp să-și arunce privirile amănunțit. Global își dădu seama că odaia era foarte spațioasă, cu tavan

de grinzi și scînduri fumurii și cu dușumeaua ceruită în culoarea lămîii și așa de lucioasă că alunecai pe ea ca pe pojghiță. Isuf se așeză pe un scaun la o masă, la care, foarte curioși, luară loc de o parte și alta soții Polizache.

— Cunoașteți, probabil, pe inginerul Diamandi de la Căile ferate? întrebă d. Octav, inferînd de la calitatea de inginer a lui Isuf.

— Nu-l cunosc! mărturisi acesta.

— Atunci poate cunoașteți pe inginerul Stamatopol de la primărie.

— Nu! declară oarecum plictisit Isuf.

— Octav, lasă pe domnul să vorbească, dumnealui nu-i din Iași, după accent, nu cunoaște de bună seamă lumea de pe aici.

— Într-adevăr, confirmă Isuf, sînt din București și vin în Iași pentru întîia oară.

— Ți-am spus eu, Octav? își mustră d-na Sofica soțul.

— Purtarea mea poate să vi se pară ciudată, în tot cazul vă rog să aveți în mine cea mai deplină încredere. În scurt, iată cum stau lucrurile. Citind în jurnal necazul ce vi s-a întîmplat și văzînd chipul simpatic al domnișoarei Ioana, fiica d-voastră, am fost cuprins de dorința de a vă da o mînă de ajutor. Am stat de vorbă cu un prieten cult de la Siguranță, care mi-a atras atenția că aceste cazuri de dispariție sînt tot mai numeroase și că poliția nu e cea mai indicată, în majoritatea împrejurărilor, de a se amesteca. Fugarii, aparținînd unor familii de condiție, nu se ascund în mediile vagabonzilor de profesie pe care le cunosc polițiștii și dau dealtfel dovezi de o ingeniozitate extraordinară. Minorii constituie o clasă aparte cu o solidaritate ocultă și cu cuvintele lor de ordine. Cînd mai ales e vorba de fete, problema e foarte delicată. Cercetările zgomotoase pot dăuna reputației lor. O fată care voiește să scape de vigilența părinților găsește adăposturi ireperabile și lume de bună credință care să-i ia apărarea și s-o tăinuiască. Mijlocul cuminte în aceste cazuri e de a se face investigații prin persoane neoficiale, detectivi particulari, dar mai ales oameni

cu desăvîrşire liberi, care să se dedice unei singure afaceri. Vreau de la început să înlăturăm o neînţelegere. Nu vă închipuiţi că am venit să vă propun servicii pentru bani. O, nu. Aş fi jenat dacă v-aţi gîndi măcar o clipă la problema vreunei recompense. Răsplata îmi va fi bucuria de a vă fi fost de folos. Dealtfel, faţă de nişte persoane distinse ca d-voastră, pot să mă exprim, cred, în toată sinceritatea. Sînt tînăr şi liber şi vreau să mă instruiesc de viaţă, printr-un joc delicat şi rar. Am absolvit Politehnica nu prea de mult, stau cu părinţii mei şi mă mulţumesc deocamdată cu cîteva angajamente peste vară, la lucrări mari, pe lîngă un inginer cu nume. Alături de inginerie, m-am ocupat cu arta plastică, cu pictura, şi încă sufletul meu stă la îndoială. Politehnica am urmat-o spre a face voia părinţilor mei, nu cu silă totuşi, mărturisesc, fiindcă nu-mi plac artiştii fără cunoştinţe pozitive. Afară de aceasta, am groază de mediocritate şi mi-am zis că e bine ca în cazul cînd nu mă voi dovedi cu vreun talent plastic deosebit, să am o meserie onorabilă, constructivă. Mi se pare că abuzez de răbdarea d-voastră...

— Nicidecum, zise d. Octav Polizache, tot ce spui este extrem de interesant.

— Deci, în nesiguranţa vocaţiei mele, nu m-am îndurat să părăsesc în totul pictura. Am izbutit să obţin un contract cu o biserică dintr-un sat mare, nu vă spun unde, şi astă-vară am pictat sfinţi şi fecioare. Ca un dar din parte-mi, nefiind încă sigur de valoarea artei mele, le-am dres podurile peste rîul din comună. Cum vedeţi, sînt un aventurier, însă cu părinţi, cu temeiuri solide şi cu cîştiguri îndestulătoare pentru un începător.

Marin Isuf, luat de voluptatea confesiunii, era mai, mai să mărturisească soţilor Polizache că face şi versuri, însă, văzîndu-i aşa gravi, renunţă.

— Să venim aşadar la fapt. Trei ipoteze generale se pot face cu privire la dispariţiunea fiicei d-voastră. Prima, că (vă rog să suportaţi cuvîntul) ar fi suferit un accident mortal, s-ar fi sinucis ori ar fi fost asasinată.

Aci doamna Sofica începu să tremure din buze şi apoi să plîngă mărunt.

— Nu, nu trebuie să vă gîndiţi la asta. Sînt sigur că acest lucru nu s-a întîmplat. Evident, în prima ipoteză intră trei cauze foarte deosebite, însă rezultatul comun poate fi controlat de autorităţi. Mi-am îngăduit, ajutat de prietenul de la Siguranţă, să fac o anchetă prealabilă în Bucureşti şi în principalele oraşe şi vă asigur că nu s-a descoperit în tot acest timp nici un — cuvîntul e dur — nici un cadavru pe undeva.

— Aici în Iaşi şi prin împrejurimi în nici un caz nu, aşa ne-a spus şi comisarul, confirmă d. Octav Polizache.

— De obicei provincialii — iertaţi-mi această vorbă — au mirajul capitalei. Cînd vor să-şi caute norocul ori moartea, fug la Bucureşti. Ei bine, la Bucureşti nu s-a întîmplat nici un accident unei tinere fete. Am fost la morgă. Nici o nenorocire de cale ferată avînd ca obiect o femeie nu s-a petrecut în ultima lună, în toată ţara. Am luat informaţii la C.F.R. La Constanţa nu s-a înecat în vremea din urmă decît un bărbat, — în Dunăre, doi soldaţi răsturnaţi de barcă. Domnişoara Ioana trăieşte.

— Dar unde? întrebă mai mult curios decît zdrobit d. Polizache, în vreme ce d-na Sofica se închina spre o icoană.

— Îţi mulţumim, domnule, zise ea, pentru sarcina generoasă pe care ţi-ai luat-o.

— A doua ipoteză, în cazul cînd dispare o fată minoră, frumoasă, este că ar fi fost ademenită de... de ticăloase ori ticăloşi de meserie.... de proxeneţi.

— Adică cum? deschise ochii uimită d-na Sofica.

— Sînt femei de aparenţă foarte onorabilă în legătură cu bande internaţionale care ochesc fetele, le ameţesc cu promisiuni şi le exportă apoi în marile oraşe, de pildă din America de Sud.

D-na Polizache se arată şi mai îngrozită ca de ipoteza morţii şi exclamă sughiţînd:

— Ioana mea o... stricată? Mai bine moartă, o prefer moartă.

— Orice este cu putinţă, zise d. Polizache, ridicînd din umeri sceptic asupra virtuţii umane.

— Linişţiţi-vă, doamnă, acest lucru nu s-a întîmplat. Este adevărat că indivizii de care vă vorbesc nu ocolesc fetele culte, distinse. Le pot plasa în medii de lux. Le ispitesc, după cum e cazul, cu mirajul vieţii artistice cosmopolite, al cinematografului. Trebuie să ştiţi însă că oamenii aceştia, deşi se îndeletnicesc cu fapte potrivnice moralei şi sînt în permanenţă sub ochii poliţiştilor, fac lucrurile în formele cele mai legale, evitînd la limită conflictul cu justiţia. Sînt cinstiţi în felul lor, ca să-şi poată exercita meseria nestingheriţi. Ei fac operă de persuasiune acolo unde este cu putinţă, evitînd orice delict vizibil. Fata pleacă de bună voie, ajutată numai discret de agentul sau agenta imoralităţii. În genere, fugarele sînt fiinţe în conflict cu familiile, sau fără rosturi, nereclamate de nimeni. Cu o fată de familie bună, ai cărei părinţi dau anunţ în jurnal, aceşti oameni nu s-ar amesteca, fiindcă ei nu răpesc, ci înlesnesc. Cu ajutorul prietenului meu, am provocat la Bucureşti interogarea amicală a cîtorva din aceşti indivizi, cunoscuţi perfect autorităţilor însă liberi, fiindcă nu comit nimic calificat de Codul penal, şi aceştia şi-au dat cuvîntul de onoare că domnişoara Ioana nu a cerut niciodată sfaturile lor.

— Domnule, nu ştiu cum să vă mulţumesc, zise doamna Sofica, niciodată nu ne-am fi priceput să facem ce ai făcut d-ta. Lumea-i plină de prăpăstii. Vai de bietele fete!

— He, mormăi d. Octav, cu aceeaşi ridicare din umeri, sînt multe dedesubturi.

— Nu mai rămîne dar decît o probabilitate: domnişoara Ioana a plecat de acasă fără gînduri sinistre, din vreun motiv oarecare: contrarietate, dragoste, curiozitate, mai ştiu eu ce. Acest motiv trebuie determinat. Un poliţist oficial nu poate răzbate în cauzele intime, familiale, aci se cere o penetraţie în adînc. Ca să dăm de urmele domnişoarei Ioana, e nevoie să recapitulăm de aproape din căminul ei viaţa-i sufletească, să-i facem radioscopia psihică. Pentru aceasta am venit. Dacă mi-aţi îngădui să trăiesc cîteva zile în intimitatea d-voastră şi în spaţiul în care trăieşte de obicei domnişoara, să-mi reconstituiesc personalitatea ei, eu am nădejdea că vă voi aduce-o acasă. Natural, nu vă voi căşuna nici o supărare. voi locui în oraş.

— Dar pentru ce? Veţi sta la noi, tot sîntem singuri, zise doamna Sofica.

D. Octav Polizache făcu iar he!, ridicînd mîinile în semn de problemă. El părea să spună aşa: Foarte bine, te poftim în casă, dar ştim noi cine eşti? dacă nu eşti un escroc subţire, care vrei să ne strîngi de gît?

Isuf înţelese gestul şi întinse pe masă mai multe acte.

— Aveţi toată dreptatea să vă întrebaţi cine sînt, în definitiv. Iată actele şi legitimaţiile mele. Afară de aceasta, am aici în oraş o rudă destul de cunoscută şi influentă, senatorul Titopol.

— Va să zică sînteţi rudă cu senatorul Titopol, întrebă suplimentar d. Polizache. Atunci cunoaşteţi şi pe colonelul Tilibaşa.

— Cine este acesta?

— Dar e cumnatul senatorului!

— Eu unul nu-mi cunosc rudele. Tata mi-a dat o scrisoare pentru acest senator Titopol şi nu ştiu cum aş face să i-o trimit fără a-l vizita chiar de la început. Mi-ar turbura gîndurile. Stă în strada . . . (Isuf examină plicul) în strada . . .

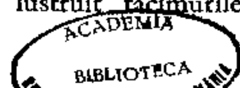
— Lascar Catargi, răspunse din memorie d. Polizache.

— De unde ştiţi?

— He, medită tare d. Octav, la Iaşi toată lumea se cunoaşte. Daţi-mi scrisoarea. O trimit eu.

Deodată se auzi un sfîrîit metalic şi un pendul mic începu să cînte cucu-cucu.

— Aşa, exclamă doamna Sofica, e douăsprezece. Să stăm la masă. Veţi fi obosit de drum, domnule inginer, odihniţi-vă colè pe canape pînă ce rînduim. Octav, ai lustruit tacîmurile?

— Eu cred că le-am lustruit. Desfă-mi șorțul ăsta.

D. Polizache, liberat de șorț, ieși, urmat de doamna Sofica, iar Marin Isuf rămase singur pe marginea adîncii canapele. Acum avea răgaz să examineze în voie încăperea și-și putu da în fine seama de obiectul fantomatic care-i irita privirile. Era un bufet fortăreață de o înălțime nebună și de o complicație arhitectonică maximă. Jos se sprijinea pe patru picioare făcute din sfere și cuburi. Muchile toate se fortificau pe un fel de fascii de coloane ca la catedralele gotice, obținute din cuburi, sfere, bombe ovoidale, inele și bastoane în șurub. Tabliile ușilor de jos erau încărcate cu sculpturi grele foliacee avînd toate drept centru cîte un scut rombic cu armoarii pe tema unui coif cu grătar și cioc. O servitoare bătrînă așeză masa, foarte mare, alcătuită și ea din cuburi, sfere și spirale, în jurul căreia se aflau scaune de același stil, cu speteaza înaltă, tapisate în partea moale cu reps roșu. Isuf fu mirat de paharele cu volum exagerat stropite cu un soi de brumă de toate culorile curcubeului, dizgrațioase, nici vorbă, luate în sine, dar în consonanță cu locul. Servitoarea transformă masa într-o adevărată expoziție de produse alimentare reci: ciuperci în oțet, șuncă fiartă de casă, costițe, limbi afumate, pește marinat, cîteva feluri de brînză, de burduf, zburată, lapte de putină și o mulțime de astfel de lucruri pe care, din discreție, musafirul nostru nu le scrută, nu fără a se întreba ce rost au atîtea mîncări eterogene.

(Va urma)*

* De fapt nu va urma, însă am pus « va urma » pentru plăcerea așteptării infinite.

ALTE POEZII

PUBLICATE

NOVA MIHI APPARUIT BEATRIX

I

Cum ea păşi tăcută pe drumurile serii
Ţipînd fîlfîitoare spre alba arătare
Se ridicară pasări din patru părţi de zare
Într-un vîrtej de slavă, ca frunzele, puzderii.

Şi chiparoşii negri şi frasinii eterici
Şi ulmii nestatornici vuind pe-a orgii gamă
Se-aprinseră în creştet ca solzii de aramă
Cînd plouă cu lumină pe turle de biserici.

Ca un arhanghel falnic strălucitor la faţă
Ce pîlpîie-ntre noapte şi între dimineaţă
Înveşmîntat în aripi de fulgere şi pară,

Oprindu-se la mine surîse fără vină:
Ci grei de dulce spaimă genunchii-mi se plecară
Iar pleoapele-mi căzură uimite de lumină.

II

Visînd şezui la marginea pădurii
Cu inima de-a Ei dorinţă plină:
Deşi cu spaimă c-ar putea să vină,
Cătam pe cer, încrezător, augurii.

Deodată luna ochilor fu lipsă:
Rotindu-se pe negurile goale
Se mistui în roşii rotocoale
Ca-ntr-o apocaliptică eclipsă.

Izbindu-se arìpi nemăsurate
Se-ntinseră de pasări nevăzute
Şi se zbătură-n jurul meu ca sute
De duhuri ale serii turburate.

Pădurea auzii cum se frămîntă
Bătută de-o lăuntrică furtună,
Cum fundurile nepătrunse tună
Iar ierburile şuieră şi cîntă.

Însufleţite trunchiurile grele
Părură că se smulg din rădăcini
Şi se tîrăsc troznind prin mărăcini
Să-năbuşască duhurile rele.

Tăcînd apoi şi foşnete şi plîngeri
Se poleiră culmile ceţoase
Şi-n sunete de trîmbiţi glorioase
Prin rarişti se iviră oşti de îngeri.

Şi-am tremurat ştiind c-o să apară albă,
Mi-am strîns la piept mai arzătoare rana;
Priveam la cer şi adorînd: Osana,
Strigam spre-a constelaţiilor salbă.

PREISTORIE

Sub straturi de cenuşă o arcă de argilă,
Coclit în bronzuri grele un anonim hieratic,
Brăţări lichefiate şi-o pasăre fosilă
Care-a zburat contemporan pe-un ţinut aquatic.

Încremenit în os cu mistice grafite
Un idol alb visează un ritual mimetic,
Ecou lacustru, urlet postum pe palafite
Sub alesida de lut — acoperiş hermetic.

De vei închide ochii de aur arzători
La ritmul monoton de discuri şi inele,
Ca să aprinzi demonii albaştri, de trei ori
Îţi voi turna pe pîntec o ploaie de mărgele.

VEDENII

Icoane prinse-n fuga unui tren
(Vedenii repezi ce nu vor să steie,
Din care nu rămîn decît crîmpeie,
Ca dintr-o melodie un refren):

Într-un brădet un luminiș lacustru,
Cetăți medievale putrezite,
Cărări cu vegetații parazite,
Porticuri afumate de claustru;

Biserici vechi cu bîrnele mîncate,
Printre scaieți un asin care zbiară,
Pustietăți de uliți către seară,
Dughene strînse-n druguri și lacate;

Amurguri, cimitire, chiparoșii
Urcînd solemn spre culmile stîncoase,
Un cîrd de capre, o fată care coase
Într-un balcon printre garoafe roșii.

CEASORNICUL

Răsună vremea limpede-n ceasornic,
Lumi se-ntocmesc și se desfac în pripă
Desprinse-n mii de unde dintr-o clipă;
Ci peste toate eu rămîn statornic.

Ca-n golul unor vaste coridoare
Un horcăit de veghe ostenită,
Ca ploaia printr-o strașină plesnită,
Secundele se scurg clevetitoare.

Și pe caldarîmul alb ca-ntr-un periplu
Mă reîntorc pe mările bătute,
Din orice port ies pînze desfăcute,
Orice minut e unic și multiplu.

Nescuturat de-a clipelor urgie
Al vremii talger n-ar putea să sune
Și glasul lui de l-aș voi răpune
Întreg m-aș prăbuși în veșnicie.

Și-așa cum dorm icoanele în minte
Ca liliecii atîrnați de grinzi
În chip de înmiire prin oglinzi
Se-nșiră îndărăt și înainte.

Iar limbile se-adulmecă greoaie
Cu chiot surd de marmuri ciopîrţite
Cu fîşîit de biblii scorojite
Din care cade foaie peste foaie.

Schelet de fier în racla lui de lemn
Cînd scutură ale sale articulaţii
Prin eter trece-o undă de vibraţii
Ca un acord, ca un ecou solemn.

Trup prăbuşit pe-o duşumea de piele,
Butuci de pîslă care cad la rînd,
Crotal ce se tîrăşte şuierînd
Înăbuşit printre mătăsuri grele.

O ploaie de nisip peste platani,
Ecou prelung de săli monumentale,
E alergarea limbilor fatale.
Şi clipa-i ceas iar ceasurile ani.

Ci gîndul clipei rob să nu rămînă
Şi liniştea făţarnică să-l roază,
Cu mine singuratec stă la pază
Un înger adormit c-un crin în mînă.

MORS AMORIS

Cînd Eros va cădea cu aripile moarte
Şi crinii-l vor veghea ca nişte facle, cînd
Un stol de îngeri palizi se va vedea urcînd
Să-l poarte către piscuri, pe năsălii, departe;

Grifoni veni-vor de-aur, simbolici, să se-adape
La ţărmurile sterpe ale Tăcerii mele:
Lac mort în care-o ploaie simfonică de stele
Sclipeşte nestatornic în limbi de foc pe ape.

Arama ruginită a discului solar
Va-ncremeni pe ceruri într-un îngheţ polar
Iar apele din matcă se vor vărsa de sînge;

Şi-n turnurile sure tocsinele cetăţii
De nimeni clătinate ca de război vor plînge
Cînd va păşi de-a pururi culmea Singurătăţii.

IDOLATRIE

Un dèmon somnolent cu șase miini de lemn
Rîzînd innumerabil din lacul uleios
Sub strașini circulare de sanctuar, solemn
Dragon de fum albastru pe piedestal de os.

Dans de armuri în flacări, verige la picioare,
Fior în jur de groapă multicolor umplută
Cu cioburi de oglindă, ofrandă de fecioare:
Cadență de tălpi ude pe poduri moi de plută.

În ropot de metale pe busturi costelive
Gesticulări mărunte spărgîndu-se-n elan
De mimică servilă și urlete votive:
Convulsiuni de alge pe funduri de ocean.

METAMORFOZE

Alerg sîngerat, patruped
Cu coama în flacări, centaur,
Cînd trece hieratic, elastic
Fecioara cu ochii de aur

Simbolică, stearpă și crudă.
Ecou de copite pe-un pod
(Pădurea dezlănțuită
E-un monstru miriapod).

Mă trag de pe funduri vîscoase
Roșcat de dorinți ca de humă
S-acoper marmòreul pîntec
Cu aripi sărate de spumă.

În fum, ca din trestii de orgă,
Prin bolți circulare mă-nalț
În lungi teorii de inele
Spre-albastre cupole de smalț.

Țișnind printre stîncile arse
În zece coloane de-argint
Voi prinde-o într-un metalic
Multiplu și viu labirint.

Iar cînd se va-ntinde în piatră
De-a pururi visînd să se scoale
În sfinx de bazalt voi veghea
Din liniști monumentale.

APARIȚIE

Mă voi simți cutremurat
Ca un plop de-argint prin care trece vîntul
Și-mi va răspunde nestrigat pămîntul
Iar cerul se va stinge turburat.

Sosind din Orient
Printr-ale ceței pînze și catarte,
Oștiri de păsări albe se vor strînge
Deasupra lacurilor prefăcute-n sînge
Și vor cădea ca limbi de flacări, moarte.

Clopotnițe și turle
În solzii lor de smalț și poleială
Clăti-se-vor din nouri peste ulițì
Trezind în suflete ciocniri de sulițì,
Chemări de trîmbițe și surle,
Un țipăt de nădejde și-ndoială.

Și sfinții din bazilica străbună
Pietrificați în fum și-aureole
În chipul unei mistice corole
Se vor mișca și vor pluti sub lună.

Vor arde surd străvechile păduri
Înăbușite-n flacări albe, reci;
Vor fluiera în scoarțele lor seci
Stejarii deveniți metalici, duri.

Scula-se-va cu îngerii din ape
Scoţînd sub sălcii aripi putrezite
Sau va zbura din stelele urzite
Pe tîmpla lor nemaiputînd încape?

Asemeni revărsării unei spume
De aur, peste smîrcul gros de tină,
Ascunsă într-un vifor de lumină
Va trece fără umbră, fără nume.

Deasupra ei — bazilical tezaur —
Întinde-se-va pînză grea de aur
Cu palmieri albaştri şi păuni,
Cu nouri albi ieşind din văgăuni
Precum tămîia groasă din cădelniţi.

GRĂDINI

D-lui *Mihail Dragomirescu*

Leul de piatră a răcnit spre ape
(Străjerii Toamnei vin să se adape),
Pustiurile au rămas pustii.
Aripa veche nu mă mai încape:
C-un zbor mă-nfig şi cu-altul cad pe ape
Şi scoarţa arsă prinde să se crape.
O sapă grea începe să mă sape,
Să-mi zdruncine comorile pustii
Şi să mă scoată, flăcări, peste ape:
Străjerii Toamnei vin să se adape.

TÛMUL

Oracolul s-ascult
Am luat apă din Istru,
Cu vrăji de àntic cult
Am scuturat un sistru:

Voiesc să știu odată
Din ce noianuri vin,
Din valea cea damnată
Sau dintr-un loc divin?

Ținea strămoșul hățul,
Doar la războaie bun,
Sau păstorea cu bățul
Pe plai într-un zăbun?

Fu el un soi de rigă
Cu nume epocal,
La mînă c-o verigă,
Cu hîrci de om pe cal?

Sau poate mai încoace
Al Sciților ban,
Sub soarele ce coace,
Cu botfori și turban?

Cînta el dintr-o harpă,
Era el un zugrav
De sfinți; în era stearpă
Păstrînd un umblet grav?

Spre gloatele bolnave
Striga de pe amvon,
Bazilicale nave
Umplînd de mistic zvon?

De ce cu vite agrare
Aș răscoli un lan
Și totuși nu arare
Mă simt un Tamerlan

Cu tresăriri cînd trece
Un uruit de care
Și peste cîmpul rece
Închipuind focare?

Am sute de stamine
Și sute de lacate
Și clocotesc în mine
Cascade-amestecate.

În mia de religii
Nu sunt de nici un rit
Și mi-au lăsat vestigii
Apus și Răsărit.

Provin din alte urne,
În alt sistem am sòrii,
Iar stelele nocturne
Sunt vise accesórii.

Oracolul s-ascult
Am luat apă din Istru,
Cu vrăji de àntic cult
Am scuturat un sistru:

Din văi hecatiene
Păru că iese fumul
Și printre buruiene
Se desfăcu un tùmul.

În el deschis apare
Un lung sicriu de lut
Cu oase milenare
Pe jumătate-umplut.

Pe-un obelisc ce zace
Ca răsturnat de vînt,
Poate din veacuri dace,
Nu văd nici un cuvînt.

OMAGII DIANEI

Dac-ar veni acum Diana
   Pe albul teritoriu get,
Umplînd cu cînii ei poiana
   Vreunui îngălbenit făget,

Stînd neclintită-n așteptare
   Pe urma cerbilor scăpați,
Cu ochii duși în depărtare
   Spre neaua vechilor Carpați,

Sau ocolind prin arătură
   După mistreața grohăindă
De-ndepărtata lătrătură,
   Cu fălcile pline de ghindă,

Ce-aș face? Dacă viforoase
   În ale prafului răscoale
Sosind, pe crupele păroase
   Călări cu pulpele lor goale,

Scăldate-n seara purpurie,
   S-ar strînge amazoane multe
Și-n țipete de bucurie
   Ar umple țara de tumulte,

Primind pe marea lor stăpînă
   Pe-ntinsul bărăgan de scai
C-o tînără oştire spînă
   Şi cu nechezături de cai,

Ce-aş face? Dacă noaptea focuri
   Făcînd de-ntregi păduri şi-n grupuri
Sălbatice,-n păgîne jocuri
   Săltîndu-şi grelele lor trupuri

Ar strînge într-o iute horă
   De nebunatece fecioare
Pe impasibila lor soră
   Cu muşchiuloase, mari picioare,

Scăldate pînă pe sub pîntec
   De-al buruienilor mănunchi,
De-al poalelor eolic cîntec,
   Ce fîlfîie peste genunchi,

Ce-aş face? La omagii lesne,
   Descoperi-m-aş fără preget
Şi-n umbra straşnicelor glezne
   I-aş săruta smerit un deget.

LA APA VAVILONULUI

«By the waters of Babylon we sat down and wept Remembering thee»
Algernon Charles Swinburne

La apa Vavilonului
   După dureri de sînge,
La apa Vavilonului
   Acolo-am stat a plînge.

Trudiţi, fără veşminte,
   Zăcînd sub palmieri
Ne-am perindat prin minte
   Averile de ieri.

Uitînd ura duşmană
   O împăcare nouă
Ne-a-ndestulat cu mană
   Şi cu răcori de rouă.

Alături la izvoare
   Cu capra ce s-adapă
Ne-am încălzit la soare
   Şi ne-am spălat cu apă,

Şi dornici de odihnă
   Privirăm cu suspin
A şoarecelui tihnă
   Şi fluturul pe spin,

Prin facerea divină
    Știind că omu-i àfin
Cu pașnica jivină
    Și cu frunzosul dafin.

La apa Vavilonului
    Cădelnițînd cățuia,
La apa Vavilonului
    Cîntarăm: aliluia.

ÎMPĂCARE

Unui decedat

Deși cu dușmănie
Mă fulgerai și ură,
Privesc fără mînie
Ceroasa ta figură.

Cu pumnul tău de stîncă
Sfințit cu untdelemn,
Cu pleoapa ta adîncă
Tu pari așa solemn!

Nepăsător de toate,
Spre haosul de plîngeri
Tu mergi acuma poate
Călăuzit de îngeri,

Cu crucea-filacter
Spărgînd ceața mobilă
În timp ce din crater
Te strigă vreo Sibilă.

Din depărtare tună
Glas supraomenesc,
Bătute de furtună
Hlamidele-ți pleznesc.

Sub aurate steme
Dezlegi temutul Ics,
Ferit, treci, de blesteme
Pe negurosul Styx.

Întors senin la vatră,
Lăsaşi acestei racle
Un trup inert de piatră
Iluminat de facle.

ANOTIMP CONFUZ

Din nou e primăvară albă dar
Nu prinzi de veste pentru că hoţeşte
Revine echinocţiul, trebuieşte
Să-ntorci atent savantul calendar.

Se îndoiesc copacii de zăpadă
Şi parcă n-a sosit nici o coloare,
Nu-s altceva decît cireşi în floare
Încărunţiţi pe-o zi într-o livadă.

Sau flori se lasă timpurii departe
Pe cîmp c-o lene supranaturală
Ca dintr-o scuturare siderală
Şi sunt de fapt numai ninsori de marte.

Aşa în mine vîrstele cu cotu-şi
Dau, anotimpul vine şi mă lasă,
Tînăr mă simt şi totuşi ani m-apasă,
Mă simt bătrîn însă sunt tînăr totuşi.

BEATUS ILLE, QUI PROCUL NEGOTIIS

Ferice cine de cetăţi departe
De turnuri, uliţi negre n-are parte
Şi nici de mii de suliţi în război.
Ci stăpînind cu biciul peste boi

Îi mînă-ncet la răcoroasa apă
La care seara turmele se-adapă
Lovind din cozi şi dînd pe nare aburi
Cu boturile-ngrămădite-n jghiaburi.

Şi-acolo însuşi slobod de veşminte
Cu dreapta-n coama calului cuminte
Înspumă balta putredă verzuie
De lintiţe şi-apoi pe mal se suie.

Cu pieptul ud de străluciri de fier
Sub baldachinul unui conifer
În faţa cerurilor care ard
Cu părul preschimbat într-un stindard

Şi stă solemn ca o statuie-ecvestră,
Domn peste valea repede, silvestră
În care-auzi tilince risipite
Şi pîrîit de vreascuri sub copite.

POETUL

Şi-aruncă pe fereastră
Pe-al visurilor cheiu
Privirea lui albastră
Poetul fără chei,
Ferit de-al zilei iad
Prin grele porţi de jad.

La ţărmul unde unii
Se-neacă fără forţe
Cu sfărîmate funii
Şi pîlpîite torţe,
El simte cu putere
Impulsul din artere.

Şi pentru el sunt alte
Privelişti şi decoruri;
Pe valurile-nalte
Vin pînzele în coruri,
Prin aer trec rubine
Cu zumzet de albine.

Pe cerbi de fum în spate
Ţinîndu-se de coarne,
Femei într-aripate

Se-avîntă să răstoarne
O pasăre colos
Cu zborul viscolos.

Platanii mișcă-n roată
Corolele de fir
Și coama lor e toată
Un singur trandafir,
Pe cîmp aleargă ierbe
Cu pletele superbe.

Trăiesc pe-aceste zone
Sirene și centauri,
Sibile și gorgone,
Grifoni și minotauri,
Și oamenii delíră
Și toți au cîte-o liră.

De geamuri se izbește
Plutind ca-ntr-un lichid,
Cu cozile de pește,
Cu vîsle ce se-nchid,
O zeitate nudă
Cu epiderma udă.

Cînd vine-această fată
Cu țipete de flaut
Poetul se desfată
Și-eteric argonàut
Pe-o aripă măiastră
Se-azvîrle pe fereastră.

LA UNGHIILE UNEI FEMEI

Ce taine mari! aceste unghii clare
Mărindu-le cu grele microscoape
Nu ai zări-n imensele lor ape
Vreo urmă a sistemelor solare.

Dar știi că-n jurul unui magic tron
În fiece atom al ființei tale
Aleargă-n traiectorii orbitale
Ca o planetă viul electron?

Îți spun că ești o monstruoasă lume,
Rețea de sori și repezi sateliți
În cifre care par fantaste glume.

Și amîndoi, deși eterocliți,
Formăm în megacosm divine sume
De-atomi din carnea unor zei veliți.

VARZA

O, varză care strîngi cu-atîtea rochii
Imaculata-ţi carne viscerală,
Pudoarea-ţi candidă, aurorală,
Care-amăgeşte monotonă ochii,

Un vis nemaigîndit tu faci să-mi
crească:
Aş vrea o fiinţă pură, o zeiţă,
Ascunsă-n haine de călugăriţă,
Cu-anatomie palidă, cerească,

Ca sufletul nerăbdător să guste
Desfolierea îndelungă, amară,
Obstacolul de numeroase fuste,

Iar inima să-mi bată şi să moară
De-a lungul fluierelor ei înguste
Pîn' să descoper pulpa statuară.

CLAVECIN

Într-o boltită, goală sală
Dintr-un claustru vechi, vecin,
Răsună dulce-un clavecin
Atins de-o mînă monahală.

Parcă se scutură petale
De pe-un arbust cu flori de gheaţă
Sau tremură pe-un fir de aţă
Nenumărate mici cristale.

Ce tînără călugăriţă
Aprinsă de un sfînt elan
Pe-un instrument de porţelan
Deşiră-a melodiei iţă?

Pe sub un nuc cu neagră frunză
Din curtea muzicalei şcoale
Un roi de fluturi dă tîrcoale
Voind prin geamuri să pătrunză.

Şi printre ameţiţii-aceşti
Din aripi bate-un porumbel
Şi vrăbii se-nvîrtesc sub el
Urmînd acel concert de ceşti.

Pe coridor se mişcă-n rînduri
Cîntînd, spre ora de omilii,
Elevele sfintei Cecilii,
Novicele cu pure gînduri.

Seraful încomat, acel
Pictat pe-al bolţilor urcuş,
Încrucişează-un lung arcuş
Pe gravul lui violoncel.

Şi cîntă mistic toţi aceşti
Înconjurînd cu sfînt elan
Un clinchet clar de porţelan,
Un joc de sticlării şi ceşti.

AVIOANE

Ah, pămîntul se-ngustează,
Ducem de întinderi lipsă,
Visele ni le retează
O gigantică eclipsă.

Înghiţind colboase mile
Camioane trec în fugă
Lîngă leneşe cămile
Şi tuarezi ascunşi în glugă.

De pe continentul antic
Alergînd din gară-n gară
Poţi s-asculţi de peste-Atlantic
Tunătoarea Niagară.

Gangele ca să contemple
Bubuind se lasă-n zbor
Printre elefanţi şi temple
Avionul trimotor.

Sub pădurea boreală
Unde crivăţul e zbir,
Pe zăpada colosală
Trece trenul de Sibir,

Şi suflînd monştri pe nară
Din fierosul intestin
Calcă poarta milenară
A imperiului lui Cin.

Pe un cimitir de oase
Însolzitul zeu Neptun
Sorbind ape verzi şi groase
Se uimeşte luînd drept un

Peşte de pe alte prunduri
Pîntecosul pachebot
Care gîlgîind pe funduri
Se loveşte greu în bot.

A ajuns pitică Terra,
Nu mai sunt deşerturi, puste,
Ocolim prea iute sfera,
Suntem sprintene lăcuste.

De-ar veni Isus cu vaste
Albe-arhanghelești coloane
I-am ieşi în cer cu-o oaste
De cinci mii de avioane.

ANATOMIE SERAFICĂ

Am visat azi-noapte
    Chipuri curioase
În număr de şapte
Conferind în şoapte
    Sub lămpi flăcăroase.

Pe-o de-argint tipsie
    Grea, era culcată,
Caz de tanasie
Pentru autopsie,
    O suavă fată.

Ai fi zis să stea
    Sub un dens narcotic;
Şi sus se-nvîrtea
În centru c-o stea
    Un imens dom gotic,

De-astrale palate,
    Plin de-amfigurìi.
Îngeri cu spezi late,
Medici în halate,
    Cu reci bisturii

Strîngeau într-o horă
    De pași mici, infimi,
Visătoarea soră
Și pe-o naltă proră
    Cîntau serafimi,

Cînd o sclipitură
    Ca o mîngîiere,
O spintecătură
În carnea cea pură
    Cu miezul de mere

Făcu un cuțit.
    Coruri virginale
Cu glas ascuțit
Cîntau amețit
    Sfinte osanale.

Și doctorul taie,
    Cu mîini de cristal
Scoate măruntaie,
Livide păstaie
    De fir vegetal,

Intestine roze
    Subțiri, paralele,
Albe tuberoze
Cu verzui necroze,
    Purpurii lalele.

Și sus de pe proră
    Îngerești tarafe
Cîntau pe-a lor Soră,
Moartă Auroră
    Cu iz de garoafe.

PĂRUL OTILIEI

Cînd zîmbești la mine cu ochi de safir
Gătită c-o rochie ca un patrafir
Cu mîna resfir părul tău Otilia
        Negru ca vanilia.

Ce mireasmă dulce-n capul tău barbar!
Lavandă, castane, trifoi, chihlibar?
Pe el pîlpîiește-o roză infernală
        Gheizer de cerneală.

Cum pe tronuri stai de late fotolii
Înflorind brocarturi mîncate de molii
Te-ncununi c-o mare crisantemă sumbră,
        C-o tiară de umbră.

De se mișcă vîntul prin pletele tale
E-o desfoliere de grele petale,
Se scutură moale răzoare nebune
        Cu crini de cărbune.

Trupul tău vibrează ca un brad sonor,
Tresare de-un palpit de păsări în zbor,
Undeşte sclipind, frunzos policandru,
        Cu flori de oleandru.

Ochii tăi evoacă mare şi pădure,
Conifere aspre pe calcaruri dure.
Laşi pe umeri capul? Un pin care cade
Cu stropi de cascade.

În oglindă cînd priveşti nepătrunsă
Pieptănînd agata cu-aromate unsă
În cristal desfăşuri o crepusculară
Neagră Niagară.

Un chinez cu tuş ţi-a pictat sprincene,
Un persan ţi-a scris stufoasele gene
Pe un fund de aur în ochi-ţi frumoşi
Visez chiparoşi.

Tu să mergi să stai pe nalte pridvoare
Cu stîlpi răsuciţi, cu scări şi covoare
Ca să vezi departe munţi de lacuri plini,
Păduri de măslini.

M-ai zări călare cîntînd cu alean
Ca pe manuscrise un rege armean
Stîrnind din copite-n povîrniş cu sorbi
Fîlfîit de corbi:

Părul tău Otilia
Negru ca vanilia!
Roză infernală
Gheizer de cerneală
Crisantemă sumbră
O tiară de umbră,
Răzoare nebune
Cu crini de cărbune,
Moale policandru
Cu foi de oleandru
Un pin care cade

Cu stropi de cascade,
O crepusculară
Neagră Niagară.
În ochi-ţi frumoşi
Visez chiparoşi
Munţi de lacuri plini
Păduri de măslini
Povîrniş cu sorbi
Fîlfîit de corbi.*

* Se cîntă pe muzică orientală.

MAIORULUI IURI ALEXEEVICI GAGARIN

Născuţi cu toţi pe-această rătăcitoare crustă
Ni se părea că stăm pe-o punte prea îngustă,
Tu primul dintre oameni închis în glob de fier
Pămîntul cel albastru l-ai contemplat din cer.

VIN CU MIRODENII

Ferice-acela care departe de-orice rele
Trăieşte-n casa veche de la bunici, c-un nuc
În poarta-mpiedicată de nalbe şi zorele
Şi vremea şi-o măsoară pe-un ceas bătrîn cu cuc.

Care nu rupe cuibul unde revin lăstunii
Şi vara scoate-n curte groşi cactuşi în ghivece,
Udînd cu stropitoarea lalele şi petunii
Şi taie crinul roşu îndată ce se trece.

Iar seara făcînd cerc cu-ai casei pe fotolii
Din « Facere » le spune Cap. I despre-Adam
Şi-a nu ştiu cîtea oară desfoliind infolii
Le-arată o tulipă de la Amstelodam.

Care rugat de-ai săi ades încearcă-arcuşul
Şi un *moment* din Schubert cîntă la violoncel,
În vreme ce consoarta c-un ac înţeapă pluşul
Pe care cu migală brodează-un ghiocel.

Care cînd iarna ninge pufos şi monoton
Adună-n jurul mesei prieteni, rubedenii
Şi-ncep să joace toţi nevinovat loton,
Bînd (numai cei adulţi) vin fiert cu mirodenii.

OBSTACOL INVIZIBIL

Un gîndăcel cu aripi subțiri sub carapace
Dintr-un mirific neam
Încondeiat cu aur, nu-și mai găsește pace,
Mereu izbește-n geam.

Neînțelegînd acel obstacol invizibil
Dintre odaia mea
Și țara ierbii cade, în iureșul teribil
Zdrobit de dușumea.

Și eu desfac mari aripi în noaptea colosală
Rup gratia de fier
Voind să evadez spre ziua siderală,
Dar mă lovesc de cer.

PĂMÎNTUL

Why may not imagination trace the noble dust of Alexander, till he find it stopping a bunghole?
Shakespeare, *Hamlet*, act. V, sc. I.

Ades din tine, bulgări luînd în mînă
Mă-ntreb ce ești, țărînă.
În tine-amestecați ca-ntr-un aluat
Zac Cicero, Socrat,

Anchise, Mariu, Pyrrhus, Carneade,
Oreste și Pylade,
Elena, Sappho, Lesbia, Rodope,
Hecuba, Penelope.

Cal, leopard, urs alb, ren, crin de baltă
Topiți sunt laolaltă,
Fazan, garoafă, șarpe, huhurez
Sunt în același miez.

Tu n-ai luciri de vis, crepusculare,
Adîncurile clare,
Substanță ești din haosul cimeric,
Un cheag de întuneric.

Dar ții în sîn o arșiță ciudată
Din care deodată
Înfăptuiești a spețelor Idee
Păuni și orhidee.

Oedip bătrînul cu privirea oarbă
A fost de-a rîndul iarbă,
Pin, grîu, scaet, lalea, gîndac, omidă
Şi-acum e cărămidă.

Boerebist e-n munţi de mult cenuşă,
Dar poate un drug de uşă
Pe care, putred, l-am zvîrlit pe foc
Stejar fu pe-acel loc.

Din lutul lui Homer, rapsod divin
Ce ştii de nu beau vin
Şi dacă huma ce-mi lipeşte vatra
Nu-i decît Cleopatra?

POSTUME

[FĂRĂ TITLU]

Ceasornicul mistic cu trei mătuşi credule
Stă seara în salonul cu roasele fotolii
Înveşmîntate-ascetic în candide linţolii,
Înconjurat, pe ziduri, de treizeci de pendule.

Cucernic el aşteaptă acea solemnă oră
Cînd limbile unite pe numărul de sus
Învie zgomotos (ca din mormînt Isus)
Şi-ncepe fulgerînd a îngerilor horă.

APA

Apă luminoasă
Și alunecoasă,
Cui cearcă să prègete
Îi scapi printre degete.

Smerită, umilă,
De setoși cu milă,
Plino de har!
Te-așezi în pahar.

În heleșteie ești
Lăuză de pești,
Cu sfînt busuioc
Nu putrezești deloc.

Dar în marea sărată
Ești foarte supărată,
Cîteodată bolnavă
Nu suferi navă.

Pe jgheab cînd te-avînți
Din fluiere cînți
Curgînd colo ici
Din vicară zici.

În havuz, nebună,
Geloasă pe lună
Îți place nespus
Să te sălți în sus.

Rouă, te strecori
În cupe de flori,
De dragul aromii
Te săruți cu pomii.

Numai gerul te leagă
În brațe te-ncheagă,
De el doar privită
Rămîi înmărmurită.

Aș vrea să știu oare
Unde fugi de soare
Și-n duh prefăcută
Dispari nevăzută?

CEAI

Ființă celestială!
Cum este raiul?
Fără îndoială
Limpede ca ceaiul

Exalînd căldura
Din ceașca diafană
(Cum scrie Okakura*)
De-albastră porțelană.

Dar îngerii frumoși?
Ca-n minùscul val
Peștișorii roși
În glob de cristal,

Ocean rotund
Pe care ei anume
Îl cred fără fund
Și întreaga lume.

* Kakuzo Okakura, *Das Buch vom Tee*. Im Insel-Verlag zu Leipzig.

Cît timp ți-este scris
În grădina albă?
Cît ține un vis
Și floarea de nalbă.

SARMISEGETUZA

De vînt cînd scuturate
Cad nucile grămadă
Şi prunele brumate
Şi perele-n livadă

Şi pe araci în vie
Atîrnă grea ciorchina
Obscură sau plăvie
Mai dulce ca smochina

La zăgaz mă duc
În rîu să mă scald
Şi să mă usuc
Pe prundişul cald.

Şi-astfèl purificat
Pe trup şi picioare
Cu flori încununat
Mă urc în tocitoare.

Intrînd în hora lată
Tot într-un chiuit
De-o spumă-nbălsămată
Pe deşte înroşit.

E-o sărbătoare sfîntă
Cu strigăte şi-alai,
Pe drum băieţii cîntă
Din fluiere şi nai.

Moşneagul prinde vlagă
Şi baba-ntinereşte,
De mînă toţi se leagă
Şi saltă nebuneşte.

Solemn cornutul rage
Nechează vesel calul
Un duh la joacă trage
Din cadă curge valul.

Bărbatul fata strînge
În braţul său robust
Pe barbă ca de sînge
Împurpurat cu must.

La suc strămoşii vin.
Nu-i de mirare dacă
Şi Decebal bea vin
Din ţara noastră dacă.

Cu haina pîn'la gleznă
El este călăuza
Ce ne conduce-n beznă
Spre Sarmisegetuza.

BACCHANALĂ

[Variantă]

Cînd se-aurește cerul gutuile cad coapte
Și nucile sonore se scutură pe jos
Iar ugerele caprei se clatină de lapte
Harbuzul purpuriu se spintecă miezos.

Ca thyrsuri se ridică aracii de la vie
Ciorchinii s-au umflat și-atîrnă grei pe vreji
Și boabele au coaja obscură sau plăvie
Păianjeni geometri întind pe frunze mreji.

Atunci fără sandale mergînd lingă zăgaz
În clocotele apei mă curăț pe picioare
De mînă cu Licoris cu piersici în obraz
Împodobit cu dafin mă urc în tocitoare.

Punînd mîinile-n șolduri călcăm cu pas robust
De-o spumă parfumată pe dește înroșiți
Atrași de chiuială și mirosul de must
Ne-nconjură satirii de prin păduri ieșiți.

Mînjit de suc, cu pieptul și pîntecele-n valuri
Silenus zace beat în șanț de drum și-un țap
Neturburat de naiuri, cimpoaie și alaiuri
Îi mestecă cu poftă cununa de pe cap.

PROCREAȚIE

În gînduri, Vera, mi-am făcut
Un continent necunoscut
Pe care merge-vom doar noi
Să-l populăm cu neamuri noi
Cu alte suflete, alt chip
După divinul prototip,
Din aur, bronz, marmură grea,
Această lume fiind prea rea,
Căci totul nu se știe cum
Deodată se preface-n fum
Și oameni, păsări, flori grămadă
Se mistuie ca o zăpadă
Și pentru cremene, cristal
E-același cànon abisal.
Esențele vin și dispar
Pin, chitru, cedru sau stejar,
Metalele și ele pier
Argint, aramă, platin, fier.
Acolo munții urcă-n aștri
Așa de nalți că par albaștri
Și conul marelui vulcan
Sclipește ca un porțelan
Din care-n repezi exerciții
Țîșnește joc de artifiții.
Oglinzi de lacuri vezi oriunde
Și sunt pătrate sau rotunde
Și fluviile foarte late

Inspiră-n om solemnitate.
Pe cîmp în loc de buruiene
Se-ntind covoare persiene,
Copacii nu fac decît flori
Schimbîndu-le mai multe ori
Şi tufele se-apleacă joase
Gemînd de fructe mari, gustoase
Iar de pe vrejuri groase rupi
Vopsiţi cu smalţuri cantalupi.
Din pămînteştile fiinţe
S-aducem rarele seminţe,
Păuni domneşti cu coada vastă,
Mari papagali cu albă creastă,
Vărgate zebre, poney mici,
Bizoni, cerbi, fluturi, licurici
Şi păsări-muscă ce uşoare
Stau pe vanilii, cuişoare.
Cu tine eu, nou demiurg,
Lîngă cascadele ce curg
Sub pînzele de curcubeu
Voi face prunci de empireu
Uşori ca puful de bumbac,
Cărnoşi ca nuferii din lac
Ce vor trăi în nemurire
Cîntînd suav ca din psaltire.

PĂSĂRI MINUNATE

Eu sunt făcut să fluier prin vîlcele
Să mă hrănesc cu lapte şi cu miere
Să beau vin tare, getic, cu ulcele,
Cu care orice întristare piere,

Să merg cu oile încolo-ncoace
Spre iarba ce răsare-n sus năvalnic,
Să fug de soarele ce grîul coace
La şipotul căzînd din stîncă falnic.

Pe bălţi cresc unu-n altul nenufarii,
De fete goale vacile-s mînate,
Pe cîmp nechează slobozi armăsarii
Şi-n crînguri cîntă păsări minunate.

LETE

Sunt zile cînd a soarelui figură
Se-aruncă jos în grele, negre roate,
Cînd inima-i înfierbîntată scoate
Scîntei funinginoase, flori de zgură.

Atunci e ceasul cînd se varsă lavă,
Şi-n geam se-adună demoni, iar la uşă
Se grămădesc troiene de cenuşă
Şi eu îmbrac a jalei laticlavă.

Licorni de foc sorb ceaţa pe-ndelete,
Devin brumos ca-n ţara lui Swinburne,
Gigante sălcii desfăşoară plete.

Pe orice deal îmi creşte cîte-un turn,
Orice pîrîu e pentru mine un Lete
Din care beau setos şi taciturn.

MOARTE SERAFICĂ

[Variantă]

Am văzut azi-noapte
Chipuri curioase
Sub lămpi flăcăroase.

Pe-o de-argint tipsie,
Pală, era culcată
O suavă fată.

Un imens dom gotic
Pe sus se-nvîrtea
În centru c-o stea.

Legaţi într-o horă
Cu paşii infimi
Cîntau serafimi.

Cu glas ascuţit
Coruri virginale
Ziceau osanale.

Plîngeau pe-a lor soră
Îngereşti tarafe
Aruncînd garoafe.

FLUVIUL CICONILOR

Un fluviu minunat aveau ciconii
Din care cei împinși de sete abea
Cu buza se-aplecau spre el să bea
Se prefăceau în marmuri, calcedonii,

Jasp, ametist sau altă piatră dură
Încremeniți la țărm ca simulacre
De zei cu gesturi milenare, sacre,
Nepăsători la dragoste și ură.

Așa de fapt dormea Endymion,
În peșteră, izbit de-un rîu în piept,
Pîndit de Luna soră cu-Apollon.

Să devenim, bînd apa, ar fi înțelept,
Popor cristalizat, nou Ilion
Stînd în picioare, lîngă Istru, drept.

TEMENEA

O, fată cu genunchi subțiri, așteaptă
Să-ți spun ce cred că te va turbura
De ești în stare a te bucura
Tu cea prea crudă spre a fi-nțeleaptă.

Cînd îți voi face temenea smerită
Și-ți voi cînta în poartă hosanna
Unindu-mi palmele spre-a mă-nchina
Ca să te lași de mine proslăvită.

Al fiecărui sîn arată mărul
Și pîntecele cu peceți închis,
Lăsînd veșmîntul, despletindu-ți părul.

Așteaptă-mă la noapte-n paraclis,
Sosi-voi călărind cu-ntreg soborul
De îngeri să te fur din vis în vis.

VITA NUOVA

La tine mă-nchin Ioană
Și mă uit ca la icoană,
Cînd treci cu pașii cuminți
Se umple cerul de sfinți
Și peste creștetul tău
Se-ndoaie un curcubeu.
Cîntă-n pomi privighetori,
Eu-ngenunchiu de nouă ori,
Cîntă cucul colea-n nuc,
Eu fac mătănii năuc.

MÎNIE

O, fată minunată,
De ce ești mînioasă?
Vai, gura îmbufnată
E mult mai grațioasă.

Privirile-ți superbe
Sînt înnorate, crunte,
Să nu mai fie acerbe
Eu te sărut pe frunte.

Smerit cad la picioare,
Abia-ți mîngîi ciorapul,
De-atîta supărare
Nu văd unde mi-e capul.

De-am spus cuvinte grele
Fii bună fata mea,
Pe valurile rele
Ești unica mea stea.

CÎNTEC DE LEAGĂN

Floare roșie sàlvie
Vin la mama-n albie,
Să nu zici nici cîrc nici au
Pe trupușor să te lau
Să te săpunesc pe păr
Să fii ca floarea de măr,
Să-ți torn limpezeli din cofă
Să te faci ca o garofă,
Să te ung, să te usuc
Să fii ca lemnul de nuc,
Să-ți pun ițari de flăcău
La glezne cu zurgălău,
Să te-ncalț cu iminei
Înflorați cu brebenei
Și-n vîrf cu cîte-o mărgică
Sub haină de alăgică
Cusută cu-argint și fir
Ghintuită cu safir,
Pe umere șal persan
Și pe mîneci bob mărgean
Și pe la urechi cercei
Albi ca niște ghiocei
Și să treci așa pe uliți
Păzit de vătafi cu suliți
Călare pe-un elefant
Și cu turban cu briliant,
Gătit cu sălbi și cordele
Să fii ca Irod cu ele.

DOINĂ

Puiculiță nu mai plînge
Mîinile nu le mai frînge
Că la tine oi veni
Cînd melcii s-o-nzdrăveni
Și-ntăriți cu dinți și oase
Or ieși cîntînd din case
Cînd pe cracă rîndunica
Se va linge cu pisica
Iar vaca cu nouă coarne
Va rumega numai carne
Și-n loc a cucuriga
Cocoșul va necheza,
Cînd va merge lupu-n dodii
Postind cu nucă și rodii
Și fluturii de-orice teapă
Or înota lin prin apă
Cînd șopîrla-n buruiene
Va avea creastă și pene
Cînd va face plopul mere
Și răchita micșunele
Și floarea de chiparoasă
Va mirosi a pucioasă
Iar pe fagi în loc de jir
Va înflori trandafir.

[PARAFRAZĂ]

Bătînd o viață-ntreagă ciocanul pe ilău,
Un turn durai mai nalt ca muntele Ceahlău.
Vifornița zadarnic icnind îl va izbi,
Prelinsătura ploii prin zid nu-l va răzbi.
Prin negurile vremii îi va răzbate turla
Și va suna prin codri puternic precum surla.
Cu totul n-am să pier; făptura mea de duh
Va dăinui în lumea de gînduri din văzduh.
Urmașii îmi vor face pomeni și osanale
Cît timp apa va curge pe Dunăre la vale.
Născut lîngă Carpații cu brazi, vor zice ei,
A fost isteț la vorbă și meșter de condei.
La țiterele toate a pus o strună nouă
Și Muzelor libovnic a fost la cîteși nouă.

CATUL

Lesbia mă tot bîrfește, Lesbia mă ocărește,
Jur pe zei că mă iubește.
După ce cunoști, veți zice. Eu la fel o drăcuiesc
Și, spun sincer, o iubesc.

*

Ca să-ți fac cumva plăcere, Caesar, nici prin gînd nu-mi trece,
Dacă ești la față negru sau ești alb, mă lasă rece.

*

Lesbia, ziceai odată: Tu, Catul mi-ești tot sub soare,
Te prefer lui Jupiter;
Mie îmi erai icoană, nu vulgară țiitoare,
Erai luna de pe cer.

Dar acum te știu; cu toate că simt flăcări mari în piept
Nu te mai cinstesc întreagă.
Cum așa? te miri! — Ei bine, înșelîndu-mă, e drept,
Te doresc, dar nu mi-ești dragă.

[*TRADUCERI LIBERE DIN HORAȚIU*]

ODE, I, 10

Istețule Mercur, fecior al lui Atlas,
Care pe-ntîiul om l-ai șters puțin la nas,

Născocitor al lyrei sonore de bagà
Și care-așa în joacă mai furi cîte ceva.

Cînd Phœbus să dai boii la tine s-a răstit,
Tu tolba de pe umeri tiptil i-ai șterpelit.

Cu sfatul tău din Troia lovită rău de soartă
Priam cu-averea-n spate ieși furiș pe poartă.

De zeii toți iubit, cu bățul duci din urmă
Pe lumea cea de-apoi a duhurilor turmă.

ODE, I, 11

CARPE DIEM

Ce zi chitește Moartea să fie-a mea, a ta,
Leuconoe, ascultă, nu-i bine-a cerceta.
De ce să fim noi fricii în toată clipa robi?

Dă-ncolo cositorul, nu mai ghici în bobi.
De vom trăi ierni multe sau cea din urmă-i asta,
Cînd de nămeţii albi mi s-a-nfundat fereasta,
Turnînd vin negru-n cană alungă griji deşarte,
Şi fiindcă viaţa-i scurtă nu te gîndi departe.
Cît stăm aşa de vorbă s-a şi pierdut din viaţă,
Trăieşte azi, nu crede în « mîine dimineaţă ».

ODE, I, 22

Fuscus, omului cuminte şi cu dreaptă judecată
Iatagan nu-i trebuieşte şi nici puşcă încărcată,
De s-ar porni în Sahara sau cumva de-ar veni cazul
Să călătorească-n Indii ori să vadă Caucazul.

Cînd eram într-o pădure, uite mie, de exemplu,
Cum stam în închipuire pe Lalage s-o contemplu,
Mi-a fugit un lup din cale, cea mai mare din dihănii
Cum i-atacă pe Palacii ce trec printre brazi în sănii.

Du-mă, Fuscus, în pustia fără arbor şi verdeaţă,
În Irlanda care veşnic şade sub tavan de ceaţă,
Du-mă la capăt de lume, inima-mi într-una trage
La cea dulce cînd vorbeşte, dulce-n rîsete Lalage.

ODE, I, 26

În păduri întunecate
Melancolia s-o legi,
Ce-ţi pasă de Tiridate
Sau ce rege-i la Norvegi?

Nu-ţi tîrî prin for pulpana,
Fugi de oşti şi-aeropage,
Cu vin roşu umple-ţi cana
Şi sărut-o pe Lalage.

PARAFRAZĂ

Vînturi, duceţi-mi departe
Grija pe Ocean cu barca,
Nu ştiu cine-i Bonaparte,
Cine-i prinţ de Danemarca.

Eu pe cap cu albăstrele
Dorm pe spate lîngă gîrlă
Fluierat de păsărele,
Prin sîn cu cîte-o şopîrlă.

ODE, I, 29

Tu visînd comori din basme, Icciu, pregăteşti război
Şi aduni morman de lanţuri pe arabi să-i încovoi.

Ce fecioară etiopă pierzînd mirele-n bătaie
Cu mişcare legănată te va sprijini la baie?

Ce băiat de şeic ilustru ştiind săgeata cum se-aruncă
Pieptănat frumos în cupă-ţi va turna vin la poruncă?

Dacă tu dai biblioteca și edițiile rare
Pentr-o spadă de Toledo cu muchea strălucitoare,

Să știi că apa din Tibru o va lua spre munte-n sus
Și soarele dimineața va răsări la apus.

ODE, II, 14
ODA LUI ORAȚIE

Ehehei, dragă Postùme,
Cum trec anii pe-astă lume!
Deunăzi tînăr eram,
Ca mîini moartea bate-n geam.

De s-ar cruci la icoană
Și-ar face vineri pomană,
Nimeni de ce-i scris nu scapă,
Toți mergem pe neagra apă.

Beizadea, hatman ori slugă,
Ostaș sau monah cu glugă
Vor uita cerul înalt
Pe tărîmul celălalt.

Poți să fugi de-ncăierare,
De furtuna de pe mare,
De viscole și de ger
De care atîția pier,

Într-o zi vei lăsa casă,
Masă, nevastă frumoasă,
Luînd din tot ce-ai strîns, creștine,
Numai țolul de pe tine.

Iar din vinul de Berheci
Ce-l țineai sub cheie-n beci
Clironomii-or bea vîrtos,
Vărsîndu-ți puțin pe jos.

ODE, III, 17

Aelus, descendent, îmi pare
Din strămoși ținînd în frîu
Lamus, orășel prin care
Curge apa unui rîu.

Toate frunzele pe jos
Mîini așterne-le-va frigul,
Oceanul furios
Va umplea de alge digul.

A zăpadă cioara-i cobe,
Strînge deci bușteni, nuiele,
Ca să-ți duduie în sobe
Focul cînd bei din ulcele.

ODE, III, 30

Un monument grozav în țărnă am înfipt
Mai nalt decît mormintul lui Keops din Egipt.
Va ține piept furtunii care și-un cedru îndoaie
Și veșnic va sclipi nemăcinat de ploaie.
Ieșind sus peste vreme de anii-n fugă nins
Va sta izbit de veacuri de-a-pururi neatins.

Nu voi pieri cu totul; din mine o bună parte
O va scăpa din mînă îndoliata Moarte.
În cinstea mea urmașii vor arde foc în vatră
Cît timp din Capitol va rămînea o piatră.
Născut, vor zice, unde Aufidul clocotește,
El, cel dintii, pe Lyră, a intonat grecește.
Deci mîndru că pe voi v-am onorat, Camene,
Încununează-mi părul cu dafin, Melpomene.

*

Un monument turnai măreț ca Babilon,
Mai nalt ca piramida oricărui Faraon,
El va-nfrunta furtuna adînc la rădăcină
Și ploaia nu-l va roade, roșindu-l de rugină.
Și deși marea vremii îl va izbi în zid,
Va sta neprăbușit, la temelii solid.
Cu totul n-am să pier; cu visele din cap
De coasa ascuțită a Morții am să scap.
Îmi vor păstra urmașii statuia-ntr-o firidă
Cît timp din sfînta Romă rămîne-o cărămidă.
Născut lîngă Ofanta cu ape furtunoase,
Am încercat, vor spune, ce nimeni nu cîntase,
Măsurile grecești mi-au răsunat pe buze,
Drept care merit dafin și trandafir, o, Muze!

HORAȚIU: OPERE

Traducere juxtalineară

ODE

CARTEA ÎNTÎIA

1

O, Maecenas, născutule din vechi fruntași,
Ocrotitorul meu și dulcea mea podoabă,
Sunt unii cărora le place să adune la curse
Pulberea olimpică, ocolind
Cu roțile fierbinți stîlpii și pe care nobila frunză de finic
Îi ridică pînă la zei, domni ai pămîntului;
Unul e bucuros dacă gloata inconstantă a cetățenilor
Se luptă să-l ridice la cele trei onoruri publice;
Altul dacă strînge în hambarele sale
Cît grîu s-a măturat pe ariile africane;
Pe cel mulțumit să spintece cu sapa țarina părintească
Nu-l vei urni niciodată
Să treacă, navigator fricos, dus de mirajul bogățiilor regilor Attali,
Marea Egee, într-o corabie din lemn de Cipru;
Negustorul temător de vîntul Africum frămîntînd valurile Icariei
Laudă tihna și cîmpurile tîrgului său;
Apoi îndată reface plutele zdrobite,
Incapabil de a suferi lipsa de avere;
Cutare nu disprețuiește nici cupele de Massicum vechi,
Nici să răpească din ziua întreagă o parte
Spre a-și întinde lenevos membrele sub un copăcel verde

Sau la izvorul unei ape sacre.
Multora le plac taberile și sunetul
Trîmbiței împerecheat cu al tubei
Și războaiele detestate de femei. Vînătorul stă în frig sub cerul liber
Uitîndu-și de grațioasa nevastă,
Fie că o cerboaică e în vederea cîinilor săi cu miros sigur,
Fie că mistrețul marsic rupe rețelele fine.
Pe mine mă amestecă cu zeii iedera,
Premiu al frunților docte; mă separă de vulg
Pădurea răcoroasă și cetele ușoare ale nimfelor cu Satirii,
De nu-și reține Euterpe fluierile iar
Polyhymnia nu se ferește să înstrune lira lesbiană.
Dacă mă prenumeri printre poeții lirici
Ating cu capul trufaș stelele.

2

Îndeajuns tatăl [Jupiter] a trimis pe pămînt
Potop de zăpadă și grindină
Și cu mîna dreaptă înroșită trăznind dealurile sacre
A înspăimîntat Urbea.

S-au temut neamurile ca nu cumva să se-ntoarcă
Veacul Pyrrhaei celei care lăcrăma de noile minuni
Cînd Proteu și-a mînat toată turma
Să vadă munții înalți.

Neamul peștilor s-a oprit în vîrful ulmului,
Care era locașul obișnuit al porumbeilor,
Și ciutele fricoase împinse în sus de ape
Înotară.

Am văzut Tibrul galben aruncîndu-și
Cu violență apele dinspre malul etrusc
Și dărîmînd așezămintele regești
Și templul Vestei,

Cînd se fălește să fie răzbunător excesiv
Al jeluitoarei Illia și cade revărsat
Peste malul stîng fără încuviințarea lui Joe
Ca un rîu ce-și iubește nevasta.

Să audă tinerimea rărită din vina părinților
Că cetățenii și-au ascuțit fierul
De care era mai bine să piară pacostea Perșilor,
Să audă de luptele [civile].

Ce zeu va invoca poporul în ajutorul
Imperiului în ruină? Prin ce rugăciuni virginile sfinte
Vor îndupleca pe Vesta
Care nu mai ascultă cîntecele?

Pe cine va pune Jupiter să spele
Această crimă? Vino odată, ne rugăm,
Înveșmîntîndu-ți cu nor umerii lucitori,
Augure Apollo;

Sau tu dacă vrei, rîzătoare Venus Erycina,
În jurul căreia zboară Jocul și Cupidon,
Sau tu Marte, părinte, întoarce-ți privirea
Spre neamul uitat și spre nepoți.

Tu, hei, peste măsură sătul de prea mult joc,
Și căruia îți plac strigătul și luciul coifurilor
Și privirea aprigă a pedestrașului maur
Spre dușmanul însîngerat,

Sau tu Mercur, fiu într-aripat pe pămînt al cinstitei Maia,
Schimbîndu-ți chipul
Te vei preface într-un tînăr
Acceptînd să fii numit răzbunătorul lui Caesar!

Tîrziu să te-ntorci în cer; voios să stai îndelung
În mijlocul poporului quirin
Şi aerul să nu te ia grabnic
Chiar nemulţumit fiind de viţiile noastre;

Aci să-ţi placă mai bine marile triumfuri,
Aci să-ţi placă să fii numit tată şi principe
Şi nu îngădui pe mezi să călărească nepedepsit
Cîtă vreme eşti conducător, o, Caesar.

3

Astfel să te îndrepte zeiţa puternică la Cipru,
Fraţii Elenei, stele strălucitoare,
Şi [Eol] tatăl vînturilor,
Legănîndu-le pe toate afară de Iapyg,
Corabie, care ne datoreşti pe Virgil,
Ţie încredinţat, încît
Să-l predai, rogu-te, nevătămat la ţărmurile Atticei,
Şi să mîntui jumătate din sufletul meu.
Stejar şi bronz triplu avea în jurul pieptului
Acela care cel dintîi a încredinţat mării îngrozitoare
Pluta şubredă şi nu s-a temut de Africul iute
Luptîndu-se cu Aquilonii,
Nici de tristele stele Hyade,
Nici de turbarea Notului
Afară de care nu este un stăpîn mai mare pe Adriatica,
Fie că are gust să ridice valurile sau să le lase în pace.
Pe cine nu l-ar înspăimînta apropierea morţii,
Cine ar vedea fără să plîngă monştrii înotînd,
Marea învolburată şi
Stîncile rău famate de la Acroceraunia?
În zadar un zeu înţelept
A despărţit pămîntul de Oceanul incompatibil cu el,
Dacă totuşi corăbiile nelegiuite
Trec cu vederea adîncurile ce nu trebuiesc atinse.
Îndrăzneţ a suferi orice,
Neamul omenesc se aruncă în sacrilegiile interzise;

Îndrăzneţ fiul lui Iapet
Printr-o nenorocită fraudă a adus oamenilor focul;
După foc a fost adusă din casa eterului
Ariditatea şi o cohortă nouă de spaime a năpădit pămîntul
Şi tîrzia necesitate a morţii înainte îndepărtată
Şi-a iuţit pasul.
A încercat aerul gol Daedal
Cu pene nehărăzite oamenilor;
Truda lui Hercul a sfărîmat Acherontul.
Nimic nu mai este inaccesibil muritorilor;
Nebuni voim chiar cerul
Şi prin crima noastră nu îngăduim lui Jupiter
Să-şi potolească trăznetele mînioase.

4

Se topeşte iarna aspră graţie primăverii şi vîntului Favonius,
Corăbiile alunecă pe tălpile rotunde,
Turma nu se mai bucură de staule, nici plugarul de foc,
Nu mai albesc ogoarele de promoroacă,
Venus Cytherea conduce horele în bătaia lunei
Şi graţiile gingaşe unite cu nimfele
Bat alternat pămîntul cu piciorul, în timp ce Vulcan
Roşu la faţă aprinde cuptoarele amarnice ale Ciclopilor.
Acum e vremea de a ne împodobi părul neted
Sau cu mirt verde sau cu flori ieşite din pămîntul dezgheţat;
Acum e vremea de a jertfi lui Faun în pădurile umbroase
Fie că vrea miel, fie că preferă ied.
Moartea palidă bate din picior deopotrivă în colibele săracilor
Şi în turnurile regilor. O fericite Sestiu,
Scurtimea vieţii ne interzice să nutrim speranţe lungi.
Noaptea te îndeasă, de asemeni duhurile fabuloase

Şi casa şue a lui Pluton, spre care îndată ce vei merge
Nu vei mai alege pe regele mesei,
Nici nu vei mai admira pe frigidul Lycidas
De care arde acum toată tinerimea şi de care în curînd
Se vor îndrăgosti fecioarele.

5

Pentru ce, Pyrrho cea plină de gingăşie, se-ndeasă-n tine
Scăldat în parfumuri lichide
În peştera plăcută pe pat de trandafir, băiatul
Căruia, simplu în podoabe,

Îi legi coama blondă? Hei, de cîte ori va plînge
Credinţa şi zeii schimbaţi şi se va uimi
Neobişnuit cu valurile aspre
De negre vînturi

Acela care acum se bucură, credul în nevinovăţia ta,
Care te speră mereu vacantă, mereu amabilă,
Neştiutor de strălucirea
Înşelătoare. Nenorociţi cei cărora,

Necunoscută, le străluceşti [de frumuseţă]: mie peretele sacru
Printr-o tablă votivă îmi arată
Că am atîrnat veşmintele ude
Ale puternicei zeiţe a mării.

6

Variu are căderea să scrie pe aripele cîntecului maeonian,
O, puternice învingător al duşmanilor,
Ce fapte a săvîrşit sub comanda ta soldatul viteaz
Călare sau pe corăbii.

Eu, Agrippa, nu îndrăznesc să cînt nici faptele tale,
Nici greaua mînie a lui Ahile care nu ştie să dea înapoi,
Nici îndoita călătorie pe mare a lui Ulise,
Nici crudul neam al lui Pelops,

Fiind slab pentru cele mari, căci sfiala
Şi Muza stăpînă pe lira nerăzboinică mă împiedică
Să stric prin puţinătatea talentului
Laudele slăvitului Caesar şi ale tale.

Cine [mai bine decît Variu] poate descrie
Pe Marte acoperit cu tunica adamantină
Sau pe Merion cel negru de pulberea troiană
Sau pe Tydid cu ajutorul Athenei egal cu zeii?

Eu cînt ospeţele, luptele cu unghiile jupuite
Împotriva tinerilor ale fecioarelor aprige,
Sau ceea ce iubim în deşert,
Uşuratici nu peste ceea ce e obişnuit.

7

Alţii vor lăuda Rhodosul însorit, Mytilene,
Ephesul, zidurile Corintului între două mări,
Sau Theba şi Delphos, vestite una prin Bachus, alta prin Apollo,
Ori Tempe tessalică;
Sunt unii a căror unică treabă e de a celebra
Într-un cînt încheiat cetatea neprihănitei Pallas
Şi să-şi încunune fruntea cu frunze de măslini culese de pretutindeni;
Foarte mulţi vor zice în onoarea Junonei
Despre Argosul prielnic pentru cai şi bogata Mycenă.
Pe mine nu mă mişcă atît Lacedemona răbdătoare,
Nici cîmpul bogatei Larise,
Cît peştera răsunătoarei Albunia

Și Aniul rostogolitor sau pădurea Tiburnului
Și pometurile ude de rîurile repezi.
Precum albul Notus șterge adesea de pe cerul negru norii
Și nu naște mereu ploaie, așa și tu, știind să te mărginești,
Ia aminte să-ți înmoi în vin, Plancus,
Tristețile și chinurile vieții,
Fie că te țin taberile sclipitoare prin drapele
Sau te va ține umbra groasă a Tiburului tău.
Tencer fugind
De Salamina și de tată, se zice că totuși își încinse
Cu coroană de plop tîmplele ude de libații către Bacchus,
Vorbind astfel triștilor prieteni:
« Oriunde soarta mai bună decît tata
Ne va duce,
Prieteni și tovarăși, vom merge!
Nu disperați sub conducerea lui Tencer și sub zodia lui Tencer
Căci Apollo care nu înșeală ne-a făgăduit
Pe un pămînt nou o viitoare Salamina cu nume echivoc.
O, bărbați tari care adesea ați îndurat cu mine
Lucruri și mai rele, alungați acum grijile cu vin;
Mîine vom relua drumul pe marea imensă. »

8

Lydia, spune, te conjur pe toți zeii,
De ce iubind pe Sybaris te grăbești să-l pierzi,
De ce răbdător la praf și la arșiță
Urăște Cîmpul însorit al lui Marte,
De ce nu mai călărește între militarii de vîrsta lui
Și nu mai potolește cu frîu dințat
Gura calului gallic?
De ce se teme să atingă Tibrul galben?
De ce fuge de unsoarea de măsline mai vîrtos decît
De sîngele de viperă și nu mai are brațele vinete
De arme, aruncînd cînd discul,
Cînd nobila suliță dincolo de țintă?

De ce se ascunde, cum se zice c-a făcut
Fiul maritimei Thetis în preajma funeraliilor jalnice ale Troiei
Ca nu cumva aspectul viril
Să-l tîrască în măcel și în cetele lyciene?

9

Vezi cum Soracte stă alb sub zăpadă groasă
Și pădurile nu-și mai pot susține povara grea
Iar apele au înțepenit
De gerul aspru.

Topește frigul punînd din belșug
Lemne pe foc și scoate generos,
O, Taliarh, vin bun de patru ani
Din amfora sabină cu două toarte.

Celelalte lasă-le pe seama zeilor;
Care îndată ce-au doborît vînturile
În luptă pe apele clocotite
Nu se mai zbuciumă nici chiparoșii, nici bătrînii ulmi.

Ce va fi mîine ferește-te a întreba
Și oricum va fi ziua pe care ți-o va da soarta
Pune-o la cîștig, și nu disprețui, tînăr,
Dulcile amoruri, nici dansurile,

Cît timp fiind în putere, ești departe
De posaca bătrînețe. Acum te cheamă Cîmpul lui Marte și piețele,
Șoaptele blînde în noapte
La ceasul convenit;

Rîsul graţios şi trădător al fetei
Ascunse într-un ungher,
Semnul iubirii smuls de pe braţ
Sau de pe degetul care se-mpotriveşte galeş.

10

Mercur, nepot limbut al lui Atlas
Care ai schimbat moravurile sălbatice ale primilor oameni
Prin glasul ascuţit
Şi prin arta palestrei,

Pe tine te voi cînta, vestitor al marelui Jupiter şi al zeilor,
Tată al lyrei încovoiate, iscusit
Să doseşti orice vrei
Prin furt în joacă.

Pe tine, care copil, înspăimîntîndu-te odată Apollo
Cu voce ameninţătoare să dai înapoi boii
Îndepărtaţi cu viclenie, a rîs
Văzîndu-se fără tolbă.

Apoi călăuzit de tine bogatul Priam
Părăsind Iliul a păcălit şi pe atrizii îngîmfaţi
Şi focurile de strajă thesalice
Şi taberele duşmane Troiei.

Tu duci sufletele pioase la locaşurile fericite
Şi cu varga de aur
Aduni gloata uşoară,
Plăcut atît zeilor din cer cît şi celor de sub pămînt.

11

Tu să nu mai întrebi, Leuconoe, (fiind interzis a şti) ce sfîrşit ne vor da zeii
Mie, ţie, nici nu mai ispiti numerele babilonene.

Mult mai bine înduri aşa ceea ce va fi să se întîmple!
Că ne-a hărăzit Jupiter ierni multe sau că ultima va fi
Aceea care acum sfărîmă marea Tyrrheniană de stîncile opuse,
Fii cu judecată, limpezeşte vinurile şi fiindcă viaţa e scurtă
Taie speranţa lungă! Cît vorbim, timpul poznaş a şi fugit;
Culege ziua, cît mai puţin credulă în viitor.

12

Ce bărbat sau erou pe liră
Sau pe tibia ascuţită mă însărcinezi să celebrez, Clio,
Ce zeu? Cui îi va repeta ecoul
Numele

În regiunile umbroase ale Heliconului.
Pe Pind sau în Haemul îngheţat?
De unde pădurile au urmat năvalnic
Pe Orfeu cel cîntăreţ

Care încetinea prin arta maternă
Cursul repede al rîurilor şi vînturile iuţi,
Iscusit a duce prin strunele sonore
Stejarul numai urechi?

Voi spune mai întîi ceva, prin obişnuitele laude,
Despre tatăl Jupiter,
Care orînduieşte lucrurile oamenilor şi zeilor.
Marea şi uscatul şi anotimpurile universului,

Din care nu se naşte nimic mai mare decît el,
Nici nu viază cineva asemănător sau al doilea;
Onorurile apropiate le-a ocupat totuşi
Athena

Îndrăzneaţa în războaie. Nu te voi tăcea nici pe tine,
Bacchus, şi pe tine, Diana fecioară, inamică fiarelor crude,
Nici pe tine, Phoebus,
Care înspăimînţi cu săgeţi fără greş.

Voi cînta şi pe Hercul şi pe [Dioscuri] copiii Ledei,
Nobil unul a învinge pe cai, celălalt în luptă;
A căror stea albă îndată ce luceşte
Corăbierilor,

Apa agitată se trage de pe stînci,
Vînturile cad la pămînt, norii fug,
Şi unda ameninţătoare, dacă aşa vor ei,
Se potoleşte pe mare.

Voi aminti oare după aceştia mai întîi pe Romulus,
Sau tihnita domnie a lui Pompiliu,
Sau fasciile superbe ale lui Tarquinius,
Sau, mă-ntreb, moartea nobilă a lui Caton?

Voi evoca recunoscător în cîntec naţional
Pe Regulus, pe Scauri, pe Paullus
Gata a-şi da sufletul mare cînd a învins vestitul Pun,
Şi pe Fabriciu;

Sărăcia aspră şi averea strămoşească
În potrivire cu familia l-au făcut tare în război
Pe acesta şi pe Curiu cel cu pletele netunse
Şi pe Camil.

Creşte în tăcerea timpului ca şi arborul
Faima lui Marcel, steaua Iulilor
Luceşte printre toate stelele precum
Între aştrii mărunţi luna.

Născutule din Saturn ca tată şi ocrotitor al neamului omenesc,
Ţie ţi-a fost hărăzită de soartă
Grija mare a lui Caesar-August; tu să domneşti
Ca al doilea Caesar!

Acela a izgonit bătîndu-i într-un just triumf pe parţhii
Care ameninţau Laţiul,
Aruncînd pe asiaţi şi pe indieni
La marginile Orientului,

Prin tine un mai tînăr va stăpîni egal tot pămîntul;
Tu clatini Olympul prin carul greu,
Tu pădurilor pîngărite le trimiţi
Trăznete mînioase.

13

Cînd tu, Lydia, lauzi gîtul roz
Al lui Telephus, braţele de ceară ale lui Telephus,
Vai, ficatul meu fierbînd
De o fiere dificilă, se umflă.
Atunci nici judecata, nici culoarea nu-mi mai rămîn
La loc sigur, şi sîngele din obraji
Alunecă pe furiş, dezvăluind
De ce foc încet mă mistui pe dinăuntru.
Ard, fie că bătăile desfrînate [din cauza] vinului
Ţi-au pîngărit umerii albi,
Fie că un băiat în delir
Ţi-a întipărit un semn de amintire cu dintele pe buze.
Nu spera, dacă mă asculţi îndeajuns,
Unul care să te năpădească perpetuu şi în mod barbar
Cu sărutări dulci pe care Venus
Le îmbibă cu a cincea parte a nectarului său.
Fericiţi aceia pe care împreunarea neruptă
Îi ţine de trei şi de mai multe ori
Şi neturburat prin vaiete rele
Amor [le] slobozeşte mai curînd ziua supremă.

14

O, navă, valurile te vor împinge din nou în mare!
Ce faci? Întoarce-te în port.
Nu vezi că
Pîntecele gol de vîsle

Şi catargul rănit de Africul repede
Şi vergile gem şi că fără funii
Cu greu pupa
Va putea înfrunta vîltoarea năvalnică?

Pînzele nu-ţi sunt întregi,
Nici zeii, pe care să-i chemi din nou împinsă de nevoie,
Deşi te lauzi cu pinul pontic,
Fecior al nobilei păduri

Cu felul şi cu numele,
Navigatorul timid
Nu se-ncrede în pupele pictate.
Tu, dacă nu vrei să devii ocara vînturilor, fereşte-te.

Tu care ai fost pentru mine pînă azi un necaz stăruitor
Iar acum eşti dorinţă şi grijă nu uşoară,
Evită apele mării udînd
Cycladele strălucitoare.

15

Cînd perfid păstorul Paris a însoţit repede pe valuri în nave troiene
Pe Elena ca oaspete,
Nereu a doborît vînturile iuţi
Într-o silnică potolire

Ca să poată spune crudele destine: « Sub rău augur duci acasă
Pe aceea pe care Grecia o va cere cu multă armată,
Hotărîtă să rupă nupţiile tale
Şi domnia bătrînului Priam.

Vai, vai, cîtă sudoare va curge de pe cai şi de pe oameni!
Cît doliu trimiţi neamului dardan!
Pallas îşi şi pregăteşte coiful, cuirasa,
Carul şi turbarea.

În zadar sălbatec îţi vei pieptăna
Sub auspiciile Venerii chica
Şi vei alterna cîntecele graţioase pe ţitera
Femeii paşnice, în zadar

Vei evita în pat grelele suliţi şi vîrfurile trestiilor de Gnossos
Şi larma şi pe Ajax cel iute la urmăriri;
Totuşi, vai, tîrziu îţi vei mînji în pulbere
Părul adulter.

Nu vezi pe Ulise, ruina neamului tău,
Nici pe Nestor din Pylos?
Se apropie iute de tine Tencer de la Salamina,
Sthenelus priceput la lupte,

Iar dacă e cazul de a conduce de pe cal,
Nu leneş la aurigă; ignorezi şi pe Merion.
Iată turbează să te găsească
Crudul fiu al lui Tydid mai bun decît tatăl,

De care tu ca cerbul care o zbugheşte, uitîndu-şi de iarbă,
În faţa lupului zărit în altă parte a văii,
Fugi, moale din fire, cu răsuflarea în capul pieptului,
Ceea ce n-ai făgăduit Elenei tale.

Flota mînioasă a lui Ahile
Va întîrzia ziua Ilionului și a femeilor troienilor;
Peste atîtea ierni focul ahaic
Va arde casele pergameice. »

16

O, fiică mai frumoasă decît frumoasa mamă,
Oricum vrei să distrugi iambii vinovați
Distruge-i, fie că-ți place să-i arunci pe foc,
Fie pe Marea Adriatică.

Nici Cybela, nici Apollo Pythius
Nu zdruncină în sanctuar mintea preotului,
De asemeni nici Bacchus,
Nici Coribanții nu lovesc astfel bronzurile
răsunătoare,

Ca trista mînie, pe care n-o alungă
Nici sabia norică, nici naufragiul pe mare,
Nici focul grozav, nici Cerul însuși
Trăznind cu tumult formidabil.

Se spune că Prometheu a adăogat
La lutul plăsmuit la început cîte o parte
Desprinsă de pretutindeni și a lipit
Sufletului nostru puterea nebunului leu.

Mînia a doborît pe Thyeste printr-o nenorocire
gravă
Și a fost cauzele îndepărtate
Pentru care vechile orașe au pierit pînă la temelie
Iar armata insolentă

A tras cu plugul ostil peste ziduri.
Potolește-ți sufletul: și pe mine clocotul pieptului
M-a ispitit în dulcea tinerețe
Și m-a făcut furios în iambi iuți;

Acum cer să schimbăm cele regretabile
Cu cele blînde, numai să-mi fii amică
Prin retractarea injuriilor
Și să-mi redai prietenia.

17

Adesea Faun cel iute se mută de pe Lycaeu
Pe plăcutul Lucretil și ferește
Caprele mele de vara focoasă
Și de vînturile mereu ploioase.

Fără frică umblă prin pădurea bine păzită
După arbuștii ascunși și după cimbru
Nevestele abătute din drum ale soțului mirositor
Și nu se tem de șerpii verzi,

Precum nici căprițele de lupii lui Marte,
Îndată de fluierile blînde, Tyndaris,
Face să răsune văile și stîncile lustruite
Ale închinatei Ustica.

Zeii mă apără, evlavia și muza mea
Sunt pe placul zeilor. Aci cornul bogat al abundenței
Se va vărsa din plin,
Darnic de bunătățile rurale;

Aci în vale strîmtă vei scăpa de arșița caniculei
Și pe coardă anacreontică
Vei zice despre îndrăgostitele de același bărbat
Penelope și Circe sticloasa;

Aci la umbră vei sorbi pahare de vin inocent de
Lesbos,
Iar Bacchus născutul din Semelé sau Thyoné
Nu se va bate cu Marte
Și nu te vei teme, bănuită,

De furiosul Cyrus, ca nu cumva
Să întindă mîinile nestăpînite spre tine atît de neegală [în puteri]
Și să-ți smulgă cununa înfiptă în păr
Și rochia nevinovată.

18

Varius, nu sădi nici un arbore mai nainte de sfînta viță
În pămîntul blînd al Tiburului și în așezarea lui Catiliu,
Căci un zeu a hotărît tot ce-i mai aspru pentru nebăutori,
Iar grijile mușcătoare nu fug altfel.
Cine vorbește de războiul greu și de sărăcie după vin?
Cine mai degrabă nu vorbește despre tine, tată Bacchus, și despre tine, slăvită Venus?
Și ca cineva să nu treacă darurile cumpătatului Liber
Ne învață încăierarea Centaurilor cu Lapiții iscată la băutură,
Ne învață Eubrius nu ușor pentru traci,
Care lacomi nu disting o graniță clară
Între ceea ce este permis sau nepermis. Nu eu, candid Bassareu,
Îți voi scutura thyrsul cu sila, nici nu-ți voi răpi
Ziua odoarele acoperite cu felurite frunze.
Oprește cornul berecințian și tympanile furioase pe care le urmează oarba iubire de sine
Și îngîmfînd sufletul mai mult decît vanitatea,
Fii risipitor, mai străveziu decît sticla, de taine și mărturisiri.

19

Mama crudă a Cupidonilor
Și copilul thebanei Semeles
Și lasciva Desfrînare îmi poruncesc
Să-mi dau sufletul cînd au încetat dragostele.

Mă arde strălucirea Glycerei
Sclipind mai curat decît marmora de Paros,
Mă arde impertinența grațioasă
Și chipul prea lubric la vedere.

Năvălind toată în mine Venus
A părăsit Ciprul, și Scytul înflăcărat nu sufere
Chiar întorcînd caii
Să se vorbească de Parth sau de ceea ce are vreo legătură cu el.

Aci e altarul meu viu de brazde,
Aci, băieți, puneți verbine și tămîie
Și o pateră de vin de doi ani:
Onorată [astfel], jertfa îmi va fi mai dulce.

20

Vei bea în cupe mici Sabinum de rînd
Pe care eu însumi l-am pecetluit în vas grec
Atunci cînd, iubite cavalere Maecenas,
Ai primit în teatru

Astfel de aplauze, încît împreună
Cu malurile fluviului părintesc
Ți-a întors laudele ecoul
Muntelui Vatican.

La tine vei bea Caecubum și struguri zdrobiți
În teascul de la Cales; în cupele mele
Nu se amestecă cu apă nici Falern,
Nici vin de pe dealurile Formiei.

21

Fecioare plăpînde, cîntați pe Diana,
Băieți, cîntați pe Apollo pletosul
Și pe Latona iubită din adîncul inimii
De Jupiter din cer.

Voi [fecioare] slăviți pe iubitoarea de rîuri și de coamele codrilor,
Fie că acestea încunună Algidul înghețat
Ori Erymantul negru de păduri
Sau verdele Cragus,

Și prin tot atîtea laude voi [băieți] slăviți [valea] Tempe,
Mările, Delos, insula natală a lui Apollo
Și umărul lui vestit prin tolbă
Și prin lyra dăruită de fratele Hermes.

Acesta prin rugăciunea voastră
Va goni războiul producător de lacrimi,
Foamea mizerabilă și ciuma de la popor și de la mai marele Caesar
În Persia și Britania.

22

Omul integru în viață și pur de crime, Fuscus,
Nu suferă lipsă de sulițe maure, nici de arc,
Nici de tolba încărcată
Cu săgeți otrăvite,

Fie că are să meargă prin Syrtele înflăcărate,
Fie prin Caucazul neospitalier,
Fie prin locurile pe care
Le udă Hidaspul fabulos.

Într-adevăr, de mine, care eram neînarmat,
A fugit în pădurea sabină
Pe cînd cîntam pe Lalage și lipsit de griji
Rătăceam dincolo de limitele obișnuite, un lup,

O dihanie cum n-a hrănit
Nici Daunia războinică cu mari păduri de stejari
Și nu a născut-o nici pămîntul Jubei,
Leagănul uscat al leilor.

Du-mă în cîmpiile sterpe unde
Nici un arbore nu înviorează aerul văratic,
Într-o țară pe care pică cerul întunecat
Și negura;

Du-mă cît mai aproape
Sub carul soarelui în țara tăgăduită caselor:
Voi iubi pe Lalage cea dulce rîzînd,
Cea dulce vorbind.

23

Mă eviți, Chloe, asemenea unui pui de cerb
Care-și caută prin munții fără cărări
Mama speriată, nu fără spaimă vană
De adieri și păduri,

Fie că sosirea primăverii a stîrnit fior
Prin foile mișcătoare, fie că șopîrlele verzi
Au clătinat mărăcinii,
Și tremură din inimă și genunchi.

Cu toate acestea eu nu te prigonesc
Spre a te frînge ca o tigroaică aspră sau ca un leu african;
Lasă-ți acum mama
Fiind timpul de a urma pe bărbat.

24

Ce măsură și rușine poate fi în părerea de rău
Pentru un cap așa de scump? Dictează-mi
Cîntecele lugubre, Melpomene, tu căreia Jupiter
Ți-a dat voce limpede împreună cu țitera.

Așadar somnul veșnic a cuprins pe Quintiliu?
Cînd oare Onoarea și sora Justiției,
Necorupta Fidelitate, și Adevărul gol
Vor descoperi unul la fel?

El a murit deplîns de mulți oameni buni,
De nimeni însă mai plîns ca de tine, Virgiliu!
Tu, vai, în zadar evlavios reclami zeilor
Pe Quintiliu nu în starea asta recomandat lor.

Ce dacă mai desmierdător decît Orfeu Tracicul
Ai stăpîni credința știută a arborilor?
Se va întoarce oare sîngele în vana imagine
Pe care cu varga îngrozitoare,

Neîndurat să redeschidă la rugăciuni cele sortite,
Mercur o va împinge odată în neagră turmă?
E trist: dar resemnarea va face mai de suportat
Tot ce este interzis a îndrepta.

25

Mai cruțător îți scutură ferestrele închise
Tinerii desfrînați cu lovituri dese,
Și nu-ți mai răpesc somnul, iar ușa
Care înainte

Se mișca foarte grabnic în țițîni
Iubește pragul. Mai puțin și mai puțin auzi:
« Dormi tu Lydia nopți lungi
Cînd eu pier din pricina ta?»

Pe rînd, babă disprețuită de curtezani,
Vei plînge neînsemnată pe o uliță singuratică
În timp ce vîntul thracic chiuie mai tare
În nopțile fără lună,

Cînd amorul arzător și patima
Care obișnuiește a înfuria pe mamele cailor
Aprinde jar în jurul ficatului ulcerat
Nu fără tînguire

Că tinerimea veselă se bucură mai mult
De edera înverzită și de mirtul întunecat,
Iar ce este uscat printre frunze lasă lui Eur,
Tovarășul Iernii.

26

Amic muzelor, las vînturilor furioase
Să ducă tristețea și teama în marea Cretei,
Fără preocuparea, cît despre mine,
Cine e temut ca rege al ținuturilor înghețate sub
Arctic,

Ce înspăimîntă pe Tiridat.
O, tu care te bucuri de izvoarele curate,
Împletește flori bătute de soare,
Împletește cunună lui Lamia al meu,

Dulce [Muză] Pimplee. Onorurile nu-mi sunt de
folos
Fără tine; pe acesta tu și ale tale surori
Consacrați-l pe coarde moi
Cu plectrul lesbic.

27

A se bate cu cănile născocite în scopul petrecerii
E meteahna tracilor; îndepărtați obiceiul barbar
Și feriți pe respectabilul Bacchus
De încăierările sîngeroase.

Cît de mult distonează pumnalul medic
Cu vinul și făcliile:
Potoliți, prieteni, larma necuviincioasă
Și rămîneți rezemați în cot.

Vreți să-mi hotărîți și mie
Partea mea de Falern tare? Să spună
Fratele Megyllei din Opunt, de ce rană e fericit,
De ce săgeată se prăpădește.

Nu vrea? Nu beau decît cu această condiţie.
Orice fel de Veneră te stăpîneşte
Nu te arde cu foc ruşinos
Şi totdeauna prin Amor păcătuieşti cu nevinovăţie.

Ce ai, spune, încredinţează urechilor sigure....
Ah, nenorocitule,
De ce Charybdă erai muncit,
Copil vrednic de o văpaie mai bună!

Ce vrăjitoare, ce mag te vor putea
Mîntui prin veninuri thesalice, care zeu?
Cu greu, legat cum eşti,
Te va izbăvi Pegasus de Himera cu trei chipuri.

28

Archytas, măsurător al mării, al pămînturilor şi al firelor de nisip
Fără număr, te ţine lîngă ţărmul Matinului
O zidire mică dintr-o mînă de pulbere,
Şi nu-ţi ajută la nimic că ai ispitit locaşurile aeriene
Şi ai străbătut cu sufletul muritor cerul rotund.
A murit şi tatăl lui Pelops, oaspetele zeilor,
Şi Tihonus tras în cer
Şi Minos admis în tainele lui Jupiter,
Tartarul îl are pe Pythagora, fiul lui Panthoiis
Întors a doua oară din Orcus,
Care deşi dovedind cu scutul luat din perete
Că este din vremile troiene, n-a acordat morţii negre
Nimic afară de zgîrciuri şi piele,
Autoritate, nu de rînd, după opinia ta
În materie de natură şi adevăr; dar o singură noapte ne aşteaptă pe toţi
Şi o singură dată vom călca drumul morţii.
Furiile dau pe alţii drept spectacol pentru Marte cruntul;
Pieire este marea lacomă pentru navigatori;
Funeraliile amestecate ale bătrînilor şi tinerilor se îndesesc,

Nici un cap nu scapă de cruda Proserpină.
Şi pe mine Notus, repedele tovarăş al Orionului în declin,
M-a prăbuşit în valurile ilirice.
O, corăbier, nu fi zgîrcit, cu răutate, presară
Puţin nisip nestatornic pe oasele şi capul neîngropat.
Astfel oricît va ameninţa Eurul valurile Hesperiei,
Izbească-se pădurile Venusiei, dacă tu eşti teafăr,
Şi curgă-ţi de unde se poate multă răsplată
De la bunul Jupiter şi de la Neptun, ocrotitorul sacrului Tarent.
Nu te temi de a făptui o fraudă păgubitoare
Mai tîrziu copiilor tăi nevinovaţi?
Poate că riturile datorate
Şi întorsăturile fără milă [ale soartei]
Te aşteaptă pe tine însuţi: nu voi rămîne cu rugile nerăzbunate,
Nici o jertfă nu te va izbăvi.
Deşi te grăbeşti, popasul nu e lung;
Poţi să porneşti îndată ce ai aruncat de trei ori pulbere.

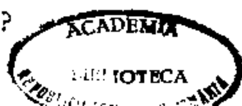
29

Iccius, rîvneşti acum comorile fabuloase ale arabilor
Şi pregăteşti război grozav regilor Sabeei
Nebiruiţi pînă azi, [înnodînd] lanţuri
Pentru medul oribil?

Care barbară dintre fecioare,
Ucis fiindu-i logodnicul, te va sluji?
Ce băiat de la curte, educat să arunce
Săgeţi serice pe arcul părintesc,

Va fi hotărît să scoată, cu părul uns, vin cu cana?
Cine va nega că e posibil ca rîurile repezi
Să se urce spre munţii înalţi
Şi Tibrul să-şi întoarcă cursul,

Dacă tu, care făgăduiai lucruri mai bune,
Vrei să schimbi pe un scut iberic
Cărţile cumpărate din toate părţile ale nobilului Panaetas
Şi şcoala lui Socrate?

30

O, Venus, regină peste Cnidos și Paphos,
Abandonează frumosul Cypru
Și mută-te în casa împodobită a Glycerei
Care te cheamă cu multă tămîie.

Să vină cu tine și băiatul înfocat
Și Grațiile cu cingătorile desfăcute
Și Nimfele și puțin plăcuta fără tine Tinerețe
Și Mercur.

31

Ce-i cere poetul lui Apollo consfințit [printr-un templu]?
Ce cere turnînd din cupă vin nou?
Nu recoltele îmbelșugate
Ale bogatei Sardinii,

Nu turmele plăcute
Ale Calabriei fierbinți, nu aurul sau fildeșul indian,
Nu țarinele, pe care le mușcă Liris, rîul taciturn,
Cu apele lui liniștite.

Să taie cu cosorul de Calena
Cui i-a dat norocul viță, pentru ca
Să soarbă din cupe de aur
Vinuri schimbate pe mărfuri siriene, bogatul negustor

Iubit zeilor înșiși, de vreme ce
Se-ntoarce de trei și de patru ori pe an
Pe valurile atlantice nepedepsit.
Pe mine mă satură măslinele, cicoarea și ușoara nalbă.

Fie, Apollo Latoe, să mă bucur sănătos de ce-am strîns
Și fă, te rog, să trăiesc
O bătrînețe întreagă la minte iar nu rușinoasă
Sau lipsită de țiteră.

32

Sunt solicitat. Dacă tihnit la umbră
M-am jucat cu tine,
Hai, zi un cîntec latin
Care să trăiască în acest an și mai mulți, liră,

Mînuită întîi de Alceu, cetățeanul lesbic
Care aprig la război, totuși chiar sub arme
Sau cînd își lega nava zvîrlită
Pe țărmul ud

Cînta pe Bacchus, Muzele, pe Venera
Și pe copilul stînd mereu lipit de ea
Și pe Lycus cu ochi negri,
Împodobit cu păr negru.

O, podoabă a lui Phoebus și a ospețelor
Lui Jupiter din cer, scumpă [liră de] bagà,
O, dulce mîngîiere a necazurilor,
[Îți zic] Ori de cîte ori te chem după rit:
Salve!

33

Albus, nu te văieta mai mult decît trebuie, amintindu-ți
De cruda Glycera, nici nu recita
Jalnice elegii, pentru ce, călcînd [ea] credința,
I-a luat ochii unul mai tînăr.

Pe ilustra Lycoris cu obraz subțire
O arde dragostea de Cyrus. Cyrus
S-a îndrăgostit de aspra Pholoe: dar mai curînd
Căprioarele se vor împerechea cu lupii appuli

Decît ca Pholoe să păcătuiască de rușinosul adulter:
Așa a hotărît Venus căreia îi place
Să pună cu joc crud în juguri de bronz
Trupuri și suflete desperecheate.

Pe mine însumi, Venus, mai blîndă dorind aceasta
M-a ținut cu obezi plăcute desfrînata
Myrtale, mai rea decît valurile Adriaticei
Care încovoaie golfurile calabre.

34

Închinător zgîrcit și neasiduu al zeilor,
Cît timp rătăcesc doct
În înțelepciunea nebună [a lui Epicur]
Sunt silit acum să desfac pînzele [corăbiei]

Și să bat din nou drumurile părăsite: într-adevăr Jupiter,
Spintecînd de obicei prin fulgerele luminoase
Norii, mînă pe cer senin caii tunători
Și carul înt-aripat

De care se cutremură pămîntul greu și apele rătăcitoare,
Styxul și locașurile teribile ale Taenarului ascuns
Și marginea atlantică [a lumii].
[Numai] un zeu este în stare

Să schimbe josnicul în înalt,
El dezumflă pe cel mare, scoțînd la iveală ce e obscur;
Norocul rapace a luat de colo cu zgomot ascuțit [de aripi]
Diadema, ici se bucură că a pus-o.

35

O, zeiță care stăpînești fericitul Antium,
Capabilă a ridica pe muritor de pe treapta cea mai de jos
Sau să schimbi triumfurile superbe
În funeralii,

La tine stăruie cu rugăciune fierbinte
Săracul locuitor al cîmpului, pe tine, stăpînă a apelor,
[Te roagă] oricine sfidează pe corabie bithynă
Marea de la Carpathos.

De tine se tem dacul aspru, scytul nomad,
Orașele și neamurile, Lațiul dîrz,
Mamele regilor barbari și
Tyranii în purpură,

Ca nu cumva tu cu picior injurios
Să dobori coloana dreaptă, sau poporul
În care se află mulți leneși la luptă, să-i ațîțe pe aceștia
A lua armele și să sfărîme stăpînirea.

Înaintea ta pășește întotdeauna cruda Necesitate,
Purtînd în mîna de bronz cuie de grindă și
Pene de despicat lemnul, și nu lipsesc
Cîrligul tare și plumbul topit,

Pe tine te cinstesc Speranța și Credința rară
Învesmîntată în postav alb, și nu refuză să te însoțească
Ori de cîte ori schimbîndu-ți haina
Părăsești cu vrăjmășie casele celor puternici,

Dar vulgul nestatornic și curtezana sperjură
Se dau înapoi, fug prietenii
Cînd butoaiele au secat pînă la drojdii,
Prea vicleni ca să poarte și ei jugul.

Ajută pe Caesar care va merge la Britanii
De la marginea pămîntului și recentul contingent
De tineri care va fi temut
În părțile Răsăritului și pe Oceanul roșu.

Vai, vai, ne rușinăm de răni și de crime,
De frații noștri! De la ce ne-am dat îndărăt
Noi generație fără inimă? Ce fapte nefaste
Am lăsat neisprăvite? De la ce [ispravă]

Tinerimea și-a ferit mîna de teama zeilor?
Ce altare am cruțat? O, de-ai ascute
Pe o nouă nicovală împotriva massageților și
arabilor
Fierul tocit [în luptele civile].

36

Cu tămîie și muzică
Și cu sîngele vițelului făgăduit
Se cuvine să mulțumim zeilor protectori ai lui
Numida,
Care acum întors teafăr din Hesperia cea de la
marginea pămîntului
Împreună cu ceata de tovarăși,
Totuși nimănui nu împarte mai multe sărutări
Decît dulcelui Lamia,
În amintirea copilăriei petrecute sub același
magistru
Și a togelor schimbate în același timp.
Să nu lipsească în această zi frumoasă semnul cu
creta,
Nici amforele aduse la poruncă,

Și după obiceiul saliaric piciorul să nu aibă tihnă;
Damalis cel care bea mult vin
Să nu răzbească pe Bassus care ca și tracii dă
dintr-odată paharul pe gît,
Să nu lipsească de la masă trandafirii,
Nici trainica țelină sălbatecă, nici crinul care se
trece repede.
Toți să arunce ochii pe stricatul Damalis
Și să nu fie desfăcut din noua împerechere
Damalis cel mai ambițios de ederile erotice.

37

Acum e vremea de a bea, de a lovi pămîntul
Cu picior [de om] liber, acum era timpul, prieteni,
De a împodobi altarele zeilor
Cu jertfe.

Pînă acum era interzis a scoate Caecub
Din pivnițele strămoșești, cît timp pe Capitol
Regina Cleopatra pregătea ruine descreierate
Și moartea imperiului

Împreună cu turma contaminată de boala bărbaților
desfrînați,
[Fiind] incapabilă de a-și stăpîni
Speranțele și beată de norocul dulce.
Dar i-a micșorat nebunia

Unica navă abia scăpată teafără de foc,
Și mintea plină de himere din cauza vinului mareotic
I-a readus-o la veritabile temeri
Caesar, urmărind-o de aproape cu vîslele

În fuga ei din Italia, precum uliul
Blîndele porumbițe, sau vînătorul îndîrjit
Iepurele pe cîmpiile înzăpezite ale Haemoniei,
Ca să dea lanțurilor această minune fatală.

Ea dorind să piară mai nobil
Nu s-a temut femeiește de fier,
Nici n-a schimbat flota repede
Cu țărmurile ascunse,

Îndrăznind a privi capitala culcată la pămînt
Cu fața senină, și tare la suflet
Să mînuiască șerpi pentru ca veninul negru
Să îmbibe trupul,

Mai grozav decît moartea deliberată,
Fără îndoială, nevrînd, femeie deloc umilă, să fie dusă
Dintr-un triumf superb
Pe înspăimîntătoare corăbii liburne.

38

Băiete, urăsc luxul persan,
Îmi displac coroanele împletite pe scoarță de tei;
Nu umbla să vezi în ce loc
A rămas pe seară un trandafir.

Voiesc să n-adaogi cu exces de zel
Nimic mirtului simplu:
Nici ție slujind nu-ți stă rău mirtul,
Nici mie bînd sub bolta deasă de viță.

CARTEA A DOUA

1

Mișcările civile din vremea consulului Metellus,
Cauzele, vițiile și modurile războiului,
Jocul Norocului și apăsătoarele
Înțelegeri între căpetenii,

Armele unse de sîngele neexpiat încă
[Într-]o operă plină de zaruri periculoase
Tratezi, călcînd pe focuri
Ascunse sub cenușa vicleană.

Pentru puțină vreme Muza tragediei severe
Părăsește teatrul; îndată ce
Vei scrie evenimentele publice, vei putea relua marea operă
În cothurnul lui Cecrops,

O, tu Pollion, ilustru ocrotitor al triștilor împricinați
Și al Senatului în deliberație,
Căruia laurul ți-a adus onoruri veșnice
În triumful dalmatic!

Îmi și sfîșii urechile cu vîjîitul amenințător
Al trompetelor, trîmbițele răsună,
Lucirea armelor înspăimîntă caii în goană
Și fețele călăreților.

Mă și văd auzind pe marii căpitani
Murdari de o pulbere neînjositoare
Și [văzînd] toate pe pămînt supuse
Afară de sufletul zdravăn al lui Caton.

Junona și acela care dintre zei mai prieten
Africanilor dedea înapoi neputincios
Pe pămînt nerăzbunat a adus pe nepoții
învingătorilor
Jertfă lui Jugurtha.

Ce cîmp cu morminte mai îmbibat cu sînge latin
Nu dă mărturie despre luptele nelegiuite
Și despre zvonul auzit al ruinii
Mezilor hesperici?

Ce vîltoare și fluvii sunt
Neştiutoare de războiul lugubru? Ce mare a Dauniei
N-a vopsit-o omorurile?
Ce țărm e cruțat de sîngele nostru?

Dar ca îndrăzneață, lăsînd jocurile,
Să nu reevoci opera jelaniilor din Ceos,
Caută cu mine în templul Venerei
Moduri pe plectru mai ușor.

2

Nici o coloare nu are aurul ascuns
În pămîntul avar, o, dușman al metalelor,
Crispus Sallustius, dacă nu strălucește
De un uz temperat.

Va trăi vreme îndelungată
Proculeius care a arătat față de frați suflet părintesc;
Pe el faima ce rămîne
Îl va mîna prin pana care se teme să obosească.

Mai puternic vei domni
Înfrînind spiritul lăcomiei decît dacă
Vei alătura Libya de Cadixul îndepărtat
Și amîndoi Punii îți vor sluji ție singur.

Hidropizia grozavă crește binevoitoare față de sine
Și nu potolește setea, dacă
Nu fuge din vine pricina boalei
Și moleșeala apoasă din corpul palid.

Virtutea mîntuie pe Phraate întors pe tronul lui
Cyrus
Neplăcîndu-i plebea din numărul bogaților
Și dezvață poporul
De a se folosi de cuvinte vane,

Acordînd domnia, diadema sigură
Și laurul durabil
Numai aceluia care
Privește mormanele uriașe de bani cu ochi nepăsător.

3

Ia aminte să păstrezi o minte egală
În vremuri de cumpănă, și tot astfel în cele bune
O minte potolind bucuria insolentă,
Avînd în vedere că vei muri, Dellius,

Fie că ai trăit mereu trist,
Fie că întins pe iarbă afară,
Te-ai bucurat în zilele de sărbătoare
De inscripția [ulciorului] de Falern din fundul
pivniței.

De ce pinului înalt și plopului alb
Le place să-și unească prin ramuri
Umbrele ospitaliere? de ce aleargă repede
În albia înclinată apa curgătoare?

Poruncește să-ți ducă acolo vinurile, parfumurile
Și prea trecătoarele plăcute flori de trandafir
Cît timp îngăduie împrejurarea, vîrsta
Și firele negre ale celor trei surori.

Vei ieși din pămînturile cumpărate pe rînd, vei ieși
Din casa de la oraș și din cea de la țară pe care o
spală Tibrul galben,
Și moștenitorul va pune stăpînire
Pe bogățiile adunate grămadă.

N-are de-a face că ești bogat și din neamul
străvechiului Inachus,
Sau dacă sărac și de familie măruntă
Stai sub cerul liber,
Victimă a Orcului fără milă.

Toți suntem împinși într-acolo, tuturor
Mai tîrziu sau mai devreme urna ne va vărsa
Soarta ce va fi să iasă și să ne pună
Spre veșnic exil în barca [lui Caron].

4

Să nu-ți fie rușine, Phoceu din Xant,
De a iubi o sclavă, de mult pe trufașul
Achile l-a atras șerba Briseis
De coloarea zăpezii.

Pe stăpînul Ajax născutul din Telamon
L-a atras frumusețea captivei Tecmessa.
S-a aprins atridul în toiul triumfului
De o fecioară răpită,

După ce, thessalicul fiind învingător, au căzut
Cetele barbare, și Hector mort
A predat grecilor obosiți
Pergamul mai ușor de luat.

Nu știi dacă bogații părinți
Ai blondei Phyllide îți vor face onoare
[devenindu-le] ginere,
Desigur [sunt] de neam regesc
Și deplîng penați nedrepți.

Nu crede că aceea iubită de tine
E din plebe criminală, nici că așa de credincioasă,
Așa de dușmană a interesului a putut
Să se nască dintr-o mamă care să pricinuiască rușine,

Laudă în totul brațele, chipul și
Picioarele fine [și] ferește-te de a bănui
Pe acela căruia vîrsta s-a grăbit
Să-i încheie al optulea lustru.

5

Nu-i de ajuns [oricui] a purta jugul
Cu gîtul plecat sau a egala truda
Semenului, nici a răbda greutatea
Taurului năvălind la cort;

Sufletul juncei tale este la cîmpurile
Înverzite, aci în rîurile potolind
Arșița grea, aci
Printre sălciile ude

Cu viței ahtiați a se juca. Lasă pofta
De poamă crudă: în curînd toamna
Tărcată cu coloare de purpură
Îți va însemna strugurii [vopsindu-i],

În curînd îți va urma [altcineva], căci vîrsta
Nemiloasă aleargă și anii pe care ți i-a
Răpit ție ii adaogă aceluia; de pe acum
Lalage cu față trufașă dorește bărbat,

Iubită cît [nu este] sperioasa Pholoe,
Nici Chloris strălucind cu umărul alb
Așa cum luna curată lucește
Pe marea nocturnă, și Gygas din Cnidos

Care dacă l-ai vîrî în horele fetelor
Ar amăgi pe oaspeții peste măsură de ageri
[Fiind] o problemă obscură
Prin părul despletit și fața ambiguă.

6

Septimius, tu, gata a veni cu mine la Cadix
Și la Cantabrul neînvățat să poarte jugurile noastre
Și la Syrtele barbare, unde unda maură
Clocotește mereu,

Tiburul fundat de un colon din Argos
Fie-mi reședința bătrîneții mele,
Fie capăt obositului de mări, drumuri
Și oștiri!

Dacă însă parcele nedrepte îmi vor interzice acest loc,
Voi merge la dulcele rîu Galaesus cu oi învelite în piei
Și la cîmpurile stăpînite
De Phalantus Laconianul.

Îmi zîmbește mai mult decît toate
Acel colț de pămînt unde mierea
Nu-i mai prejos decît aceea din Himet
Și măslina desfide pe aceea a verdelui Venafru,

Unde primăvara e lungă și Jupiter hărăzește
Ierni toropite și Aulonul prieten
Al rodnicului Bacchus invidiază prea puțin
Strugurii de Falern.

Acel loc și dealurile încîntătoare
Ne cheamă pe mine și pe tine; acolo
Tu vei vărsa datorita lacrimă pe cenușa caldă
A prietenului poet.

7

O, tu care te-ai aflat adesea cu mine la mari primejdii
Cînd Brutus comanda armata,
Cine te-a redat cetățean
Zeilor patriei și cerului italic,

Pompei, întîiule dintre prietenii mei
Cu care adesea am spart cu vin
Ziua lungă încununînd
Părul lucios de [ulei de] malobatru sirian?

Cu tine la Philippi am trăit
Fuga repede aruncînd nu frumos pavăza
Cînd curajul s-a frînt și amenințătorii
Au atins în mod rușinos țărîna cu bărbia.

Dar pe mine înspăimîntat de aerul des
M-a tras în sus din mijlocul dușmanilor Mercur cel iute,
Pe tine resorbindu-te îndărăt în război
Te-a luat marea pe valurile frămîntate.

Deci oferă lui Jupiter ospățul obligat
Și trupul obosit de lunga viață militară
Pune-l sub laurul meu, necruțînd
Vinul ce ți l-am destinat.

Umple de Massicum dătător de uitare
Cupele ușoare, toarnă din încăpătoarele
Conchilii parfumurile. Cine are grija
De-a face în grabă cununi jilave de țelină sălbatică

Sau de mirt? Pe cine îl numește
Venus arbitrul băuturii?
Eu nu voi bacchanaliza mai cuminte decît Edonii,
Dulce este pentru mine să mă-mbăt revăzînd un amic.

8

Dacă vreo pedeapsă, Barino, pentru jurămîntul mincinos
Te-ar fi vătămat cîndva,
Dacă te-ai alege cu un dinte negru
Sau cu o unghie mai urîtă,

Te-aș crede: dar tu îndată ce te-ai jurat
Pe capul tău perfid, strălucești
Mult mai frumoasă și jertfești
Tinerilor printr-o dragoste publică.

Trebuie să înșeli cenușele ascunse ale mamei,
Semnele taciturne ale nopții
Cu tot cerul și pe zeii
Feriți de moartea înghețată.

Rîde de asta, zic, Venus însăși, rîd
Nimfele nevinovate și crudul Cupido
Ascuțind mereu săgeți aprinse
Pe gresia otrăvitoare.

Adaogă că toată tinerimea iți crește,
Că crește robie nouă și cei dinainte
Nu părăsesc casa nelegiuitei stăpîne
[Deși] amenințați adesea.

Mamele își tem băieții de tine,
[Se tem] bătrînii zgîrciți și bietele
Soții pînă ieri fecioare ca nu cumva
Strălucirea ta să le oprească bărbații.

9

Nu totdeauna ploile curg din nor
Pe ogoarele zburlite și Marea Caspică
N-o scutură necontenit furtunile capricioase,
Amice Valgius,

Pe țărmurile armene gheața nu stă netopită
Și nici nu sunt bătuți de vînturi
Codrii de stejari ai Garganului
Sau desfrunziți ulmii în toate lunile.

Tu mereu tînjești cu jale după Mystes mort,
Și dragostea nu scade
Cînd Luceafărul răsare sau fuge
De repedele soare.

Dar bătrînul care a trăit trei vieți
N-a plîns pe scumpul Antiloh
Toți anii, nici părinții sau surorile frigiene
N-au plîns mereu pe Troil copil.

Lasă bocetele nebărbătești
Și mai degrabă
Să cîntăm victoriile lui August Caesar,
Niphatul rece,

Și [Euphrat] fluviul mezilor rostogolind alături
De popoarele învinse valuri mai mici
Și pe gelonii destinați să călărească
Pe cîmpuri mai înguste.

10

Mai înțelept vei trăi Licinius
Neîmpingîndu-te mereu în largul mării
Și nici apropiindu-te peste măsură de țărmul primejdios
Cînd te temi prudent de furtuni.

Cine iubește mediocritatea de aur
Se lipsește, prevăzător, de acoperișul umil al
mizeriei,
Se lipsește, sobru,
De palatul invidiat.

Mai des pinul uriaș e zguduit
De vînt și turnurile înalte cad
Cu o prăbușire mai grozavă, iar trăznetele
Izbesc munții înalți.

Inima bine pregătită speră
În zilele rele,
Se teme în zilele bune de altă soartă.
Jupiter aduce ierni grele,

Același le îndepărtează. Dacă acum e rău,
Nu va fi mereu așa. Cîteodată Apollo
Trezește cu țitera Muza amuțită
Și nu întinde mereu arcul.

Fii inimos și tare în clipe grele,
Tot așa cu înțelepciune strînge
La vînt prea prielnic
Pînzele umflate.

11

Ce pune la cale belicosul cantabru,
O, Hirpinus Quintius, sau scitul despărțit de
Adriatica
Renunță de a întreba
Și nu-ți face sînge rău

Pentru o viață cerînd atît de puțin: fuge tinerețea
proaspătă
Împreună cu farmecul ei, în timp ce
Bătrînețea uscată izgonește dragostea dulce
Și somnul ușor.

Nu totdeauna florile au onorurile primăverii
Și luna nu lucește cu aceeași față:
De ce să-ți obosești sufletul scurt [mic]
Cu probleme veșnice? [colosale]

De ce întinși fără grijă sub pinul înalt
Sau sub platan să nu bem, cît ne e îngăduit,
Cu părul cărunt parfumat cu trandafir
Și unși cu nard assirian?

Bacchus risipește grijile care rod.
Ce băiat sprinten va stinge
Paharele de Falern arzător
În rîul curgînd alături?

Cine va scoate din casă
Pe Lyde, curva nestatornică? hai, zi[-i]
Să se grăbească cu lira de fildeș
După ce și-a legat părul în conciu pieptănat [după
moda lacaenă].

12

Nu vrei [cred] ca eu să spun pe modurile delicate
ale țiterei
Lungile războaie ale aprigei Numanții,
Nici pe grozavul Hannibal, nici marea siciliană
Purpurie de sîngele punic,

Nici pe cruzii Lapiți, sau pe excesivul la beție Hylaeu,
Sau pe tinerii [uriași] ai pămîntului
Biruiți prin mîna lui Hercul
Din pricina cărora s-a cutremurat de primejdie casa
strălucitoare

A bătrînului Saturn; și tu vei spune, Maecenas,
În istorii în proză războaiele lui Caesar,
Sau mai bine pe acelea duse pe Căile [Romei]
Regilor amenințînd grumazii.

Dulcea Muză a voit ca eu să zic
Cîntul doamnei Licymnia,
Ochii strălucind clar şi inima statornică
În iubirile reciproce;

Pe aceea căreia nu i-a stat rău să mişte piciorul în danţuri,
Nici a se lua la întrecere la glume, nici
A da braţele în joc graţioaselor fecioare
În ziua sacră a sărbătoritei Diane.

Acum tu averile pe care le-a ţinut bogatul Achaemenid,
Sau acelea Mygdoniene ale rodnicei Frigii,
Sau palatele pline ale arabilor
Vrei să le schimbi pe părul Licymniei.

13

Oricine te-a sădit în acea zi nefastă, arbore,
Şi te-a îngrijit cu mînă criminală,
Spre primejdia nepotului
Şi ruşinea satului,

Pe acela l-aş crede în stare
Să fi sucit gîtul tatălui
Şi să mînjească iatacul gazdei
Cu sînge nocturn;

A mînuit otravă colchică şi
Toate fărădelegile imaginabile acela
Care te-a aşezat pe ogorul meu
Pe tine, lemn trist, în scopul de a cădea în capul unui stăpîn nevinovat.

Niciodată un om n-a fost îndeajuns de prevăzător
Ceas de ceas faţă de ceea ce oricine evită: corăbierul fenician
Se îngrozeşte de Bosfor dincolo de care soarta oarbă
De oriunde nu-l mai înspăimîntă;

Soldatul de săgeţile şi fuga iute a parthului,
Parthul de lanţurile şi tăria Romei;
Dar neaşteptata putere a morţii
Răpeşte şi va răpi neamurile.

Aproape era să văd împărăţia neagră a Proserpinei,
Pe Aeacus judecînd,
Precum şi locaşurile deosebite ale celor buni,
Pe Sappho plîngînd pe coarde aeoliene

Fetele din ţara ei,
Şi pe tine, Alceu, cîntînd mai profund
Cu plectru de aur necazurile navigaţiei,
Ale surghiunului şi ale războiului.

Pe amîndoi vrednici de tăcere religioasă
Umbrele se uimesc ascultîndu-i, dar vulgul
Îndesîndu-şi umerii soarbe cu urechea mai mult
Bătăliile şi alungarea tiranilor.

Nu-i de mirare că ameţită de acele cîntece
Dihania cu o sută de capete lasă în jos urechile negre
Şi se desfată şerpii
Din părul încîlcit al Eumenidelor.

Ba chiar şi Prometheu şi tatăl lui Pelops
Uită muncile la cîntecul dulce,
Şi Orion încetează să gonească leii
Şi rîşii sfioşi.

14

Ehei, Postume, Postume, alunecă anii
Şi evlavia n-aduce întîrziere
Bătrîneţii zbîrcite şi ameninţătoare,
Nici morţii neîmblînzite;

Nu, dacă zilnic, amice,
Ai potoli prin trei sute de tauri
Pe Pluton cel fără lacrimi
Care a grămădit

Pe uriașul Geryon și pe Tityon,
În apa tristă pe care fără îndoială
Toți cei care ne hrănim cu roadele pămîntului
Vom naviga de vom fi regi sau țărani săraci.

În zadar vom fi cruțați de crudul Marte,
De valurile frînte ale răgușitei Adriatice,
În zadar ne vom teme toamna
De Austrul păgubitor trupurilor.

Va trebui să vedem Cocytul negru
Rătăcind cu mers leneș
Și neamul ticălos al lui Danau
Și pe Sisyph Eolidul osîndit la munci lungi.

Va trebui să părăsim pămîntul și casa,
Iubita soție și dintre toți arborii
Pe care i-ai îngrijit, nu te va urma pe tine, stăpîn vremelnic,
Decît chiparosul pe care nu-l vezi.

Mai vrednic decît tine, moștenitorul îți va bea Caecubul
Păstrat sub o sută de chei
Și va mînji podeaua cu vin mai bun
Decît acela de la superbele mese pontificale.

15

Puține jugăre vor lăsa pentru plug
Palatele regești, peste tot se vor vedea
Heleștee mai întinse decît lacul Lucrinus
Și platanul celibatar

Va înlocui ulmii; acum straturile de viorele,
Mirții și tot belșugul pentru nări
Va risipi miresme pe locul livezilor de măslini
Fertile pentru stăpînul de mai nainte.

Acum dafinul cu ramuri dese
Va opri loviturile înfierbîntate [ale soarelui].
Nu astfel era legea lui Romul și a netunsului Caton
Și regula pe placul bătrînilor.

Avutul privat la aceia era mic,
Cel obștesc mare, nici un portic
Măsurat cu stînjenul casnic
Nu atingea Ursa umbroasă,

Și legile nu îngăduiau a disprețui
Bordeiele [risipite] la întîmplare,
Poruncind construcții pe cheltuială publică
Și împodobirea templelor zeilor cu piatră nouă.

16

Cel surprins în largul Mării Egee
Cere zeilor tihnă, îndată ce nori negri
Ascund luna și stele sigure
Nu mai strălucesc navigatorului.

Tihnă cer și tracii furioși,
Tihnă mezii împodobiți cu tolbă,
Grosphus, iar nu cu pietre prețioase, nu cu purpură,
Nici cu aur ce se poate cumpăra.

Nici bogățiile, nici lictorul consular
Nu gonesc mizerabilele zbuciume
Ale minții și grijile ce zboară
În jurul tavanelor îmbrăcate cu lemn.

Trăieşte bine din puţin acela pe masa săracă
A cărui luceşte solniţa paternă,
Iar teama şi lăcomia josnică nu-i ridică
Somnurile uşoare.

De ce, îndîrjiţi, să năzuim spre multe
Într-o existenţă scurtă? De ce să căutăm
Ţări încălzite la alt soare? Cine poate
Fugi de sine însuşi exilat din patrie?

Suie grija viţioasă pe corabia împodobită cu bronz
Şi nu părăseşte trupa călăreţilor,
Mai iute ca cerbul şi mai iute
Ca vîntul Eur care alungă norii.

Vesel în prezent, sufletul va urî
Să se îngrijească de ce va fi mai tîrziu
Şi lucrurile amare le va tempera cu un rîs
potolit:
Nimeni nu este în toate privinţele fericit.

Moartea timpurie a răpit pe ilustrul Ahile,
Bătrîneţea lungă a măcinat pe Thiton
Şi mie ceasul îmi va da poate
Ceea ce-ţi va tăgădui ţie.

În jurul tău vor mugi o sută de cirezi
De vaci siciliene, va necheza
Iapa bună de quadrigă, te vor înveşmînta
Lîna

De două ori vopsită în purpură africană; mie
Parca neamăgitoare mi-a dat un cîmp mic,
Spiritul uşor al Camenelor grece şi dispreţul
Pentru vulgul malign.

17

De ce mă omori cu vaietele tale?
Zeilor nu le este pe plac şi nici mie
Ca tu să mori mai înainte, Maecenas, mare podoabă
Şi sprijin al lucrurilor mele.

Ah, dacă vreo forţă mai grăbită te va răpi
Pe tine parte a sufletului meu,
Cealaltă care va rămîne [în persoana mea]
Nu va fi nici egal de scumpă, nici întreagă în
supravieţuire.

Ziua aceea va aduce ruina amîndurora. Nu am
făcut jurămînt
Perfid: voi merge, voi merge
Îndată ce vei precede, pregătit
A apuca pe drumul suprem ca tovarăş.

Nu ne va despărţi nici duhul focoasei Himere,
Nici, de-ar învia, Gyas cel cu o sută de mîini;
Aşa e voinţa puternicei Justiţii
Şi a Parcelor.

Fie că mă priveşte Balanţa ori Scorpionul
Teribil, pe un grad mai violent la ora naşterii,
Sau Capricorn,
Tiranul valurilor hesperice,

Constelaţiile noastre se potrivesc
Într-un chip de necrezut. Pe tine
Tutela lui Jupiter te-a răpit strălucind
Lui Saturn cel crud şi a întîrziat

Aripile Destinului, cînd poporul numeros
Din teatru te-a aplaudat vesel de trei ori;
Pe mine un trunchi căzut în cap
M-ar fi strivit, dacă Faun,

Ocrotitorul bărbaţilor mercurieni,
Nu ar fi înlăturat cu dreapta lovitura.
Nu uita să oferi jertfe şi altar votiv;
Eu voi înjunghia o umilă mieluşea.

18

În casa mea tavanul nu luceşte
De fildeş şi de aur,
Grinzi din Himet nu apasă pe coloanele
Tăiate în Africa cea mai îndepărtată,
N-am intrat, moştenitor obscur,
În palatul Attalilor,
Iar clientele mele nobile
Nu-mi ţes purpure de Laconia.
Norocul meu este în onestitate şi talent
Şi pe mine sărac mă caută bogatul;
Nu hărţui zeii cu nimic mai mult
Şi puternicului amic
Nu-i cer daruri mai mari,
Îndeajuns de fericit numai cu moşioara sabină.
Ziua goneşte ziua
Şi lunile noi îşi urmează calea spre a pieri.
Tu, bogatule, pui să-ţi taie marmuri
În preajma morţii
Şi uitînd de morminte ridici palate,
Te străduieşti să împingi spre marea înfuriată
Ţărmul de la Baiae,
Puţin bogat socotindu-te cu malul.
Nu mai spun că smulgi
Pînă şi semnele ogoarelor
Şi avar sări peste hotarele clienţilor!
Izgoneşti cu zeii paterni purtaţi la sîn
Bărbatul şi nevasta şi copiii în zdrenţe.
Totuşi nu-l aşteaptă mai sigur
La capătul Orcului rapace vreun palat anume
Pe stăpînul bogat.
De ce vrei mai mult? Acelaşi pămînt
E deschis deopotrivă săracilor
Ca şi copiilor regilor,
Şi streaja Orcului

N-a adus înapoi de dragul aurului
Pe vicleanul Prometheu. Acest Orcus
Ţine închis pe trufaşul Tantal şi neamul lui Tantal,
Şi tot el chemat ori nechemat să mîntuie
Pe săracul scăpat de chinuri
Îl aude.

19

Am văzut pe Bacchus, credeţi-mă urmaşi, făcînd şcoală
De cîntece în rîpile îndepărtate,
Pe Nimfe învăţînd şi urechile ciulite
Ale Satirilor cu picior de capră.

Iuhu! mintea se cutremură de spaimă apropiată
Şi se bucură furtunos din pieptul plin
De Bacchus. Iuhu! cruţă-ne, Liber,
Cruţă-ne tu care ameninţi cu tirsul greu.

Mie îmi este îngăduit a cînta Bacchantele violente,
Fîntîna vinului, îmbelşugatele rîuri de lapte
Şi să repet şi eu [basmul cu]
Mierea curgînd din trunchiurile scorburoase;

Îngăduit mi-este [să cînt] şi onoarea de stele oferită [de Bacchus]
Prea fericitei soţii [Ariana] şi palatul
Lui Pentheu sfărămat într-o prăbuşire deloc blîndă
Şi căderea tracului Lycurg.

Tu potoleşti fluviile, marea barbarilor,
Tu, ameţit, apuci fără pagubă
Pletele Bacchantelor despărţite în cozi
Ca nodul de vipere;

Tu, cînd cohorta nelegiuită a Giganților
A urcat în înălțimea regatului jupiterian,
Ai împins înapoi pe Rhoetus
Prin ghearele și falca îngrozitoare a leului;

Deși, socotit mai apt la danțuri, la glume
Și la jocuri, s-a spus că nu ești
Destul de potrivit pentru lupte; totuși tot tu
Ai stat părtaș la pace și război.

Te-a văzut împodobit cu cornul de aur
Cerber nevătămător frecînd molatec coada
Și cînd te-ai retras ți-a lins
Cu cele trei limbi din gură picioarele și gleznele.

20

Voi fi purtat de o pană neobișnuită și nu subțire
Prin eterul limpede, poet biform [om și lebădă],
Și nu voi rămîne mai mult pe pămînt
Ci voi părăsi orașele mai mare prin invidie.

Eu, cel din sînge de părinți săraci,
Eu cel chemat de tine, iubite Maecenas,
Nu voi muri
Și unda Stixului nu mă va păstra.

Se și înmoaie la glezne pielea aspră
Și mă prefac pe spate într-o zburătoare albă
Și se ivesc pene ușoare
Pe degete, umere;

Mai cunoscut decît Icar al lui Daedal,
Voi privi, lebădă, țărmurile gemătoare ale Bosforului,
Syrtele Getule
Și cîmpurile hiperboreene.

Mă vor cunoaște colchul și cel din cohorta marsilor
Care-și ascunde teama, dacul și gelonii îndepărtați,
Pe mine civilizatul
Mă va învăța hiberul și cel care bea din Rhon.

Să lipsească de la funeraliile deșarte
Strigătele, rușinoasele bocete și vaiete;
Înfrînează țipătul
Și suprimă onorurile de prisos ale mormîntului.

CARTEA A TREIA

1

Urăsc vulgul profan și mă tem de el.
Acordați-mi tăcere! Cînt, ca preot al Muzelor,
Cîntece nemaiauzite înainte
Pentru fecioare și copii.

Turmele celor ce se tem [sunt sub stăpînirea] regilor,
Regii înșiși sunt în stăpînirea lui Jupiter,
Vestit prin triumful împotriva Giganților,
Mișcînd toate numai din sprinceană.

E adevărat că un bărbat mai mult decît altul
Așează șiruri vițele în șanțuri, că acesta
Mai nobil descinde în Cîmpul lui Marte
[În calitate de] competitor, că celălalt

Combate prin bune purtări și faimă mai bună,
Că celuilalt îi e mai mare ceata clienților;
Soarta după o lege egală le trage sorții celor mari
și celor mici;
Urna încăpătoare învîrtește toate numele.

Pentru acela asupra capului nelegiuit al căruia
Atîrnă o sabie desfăcută, prînzurile siciliene
Nu vor avea gust dulce,
Și cîntecul păsărilor și al țiterelor

Nu vor aduce somn. Somnul lin
Nu disprețuiește casele umile ale bărbaților agrești,
Nici malul umbros,
Nici o vale Tempé bătută de Zephyri.

Pe cel dorind numai cît e de ajuns
Nu-l turbură nici marea tumultuoasă,
Nici furtuna crîncenă a Arcturului apunind
Sau Iezii răsărind,

Nici viile bătute de grindină,
Nici moșia înșelătoare, cu pomi [fructiferi],
Dînd vina aci pe ape, aci pe constelațiile
Care ard cîmpurile, aci pe iernile aspre.

Peștii simt micșorarea mării
Prin digurile zvîrlite spre larg:
Acolo constructorul înconjurat de mulți sclavi
Și stăpînul plictisit de pămînt aruncă cimentul.

Dar Teama și Amenințările
Se urcă unde e și stăpînul,
Iar Grija neagră nu iese de pe trirema împodobită cu
bronz
Și stă înapoia călărețului.

Dacă pe mine îndurerat nu mă alină
Nici marmura phrigiană, nici folosința
Purpurilor mai strălucitoare decît stelele,
Nici vița de Falern, nici parfumul achaemenic,

De ce aș ridica un atriu sublim
După noua modă cu uși stîrnind invidie?
De ce aș schimba valea sabină
Pe bogății împovărătoare?

2

Tînărul vîrtos în aspra slujbă ostăşească
Să înveţe a suporta prieteneşte sărăcia îngustă
Şi călăreţ înfricoşetor prin lance
Să zdrobească pe parţii feroci

Şi să-şi ducă viaţa sub cerul [liber] şi în primejdii.
Văzîndu-l de pe zidurile duşmane,
Soţia tiranului luptător
Şi fecioara în floare

Să suspine: «Vai, nu cumva peţitorul regesc
neînvăţat cu armiile
Să asmuţe leul aspru la atingere, pe care
Mînia cruntă
Îl trage în mijlocul măcelului».

Dulce şi de cinste este a muri pentru patrie;
Moartea urmăreşte şi pe bărbatul care fuge
Şi nu cruţă nici tineretul
Cu gleznele nededate la lupte şi cu spatele timid.

Virtutea, neştiutoare de neizbînzile josnice,
Străluceşte de onorurile fără pată,
Nu ia nici nu depune securile [consulare]
După placul opiniei populare.

Virtutea, închizînd cerul celor care n-au meritat
[onoarea] de a muri
Tăgăduită [unora] îşi caută drum
Şi dispreţuieşte cu pana zburătoare
Cetele vulgare şi huma udă.

Este răsplată sigură pentru tăcerea credincioasă:
Mă voi feri ca acela care divulgă misterele
Sacre ale Cererei să fie sub aceleaşi grinzi
Şi să se urce cu mine pe aceeaşi barcă fragilă;

Adesea tatăl Jupiter trecut cu vederea
A pus lucrul permis pe lîngă cel impur;
[Însă] rar Răzbunarea a scăpat din mînă, şchiopătînd,
Pe criminal, chiar dacă [acesta] i-a luat înainte.

3

Nici furia mulţimii poruncind lucruri vătămătoare,
Nici chipul tiranului ameninţător,
Nici Austrul, stăpîn turbure al neliniştitei Adriatice,
Nici marea mînă a lui Joe fulgerătorul

Nu clatină pe bărbatul drept şi stăruitor în hotărîrea
lui,
Cu mintea dintr-o bucată:
Dacă bolta s-ar prăbuşi spartă,
Cioburile l-ar lovi fără să-l înspăimînte.

Prin această artă străduindu-se
Au atins tăriile de foc [ale cerului]
Pollux şi rătăcitorul Hercul, între care lungindu-se
[la masă] August
Va bea nectar cu buze de purpură.

Prin această artă, tată Bacchus, pe tine care ai
binemeritat
Te-au tras tigrii tăi, purtînd cu împotrivire la gît
Jugul, prin ea Quirinus
A fugit de Acheront pe caii lui Marte,

Cînd Junona a vorbit în chip plăcut
Zeilor adunaţi la sfat [astfel]: «Ilionul, Ilionul
L-au prefăcut în pulbere [Paris] judecătorul fatal
şi nelegiuit
Şi [Elena] femeia cea tot pe drumuri

Din clipa în care Laomedon a înşelat pe zei
Cu răsplata promisă, [şi] mi-a fost
Închinat mie şi castei Minerve
Împreună cu norodul şi cu regele [deopotrivă de] vicleni.

Adulterei lacedemone nu-i mai străluceşte
Faimosul oaspe, nici casa sperjură a lui Priam
Nu mai înfrînge, cu străduinţele lui Hector,
Pe aheii bătăioşi

Şi războiul prelungit prin certurile noastre
A încetat. Îndată voi preda lui Marte
Şi mîniile grele şi pe [Romulus] nepotul rău văzut
Pe care l-a născut preoteasă troiană;

Voi îngădui ca acela să intre în locaşurile strălucite,
Să se deprindă cu sucurile nectarului
Şi să fie înscris
În ordinul zeilor tihniţi,

Cu condiţia ca marea lungă să se zbuciume între Ilion
Şi Roma, domnească în orice parte
Fericiţi exilaţii;
Cu condiţia ca turmele să sară

Peste groapa lui Priam şi a lui Paris
Şi fiarele nesupărate să-şi ascundă puii,
Stea Capitoliul strălucind şi fie în stare
Roma crudă să dea legi mezilor înfrînţi.

Numele-i înfricoşat să se întindă departe
La marginile lumii, acolo unde apa de mijloc
Desparte pe african de Europa,
Unde Nilul umflat adapă ogoarele,

Mai tare [prin faptul] de a dispreţui aurul
Neaflat şi în chipul acesta mai bine aşezat
Cît timp îl ascunde pămîntul, decît [prin acela] de a
Strînge cu mînă hrăpitoare tot ce e sacru spre folos omenesc.

Oricare capăt de lume stă înainte,
Pe acela să-l atingă cu armele, nerăbdătoare de a privi
Din ce parte se dezlănţuiesc focurile,
Din ce parte negurile şi ploile.

Dar pronunţ destinul quiriţilor războinici
După această lege: ca prea pioşi
Şi prea încrezători în mijloacele lor, să nu voiască
Să dreagă acoperişurile Troiei strămoşeşti;

Soarta Troiei, dacă ea va renaşte sub augur lugubru,
Se va repeta din nou prin trist măcel,
Eu soţia şi sora lui Jupiter
Conducînd cetele învingătoare.

De trei ori de ar răsări zidul aeneic
Prin fapta lui Phoebus, de trei ori va pieri
Dărîmat de argivii mei, de trei ori
Soţia luată în captivitate îşi va plînge bărbatul şi copiii.»

Toate acestea nu vor conveni lirei mele voioase;
Încotro mergi, Muză? Lasă-te
De a destăinui îndărătnică vorbele zeilor
Şi de a subţia lucrurile mari în versuri mici.

4

Coboară din cer, Regină Calliope, şi
Zi, hai, din fluier un lung cîntec,
Fie că preferi acum [să cînţi] cu glas ascuţit,
Sau pe coardele şi ţitera lui Phoebus.

Auziţi, oare mă înşeală un amabil delir?
Mă văd ascultînd şi rătăcind prin
Pădurile sacre [ale Muzelor] pe care
Le străbat apele şi adierile plăcute.

Mie copil obosit de joc şi de somn,
Dincolo de hotarul Apuliei rodnice,
În Volturul fără drumuri,
Porumbiei fabuloşi m-au acoperit cu o cunună nouă. *

Mie copil obosit de joc şi somn,
Dincolo de marginile [îngăduite] de doica Pullia,
Pe Volturul apulian,
Porumbiei fabuloşi m-au acoperit cu o cunună nouă, **

Ceea ce va fi o minune pentru toţi aceia
Care locuiesc în cuibul înalt al Acherunţiei,
În trecătoarea Bantină şi
În cîmpurile grase ale umilului Ferentum,

Aşa încît să dorm cu trupul ferit
De viperele negre şi de urşi
Şi să fiu acoperit cu [foi] sacre de mirt şi de laur împreunate,
Copil inspirat, nu fără [asistenţa] zeilor.

[Dedicat] vouă, Muzelor, [dedicat] vouă
Mă urc în Sabinul înalt, fie că mi-au plăcut
Praeneste cel răcoros, Tiburul în pantă
Sau Baiae senină;

Pe mine prieten al fîntînilor şi danţurilor voastre
Nu m-a omorît nici linia de bătaie întoarsă înapoi,
Nici arborele blestemat,
Nici [capul] Palinurus pe marea Siciliei.

---

* Ipoteza Plessis — Lejay
** Ipoteza germană.

Cîtă vreme veţi fi cu mine, corăbier de bună voie
Mă voi încumeta pe Bosforul nebun
Şi călător, pe nisipurile arzătoare
Ale ţărmurilor assiriene,

Voi privi pe britanii cruzi cu oaspeţii
Şi pe concanul ahtiat de sînge de cal,
Voi privi pe gelonii cu tolbe
Şi [Donul] fluviul neatins al sciţilor.

Voi l-aţi odihnit pe Caesar [August],
Pe numele Pierus [consacrat Muzelor]
Îndată ce doritor să sfîrşească operaţiile
A consemnat în garnizoane trupele obosite de campanie.

Voi, sfintelor, daţi sfat blînd şi vă bucuraţi
De sfatul dat [cu folos]. Ştim că
Acel care potriveşte
Pămîntul inert şi marea vîntoasă,

Că acela care cîrmuieşte cu putere egală
Oraşele, împărăţiile triste [ale Infernului],
Pe zei, şi turmele muritorilor,
A supus cu trăznetul căzător pe Titanii nelegiuiţi şi ceata lor grozavă.

Acea tinerime [de giganţi] încrezîndu-se oribilă în braţe
Şi fraţii [Aloizi] tinzînd să impună
[Muntele] Pelion Olimpului umbros
Au produs o mare spaimă lui Jupiter.

Dar ce pot Tifeu şi puternicul Mimas,
Ce [poate] Porphyrion în poziţie ameninţătoare,
Ce [pot] Rhoetus şi Enceladus, aruncător îndrăzneţ
De trunchiuri smulse

Cînd se ridică-mpotriva scutului sonor al Palladei?
Apoi lacom [de luptă] a stat Vulcan,
Apoi doamna Junona și acela
Care nu depune niciodată arcul pe umeri,

Care își spală pletele desfăcute
Cu apa limpede a Castaliei,
Care ține codrii Lyciei și pădurea natală [din Cynt],
Apollo din Delos și Patara.

Forța lipsită de inteligență se prăbușește după mărimea ei;
Și zeii desfășură o forță măsurată;
De asemenea au urît puterile
Mișcînd în suflet orice lucru neîngăduit.

Pildă a sentințelor mele [este] Gyas cel cu o sută de mîini
Și cunoscutul Orion,
Ispititor al castei Diana,
Răpus de săgeata virginală.

Terra izbită în monștrii ei se vaită,
Se întristează prăsila trimisă de fulger
În Iadul întunecat, și focul [oricît de] iute [al lui Prineu]
Nu [poate] roade Etna răsturnată deasupra,

Nici vulturul, pus paznic al răutății,
Nu părăsește ficatul nestăpînitului Tityus;
Pe iubitorul [de femei] Pirithou
Îl țin trei sute de lanțuri.

5

Am crezut că Jupiter domnește tunînd
În cer; vom avea prezent [pe pămînt]
Pe divul August după ce va adăoga la imperiu
Pe britani și pe vătămătorii perși.

Oare soldatul lui Crassus n-a trăit soț josnic
Cu consoarta barbară și n-au îmbătrînit
(Întoarse moravuri pentru Senat!)
În oastea socrilor dușmani,

Sub rege med marsul și apulianul
Uitînd de scuturile sacre și de numele [de roman]
Și de togă și de veșnica Vesta
Din [Capitoliul] neprihănitului Jupiter și din cetatea Roma?

În privința aceasta a luat măsuri mintea prevăzătoare a lui Regulus
Care n-a consimțit la condițiile rușinoase și la exemplul
Trăgînd după sine primejdii
În viitor,

Dacă n-ar fi fost lăsată să piară fără milă
Tinerimea captivă: « Am văzut — zise —
Steagurile atîrnate în capiștele punice
Și armele smulse soldaților fără măcel;

Am văzut la cetățeni brațele sucite
La spatele de oameni liberi
Și porțile [Cartaginei] vraiște [ca-n timp de pace] și cîmpurile despuiate
Cu furca prin trudele noastre.

Evident, răscumpărat cu aur,
Soldatul se va întoarce mai viteaz,
Adăogați paguba la rușine. Nu-și drege colorile șterse
Lîna vopsită cu purpură,

Nici nu poți să pui adevărata bărbăție,
Dacă a căzut odată, în mișei.
Dacă luptă [pînă și] cerboaica desfăcută din rețelele dese,
Va fi tare acela

Care se încrede în dușmanii perfizi
Și va zdrobi pe puni prin alte forțe
Care îndură nesimțitor brațele legate cu curele
Și se teme de moarte.

Acesta neluînd în seamă de la cine capătă viața
A amestecat pacea cu războiul! O, rușine!
O, măreață Carthagină, mai mare
Prin ruinile de batjocură ale Italiei!»

Se spune că [Regulus] ar fi respins de la sine
Gura pudicei soții [Marcia] și pe copiii mici
Ca [prizonier de război] decăzut din drepturi
Și ar fi pus aspru fața bărbătească la pămînt,

Pînă ce a întărit sfătuitor printr-un îndemn
Ce n-a mai fost dat vreodată cuiva pe senatorii
șovăielnici
Și s-a grăbit să plece între prietenii triști,
Ca exilat excepțional.

Cu toate acestea știa ce-i pregătește călăul
Barbar; totuși a împins
Pe cei de aproape care-i ședeau în cale
Și poporul oprind pe cel întors

Ca și cînd ar fi părăsit pricinile lungi ale clienților
După judecarea proceselor,
Spre a merge pe plaiurile venafrane
Sau la Tarentul lacedemonian.

6

Ispășești fără vină păcatele strămoșilor,
Romane, pînă ce vei reface templele
Și altarele în prăbușire ale zeilor și
Statuile mînjite de fum negru.

Impui zeilor în măsura în care te faci mai mic:
De aci începutul a toate, prin asta explică-ți
sfîrșitul!
Zeii neglijați au dat multe rele
Îndoliatei Hesperii.

De două ori Monaeses și mîna lui Pocorus
Au zdrobit năvalele noastre făcute sub auspicii rele
Și strălucesc [de bucurie] că au adăogat
Pradă la colierele subțiri.

Cît pe ce dacul și etiopul
Să dărîme prin răscoale orașul ocupat,
Acesta înspăimîntător prin flotă, celălalt
Mai bun la aruncarea săgeților.

Veacurile fecunde în vini cele dintîi
Au mînjit și nupțiile și neamul și familiile:
De la această fîntînă vine prăpădul
Și curge în patrie și în popor.

Fecioara coaptă se bucură să învețe
Danțul ionian și se pervertește prin arte,
De acum încolo se exercită la
Amorurile incestuoase din unghia fragedă.

Nu tinerimea născută din asemenea părinți
A vopsit cu sînge Marea Punică
Și a lovit de moarte pe Pyrrhus,
Pe marele Antioh și pe grozavul Hannibal,

Ci prăsila bărbătească a soldaților țărani
Învățați să răstoarne brazdele cu
Sapele sabine și să poarte prăjinile
Tăiate după porunca mamelor aspre,

Cînd soarele mută umbrele munților
Și desface jugurile
Boilor obosiți, timpul amic mînînd înainte
De pe carul în mers.

Ce n-a micșorat ziua cea blestemată?
Generația părinților, mai rea decît a bunicilor,
Ne-a făcut mai răi pe noi care
Vom da o progenitură și mai vițioasă.

7

De ce plîngi, Asterio, pe Gyges
Pe care zefirii senini ți-l vor restitui la primăvară,
[Datorită] credinței statornice,
Bogat de marfă din Thynos.

Acela dus de Notus la Oricum
După stelele nebune ale Caprei
Petrece nedormit nopți reci, nu fără
Multe lacrimi.

Cu toate acestea emisarul străinei stăruitoare
Încearcă viclean o mie de chipuri
Zicînd că Chloe suspină și că
Arde nefericită de focurile tale.

Spune cum soția perfidă
A îndemnat prin false învinuiri pe Proetus
Să grăbească omorul
Prea castului Bellerophont,

Povestește de Hippolyt Peleul cît pe ce
Dat Tartarului pînă ce înfrînîndu-se a fugit de Magnessa
Și îndeamnă a păcătui
Spunînd, înșelător, istorii —

În zădar: căci [el] pînă acum cinstit
Aude cuvintele mai surd decît stîncile lui Icar,
Iar tu ferește-te să nu-ți placă
Vecinul Enipeus mai mult decît e drept,

Deși nu atrage privirile un altul ca el
De iscusit a cîrmi calul prin ierburile [Cîmpului] lui Marte,
Nici nu înoată cineva ca el de repede
Prin albia tuscă [a Tibrului].

La căderea nopții închide casa și
Nu disprețui cîntecul flautului plîngător de pe străzi
Și dificilă [cum ești] rămîi aspră
Pentru acel care te cheamă des.

8

Tu [Maecenas], doct în literatura celor două limbi,
Te miri ce fac eu, celibatar, la Calendele lui Marte,
Ce vor să zică florile și cățuia plină cu tămîie
Și jăraticul pus

Pe [altar de] glii verzi.
Făgăduisem lui Liber praznic dulce
Și un țap alb, atunci cînd
Eram aproape de funeralii din cauza căderii copacului.

Această zi de sărbătoare, rostogolindu-se anul,
Va rupe pluta lipită cu smoală a
Amforei, puse să bea fum
Sub consulul Tullus.

Ia, Maecenas, o sută de cupe pentru
Prietenul tău salvat şi îngăduie
Lămpile vigilente pînă la lumina [zilei]. Departe fie
Orice larmă şi mînie.

Lasă grijile civile ale oraşului!
A căzut oastea dacului Cotison,
Mezii amenințători [pentru noi] se ceartă între ei
Prin lupte jalnice;

Cantabrul, duşmanul vechi de la marginea Spaniei,
Slujeşte acum, supus în lanț tardiv;
Chiar sciții, cu arcul destins,
Se gîndesc să dea înapoi.

[Devenit o clipă] particular nepăsător,
Fereşte-te de a te îngriji prea mult de nu cumva
poporul suferă,
Şi primeşte voios darurile ceasului prezent,
Lasă lucrurile grave.

9

Horațiu

Cît timp ți-eram drag ție
Şi nici un tînăr nu-ți punea mai bine
Brațele în jurul grumazului alb,
Am trăit mai fericit decît regele perşilor.

Lydia

Cîtă vreme n-ai fost aprins pentru o alta
Şi [eu] Lydia nu veneam după Chloe,
Iar numele Lydia zicea multe,
Am trăit mai ilustră decît Ilia Romană.

Horațiu

Acum mă stăpîneşte Chloe tracica,
Doctă în gingăşii şi pricepută la țiteră,
Pentru care nu mă voi teme să mor
Dacă destinele cruță sufletul supraviețuitor.

Lydia

Pe mine mă arde cu făclie reciprocă
Calais, fiul lui Thurinus Ornytus,
Pentru care de două ori aş suferi să mor,
Dacă destinele cruță pe tînărul supraviețuitor.

Horațiu

Ce[-ar fi] dacă Venus de altădată vine înapoi
Şi uneşte pe despărțiți prin jugul de bronz?
Dacă este îndepărtată Chloe
Şi uşa se deschide repudiatei Lydia?

Lydia

Deşi el [Calais] e mai frumos ca Luceafărul,
Iar tu mai uşor ca pluta şi mai
Irascibil decît Adriatica înşelătoare,
Bucuros voi trăi cu tine, cu dragă inimă voi muri
cu tine.

10

Lyce, dacă ai bea din Donul îndepărtat,
Căsătorită cu un bărbat sălbatec,
Totuşi ai plînge să mă expui Crivățelor din țara ta,
Întins în fața porții ghintuite?

Auzi cu ce zgomot muge uşa de vînt şi
Pădurea sădită între casele frumoase,
Încît cerul printr-o putere pură
Îngheață zăpezile căzute?

Dă la o parte mîndria ingrată a Venerei,
Ca nu cumva roata funiei învîrtindu-se să meargă
de-a-ndăratele:
Nu te-a născut tată tirenian
Penelopă dificilă față de pețitori.

O, deși nu te încovoaie nici darurile, nici
rugămințile,
Nici paloarea vopsită cu viorea a amanților,
Nici bărbatul rănit de țiitoarea pieridă,
Cruță[-mă] de supliciile tale,

Nu mai moale decît stejarul rigid,
Nu mai blîndă la suflet decît șerpii mauri:
Acest trup nu va fi mereu răbdător
Al pragului și al apelor cerești.

11

Mercur, (căci Amphion docilul
Avîndu-te pe tine ca magistru a mișcat pietrele
cîntînd),
Și tu [liră de] bagă iscusită a răsuna
Din șapte coarde,

Altădată nici locvace, nici plăcută,
Acum prietenă a meselor bogaților și a templelor,
Zi cîntece care să aplece
Urechile obstinatei Lyde,

Care precum mînza de trei ani se joacă
Zburdînd pe cîmpuri întinse și se teme să fie atinsă,
Nenuntită și pînă atunci crudă
Față de soțul îndrăzneț.

Tu poți duce de-a valma tigrii și pădurile
Și să oprești rîurile repezi;
Cerberul, paznic al locașului înfricoșat,
Dezmierdîndu-l tu, încetează [de a lătra],

Deși capul de Furie i-l înarmează
O sută de șerpi și un duh negru
Și venin curg
Din cele trei limbi din gură.

Chiar și Ixion și Tityos au rîs cu față
Nesilită, a stat puțin urna goală
În timp ce îmblînzeai printr-un cîntec plăcut
Pe fetele lui Danau.

Să audă Lyde crima și cunoscutele
Chinuri ale fecioarelor și butoiul
Sec de apă trecînd prin fundul de jos
Și destinele tîrzii

Care așteaptă păcatele pînă și-n Orc.
Nelegiuitele (căci mai mult ce puteau [făptui]?)
Nelegiuitele au putut pierde soții
Prin fierul crud.

Una din multe, vrednică de facla nupțială,
A fost mincinoasă în chip glorios
Față de tatăl sperjur și fecioară nobilă
În toți vecii.

« Scoală-te! a zis ea tînărului soț —
Scoală-te! ca nu cumva să ți se dea
Somnul lung de unde nu te temi;
Ascunde-te de socru și de sceleratele surori,

Care ca niște leoaice prinzînd viteii
Răzleți îi sfîșie, vai! Eu mai blîndă
Decît ele nu te voi lovi, nici
Nu te voi ține la închisoare.

Încarce-mă tata cu lanțuri crude,
Fiindcă am cruțat miloasă pe bietul bărbat;
Trimită-mă cu corabia
Pe cîmpiile îndepărtate ale numizilor.

Du-te unde te poartă picioarele şi vîntul,
Cît te ajută noaptea şi Venus, du-te
Subt o zodie prielnică şi sapă
Pe mormîntul meu o jeluire care s-aducă aminte
de mine. »

12

Mizerie este a nu da joc amorului şi
A nu spăla necazurile cu vin dulce, sau a fi
înspăimîntat
De mustrările grozave ale limbii paterne.

Ţie, Neobule, îţi ia coşuleţul copilul într-aripat al
Cytherei,
Îţi ia pînzele, operă a harnicei Minerve, splendoarea
Lui Hebrus Lipareul,

Cînd îşi spală umerii unşi în undele Tibrului,
Călăreţ mai bun decît însuşi Belerofonte, neînvins
Nici la pumn, nici la piciorul subţire,

Iscusit de asemeni să izbească cu lancea alergînd
la cîmp deschis
Cerbii adunaţi în ceată agitată şi să pîndească, ca
iuţeală,
Mistreţul tupilat în grămada strîmtă de tufari.

13

O, fîntînă a Bandusiei, mai limpede decît sticla,
Demnă [de ofrande] de vin dulce şi de flori,
Mîine vei fi dăruită cu un ied
Căruia fruntea umflată de coarnele tinere

Îl arată bun pentru dragoste şi luptă.
Zadarnic: căci copiii zburdalnicei turme
Vor vopsi cu sîngele lor roşu
Undele tale reci.

Pe tine anotimpul grozav al Caniculei arzătoare
Nu poate să te atingă; tu oferi
Frig amabil taurilor trudiţi de plug
Şi oilor rătăcitoare.

Fii şi tu dintre fîntînile nobile
Pentru mine, cîntăreţ al stejarilor de deasupra
Peşterii de unde se rostogolesc
Apele tale gîlgîitoare.

14

O, plebe, Caesar [August] despre care s-a zis
Că întocmai ca Hercule ar fi căutat laurul cumpărat
cu moarte
S-a întors victorios la penaţi
Din ţara Spaniei.

Să-i iasă înainte soţia bucurîndu-se numai de
bărbat
După ce a făcut legiuitele sacrificii
Şi sora ilustrului căpitan
Şi mamele fecioarelor şi ale tinerilor de curînd
mîntuiţi,

Gătite cu panglicele pentru rugăciune.
Voi, o, flăcăi şi neveste tinere
Care aţi cunoscut bărbatul, feriţi-vă
De vorbele de rău augur!

Această zi într-adevăr sărbătorească pentru mine
Să-mi împrăştie grijile negre; nu mă tem
Nici de răzmiriţă, nici de moarte prin violenţă
Cît timp Caesar stăpîneşte lumea.

Du-te, copile, caută parfumuri şi coroane
Şi urciorul amintind luptele cu marsii
Dacă vreo oală a mai putut să scape
De Spartacus cutreierătorul.

Zi și Neerei cu glas limpede să se grăbească
A-și prinde într-un nod părul roșcat;
Dacă din cauza portarului urîcios
Va fi întîrziere, pleacă.

Părul albind potolește sufletul
Setos [altădată] de gîlceavă și scandaluri furioase;
Aprins de tinerețe n-aș fi răbdat eu asta
Sub consulul Plancus.

15

Soție a lui Ibycus cel sărac,
În fine pune-n cui năravul răutății tale
Prin vestitele isprăvi;
Mai aproape de grabnica moarte încetează
De a mai petrece printre fecioare
Și de a presăra negura în stele luminoase.
Dacă ai săturat pe Pholoe,
Nu e de tine Chlorus: fata
Mai de-a dreptul cucerește casa tinerilor,
Ca Thyas ațîțată de bătaia darabanei.
Pe ea dragostea de Nothus o mînă
Să joace asemenea caprei lascive,
Ție îți stau bine lînele tunse lîngă
Nobila Luceria, nu țiterele,
Nici floarea purpurie a trandafirului,
Nici, bătrînă, urcioarele băute aproape pînă la
drojdie.

16

Turnul de bronz, ușa de stejar
Și asprele pînde ale cîinilor vigilenți
Ar fi apărat îndeajuns pe închisa Danae
De adulterele nocturne,

Dacă Jupiter și Venus nu și-ar fi rîs
De Acrisius, paznicul înspăimîntător al
Fecioarei surghiunite: [arătînd] că există drum
sigur și deschis
Pentru zeul prefăcut în bani.

Aurului îi place să meargă printre rîndurile
paznicilor
Și să spargă pietrele mai bine decît
Prin izbitura trăznetului; cade familia
Augurului argivian, înghițit prin prăbușire

Din cauza mitei; slăbește porțile cetăților
Bărbatul macedon și zdruncină prin daruri
Pe regii rivali; darurile prind în laț
Pe conducătorii încruntați ai corăbiilor.

Grija însoțește averea în creștere
Și foamea de mai mult; pe drept am avut oroare
S-o iau spre culmea vizibilă de departe,
Maecenas, podoabă a cavalerilor.

Cu cît cineva își va refuza mai multe
Cu atît va cîștiga mai multe de la zei;
Gol [de averi] nu cer nimic poftitorilor de
războaie
Și mă bucur să părăsesc, transfug, partea mea de
avuție,

Stăpîn mai glorios de lucruri disprețuite
Decît să se spună că ascund în hambarele mele
Ceea ce ară harnicul Apul,
Fără bogății printre mari averi.

Rîul cu apă limpede, cîteva jugăre de pădure
Și credința sigură în recolta mea
Ademenesc pe strălucitorul de stăpînirea fertilei
Africi
Mai fericit cu soarta mea.

Deși albinele calabre nu-mi aduc miere
Și vinul Lestrigon nu mi se învechește în amforă,
Nici nu-mi cresc oi grase cu lînă
Pe pășunile gallice,

Sunt departe totuși de lipsa inoportună
Și nici tu nu ai refuza să-mi dai, dacă aș vrea mai multe.
Mă voi întinde mai bine, stringînd dorințele
Prin venituri mici,

Decît dacă m-aș impinge pînă la cîmpii mygdonei ai
Regatului lui Alyatteu. Celor care cer mult
Le lipsesc multe; bine este de acela căruia zeul
I-a dat cu mînă parcimonioasă cît este de ajuns.

17

Nobile Aelius, coborîtor din străvechiul Lamus,
Fiindcă și primii Lamia și-au luat numele de la el
Și tot neamul nepoților
Amintiți în arhive,

Îți tragi originea de la acel strămoș
Care se zice că a fost domnul cetății Formia
Și a ținut, stăpîn deplin, Liris
Ce se revarsă pe țărmurile Maricei.

Mîine vijelia trimisă de Eurus
Va acoperi pădurea de frunze nenumărate
Și țărmul de alge inutile,
Dacă nu greșește bătrîna cioară

Prevestitoare de ploaie. Cît poți,
Strînge lemn uscat; mîine îți vei cinsti Geniul,
Împreună cu argații scăpați de munci,
Cu vin și cu purcel de două luni.

18

Faune, iubitor al Nimfelor în fugă,
Vino lin în hotarele mele cu țarini bătute de soare
Și pleacă binevoitor
Pentru Tinerele vlăstare,

De vreme ce după un an încheiat iedul fraged îți cade jertfit
Și nu lipsesc tovarășului Venerei
Cupe de vin din belșug, iar vatra veche
Fumegă de mirodenii.

Toată turma zburdă pe cîmpia ierboasă,
Cînd Decembre îți readuce Nonele,
Satul vesel iese la cîmp
Cu boul leneș;

Lupul rătăcește printre mieii fără teamă,
Pădurea îți aruncă frunze agreste,
Plugarul e voios să izbească pîrdalnicul de pămînt
De trei ori cu piciorul.

19

Tu istorisești cît a trecut de la Inachus pînă la Codrus
Cel gata să moară pentru patrie,
Despre neamul lui Aeac
Și despre războaiele luptate sub sfînta Troie.

Nu spui cu ce preț se cumpără
Vasul cu vin de Chios, cine amestecă apa cu vinul,
Cine oferă casa,
Cît voi fi lipsit de frigul munților Paeligni.

Toarnă iute, băiete, pentru luna nouă,
Toarnă pentru miezul nopții, toarnă pentru augurul Murena,
De trei sau de nouă ori, după voie,
Să se verse din cană în cupe.
Cine iubește Muzele nepereche,
Poet inspirat, să ceară de trei ori trei căni,
Refuză mai mult de trei cine se teme de scandalul

De a jigni Graţia
Împreună cu surorile goale.
Să ne-mbătăm... De ce încetează
Sunetele flautelor berecintiene?
De ce atîrnă tăcut naiul lîngă liră?
Urăsc zgîrcenia.
Risipeşte trandafiri! Să audă
Gălăgia dementă invidiosul Lycus
Şi vecina puţin nimerită pentru bătrînul Lycus.

20

Nu vezi cu cîtă primejdie, Pyrrhus,
Mişti puii leoaicei africane?
Cu puţin după un război aspru vei fugi,
Răpitor neîndrăzneţ,

Cînd va veni prin ceata de tineri care-i stă în cale,
Cerînd pe frumosul Nearch,
Gîlceavă mare, dacă să-ţi cedeze ţie
Prada mai scumpă.

Între acestea, în vreme ce tu scoţi
Săgeţi iuţi, ea îşi ascute dinţii îngrozitori
[Şi] se zice că arbitrul luptei şi-a pus
Piciorul gol pe [frunza de] palmier,

Desfătîndu-şi de vîntul lin
Umărul presărat cu păr parfumat,
Asemeni cu Nireus sau cu un răpit
De pe Ida apoasă.

21

O, născută odată cu mine sub consulul Manliu,
Amforă scumpă, fie că porţi necazuri sau jocuri,
Certuri sau iubiri nebune
Sau somnul uşor,

Indiferent de scopul în care păstrezi Massicul cules,
Coboară, vrednică de a fi urnită de la locul tău
În zi de sărbătoare,
Căci Corvinus doreşte să se aducă vin mai vechi.

Nu el, deşi îmbibat de predici socratice,
Te va neglija înspăimîntat;
Se povesteşte că însuşi bătrînul Caton
Îşi încălzea ades virtutea cu vin.

Tu îmboldeşti cu o dulce tortură
Sufletul de obicei aspru, tu dezvălui
Prin vinul vesel
Grijurile înţelepţilor şi gîndurile ascunse;

Tu aduci speranţă minţilor chinuite,
Dai putere şi încredere săracului,
Care, după ce te-a băut, nu mai tremură de coroanele
Regilor cumpliţi, nici de armele soldaţilor.

Te vor însoţi Liber şi Venus dacă e bucuroasă,
Şi Graţiile leneşe la ruperea nodului
Şi faclele aprinse
Pînă cînd întorcîndu-se Phoebus goneşte stelele.

22

Paznică a munţilor şi fecioară a pădurilor,
Care chemată de trei ori de fetele căznite de durerile facerii
Le auzi şi le scapi de la moarte,
Zee triformă,

Să fie al tău acest pin ce domină vila mea,
Pe care, bucuros, în fiece an împlinit
Îl voi dărui cu sîngele mistreţului
Plănuind o lovitură piezişă.

23

Dacă vei întinde spre cer mîinile întoarse
La începutul lunii, rustică Phidyle,
Dacă vei potoli Larii cu spice din timpul anului
Şi cu scroafă lacomă,

Viţa rodnică nu va mai simţi Africul pestilenţial,
Nici semănăturile rugina care usucă
Şi nici mlădiţele fragede
Vremea rea în anotimpul roadelor.

Vita destinată sacrificiilor care paşte pe Algidul
înzăpezit
Între stejari şi goruni,
Sau victima ce creşte în ierburile albane
Va înroşi securile pontificilor cu gîtul;

Pe tine nimic nu te obligă
Să ispiteşti prin mult sacrificiu de animale cu doi
dinţi
Zeii casnici încoronîndu-i cu rosmarin
Şi cu myrt fragil.

Dacă o mînă inocentă va atinge vatra,
Jertfă somptuoasă nu va înmuia
Mai persuasiv Penaţii supăraţi
Decît făina sacră şi boabele [de sare] pocnind
[pe foc].

24

Mai opulent decît [dacă ai avea] tezaurile intacte
Ale arabilor sau ale bogatei Indii,
Îţi e îngăduit să ocupi cu cimenturile [digurilor]
tale
Toată Marea Tireniană şi Marea Apulică;

Dacă [însă] apriga Necesitate înfige
În vîrfurile acoperişurilor [caselor] cuie adamantine,
Nu vei scăpa sufletul de teamă,
Nici capul de laţurile morţii.
Mai bine trăiesc sciţii din stepă,
Ale căror case rătăcitoare le trag după obicei
căruţele,
Şi Geţii rigizi
Cărora jugărele fără semne de hotar
Le dau roade slobode şi grîne,
Şi nu le place cultura [pe un loc] mai mult decît
un an,
Iar şerbul însărcinat cu muncile
Se bucură de o soartă egală.
Acolo femeia inocentă se poartă cu blîndeţă
Faţă de fiii vitregi lipsiţi de mamă,
Iar soţia cu zestre nu domină bărbatul,
Nici nu se încrede ademenitorului arătos;
Dotă mare este virtutea părinţilor
Şi castitatea bizuită pe un legămînt sigur,
Temătoare de un alt bărbat
Şi a păcătui e nepermis sau preţul e moartea.
O, cine vrea să înlăture omorurile nelegiuite
Şi turbarea civilă,
Dacă doreşte să se scrie pe statui *Pater urbium*,
părintele cetăţilor,
Să îndrăznească a înfrîna
Desmăţul nepotolit
[Devenind] ilustru printre urmaşi; pentru că, vai,
nenorocire!
Urîm virtutea în fiinţă,
Invidioşi o dorim pe aceea scoasă din vedere.
La ce ajută tristele lamentaţii
Dacă vina nu se taie prin supliciu,
La ce legile goale fără [bune] moravuri,
Dacă nici partea din lume inclusă
Căldurilor fierbinţi,
Nici regiunea învecinată cu Nordul
Nu alungă pe negustor
Şi navigatorii iscusiţi
Înving mările înspăimîntătoare?
Modestia [devenită] ruşine mare îndeamnă

A face și a suferi orice
Și părăsește drumul virtuții mîndre.
Să aruncăm perlele și pietrele prețioase, și aurul
inutil,
Materie a răului principal,
Sau [ca ofrandă] în Capitol
Unde cheamă larma și mulțimea celor care aplaudă,
Sau în marea apropiată.
Dacă crima se căiește adînc
Literele depravate
Ale lăcomiei trebuiesc rășluite și prea fragedele
minți
Formate prin studii dintre cele mai aspre.
Nu știe copilul ingenuu, nedeprins,
Să se împlînte pe cal
Și se teme a vîna, mai doct la joc,
Fie că-l îndemni la cercul grecesc,
Fie că preferi zarurile interzise prin legi,
În timp ce credința sperjură a tatălui
Înșeală pe asociatul în afaceri și pe oaspetele său
Și se grăbește [să agonisească]
Bani pentru moștenitorul nedemn. Firește,
Bogățiile necinstite sporesc; totuși
Un nu știu ce lipsește averii mereu insuficiente.

25

Încotro mă răpești, Bacchus, plin de tine?
În ce păduri sau în ce caverne sunt mînat
Repede printr-o inspirație nouă?
În ce peșteri voi fi auzit pregătindu-mă
Să așez podoaba eternă a marelui Caesar
Printre stele și în sfatul lui Jupiter?
Voi zice [un cîntec] neobișnuit, nou, nemaispus
Pînă acum de altă gură. Nu altfel înmărmurește
Nedormita Bacantă în jugul [munților]
Privind rîul Hebru și Tracia albă de zăpadă
Și [muntele] Rhodop cutreierat de picior barbar,
Precum voi admira eu rătăcit
Malurile și pădurea pustie. O, puternice peste

Naiade și peste Bacantele în stare
Să scoată cu mîinile frasinii înalți,
Nu voi vorbi nimic mărunt
Sau în stil umil, nimic muritor.
Dulce pericol este, o, Leneule,
Să urmezi pe zeul
Încingîndu-și tîmplele cu frunză de viță.

26

Am trăit pînă azi iscusit la fete
Și m-am războit nu fără glorie;
Acum acest perete care ferește
Partea stîngă a Venerei marine

Va avea armele și lira
Defunctă în luptă; aci, aci puneți
Faclele luminoase și zăvorul
Și arcul amenințătorului ușilor ce se opun.

O, zeiță, o, regină, care ții pe Ciprul fericit
Și Memphis cea lipsită de zăpadă sithonie,
Atinge numai o dată cu biciul sublim
Pe fudula Chlœ.

27

Conducă-i pe nelegiuiți prevestirea pițigoiului
cîntînd,
O cățea însărcinată sau o lupoaică roșcată
Coborînd de pe ogorul Lanuviului
Și o vulpe care a fătat;

Întrerupă și șarpele drumul hotărît
Dacă asemenea săgeții piezișe
A speriat caii; eu prevăzător cititor în păsări
Pentru acei de care mă voi teme

Înainte ca păsărea divinatoare a ploilor iminente
Să meargă spre mlaştinile stătătoare,
Voi scula prin rugăciune la răsăritul soarelui
Un corb augurator.

Fii fericită (spre plăcerea mea), Galatea, oriunde
preferi [a te duce]
Şi trăieşte aducîndu-ţi aminte de mine,
Să nu te împiedice să mergi nici ciocănitoarea
sinistră,
Nici cioara rătăcitoare.

Dar vezi cu ce urgie se grăbeşte încoace
Orionul aplecat [spre apus]?
Eu am cunoscut cît e de negru sînul Adriaticei
Şi cît păcătuieşte albul [vînt] Iapyx.

Nevestele şi copiii duşmanilor să încerce
Mişcările oarbe ale Austrului ridicîndu-se
Şi freamătul negrei mări şi malurile
Zguduindu-se de izbitura [valurilor]!

Astfel şi Europa şi-a încredinţat
Trupul de zăpadă taurului amăgitor
Şi îndrăzneaţă [din fire] a pălit
De marea plină de monştri şi de primejdiile din
juru-i;

Pînă atunci iubitoare a florilor pe pajişte
Şi împletitoare de cununi cuvenite Nimfelor,
N-a văzut [acum] în noaptea abia luminată
Nimic afară de astre şi valuri.

Îndată ce ea a atins Creta puternică
Prin o sută de cetăţi: « Tată — a zis —
O [cinste a] numelui dată uitării de către fată, o
datorie [faţă de părinţi]
Învinsă prin nebunie!

De unde, încotro am venit? o singură moarte
E puţin pentru greşelile fecioarelor.
Plîng oare trează fapta ruşinoasă sau lipsită de vicii
Mă amăgeşte imaginea

Care fugind vană, pe poarta de fildeş
Aduce vis? A fost oare mai bine să merg
Pe valurile lungi sau să culeg
Flori proaspete?

Dacă cineva mi-ar da acum mie mînioasei
Taurul infam, m-aş sili să-l sfîşii cu fierul
Şi să frîng coarnele monstrului
Încă mult iubit.

Neruşinată am părăsit Penaţii părinteşti,
Neruşinată întîrzii [de a merge] în Orc. O, tu dintre
zei
Care auzi aceasta, de-aş rătăci
Goală printre lei!

Înainte ca uscăciunea ruşinoasă
Să ocupe obrajii frumoşi şi să se scurgă
Sucul pradei tinere, în floare
Vreau să mă mănînce tigrii.

Biată Europă, tatăl absent te urmăreşte [în gînd]:
De ce întîrzii a muri? Poţi să-ţi sugrumi
Gîtul spînzurat de acest frasin
Cu cingătoarea care din fericire te-a urmat.

Sau dacă-ţi plac rîpile şi stîncile ascuţite
Pentru moarte, hai, încrede-te
Furtunii repezi, dacă nu vrei mai degrabă
Tu din sînge regal

Să iei caierul de la stăpîn
Și ţiitoare [a bărbatului] să fii încredinţată
Doamnei barbare.» Îi ţinea parte tînguitoarei,
Zîmbind maliţios, Venus și fiul ei [Cupidon] cu
arcul descordat.

Apoi după ce a glumit destul, zise: « Abţine-te
De la mînii și de la luptele aprinse
Cînd taurul urît de tine îţi va readuce
Coarnele pe care vrei să le sfîșii.

Ignorezi că ești soţia nebiruitului Jupiter:
Lasă suspinul, învaţă să duci bine
Marele noroc: Numele tău îl va
Purta o parte a lumii.»

28

Ce [lucru] mai bun voi face în ziua de sărbătoare
A lui Neptun? Scoate, harnică Lyde, Caecub
Ascuns și fă violenţă înţelepciunii fortificate.
Vezi înclinîndu-se amiaza
Și ca și cînd ziua fugară ar sta,
Te codești să scoţi din hambar
Amfora ce se odihnește din vremea consulului
Bibulus.

Eu voi cînta la rîndu-mi
Pe Neptun
Și verzile coame ale Nereidelor;
Tu vei cînta în schimb pe lira încovoiată
Pe Latona și săgeţile repezii Diane:
În cîntecul din urmă va fi cîntată
Aceea care ţine Cnidul și strălucitoarele Cyclade
Și care merge să vadă Paphos [în car] cu lebede
înjugate,
Precum și Noaptea prin cuvenite refrene.

29

Maecenas, vlăstar tyrrhenian al regilor,
Am de pe acum la mine vin dulce într-un vas
Nemairăsturnat înainte cu flori de roze
Și ghindă [parfumată de Arabia] stoarsă pentru
părul tău.

Smulge-te întîrzierii
Și nu mai contempla mereu Tibrul ud
Și ogorul în coastă al Aefulei și
Lanţurile de munţi ale paricidului Telegon.

Părăsește averea plictisitoare
Și palatul atingînd norii înalţi,
Încetează de a te mai extazia de fumul, avuţiile
Și larma fericitei Rome.

Uneori schimbările plăcute celor bogaţi
Și cinele simple sub micul lar al săracilor
Fără tapiţerii și purpură
Întind fruntea îngrijorată.

Tatăl strălucitor al Andromedei
Își și arată focul ascuns [pînă acum], Procyon,
Și steaua sălbatecului Leu se-nfurie
În timp ce soarele aduce zile uscate;

Păstorul obosit caută cu turma moleșită
Umbrele, rîul și păduricile
Necioplitului Silvan,
Iar malul taciturn e lipsit de vînturi fugare.

Tu te-ngrijești ce stare se cuvine patriei
Și te temi preocupat de Roma,
De ce pun la cale Sirii și Bactrienii
Stăpîniţi de Cyrus și Donul [mîncat] de certuri.

Prevăzător un zeu ascunde deznodămîntul
Timpului viitor într-o noapte întunecată,
Şi rîde dacă muritorul se zbuciumă
Peste ceea ce e permis. Ia seama

A-ţi rîndui egal [la suflet] ce e de faţă;
Celelalte sunt luate ca de un rîu,
Aci curgînd în pace prin mijlocul albiei
Spre marea Etruscă, aci, cînd şuvoaiele năvalnice

Îi irită pîraiele liniştite, rostogolind
Pietrele roase, trunchiurile smulse, turmele, casele
Nu fără un urlet al munţilor
Şi al pădurilor vecine.

Acela petrece stăpîn pe sine şi vesel
Căruia îi e îngăduit să spună în fiece zi
« Am trăit »; mîine Jupiter ocupe
Cerul său cu nor negru

Sau cu soare pur; nu va preface totuşi în nimic
Ceea ce este îndărăt, nici nu va schimba,
Nici nu va face să nu fie
Ceea ce, fugind, ceasul ia odată cu el.

Norocul vesel de treaba lui crudă
Şi îndărătnic a juca jocul lui neobişnuit
Transferă onorurile nesigure,
Binevoitor cînd mie, cînd altuia.

De se opreşte la mine, îl laud; dacă scutură
Aripele repezi, îi dau înapoi ce mi-a dat,
Mă înfăşur în virtutea mea
Şi cer o sărăcie cinstită fără zestre.

Nu-i obiceiul meu dacă muge catargul
De furtunile africane
Să mă cobor la biete rugăciuni
Căzînd la învoială [cu zeii] prin jurăminte

Ca mărfurile Ciprului şi Tirului să nu sporească
Bogăţiile lacomei mări; de vreme ce
În paza unei bărci cu două vîsle
Adierea, geamănul Pollux mă vor purta sigur prin tumultul egeic.

30

Am ridicat un monument mai trainic decît bronzul,
Mai înalt decît construcţia regală a piramidelor,
Pe care să nu-l poată surpa
Nici ploaia corozivă, nici Aquilonul neputincios,
Nici şirul nenumărat al anilor, nici fuga vremilor.
Nu voi muri cu totul şi o mare parte din mine
Va evita funeraliile; voi creşte în posteritate
Prin laude mereu înnoite, cît timp pontiful
Va urca spre Capitol împreună cu fecioara tăcută.
Se va zice că eu originarul de acolo unde Aufidul clocoteşte
Şi Daunus, sărac de apă, a domnit, ridicat violent din umilinţă,
Peste popoarele agreste,
Cel dintîi am adus cîntecul aeolian
În poezia italică. Acceptă, Melpomene,
Trufia întemeiată pe merit şi încinge-mi binevoitoare coama
Cu dafin delphic.

CARTEA A PATRA

1

Întrerupînd îndelung dragostea,
Iar pornești războaie? Te rog, te rog, cruță-mă:
Nu sunt cel care eram sub domnia
Bunei Cinara. Încetează,

Mamă crudă a dulcilor Cupidoni
Să încovoi sub poruncile mlădioase un [om] de acum greoi,
La aproape al zecelea lustru; du-te
Unde te cheamă rugămințile blînde ale tinerilor.

Mai nimerit te vei ospăta
Cu lebede purpurii
În casa lui Paullus Maximus,
Dacă vrei să aprinzi un ficat pe potrivă-ți:

Căci și nobil și frumos
Și nu tăcut pentru împricinații îngrijorați
Și băiat al tuturor artelor,
Va purta departe steagul armatei sale,

Și cînd va rîde mai cu putere
De darurile rivalului dornic
Te va pune marmoreană
Sub grindină de chitru lîngă lacul Albano.

Acolo vei duce multă tămîie la nări
Și te vor desfăta lirele
Și flautele berecințiene
Amestecate cu cîntece, nu fără fluiere;

Acolo de două ori pe zi băieții,
Lăudînd cu gingașele fecioare puterea ta,
De trei ori vor bate pămîntul cu picior nevinovat,
După obiceiul saliarilor.

Pe mine nu mă mai bucură nici femeia, nici băiatul,
Nici speranța încrezătoare în reciprocitatea iubirii,
Nici a mă lua la întrecere la băutură,
Nici a înconjura templele cu flori noi.

Dar pentru ce, vai, Ligurine, pentru ce
Curge o lacrimă rară pe obrajii mei?
Pentru ce prea puțin elocventă limba cade între cuvinte
În tăcere cuviincioasă?

În visurile nocturne eu te țin prins;
Pe tine care zbori te urmăresc
Prin ierburile Cîmpului lui Marte,
Pe tine prin apele rostogolindu-se greu.

2

Cine se silește, Iuliu, să ajungă pe Pindar
Se străduiește [să zboare] cu penele de ceară
Fabricate de Daedal,
Acel care avea să dea nume mării de sticlă.

Fierbe precum rîul izvorînd din munte pe care ploile
L-au sporit peste malurile obișnuite,
Și se prăbușește imens din gura adîncă
[Geniul lui] Pindar

Care merită să i se dea laurul lui Apollo,
Fie cînd desfășură în cuvinte noi
Îndrăznețe ditirambe și o ia înainte
După cadențe desfăcute de lege,

Fie cînd cîntă pe zei și pe regi,
[Urmașii din] sîngele zeilor, prin care au căzut
Cu moarte dreaptă Centaurii [și] a căzut
Flacăra înspăimîntătoarei Himere;

Fie cînd zice despre aceia pe care ramura de finic olimpică
Îi aduce acasă [ridicați la] cer, sau atletul sau calul
Și-i dăruiește cu un dar
Mai bun decît o sută de statui,

Fie cînd plînge pe tînărul răpit soției jălalnice
Și ridică pînă la astre puterile, sufletul și moravurile
[Ca din veacul de] aur
Și le scapă de Orcul negru.

Mult aer împinge în sus, Antoniu, [pe Pindar] lebăda dircee,
De cîte ori tinde spre înaltele zone
Ale norilor; eu, mic, asemeni albinei de la Matinum
Culegînd prin muncă

Cimbru plăcut,
În jurul pădurilor multiple
Și malurilor umede ale Tibrului
Fabric cîntece trudite.

Cîntă [tu], poet cu mai mare plectru,
Pe Caesar, cînd împodobit cu frunză meritată
Trage [după sine] pe suișul sacru
Pe sygambrii feroci;

Decît care destinele n-au dăruit pămîntului
Unul mai mare și mai bun, nici zeii cei buni
Nu vor da, chiar de s-ar întoarce vremurile
[La vîrsta] străveche de aur.

Cîntă zilele fericite și jocul public
Al urbei la hărăzita [de zei]
Întoarcere a puternicului August
Și forul orfan de procese.

Atunci, dacă voi vorbi [meritînd a fi] ascultat,
Se va alătura partea bună a vocii mele, și
Voi cînta fericit primind pe Caesar:
« O, soare frumos, o, vrednicule de laudă »,

Și cum tu vei înainta, vom striga nu o dată
« Io Triumphe ! io Triumphe ! »
Și noi obștimea toată vom da
Tămîie zeilor binevoitori.

Tu te vei plăti [de ofrande] cu zece tauri și cu tot atîtea vaci,
Eu cu un vițel fraged, care
Părăsindu-și mama își petrece tinerețele
În ierburile mari [în așteptarea] sacrificiului,

Imitînd pe frunte focurile încovoiate
Ale [semi-]lunei în drum spre al treilea sfert,
Arătînd alb acolo unde a căpătat o pată,
Încolo roșcat.

3

Acela pe care tu, Melpomene, nășcîndu-se,
Îl privești o dată cu ochi blînd,
Pe acela nu-l vor face ilustru ca atlet
Jocurile istmice, nici nu-l vor duce

Victorios caii neastîmpăraţi în carul acheian,
Iar războiul nu-l va arăta Capitoliului
Căpitan împodobit cu frunze [de dafin] de la Delos,
Fiindcă va fi zdrobit ameninţările îngîmfate ale
regilor;
Ci apele care brăzdează fertile Tiburul
Şi coamele dese ale pădurilor
Îl vor face nobil prin cîntecul aeolian.
Dacă binevoiesc urmaşii Romei,
Regină a cetăţilor,
Să mă pună
Între corurile amabile ale poeţilor,
Voi fi muşcat mai puţin de dintele invidios [al
morţii].
O, [Muză] Pieridă care îndrumezi
Dulcele zgomot al [lirei] aurite de bagà,
O, tu care poţi da, de vrei, glas de lebădă
Şi peştilor muţi,
Faptul că sunt arătat cu degetul
Ca unul ce am întrecut pe alţii
Pe coardele lirei romane, este dintre darurile tale;
Că mă inspir şi plac, dacă plac, ţie-ţi datoresc.

4

Ca pe [vultur] zburătoarea paznică a fulgerului,
Căreia Jupiter, regele zeilor, i-a dăruit domnia
Asupra păsărilor rătăcitoare, cunoscînd-o
credincioasă
În [întîmplarea] cu blondul Ganymed,

Pe care odată tinereţea şi vigoarea de la părinţi
A împins-o afară din cuib neştiutoare de primejdii
Şi vînturile primăverii după îndepărtarea norilor
A învăţat-o [pe ea la-nceput] cu frică năzuinţe
neobişnuite,

Pe care apoi o pornire vie a repezit-o
Duşmană, în turmele de oi
Sau dorinţa de mîncare şi de luptă
A mînat-o spre şerpii ce se zbăteau;

Ca pe leul alungat de la sînul cu lapte
Al mamei sale roşcate
Care a văzut încordată în păşunile grase
Căprioara [destinată] a pieri de dinte tînăr;

Aşa au văzut Vindelicii sub Alpii Retici
Pe Drusus purtînd războaie; al căror obicei
Din toate timpurile să-şi înarmeze
[Mîinile] drepte cu secure amazonică

Am întîrziat de a afla de unde vine
(Nu e îngăduit a şti toate), [fapt este] însă [că]
Hoardele multă vreme şi departe învingătoare
Au aflat, biruite la rîndu-le prin strategia tînărului,

Ce poate o minte, ce [poate] un caracter
Hrănite după rituri în iatacurile fericite,
Ce [poate] sufletul patern al lui August
Asupra copiilor Neroni.

Cei tari se nasc din tari şi buni;
În tauri, în cai este virtutea părinţilor,
Şi acvilele feroce
Nu procrează porumbiţe paşnice;

Dar doctrina dezvoltă valoarea neobişnuită
Şi creşterile bune întăresc piepturile;
Cînd moravurile lipsesc,
Viţiile murdăresc pe cei bine născuţi.

O, Roma, cît datorezi Neronilor!
Martori [sunt] rîul Metaur şi Hasdrubal
Învinsul şi acea zi frumoasă
Care, izgonindu-se tenebrele din Laţiu,

A zîmbit cea dintîi de sfînta victorie,
Africanul [Hanibal] de cînd [ca o] urgie
A trecut călare prin orașele italice ca flacăra prin conifere
Și ca Eurul pe valurile [Mării] Siciliene.

După aceea necontenit tinerimea romană
A crescut în lupte prielnice
Și templele devastate de tumultul nelegiuit
Al punilor au avut [statui de] zei [repuse] în picioare;

În fine perfidul Hanibal a zis:
« Cerbi, pradă lupilor rapaci,
Noi urmărim mai departe pe aceia față de care
Triumf măreț este a te ascunde și a fugi.

Neamul care, puternic după ce Iliul a fost ars,
Încumetîndu-se pe întinderile [Mării] Tusce
Și-a dus zeii, copiii și părinții bătrîni
La orașele ausonice,

Ca și stejarul curățat de dura secure cu două tăișuri
Pe [muntele] Algid bogat în [păduri cu] frunze negre,
Păgubit, schingiuit,
Capătă putere și suflet din chiar [acțiunea] fierului.

Hidra cu trupul ciuntit [de capete] n-a crescut
Mai cu putere împotriva lui Hercul îndurerat de a fi învins,
Nici Colchii ori Theba echionee
N-au prăsit o dihanie mai mare.

Cufundat în adînc, iese deasupra mai frumos;
De luptă, în chip foarte lăudabil își doboară învingătorul
[Pînă atunci] nebiruit și poartă
Războaie pe care le vor povesti nevestele.

Nu voi mai trimite vestitori mîndri la Carthagina;
A căzut, a căzut,
Fiind ucis Hasdrubal,
Toată nădejdea și norocul numelui nostru.»

Nu [există] nimic [ce] nu săvîrșesc mîinile lui Claudiu,
Pe care le apără Jupiter cel cu duh binevoitor,
Iar creșterea înțeleaptă
Îl descurcă în toiul luptei.

5

Născutule sub zei buni, păstor optim
Al neamului lui Romul, lipsești de prea mult timp,
Întoarce-te în sfatul sfînt al maturului senat
Căruia i-ai făgăduit întoarcerea.

Bunule conducător, redă lumina patriei tale;
Căci asemeni primăverii cînd chipul tău
A strălucit poporului, mai voioasă merge ziua,
Mai bine lucesc sorii.

Precum mama nu-și mișcă fața de la țărmul îndoit
Și cheamă cu ofrande, auguri și rugăciuni,
Pe tînărul, pe care Notus cu suflare invidioasă
Îl ține departe de dulcea casă

Întîrziindu-l mai mult de spațiul unui an
Dincolo de întinderea mării Carpate,
Tot astfel lovită de doruri credincioase
Patria cere pe Caesar.

Într-adevăr boul cutreieră în siguranță cîmpurile,
Ceres și sfîntul Belșug hrănesc ogoarele,
Navigatorii zboară pe marea potolită [de pirați],
Credința se teme de a fi bănuită,

Căminul cast nu mai este mînjit de nici o prostituţie,
Obiceiul şi legea au înfrînt corupţia pătată,
Lăuzele sunt lăudate pentru asemenea progenitură,
Pedeapsa se ţine tovarăşă după vină.

Cine se mai teme de part, cine de îngheţatul scit,
Cine de vlăstarele pe care le naşte îngrozitoare
Germania, cît timp Caesar e nevătămat? Cine
Va mai duce grija războiului din sălbatica Iberie?

Fiecare îşi petrece ziua pe dealurile sale
Şi însoţeşte viţele cu arborii văduvi;
De acolo vine vesel la vinurile [de-acasă]
Şi te proclamă zeu la al doilea fel de mîncare.

Eşti urmărit cu multă rugăciune, cu vin
Vărsat din cupe şi [fiecare] amestecă
Duhul tău cu al Larilor, ca şi Grecia
Care comemora pe Castor şi pe marele Hercul.

« O, hărăzeşte, bunule conducător,
Lungi sărbători Hesperiei », zicem
În plină dimineaţă pe nebăute,
Zicem uzi [de vin], cînd soarele coboară sub Ocean.

6

Divinule, pe care progenitura grandilocventă a Niobei
Şi răpitorul Tityos te-a cunoscut răzbunător,
Precum şi Ahile Phtiul
Aproape învingător al înaltei Troia,

Războinic mai mare decît ceilalţi, nepereche cu tine,
Deşi fiu al Thetidei marine,
Luptător cu lancea ameninţînd
Să zguduie turnurile dardane.

El precum pinul izbit de fierul muşcător
Sau chiparosul smuls de Eur
A căzut şi şi-a pus gîtul departe
În pulberea teucră;

El n-ar fi înşelat
Ascuns în calul mincinos
Pe troienii sărbătorind în chip rău
[Imaginea] sacră a Minervei, şi nici palatul vesel de danţuri al lui Priam;

Ci sever faţă de prinşii pe faţă — ce nelegiuire, vai! —
Ar fi aruncat în flăcările ahee
Pe copiii neştiutori a vorbi
Şi chiar plodul din pîntecele mamei,

Dacă înduplecat de glasurile tale
Şi ale plăcutei Venere, divinul părinte n-ar fi încuviinţat
Intereselor lui Aeneas ziduri ridicate
Sub auspicii mai bune.

Phoebus, [tu] dascăl în cîntări al iscusitei Thalii
Care îţi speli părul în rîul Xant,
Apără podoaba Camenei Daunii,
[La fel tu] imberbule Agyieu.

Phoebus mi-a dat inspiraţia, Phoebus arta
Cîntecului şi numele poetului.
[Voi] cele dîntîi dintre fecioare şi băieţi
Născuţi din părinţi iluştri,

Ocrotiţi ai zeiţei [Diana] din Delos,
Celei care opreşte cu arcul linxii şi cerbii iuţi,
Păstraţi metrii lesbici
Şi pe acela bătut cu degetul meu mare,

Cîntînd după rit pe copilul Latonei,
[Și tot] după rit [Luna] astru al nopții crescînd în lumină,
Cea prosperă în roade și repede
La întoarcerea lunilor alunecoase.

Tu cea care vei fi odată căsătorită vei zice:
« Cînd secolul a adus zilele de sărbătoare
Eu am rostit cîntecul iubit zeilor,
Supusă tacturilor poetului Horațiu ».

7

Zăpezile s-au dus, se întorc ierburile cîmpurilor
Și coamele arborilor;
Pămîntul își schimbă fața și rîurile curg
De-a lungul malurilor scăzute;
Grația cu Nimfele și cu surorile gemene
Îndrăznește a conduce goală horele.
De a nu spera lucruri nemuritoare te-nvață anul și ora
Ce-ți fură ziua dătătoare de viață.
Frigul e-mblînzit de zefiri, pe primăvară
O calcă-n picioare vara care trece și ea, îndată ce
Toamna încărcată cu poame își va vărsa roadele
Și curînd se-ntoarce bruma inertă.
Totuși lunile repezi repară pagubele cerești;
Noi dacă coborîm
Acolo unde-i slăvitul Aeneas, acolo unde sunt bogații Tullus și Ancus,
Fulbere și umbră suntem.
Cine știe dacă zeii din cer vor adăoga vreun mîine
La suma zilelor de pînă azi?
Tot ceea ce ai dat sufletului tău iubit
Va scăpa de mîinile lacome ale moștenitorului.
Cînd odată vei muri și Minos îți va face
O judecată răsunătoare,
Nu te-aduc înapoi, Torquate, nici neamul, nici elocvența,
Nici evlavia;

Căci nici Diana nu-l scoate pe pudicul Hippolyt
Din tenebrele infernale,
Nici Theseu nu poate să rupă lanțurile lethee
Scumpului Pirithou.

8

Aș da patere, Censorine, și, indatoritor,
Obiecte de bronz prietenilor mei;
Aș da tripiede, premiile vitejilor greci,
Și tu n-ai căpăta cele mai rele dintre darurile de opere,
Fiind eu bogat, firește,
Pe care le-a executat sau Parrhasius sau Scopas,
Acesta în piatră, acela în colori de apă,
Iscusiți a reprezenta fie om, fie zeu.
Dar n-am această putere, și nici
Averea și gustul tău nu sunt lipsite de asemenea delicii.
Îți plac cîntecele; pot să-ți dau cîntece
Și să-ți spun prețul darului.
Marmura săpată cu inscripții publice,
Prin care revin după moarte spiritul și viața
Căpitanilor, fugile repezi
Și amenințările aruncate înapoi ale lui Hannibal,
Incendiile nelegiuitei Carthagine
Nu indică mai clar laudele aceluia
Care s-a întors încărcat [de prăzi] din Africa
Decît Pieridele Calabre [inspirînd pe Ennius], și nu vei lua
Răsplata pentru ceea ce ai făcut bine
Dacă papirurile tac. Ce ar fi
Copilul Iliei și al lui Mavors, dacă tăcerea
Invidioasă ar fi dușmană meritelor lui Romul?
Virtutea, favoarea și limba poeților puternici
Consacră insulelor bogate
Pe Aeac răpit apelor Styxului.
Pe cel vrednic de laudă Muza îl împiedică să moară,
Muza fericește [oferind] Cerul. Astfel Hercul neostenitul
S-a așezat la doritele prînzuri ale lui Jupiter,

[Astfel] Tindarizii, constelație strălucitoare,
Răpesc corăbiile din valurile joase,
[Iar] Liber cu tîmplele împodobite de lăstare verzi de viță
Duce dorințele la bune împliniri.

9

Nu crede cumva că cuvintele pe care eu,
Cel născut la Aufidul departe sunător,
Le spun spre a fi însoțite [cu ison] de coarde
În chipuri nemaidivulgate înainte, vor muri:

Chiar dacă Homer Maeonianul ține întîile locuri,
Nu stau ascunse nici Camenele lui Pindar,
Al lui [Simonide] din Ceos, acelea amenințătoare
Ale lui Alceu și grave ale lui Stesichor;

Nici ceea ce a cîntat odinioară Anacreon
Nu va dărîma veacul; pînă azi răsuflă dragostea
Și trăiesc flăcările încredințate
Coardelor fetei eoliene [Sappho].

Nu numai Elena Lacaena a ars
Uimindu-se de pletele pieptănate ale ibovnicului,
De aurul mînjit pe veșmintele lui
Sau de slava vrednică de regi și de alaiul său;

Nici Teucer n-a zvîrlit cel dintîi săgeți
Pe arc cydonis; nu o singură Troie
A fost izbită; nu numai Idomeneu mărețul
Și Sthenelus au purtat lupte

Vrednice de a fi cîntate de Muze; nu numai viteazul
Hector sau aprigul Deiphobus au primit cei dintîi
Grele lovituri pentru nevestele rușinoase
Și pentru copii:

Mulți [oameni] tari au trăit înainte de Agamemnon,
Dar toți sunt împinși neplînși
Și necunoscuți în noaptea lungă,
Fiindcă le lipsește un poet sacru.

Bărbăția tăinuită abia se deosebește
De ticăloșia îngropată. Nu eu, Lollius,
Te voi trece sub tăcere, neîmpodobit în papirurile mele,
Și voi suferi nepăsător ca atîtea străduințe ale tale

Să le smulgă uitările livide.
Sufletul tău este cunoscător într-ale vieții,
Neclintit în vremuri bune
Ca și în vremuri de cumpănă,

Răzbunător al fraudei avare și abstinent
Față de banii ce trag la sine pe toți,
Consul [prin caracter] nu numai un an;
Ci ori de cîte ori judecător bun și cu credință,

A pus ceea ce e onest mai presus de ceea ce este folositor,
A respins cu față mîndră darurile
Făcătorilor de rele și și-a făcut drum victorios cu armele
Prin cetele stîndu-i în cale.

Nu vei chema cu justeță fericit
Pe cel care posedă mult; mai curînd
Merită numele de fericit acela care
Știe să se folosească cu înțelepciune de darurile zeilor

Și să sufere sărăcia aspră și care
Se teme mai grozav de rușine decît de moarte,
Cel care nu se înfricoșează să piară
Pentru prietenii scumpi și pentru patrie.

10

O, crudule pînă acum și puternic de toate darurile Venerei,
Cînd va veni neașteptată pana [fatală] trufiei tale,
Și coamele care acum flutură pe umeri vor cădea,
Iar coloarea care acum este mai vie decît floarea purpurie de trandafir,
Schimbată, Ligurine, se va preface într-o față zgrunțuroasă,
Vei zice: « Vai — ori de cîte ori te vei vedea altul în oglindă —
Mintea pe care o am azi de ce n-am avut-o și ca băiat,
Sau de ce această ființă nu-și recapătă obrajii neatinși? »

11

Am un vas plin de [vin de] Albano
Trecînd de nouă ani; în grădină
Este, Phyllis, țelină sălbatecă pentru împletit cununi;
Este ederă multă

Cu care să-ți faci străfulgerător părul împletit.
Casa rîde de argintărie, vatra înfășurată
Cu verbină castă dorește să fie stropită
De sîngele unui miel sacrificat.

Tot mănunchiul [de sclavi] zorește, ici și colo
Aleargă fetele [roabe] amestecate cu băieții,
Flăcările rotitoare pîlpîie [scoțînd]
În vîrtej fum negru.

Cum totuși nu știi pentru ce petreceri
Ești chemată, [află că] vei avea să sărbătorești
Idele, zi care despică [în două]
Luna Aprilie a Venerei marine,

Și pe drept cuvînt solemnă pentru mine și aproape
Mai sfîntă decît ziua de naștere, căci de la această
Zi Maecenas al meu numără
Anii curgînd din belșug.

12

Suflurile Traciei, tovarăși ai primăverii
Care potolesc marea, au și început să umfle pînzele [corăbiilor],
Cîmpurile nu mai sunt tari de îngheț și fluviile nu mai urlă
Umflate de zăpada iernii.

Își face cuib, jelind cu întristare pe Itys,
[Rîndunica], pasăre nefericită și rușine veșnică
A familiei lui Cecrops, căci crunt au fost răzbunate
Poftele barbare ale regilor.

În iarba fragedă păstorii oilor grase zic
Cîntece din fluiere
Și desfată pe zeul căruia îi plac
Turmele și dealurile negre ale Arcadiei.

Virgile, anotimpul a adus sete;
Dacă dorești să guști vin ieșit din teasc la Cales,
Tu, amic al tinerilor nobili,
Vei merita vinurile prin nard.

Un mic onyx cu nard va cîștiga un urcior
Care acum se reazimă în prăvăliile lui Sulpicius,
[Cu vin] darnic la dat speranțe noi
Și capabil a șterge amărăciunea grijurilor.

Dacă te imboldesc aceste plăceri, vino repede
Cu darul tău: nu eu gîndesc să te amețesc
Cu paharele mele, scutindu-te de dare,
Ca un bogat în casă plină.

Lasă deci lenea și gîndul profitului,
Aducîndu-ți aminte de focurile negre [ale rugului funebru]
Și cît e îngăduit, amestecă o scurtă nebunie la gîndurile [grave],
La timpul său e dulce a bate cîmpii.

13

Zeii au auzit, Lyce, rugăciunile mele, zeii
Le-au auzit, Lyce: devii babă și totuși
Vrei să fii frumoasă,
Petreci și bei fără rușine,

Și cu cîntec tremurat, băută, chemi un
Cupido domolit: acela veghează
În obrajii frumoși ai celei în floare din Chio
Și doctă a cînta pe liră.

Nestatornicul însă zboară dincolo de stejarul uscat
Și fuge de tine fiindcă ai dinți stricați,
Fiindcă încrețiturile și zăpezile capului
Te desfigurează.

Nu-ți vor mai veni înapoi nici purpurile de la Cos,
Nici scumpele pietre din vremuri, care
Odată cheltuite în știutele pompe
Le-a închis ziua fugară.

Unde-a fugit, vai, nurul, unde rumeneala, unde
Legănarea onestă? ce [mai] ai din acea frumusețe
Care inspira iubirile,
Care mă răpea pe mine,

Din acea fericită frumusețe, după a Cinarei,
Și vestită și prin artele gingașe? Dar destinele au dat
Puțini ani Cinarei,
Păstrînd îndelung

Pe Lyce cea de aceeași vîrstă din timpurile cioarei bătrîne
Ca să poată tinerii aprinși să privească
Nu fără mult rîs
Facla împrăștiată în scrum.

14

Ce grijă a senatorilor sau a cetățenilor
Va eterniza, plină de darurile onorurilor,
Virtuțile tale
Prin inscripții și faste memorabile,

O, August, cel mai mare dintre cei dintîi
Oriunde soarele luminează tărîmurile locuibile?
Pe tine de la care deunăzi
Vindelicii necunoscători ai legei latine

Au învățat ce poți în război? Căci cu armata ta
Drusus a alungat aprig pe genauni,
Neam nepotolit,
Și pe breunii iuți și turnurile grozave ridicate în Alpi,

Mai mult decît printr-o simplă întoarcere [a loviturii].
De curînd cel mai mare dintre Neroni
A început o campanie grea
Și a izbit sub auspicii bune pe cruzii reți,

Vrednic de a fi văzut în încăierarea marțiană
Cu ce lovituri hărțuia
Piepturile devotate unei morți libere,
Lovind neostenit turmele dușmanilor.

Şi împingînd calul nechezător prin mijlocul aprinderii,
Precum Austrul turbură undele
Aproape nepotolite
Cînd hora Pleiadelor sparge norii.

Aşa se rostogoleşte Aufidul tauriform
Care străbate ţările lui Daunus apulul
Cînd se-nfurie şi pregăteşte un potop teribil
Pentru ogoarele cultivate,

Precum Claudiu a dărîmat cu o năvală imensă
Oştile ferecate ale barbarilor
Şi secerînd pe cei dintîi şi cei din urmă
A aşternut la pămînt victorios fără măcelul [alor săi],

Tu oferind oamenii, sfatul şi zeii tăi.
Căci din ziua în care Alexandria rugătoare
Ţi-a deschis porturile
Şi palatul gol,

Norocul prosper ţie pînă în lustrul al treilea
Ţi-a dat sfîrşituri favorabile în război
Şi ţi-a atribuit laudă şi cinstea
Dorită pentru expediţiile îndeplinite.

Pe tine te-admiră cantabrul de nesupus mai nainte
Şi medul şi indul şi scitul nomad,
O, tutelă prezentă a Italiei
Şi a stăpînei Roma!

Pe tine te aude Nilul care-şi ascunde originile izvoarelor,
Şi Istrul şi repedele Tigru
Şi Oceanul plin de monştri
Care clocoteşte spre britanii îndepărtaţi,

Te [aude] pămîntul Galiei ce nu se înspăimîntă de funeralii
Şi acela al asprei Iberii,
Te venerează, depunînd armele,
Sygambrii bucuroşi de măcel.

15

Phoebus m-a mustrat pe liră, pe mine
Care voiam să zic luptele şi cetăţile învinse
Ca nu cumva să umflu pînzele mici
Pe marea tireniană. Veacul tău, Caesar,

A readus roadele bogate ale cîmpurilor,
A restituit lui Joe al nostru [Capitolinul]
Steagurile răpite porţilor superbe [ale templelor] parthe,
A închis [templul] gol de războaie

A lui Ianus Quirinus, a pus frîu
Dezmăţului revărsat dincolo de ordinea dreaptă,
A împins păcatele
Şi a readus purtările bătrîne

Prin care au crescut numele latin, puterile şi faima
Italiei şi majestatea imperiului
Întinsă de la asfinţitul hesperic
Pînă la răsăritul soarelui.

Cu Caesar paznic al treburilor [publice],
Furia [războiului] civil şi violenţa,
Mînia care făureşte spede
Şi înduşmăneşte bietele cetăţi nu vor izgoni pacea;

Nu vor rupe legea dată de Iuliu nici cei
Care beau din adîncul Danubiu, nici geţii,
Nici serii, nici infidelii perşi,
Nici cei născuţi lîngă fluviul Don.

Iar noi [romanii] şi-n zile de lucru şi-n zile de sărbătoare
Între darurile veselului Liber
Cu copii şi neveste,
Invocînd mai întîi pe zei, după rituri,

Vom cînta după obiceiul părinţilor,
Împerechind cîntecul cu fluierele lidiene,
Pe căpitanii sfîrşiţi vitejeşte,
Troia, pe Anchise şi prăsila sfintei Venere.

CÎNTEC SECULAR

Phoebus şi tu Diană puternică peste păduri,
Podoabe strălucite ale cerului
Mereu slăvite şi vrednice de cinstire,
Daţi ceea ce implorăm la timpul prescris,

La care versurile sibiline au poruncit
Ca fecioarele alese şi băieţii caşti
Să zică un cîntec zeilor
Cărora le-au plăcut cele şapte coline.

Sfinte Soare, care pe carul lucios scoţi şi ascunzi ziua
Şi te naşti altul şi acelaşi,
Fie-ţi dat să nu priveşti
Nimic mai mare decît cetatea Roma!

Ilithya, [tu] blîndă în a deschide după rituri
Sarcinile mature, a ocroti mamele,
Fie că vrei să fii chemată Lucina
Sau Genitalis:

Divină [Diană], ţine în viaţă copiii şi fă să prospereze
Decretele Senatului asupra căsătoriei femeilor
Şi asupra legii maritale
Producătoare de progenitură nouă,

Așa încît rotația [lumii] să readucă sigur
Peste de zece ori unsprezece ani,
Cîntecele și jocurile repetîndu-se
De trei ori pe zi clară și tot de atîtea ori pe noapte
plăcută.

Iar voi, Parcelor, vrednice de crezare în a prooroci
Ceea ce a fost menit odată [pentru totdeauna]
Și ceea ce [fi-va] să confirme sfîrșitul statornic al
lucrurilor,
Adăogați ursiri bune la cele îndeplinite.

Pămîntul să dăruiască cu coroană de spice
Pe Ceres fertilă în roade și turme;
Apele și adierile sănătoase ale lui Jupiter
Să hrănească [tot ce e] nou născut.

Lăsîndu-ți săgeata, blînd și pașnic,
Ascultă, Apollo, pe băieții care se roagă;
Lună, regină cu două coarne a stelelor,
Ascultă pe fete.

Dacă Roma este opera voastră
Și cetele Ilionului au ținut țărmul etrusc,
Poruncind [zeii] ca o parte să mute Larii și cetatea
Într-o călătorie fără piedici,

Cărei părți castul Aeneas, supraviețuitor patriei,
I-a făcut, ferit de viclenie
Prin Troia arzînd, drum liber,
Care avea să-i dea mai mult decît lăsase,

Zei, dați [atunci] moravuri cinstite tinerimii
ascultătoare,
Tihnă bătrîneței placide,
Belșug și progenitură neamului lui Romul
Și tot [soiul] de onoruri!

Obțină de la voi [August] sîngele ilustru al lui
Anchise
Și al Venerii, superior față de cel care luptă,
Blînd față de dușmanul zăcînd,
Ceea ce vă cere prin [sacrificiu de] boi albi.

Medul se și teme de mîinile puternice
Pe mare și pe uscat și de secùrile albane,
Sciții și inzii trufași pînă deunăzi
Cer porunci;

Credința și Pacea și Onoarea și Străvechea
Pudoare și Virtutea trecută cu vederea
Îndrăznesc a reveni și Îndestularea apare fericită
Cu cornul plin;

Și dacă Phoebus, augurul împodobit
Cu arcul strălucitor și drag celor nouă Camene,
Care tămăduiește prin arta salutară
Încheieturile obosite ale trupului,

Vede favorabil înălțimile palatine,
Prelungește [atunci] fericit republica romană
Și Lațiul într-un alt secol
Și într-un ev mereu mai bun;

Iar Diana care ține Aventinul și [muntele] Algid
Împlinește rugăciunile celor cincisprezece bărbați
Și întoarce urechi prietene
La Rugămințile copiilor.

Aduc[em] acasă bună și sigură speranță
Că Jupiter și zeii toți au auzit acestea,
Eu și chorul învățat de mine
Să cînte laude lui Phoebus și Dianei.

EPODE

1

Vei merge, amice, pe [corăbii] liburne
Între turnurile înalte ale navelor
Gata de a înfrunta orice primejdie
Pentru Caesar al tău.
Ce [voi face] eu, căruia viaţa [îmi este]
Veselă dacă tu trăieşti, apăsătoare dacă nu?
Care din două? Să duc, cum porunceşti, [viaţă] tihnită
Nu dulce, dacă nu[-s] cu tine?
Sau trebuie să îndur acea osteneală
Ce sunt îndatoraţi a suporta bărbaţii fără moliciune?
Voi suporta-o şi te voi urma cu piept tare
Sau prin lanţul Alpilor
Şi prin Caucazul neospitalier,
Sau pînă la ultimul liman al Occidentului.
Vei întreba cu ce voi ajuta prin truda mea trudei tale,
Eu, nerăzboinic şi prea puţin vîrtos?
Tovarăş, voi fi în mai mică teamă
Pe care o are mai mare absentul.
Aşa precum pasărea stînd lîngă puii fără pene
Se teme de apropierea şerpilor
Mai mult cînd i-a părăsit, deşi dacă ar fi de faţă
N-ar da un ajutor mai mare celor de lîngă ea,
Voi combate bucuros în acest şi în oricare alt război
În speranţa [de a fi] în graţiile tale,

Iar nu pentru ca plugurile mele
Să se urnească cu mai mulţi tauri în jug,
Sau turmele să se mute înainte de steaua fierbinte
De pe păşunile calabre pe cele lucane,
Nici pentru ca vila sclipitoare
Să atingă zidurile circee ale Tusculului aşezat mai sus.
Destul şi prea [destul] bunătatea ta
M-a îmbogăţit; nu voi agonisi
[Averi] pe care ca un Chremes avar să le ascund în pămînt,
Sau ca nepot fără cingătoare să le pierd.

2

« Fericit acela care departe de afaceri,
Precum muritorii de altădată,
Îşi cultivă ţarinile părinteşti cu boii săi,
Desfăcut de orice cămătărie,
Şi nu-l trezeşte, soldat, oribila trîmbiţă,
Nici nu duce spaima înfuriatei mări,
Şi ocoleşte forul şi pragurile mîndre ale
Celor mari.
Care deci mărită mlădiţele de vie adulte
Cu plopii înalţi,
Sau păzeşte cirezile de boi
Ce rătăcesc prin valea îngustă,
Care tăind cu cosorul ramurile de prisos
Altoieşte altele mai roditoare,
Şi mierea scursă o pune în amfore curate,
Sau tunde oile fără apărare.
Cînd toamna ridică din livezi capul împodobit
Cu fructele dulci,
Ce plăcere să rupă perele ieşite din încrucişare
Şi strugurii sfidînd purpura
Cu care vei fi mîngîiat tu, Priap, şi tu,
Taică Silvane, paznicul hotarelor.
Îi place să se tolănească aci sub un bătrîn stejar,
Aci în iarba deasă;
În acest timp apele se rostogolesc între malurile înalte,
Păsările ciripesc în păduri

Şi frunzele foşnesc de ropotul ploaiei,
Trăgînd la somn tihnit.
Cînd iarna tunătorului Jupiter
Vine cu lapoviţă şi cu ninsoare
Împinge încoace încolo cu cîini mulţi
Mistreţii grozavi spre laţurile întinse,
Sau pe prăjina lustruită întinde reţele cu ochiuri rare,
Curse pentru sturzii lacomi,
Şi prinde în laţ, premii plăcute, iepurele sperios
Şi cocorul venit de pe alte meleaguri.
Cine nu uită astfel grijile triste ale
Amorului?
Iar dacă soţia pudică îngrijeşte şi ea
De casă şi de dragii copii,
Precum Sabina sau nevasta
Arsă de soare a puliesului harnic,
Şi pune lemne uscate pe focul sacru
La întoarcerea bărbatului obosit,
Şi închizînd turma grasă în ocolul de nuiele împletite
Mulge ugerele pline,
Şi turnînd vin nou, dulce, din ulcior,
Pregăteşte un ospăţ cu lucruri necumpărate;
Nu-mi vor merge la inimă mai mult scoicile lucrine,
Nici rombul [marin], nici [peştele de mare zis] scar,
Dacă iarna suflînd în apele răsăritene
Trimite şi la această mare astfel de peşti;
Nu va descinde mai cu plăcere în stomacul meu bibilica africană
Ori prepeliţa ionică
Decît măslinele culese
De pe crengile cele mai încărcate,
Sau decît măcrişul iubitor de pajişti
Şi nalba priincioasă trupurilor bolnave,
Sau decît mieluşeaua ucisă la sărbătoarea Terminalilor,
Ori iedul scăpat din gura lupului.
Între astfel de merinde, ce bucurie
Să vezi oile întorcîndu-se de la păşune acasă,
Să vezi boii vlăguiţi purtînd pe grumazul moleşit
Fierul plugului întors

Și sclavii, roi al casei bogate,
Așezați în jurul Larilor lustruiți.»
Acestea zicîndu-le cămătarul Alfius,
Țăran în visurile sale,
Toți banii de la datornici și i-a strîns la Ide;
Acum caută să-i pună cu dobîndă la Kalende.

3

Dacă cineva vreodată a frînt cu mînă criminală
Gîtul tatălui său bătrîn
Să mănînce usturoi, mai otrăvitor decît cucuta.
O, măruntaie tari ale țăranilor!
Ce venin îmi arde stomacul?
Oare mă paște otrava viperei fiartă în aceste ierburi,
Sau vrăjitoarea Canidia mi-a pregătit un prînz urît?
Cînd printre toți argonauții
Medeea a admirat pe candidul Iason
Care avea să pună pentru întîia oară taurii în juguri,
Cu acest venin l-a uns;
Și tot cu el se răzbună pe țiitoare prin daruri otrăvite
Fugind cu șerpi înaripați.
Niciodată văpaia stelelor n-a bîntuit în acest chip
Apulia cea secetoasă,
Nici tunică mai arzătoare
N-a ars pe umerii voinicului Hercul!
Iar dacă vreodată vei dori ceva asemănător,
Glumețule Maecenas, mă voi ruga
Ca fata să se împotrivească cu mîna sărutării tale
Și să doarmă la marginea patului.

4

Între mine și tine este cîtă discordie
Le-a căzut prin soartă lupilor și mieilor,
Arsule la trup de funiile iberice
Și la picioare de durele obezi.
Poți păși trufaș din cauza banilor,
Averea [însă] nu schimbă soiul.

Nu vezi, cînd măsori Calea Sacră
Cu toga [lungă] de două ori trei coți,
Cum cea mai slobodă indignare a trecătorilor
Întoarce fețele ici și colo?
« Acesta brăzdat de bicele triumvirale
Spre plictiseala strigătorului
Ară o mie de jugăre din pămîntul Falernului
Și bate [via] Appia [călare] pe poney
Și mare Cavaler șade
În ciuda [legii] lui Othon în primele locuri.
La ce folosește a conduce atîtea fețe cu ciocuri
Ale navelor de pondere grea
Împotriva hoților și a cetei de sclavi,
Acesta fiind tribun militar?»

5

« Dar o, cîți dintre zei stăpînesc
Țările și neamul omenesc,
Ce vrea să zică această agitație? și de ce
Privirile crunte ale tuturor înspre mine unul?
Te conjur pe copiii tăi dacă
Invocată [de tine] Lucina a fost de față la nașteri adevărate,
Pe această podoabă deșartă de purpură,
Pe Jupiter care va dezaproba acestea,
De ce mă privești ca o mamă vitregă
Sau ca o fiară izbită de fier?»
Cînd după ce a întrebat acestea cu gură tremurătoare s-a oprit
Cu podoabele smulse, copilul,
Trup fără peri, care ar putea
Să înmoaie piepturile nelegiuite ale tracilor,
Canidia, cu părul împletit cu vipere scurte
Și cu capul nepieptănat,
Poruncește să se arunce în flăcări colchice
Smochini smulși de pe morminte,
Chiparoși funebri
Și ouă unse cu sînge de broască,
Pană de buhă nocturnă
Și ierburi pe care le trimite

Iolcos şi Iberia [caucaziana] rodnică în veninuri,
Şi oase răpite de la gura căţelei flămînde.
Iar sprintena Sagana, stropind toată casa
Cu ape din Avern,
Îşi zbîrleşte părul ca ţeposul arici de mare
Sau ca mistreţul alergînd,
Neurmărită de nici o conştiinţă.
Veia scotea pămîntul cu sape dure
Gemînd de munci,
De unde să poată copilul îngropat
Să agonizeze la priveliştea
Mîncării schimbate de două şi de trei ori [timp] de lungi zile,
Scoţîndu-şi numai faţa,
Precum corpurile în plutire ies din apă numai cu bărbia,
Pentru ca măduva şi ficatul tăiate şi uscate
Să fie băutură pentru dragoste
Atunci cînd pupilele pironite
Spre mîncarea interzisă s-ar fi mistuit.
Că n-a lipsit de la desfrîul cu masculi
Folia din Arimini
Care descîntînd stelele cu voce thesalică
Răpeşte luna de pe cer,
A crezut şi leneşa Napoli
Şi oricare din oraşele vecine.
Atunci rozîndu-şi cu dinte livid
Unghia netăiată [de la degetul mare],
Ce-a zis sau ce-a tăcut cruda Canidia? « O, martore
Nu necredincioase ale lucrurilor mele,
Noapte, şi [tu], Diana, care domneşti peste tăcere
Cînd se împlinesc misterele sacre,
Acum, acum fiţi de faţă, întoarceţi
Mînia şi puterea împotriva caselor duşmane.
În vreme ce fiarele toropite de somnul dulce
Stau ascunse în pădurile înspăimîntătoare,
Cîinii din Subura să-l latre,
Ca toţi să rîdă, pe bătrînul desfrînat
Uns cu nard, asemeni căruia
Mîinile mele n-au fabricat unul mai perfect.
Ce se-ntîmplă? Pentru ce au putere mai mică
Veninurile grozave ale barbarei Medeea

Prin care a fugit războindu-se pe mîndra ţiitoare,
Fiică a marelui Creonte,
Cînd rochia, dar îmbibat cu otravă,
A mistuit prin incendiu noua soţie?
Totuşi nu mi-a scăpat o iarbă,
Sau o rădăcină ascunsă în locuri aspre.
Doarme dus după ce-am uns paturile
Tuturor ţiitoarelor?
A, a, umblă dezlegat prin descîntecul
Unei vrăjitoare mai învăţate!
Prin băuturi încă necunoscute,
O, Varus, om care vei plînge multe,
Te vei întoarce la mine şi mintea ta
Invocată nu va mai reveni la descîntecele marsice:
Îţi voi pregăti ceva mai tare, îţi voi turna
Ţie care mă dispreţuieşti o băutură mai tare,
Mai curînd va sta cerul mai jos de mare,
Pămîntul ridicîndu-se deasupra,
Decît nu vei arde tu de dragul meu
Aşa precum smoala în flăcările negre. »
După aceasta, copilul nemai[încercînd]
A îmblînzi, ca mai înainte, prin vorbe duioase,
Ci îndoielnic de unde să rupă tăcerea,
Scoase rugăciuni ca ale lui Thyest:
« Veninurile magice nu pot schimba ce e îngăduit şi neîngăduit,
Nici să schimbe soarta omenească.
Vă voi urmări cu blestem; blestemul grozav
Nu se împacă cu nici o jertfă.
Căci dacă sortit să pier îmi voi da duhul,
Voi apărea ca o furie nocturnă
Şi, umbră, [vă] voi sfîşia feţele cu unghiile îndoite,
Care putere este a zeilor Mani,
Şi apăsînd pe măruntaiele [voastre] neliniştite,
[Vă] voi răpi somnul prin spaimă.
Pe voi, babe abominabile, mulţimea
Vă va zdrobi cu pietre urmărindu-vă din uliţă în uliţă, din loc în loc,
Apoi membrele neîngropate le vor rupe bucăţi
Lupii şi păsările de pe Esquilin,
Iar părinţii, vai, supravieţuitori mie,
Nu vor fugi de această privelişte. »

6

Pentru ce, cîine fricos față de lupi,
Te dai la trecătorii fără vină?
De ce nu întorci încoace, dacă poți, amenințările deșerte
Și nu cauți să mă muști pe mine care te voi mușca la rîndu-mi?
Fiindcă asemeni buldogului sau [cîinelui] roșcat de Laconia,
Putere prietenă a păstorilor,
Voi urmări cu urechea ridicată prin zăpezile înalte
Orice fiară care [îmi] iese înainte;
Tu, după ce ai umplut pădurea cu vocea înfricoșetoare,
Vei mirosi mîncarea aruncată.
Păzește-te, păzește-te! căci aspru contra răilor
Ridic coarne pregătite,
Ca și ginerele disprețuit al lui Lycamb cel fără credință,
Sau ca dușmanul crunt al lui Bupalus:
Oare dacă cineva m-ar mușca cu dinte negru,
Voi plînge ca un copil care nu se răzbună?

7

Încotro, încotro dați navală, criminalilor? sau pentru ce
Se pregătesc pentru [mîinile] drepte săbiile [abia] vîrîte în teacă?
Oare prea puțin a curs din sîngele latin
Pe cîmpii și pe Neptun,
Nu pentru ca romanul să ardă zidurile trufașe
Ale invidioasei Cartagine,
Sau ca britanul slobod să descindă
În lanțuri pe Calea Sacră,
Ci ca această cetate să piară de chiar [mîna] sa dreaptă
După pofta parților?
N-a fost vreodată acesta obiceiul lupilor nici al leilor
Decît împotriva fiarelor de alt neam.

Oare [vă] răpește o furie oarbă, o putere mai neîndurată,
Sau crima? Dați răspuns!
Tac și paloarea albă vopsește fețele
Și mințile înspăimîntate stau încremenite.
Asta este: pe romani îi mînă
Destine crude și crima omorului fratern,
Cînd a curs pe pămînt
Sîngele execrat de nepoți al nevinovatului Remus.

8

Să te întreb, putoareo, un secol întreg,
Ce vlăguiește puterile mele
Cînd dintele ți-e negru și bătrînețea
Îți ară fruntea învechită cu încrețituri
Și curu-ți rușinos se crapă între bucile uscate
Ca ale vacii crude?
Păi mă ațîță pieptul și țîțele putrede
Ca ugerele de iapă,
Și pîntecele căzut și fluierul subțire
Adăogat la [niște] pari umflați.
Fii fericită, și imagini triumfale
Să însoțească înmormîntarea ta,
Și să nu fie nevastă care să umble
Încărcată de mărgăritare mai rotunde.
Ce dacă operelor stoice le place
Să zacă între perine de mătase:
Oare vîna neliterată se scoală mai puțin
Și farmecul moleșește mai puțin?
Căci ca să provoci organul trufaș
Trebuie să lucrezi cu gura.

9

Cînd [oare] vesel că Caesar a învins
Voi bea cu tine, fericite Maecenas, cu voia lui Jupiter, în casa ta înaltă,
Caecub pus la o parte pentru mesele sărbătorești,
În timp ce lira sună un cîntec amestecat cu flaute,
Lira [zicînd cîntec] doric, flautele [cîntec] barbar?

Ca altădată, cînd fugărit pe valuri
Căpitanul fiu al lui Neptun
A fugit pe corăbiile arse
Amenințînd cu lanțuri Roma
Căreia i-a sustras, prieten, pe sclavii perfizi.
Un roman, vai (urmași, veți refuza [a crede]),
Robit unei femei,
Își aduce, soldat, lopata și armele
Și e-n stare a sluji eunucilor zbîrciți,
Iar soarele privește între drapelele militare
Rușinoasa rețea [contra țînțarilor]!
Dar de două ori o mie de galatii aclamînd pe Caesar
Și-au întors încoace caii nechezători
Și pupele navelor ostile
Împinse pe stînga se ascund în port.
Io triumphe! tu întîrzii [să vezi]
Carele de aur și boii neatinși [de juguri]?
Io triumphe! nu l-ai adus la fel din războiul jugurthin
Pe învingător,
Nici pe [Scipio Africanul] căruia vitejia
I-a ridicat un monument deasupra Carthaginei.
Învins pe uscat și pe mare, inamicul
A schimbat mantaua [de purpură] pe o manta lugubră,
Fie că [e] în drum cu vînturi ce nu [mai sunt] ale sale
Spre nobila Cretă cu o sută de cetăți,
Fie că se îndreaptă spre Sirtele frămîntate de Notus,
Sau e purtat pe o mare nesigură.
Adu aici, băiete, cupe mai încăpătoare
Și vinuri de Chios sau de Lesbos,
Sau măsoară-ne Caecub
Care curgînd să taie greața;
E bine să topim în vin dulce
Grija și teama de treburile lui Caesar.

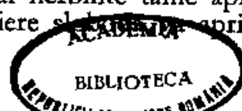
10

Corabia desfăcută iese sub rău auspiciu,
Purtînd pe împuțitul Maevius;
Austrule, adu-ți aminte să bați cu valuri îngrozitoare

Amîndouă laturile:
Eur cel negru răsturnînd marea
Să împrăștie odgoanele și vîslele rupte,
Să se ridice Aquilonul, atît [de puternic cît e]
Pe munții înalți [cînd] frînge stejarii tremurători,
Nici constelația prietenă să n-apară în neagra noapte
Cînd tristul Orion apune,
Nici să nu fie purtat de o mare mai liniștită
Decît [aceea care a dus] ceata greacă a învingătorilor,
Cînd Pallas și-a întors mînia de la Ilionul ars
La corabia nelegiuită a lui Ajax.
O, cîtă sudoare amenință pe corăbierii tăi
Și pe tine cîtă paloare de lut,
O, acel bocet nebărbătesc
Și rugămintele către Jupiter plinul de aversiune
Cînd marea Ionică mugind
De Notul ploios va rupe fundul [corăbiei].
Dacă vei hrăni cufundacii
Pe malul încovoiat cu prada grasă [a trupului tău]
Eu voi sacrifica Furtunilor
Un țap libidinos și o oaie.

11

Pettius, nimic nu-mi mai ajută ca înainte
Să scriu versurele, [fiind] lovit de grea dragoste,
Dragoste care mai presus de toate mă trage
Să ard pentru băieți fragezi și fete.
Acest al treilea Decembrie de cînd am încetat
Să mă-nnebunesc pentru Inachia a doborît podoaba pădurilor.
Vai mie, în Urbe (mi-e și rușine de-atîta rău)
Am fost în gura lumii și musafirilor mei le e penibil;
De cine sunt îndrăgostit spune tînjeala
Și tăcerea și oftatul tras din adîncul pieptului.
Suspinam plîngîndu-mă ție: « Oare nu poate nimic
Talentul candid al săracului împotriva interesului? »
Cînd zeul nerușinat dezvălui la rîndu-i pe loc
Printr-un vin mai fierbinte taine aprinse:
« Chiar dacă o fiere sl[...] aprinde

Măruntaiele mele, încît aceasta nemulţumită să rupă prin vînturi
Cataplasmele care nu uşurează rana rea,
Pudoarea dată la o parte va pune capăt unei lupte între neegali».
Cînd ţi-o lăudam pe aceasta pe faţă,
Ordonîndu-mi-se să ies din casă eram purtat de un pas nesigur
La neprieteni, vai, care mi-au pus iar, vai,
Praguri dure de care mi-am frînt şalele şi coastele.
Acum mă ţine Lyciscus care se laudă
A învinge în moliciune orice muieruşcă;
De care să mă descurce nu vor putea
Nici sfaturile slobode, nici injuriile grave,
Sau altă aprindere fie de fată candidă,
Fie de băiat lustruit înnodînd coamă lungă.

12

De ce vrei o femeie mult mai potrivită pentru elefanţii negri?
De ce-mi trimiţi mie daruri şi scrisori
Şi nu tînărului vînjos sau [celui cu] nara lipsită de miros?
Căci eu unul adulmec mai sagace
Polipul [din nas] sau dacă duhoare de ţap doarme în subsuorile păroase,
Decît [miroase] cîinele ager unde se ascunde mistreţul.
Creşte sudoarea membrelor putrede şi ceea ce e mai rău,
Mirosul tuturor [membrelor] cînd el
Cu o pensulă muiată se grăbeşte să potolească turbarea neastîmpărată
Şi nu-i mai rămîne [suliman de] cretă udă şi coloare
Vopsită cu baligă de crocodil, iar fiind înfierbîntat
Rupe paturile întinse şi perdelele;
Sau mustră plictiseala mea cu crude vorbe:
« Te-ai potolit faţă de Inachia mai puţin decît mine;
Tu poţi [să te împreuni] cu Inachia de trei ori pe noapte,

Eu totdeauna fac fapta plăcută numai o dată.» Să piară Lesbia
Care ţie care o doreşti ţi-a arătat un « taur» inert,
În timp ce pe mine mă ajuta Amyntas din Cos,
A cărui vînă sta împlîntată la pîntecele nepotolit
Mai statornică decît copacul tînăr pe dealuri.
Către cine se vor grăbi [să vină] blănile de lînă
Vopsite de două ori în purpură de Tyr? Către tine, desigur,
Şi nu va fi oaspete între egali, pe care să-l
Iubească femeia sa mai mult decît pe tine.
O, nefericitul de mine, de care fugi precum
Se teme mieluşeaua de lupii aprigi şi căprioarele de lei.

13

Vremea grozavă a micşorat cerul,
Ploaia şi zăpada trag jos pe Jupiter, aci marea, aci pădurile
Răsună de Acvilonul tracic; prieteni, să profităm chiar azi
De prilej, cît timp genunchii sunt verzi
Şi mai este posibil; să gonim bătrîneţea de pe fruntea zbîrcită.
Tu dă vinurile ieşite din teasc sub consulatul lui Torquatus,
De alte lucruri nu-mi vorbi; poate un zeu binevoitor
Va pune în ele rînduială. Acum varsă din belşug
Nard achaemenic şi uşurează piepturile
De grijile mari cu coarde cillene,
Precum a cîntat nobilul Centaur către marele şcolar:
« Invincibile copil, născut muritor din zeiţa Thetis,
Te aşteaptă pămîntul Assaracilor pe care-l spintecă
Apele reci ale micului Scamandru şi Simoisul repede,
De unde Parcele cu firul lor implacabil
Ţi-au rupt întoarcerea,
Şi albastra ta mamă nu te va aduce acasă.

Alină-ți acolo orice rău prin vin și cîntec,
Dulci consilii pentru mîhnirea urîtă.

14

Candide Maecenas, mă omori adesea întrebînd
De ce lenevia moale a împrăștiat
Atîta uitare asupra simțurilor de jos,
Ca și cînd aș fi dat pe gîtlejul uscat
Cupe letee aducătoare de somn:
Pentru că zeul, zeul mă împiedică
Să duc pînă la sulul [pergamentului] iambii începuți odată,
Cîntecul făgăduit.
Nu altfel se zice că a ars pentru Bathyll din Samos
Anacreon Teiul,
Care a plîns foarte adesea pe bagaua scobită
Amorul neelaborat în măsuri.
Așa vei arde tu însuți, bietule, chiar dacă
Un foc mai măreț n-a aprins asediatul Ilion,
Bucură-te de soarta ta. Pe mine mă topește
Desfrînata și nemulțumita [numai] cu unul, Phryne.

15

Era noapte și luna lucea pe cer
Printre stelele mai mici
Cînd tu care aveai să superi puterea marilor zei
Jurai în vorbele mele,
Înconjurîndu-mă cu brațe moi
Mai strîns decît e cuprins stejarul de iedera lungă,
Că această dragoste va fi reciprocă atît
Cît lupul [va fi dușmănos] față de turmă, iar Orion dușmănosul față de corăbieri
Va turbura marea iernatică
Și vîntul va flutura lui Apollo pletele netunse,
O, (tu) Neera care aveai să te plîngi mult de bărbăția mea:
Căci dacă în Flaccus este un bărbat
Nu mă va îndemna să-ți dau mai degrabă ție nopți asidui,

Ci mîniat va dori o [alta] asemenea,
Nici statornicia nu va ceda frumuseții la cel ofensat odată
Dacă a intrat durerea sigură.
Iar tu, oricine [ai fi], care ești mai fericit și pășești
Cu ifos în răul meu,
De-ți va fi îngăduit să fii bogat în turme și mult pămînt
Și să-ți curgă Pactolus pretutindeni,
Să nu te amăgească tainele renăscutului Pythagora
Și să învingi în frumusețe pe Nireu,
Vei jeli, vai, dragostele transferate altuia,
Iar eu voi rîde pe rînd.

16

O a doua generație se macină prin războaie civile
Și însăși Roma se năruie prin puterile ei.
Aceea pe care n-au putut s-o piardă nici marsii vecini,
Nici ceata etruscă a amenințătorului Porsena,
Nici vitejia invidioasă a Capuei, nici cruntul Spartacus,
Nici alobrogul infidel în schimbările de lucruri,
Pe care n-a supus-o nici Germania crudă prin tinerimea ei [cu ochi] albaștri,
Nici Hanibal detestat de părinți,
O vom pierde noi generație nelegiuită, blestemată prin sînge,
Și pămîntul va fi ocupat din nou de fiare.
Învingătorul barbar va călca, vai, cenușile
Și va risipi insolent (lucru îngrozitor de văzut)
Oasele lui Quirinus care sunt ferite de vînt și sori
Și calul [lui] cu copita răsunătoare va lovi [caldarîmul] orașului.
Poate căutați ceva care să vă ajute a scăpa
Toți laolaltă sau partea cea mai bună de chinurile rele?
Nici o hotărîre n-ar fi mai nimerită decît ca
Precum blestemata obște a phoceenilor
A lăsat ogoarele, Larii părintești și a părăsit

Templele spre a fi locuite de mistreţi şi lupi
prădalnici,
Să mergem unde ne vor duce picioarele, unde
Ne va chema pe unde Notus ori Africul neînfrînat.
Vă place aşa ori are cineva să ne sfătuiască ceva
mai bun?
De ce întîrziem să ocupăm sub auspicii prielnice
o corabie?
Dar să jurăm aşa: « Să nu fie oprit a ne întoarce
Cînd pietrele ridicate din fundurile cele mai adînci
[ale mării] vor pluti
Şi să nu stăm la îndoială a întinde pînzele întoarse
spre casă.
Cînd Padul va spăla vîrfurile Matinului,
Sau înaltul Apenin va înainta în mare.
Şi un amor ciudat va uni prin poftă monştri noi
Şi va porunci ca tigrul să încalece cerboaicele
Şi porumbiţa să se împerecheze cu şoimul.
Cînd turmele credule nu se vor mai teme de leii
blînzi
Şi ţapului spîn îi va plăcea [să trăiască în] apa
sărată. »
Făcînd aceste jurăminte şi [altele] care poate să
ne împiedice
De la dulcile întoarceri, să plecăm toată obştea
Sau partea cea mai bună din turma neascultătoare.
Cel moale şi fără speranţă să se-ndese în paturile
blestemate,
Voi care aveţi tăria, lăsaţi plînsul muieresc
Şi zburaţi peste ţărmurile etrusce.
Pe noi ne aşteaptă Oceanul înconjurător: să mergem
Spre tărîmuri, spre tărîmuri fericite şi insule bogate
Unde pămîntul nearat dă în fiece an grîne
Şi viţa, netăiată, înfloreşte mereu,
Iar ramura măslinului înmugureşte niciodată
înşelătoare,
Smochina negricioasă împodobeşte propriul său
trunchi
Şi mierea curge din stejarul scorburos şi din munţii
înalţi,
Apa sprintenă se rostogoleşte în ritm gîlgîitor.
Aci caprele vin la muls neîndemnate

Şi turma prietenă se întoarce cu ugerele pline,
Ursul de seară nu mormăie în jurul tîrlei
Şi pămîntul adînc nu se umflă de vipere,
Nici o molimă nu vatămă turmele şi moleşala
De vară a nici unui astru nu arde cirezile.
Ne vom mira fericiţi de mai multe: cum
Eurul apos nu zgîrie ogoarele cu ploi abundente
Iar seminţele grase nu sunt arse în brazdele uscate,
Amîndouă [ploaie şi căldură] fiind sub un rege al
locuitorilor cereşti, care le înfrînă.
Aci n-a mers [corabia] de pin cu vîslaş argolid,
Nici Colchis neruşinata n-a pus piciorul;
Aci nici corăbierii sidonieni n-au întors coarnele
[vergelelor corăbiei]
Şi nici ceata încercată a lui Ulise.
Jupiter a păstrat acele ţărmuri pentru un neam
evlavios
Cînd a mînjit cu bronz timpul de aur;
De bronz, apoi de fier (vîrsta) a durat secole
Cărora prin mine poet[-profet] se va hărăzi fugă
fericită celor cucernici.

17

« De-acum îmi dau mîinile [legate] ştiinţei
puternice,
Şi te rog implorator pe regatele Proserpinei,
Şi pe Diana, divinitate ce nu trebuie atinsă,
Precum şi pe cărţile de formule în stare
A coborî stelele desfăcute de pe cer,
Canidio, cruţă-mă în fine de invocaţiile magice,
Desfă, desfă fusul învîrtit înapoi!
Telephus a înduplecat pe nepotul lui Nereu [Ahile],
Împotriva căruia, trufaş, rînduise oştile
Mysilor şi împotriva căruia întorsese săgeţi
ascuţite;
Au uns mamele iliace pe omorîtorul de oameni
Hector
Adjudecat păsărilor răpitoare şi cîinilor,
După ce, părăsind zidurile, regele a căzut,
Vai! la picioarele înverşunatului Ahile.

Vîslașii păroși ai harnicului Ulise
Și-au dezbrăcat membrele de pieile aspre, voind Circe,
Revenindu-le mintea și sunetul
Și onoarea cunoscută pe față.
Ți-am dat destulă și prea destulă satisfacție ție
Cea iubită mult de marinari și de proxeneți:
Fuge tinerețea și coloarea fragedă
Părăsește oasele acoperite cu piele galbenă:
Părul meu este alb din cauza parfumurilor tale [magice];
Nici un răgaz nu mă odihnește de chin,
Noaptea împinge ziua și ziua noaptea
Și nu îngăduie a ușura inima încordată de spirit.
Deci sunt constrîns să cred, bietul, ceea ce am negat,
Că vrăjile sabele sparg piepturile
Și bocetele marsice desfac capul.
Ce putere mai mare? O, mare și pămînt, ard
Cum [n-a ars] nici Hercule cel uns cu sîngele negru,
Nici flacăra sicană întețindu-se în Aetna fierbinte.
Tu, pînă cînd voi fi purtat cenușă uscată de vînturile injurioase,
Arzi, cuptor de veninuri colchice.
Ce sfîrșit și ce răscumpărare mă așteaptă?
Vorbește! Voi ispăși cu credință pedepsele impuse,
Gata de a face expiație, fie că vei cere
O sută de junci, fie că vrei
Să fii cîntată pe lira amăgitoare:
Tu, pudico, tu, onesto,
Vei umbla printre astre ca o stea de aur.
Castor ofensat din pricina infamatei Elene
Și fratele marelui Castor, învinși prin rugăciune
Au redat poetului [Stesichor] luminile răpite;
Izbăvește-mă și tu (căci poți) de nebunie,
Tu nici vestejită de necurățenii din părinți,
Nici babă pricepută a răscoli în mormintele săracilor
Pulberile de nouă zile.
Tu [ai] inimă primitoare și mîini pure.
Pîntecele tău e Pactumeian și moașa
Spală scutece roșii de sîngele tău

Cînd te ridici lăuză zdravănă.»
« — Pentru ce îndrepți rugăminți în urechi închise?
Neptun iernaticul din fundul mării n-a izbit
Stînci mai surde pentru corăbierii [rămași] goi.
[Să te fi lăsat] nepedepsit, ca tu să rîzi
De misterele divulgate ale Cotytei, de taina lui Cupidon liber,
Și pontifice al Esquilinului vrăjitoresc
Să umpli fără pedeapsă urbea de numele meu?
Ce mi-ar fi folosit că am îmbogățit babele peligne
Și că am amestecat otrăvuri [cu efect] mai rapid?
Dar te așteaptă destine mai tîrzii decît [cele] dorite:
Viață ingrată vei avea să duci, nenorocitule, în aceea
Că mereu vei fi îmbelșugat de chinuri noi.
Dorește tihna tatăl necredinciosului Pelops,
Tantal, lipsit mereu de hrana îmbelșugată,
[O] dorește Prometeu datornic pajurei,
Dorește Sisyph să așeze piatra
În vîrful muntelui; însă legile lui Joe interzic.
Vrei aci să te arunci de pe turnuri înalte,
Aci să-ți deschizi pieptul cu o spadă norică
Și să înnozi în zadar [un] juvăț în jurul gîtului,
Trist de o apăsătoare supărare.
Atunci eu voi fi purtată pe umerii tăi [deveniți] cal
Și pămîntul se va pleca în fața insolenței mele.
Oare [eu] care pot să însuflețesc imaginile de ceară,
După cum tu însuți curios ai cunoscut,
Și să smulg cu vrăjile mele luna de pe cer,
Și care pot să scol morții arși
Și să potrivesc băuturi de dragoste,
Mă voi plînge de urmarea artei fără efect față de tine?»

SATIRE

CARTEA ÎNTÎIA

1

Cum se face, Maecenas, că nimeni nu trăiește
mulțumit cu soarta
Pe care i-a dat-o judecata sau i-a aruncat-o
întîmplarea,
Și laudă pe celelalte opuse?
« O, negustori fericiți! » zice militarul
Apăsat de anii [de serviciu], cu membrele zdrobite
de multă trudă;
Din contră negustorul, [în bătaia vînturilor]
australe care zguduie nava:
« Ce mai vorbă? spune, milităria e mai bună;
La moment vine moartea grabnică sau victoria
veselă. »
Expertul în [materie] juridică și legi laudă pe
agricultor
Cînd clientul bate în ușă la cîntecul cocoșului;
Cestălalt, care este smuls din satul lui la oraș
deoarece a plătit cauțiunile [pentru proces],
Proclamă fericiți numai pe cei trăind în oraș;
Celelalte de acest soi, și sunt multe, sunt în stare
să obosească
Pe locvacele Fabius; și nu voi zăbovi să auzi
Lucrul la care vreau să te aduc: dacă vreun zeu
ar zice:
« Voi face ceea ce vreți: tu cel acum soldat, vei
fi negustor,

Tu cel acum jurisconsult, ţăran; schimbîndu-vă rolurile
Plecaţi de aci, plecaţi... Hei!
De ce staţi [locului]?» vor refuza; şi totuşi li se îngăduie să fie fericiţi.
De ce pe drept cuvînt Jupiter nu şi-ar umfla mîniat
Amîndouă bucile şi n-ar spune că după asta nu va mai fi
Atît de uşuratic să întindă urechea la rugăminţi?
În continuare nu voi străbate [materia] rîzînd
Ca acei [care spun] glume (deşi cine ne împiedică
Să spunem adevărul rîzînd? aşa cum adesea dascălii blînzi
Dau copiilor turte ca să vrea să înveţe primele elemente);
Dar în fine, izgonind jocul, vom cerceta cele serioase.
Acela care răstoarnă ţărina cea grea cu plugul dur,
Cîrciumarul înşelător, soldatul, şi marinarii îndrăzneţi
Care străbat toate mările, spun că suportă truda în scopul
Ca bătrîni să se retragă în tihnă sigură,
După ce şi-au adunat cu ce să se hrănească; aşa precum
Furnica mică (căci ea le este exemplu) cu muncă mare
Cară cu gura orideunde poate şi sporeşte grămada
Pe care o ridică, deloc neştiutoare sau neprevăzătoare de viitor.
Ea, îndată ce Vărsătorul întristează anul invers,
Nu mai aleargă nicăiri şi înţeleaptă se foloseşte
De ceea ce a agonisit înainte, în timp ce pe tine nici vara fierbinte
Nu te îndepărtează de la cîştig, nimic, nici iarna, focul, marea, fierul
Nu-ţi stă în cale, ca altul să nu fie mai bogat decît tine.
Ce-ţi ajută, ţie fricos, să îngropi pe furiş în pămîntul săpat
Imensul purcoi de argint şi de aur?

Pentru că dacă îl micşorezi, ajungi din nou pe scîndura mizerabilă —
Dar dacă nu e pentru asta, ce haz are grămada strînsă?
Aria ta a treierat o sută de mii de baniţe de grîu:
Pîntecele nu va înghiţi asta mai mult decît al meu, cum,
Dacă cari de pildă pe umărul încărcat între [sclavii] de vînzare
Desagul cu pîine, nu primeşti nimic mai mult decît cel
Care nu va purta nimic. Sau spune-mi ce-i foloseşte
Celui care trăieşte în limitele naturii dacă ară o sută
Sau o mie de jugăre? — Dar e plăcut să iei din grămada mare. —
Cît timp ne laşi să luăm tot atît din puţin,
Pentru ce lauzi mai mult grînarele tale decît coşurile noastre?
Ca şi cînd nu ţi-ar fi de ajuns urna de apă ori ceaşca
Şi ai zice: « Vreau să iau tot atît din rîu
Decît din această fîntînă». Este aşa
Ca şi cum pe aceia pe care îi bucură cantitatea mai mare decît [măsura] justă
Aufidul aprig îi ia rupţi odată cu malul.
Iar cel care doreşte numai atît cît e de trebuinţă, acela nu scoate
Nici apă turburată de nămol, nici nu-şi pierde viaţa în valuri.
Însă o bună parte dintre oameni, atrasă de o lăcomie înşelătoare,
Zice: « Nimic nu-i de ajuns, căci eşti [preţuit] după cît ai.»
Ce să-i faci aceluia? Lasă-l să fie nenorocit, de vreme
Ce este astfel de bună voie; ca un oarecine de care se aminteşte în Atena,
Cărpănos şi bogat, obişnuit să dispreţuiască vorbele lumii
Astfel: « Lumea mă fluieră; dar eu în casa mea
Mă aplaud, cînd îmi privesc banii din ladă.»
Tantal setos încearcă să prindă apele care fug de la buzele lui.

De ce rîzi? schimbînd numele, fabula vorbește
Despre tine: dormi cu gura căscată pe sacii adunați
de pretutindeni
Și ești silit să-i cruți ca și cînd ar fi sacri,
Sau să te bucuri de ei ca de tablouri pictate.
Nu știi pînă unde merge valoarea banului? Ce
folos oferă?
Să-ți cumperi pîine, verdețuri, o jumătate de litru
de vin, adaogă
Ceea ce dacă negi, natura umană se vaietă.
Oare ajută la ceva să păzești cu sufletul scos de
frică, să te temi
Zi și noapte de hoții cei răi, de foc, de slugi,
Și să nu te prade acei care fug? De astfel de bunuri
Mereu aș dori să fiu cel mai sărac. —
Dar dacă trupul încercat de friguri suferă,
Sau altă întîmplare te trîntește la pat, ai cine
Să stea lîngă tine, să-ți prepare cataplasme, să
cheme doctorul,
Ca să te scoale [de pe boală] și să te redea
odraslelor și scumpelor rude.
Nevasta nu te vrea teafăr, nici fiul, te vor urî
toți,
Vecini, cunoscuți, băieți și fete:
Te miri, tu care pui toate mai prejos de bani,
Dacă nimeni nu-ți oferă dragostea, pe care n-o
cîștigi?
Oare [crezi] că dacă vrei să reții, fără cheltuială,
Afinii pe care natura ți-i dă și să-i ai prieteni,
Pierzi truda fără folos, ca acela care ar învăța în
Cîmpul [lui Marte]
Asinul bleg să alerge în frîu?
În scurt, să punem un capăt discuției, și ca să ai
mai mult
Teme-te mai puțin de sărăcie și începe să pui
capăt ostenelii,
Ceea ce doreai odraslei, și nu face ca
Acel Ummidius (povestea nu-i lungă): bogat,
Să-i măsori banii [cu banița], [era] așa de cărpănos
încît
Se temea să se îmbrace vreodată mai bine decît
sluga, pînă

În clipa supremă, ca nu cumva să se ruineze
Învins de lipsuri; însă pe acesta
L-a tăiat în două cu securea o libertă, ca cea mai
tare dintre Tindarizi. —
Ce mă îndemni deci? să trăiesc ca Naevius sau ca
Nomentanus? — Continui să aduci laolaltă cele ce
se bat între ele
Cu frunți adverse; nu eu, împotrivindu-mă
avarului din dumneata,
Îți poruncesc să fii desfrînat și om de nimic.
Este ceva între Tanais și socrul lui Visellius:
Este o măsură în lucruri, sunt în fine anume limite
Pe care bunul simț nu poate să le înțepenească
dincolo sau dincoace.
Mă întorc acolo de unde am plecat că nimeni ca
avar
Nu se felicită și mai degrabă laudă celelalte
[condiții] următoare,
Și că [fiecare] se topește [de invidie] că capra străină
poartă uger mai umflat,
Nici nu se alătură mulțimii celei mari a săracilor,
Și se străduiește să întreacă pe acesta și pe-acela
(Astfel grăbitului [de a se îmbogăți] îi stă mereu
în cale unul mai bogat),
Așa cum, cînd copita [cailor] răpește carele scoase
din grajduri,
Vizitiul împinge caii învingătorilor săi, disprețuind
pe cestălalt
Care merge înainte printre cei din capăt.
Așa se face că rar putem găsi unul care să se declare
Fericit că a trăit și să-și dea viața mulțumit la soroc
Ca un conviv sătul.
Dar e deajuns; și ca să nu crezi că fur cutiile
murdare
[Cu manuscrise] ale lui Crispinus, nu mai adaog
mai mult.

2

Breslele cîntărețelor din flaut, făcătorii de fermece,
Cerșetorii, cabotinele, palavragiii, toată această
șleahtă

Este tristă și zguduită la moartea cîntărețului Tigellius,
Fiindcă era [om] bun. Din contră, cestălalt, temîndu-se
Să nu se spună că e risipitor, refuză a da prietenului nevoiaș
[Ceva] cu care să poată alunga frigul și aspra foame.
Pe celălalt, dacă-l descoși de ce scutură urît cu gușă nesătulă
Averea strălucită a tatălui sau moșului,
Cumpărînd toate mîncările cu bani împrumutați,
Răspunde că nu vrea să treacă drept cărpănos și mic la suflet.
De unii e lăudat, de alții osîndit.
Fufidius se teme de faima de desfrînat și om de nimic,
Bogat în moșii, bogat în bani puși cu camătă.
Acesta jupoaie cinci dobînzi din capital și
Cu cît unul este mai prăpădit cu atît îl urmărește mai aprig;
Capetele le scoate îndată ce a fost îmbrăcată toga virilă
Sub părinții aspri ai învățăceilor. Cine nu exclamă:
« O, Jupiter mare! îndată ce aude [așa ceva]?
Dar cheltuiește pentru sine proporțional». El? Cu greu poți crede
Că el nu are prieten, așa ca acel tată, pe care fabula
Lui Terentius îl arată că a trăit mizerabil gonindu-și fiul,
Nu s-a chinuit mai rău decît acesta.
Dacă acum întreabă cineva: « Toate astea unde duc?», la asta:
În vreme ce nebunii evită vițiile, aleargă în [altele] contrare.
Maltinus merge cu cămășile atîrnînd, altul
Cu ele ridicate pînă la organul rușinos; glumețul
Rufillus miroase a pastile, Gargonius a țap:
Nimic nu este mijlociu. Sunt unii care nu vor să atingă
Decît pe acelea ale căror panglice cusute la rochie le acoperă călcîiele,

Dimpotrivă, altul numai pe acea pensionară de bordel care miroase.
Un oarecine, cînd un om cunoscut ieșea din bordel, zise:
« Onoare ție pentru vitejia ta, cu sentința sfîntă a lui Caton:
Căci îndată ce grozava poftă a umflat vinele
E bine ca tinerii să descindă aici,
Nu să macine nevestele altora». « N-aș vrea să fiu
Astfel lăudat», zice Cupiennius, admiratorul palidei prostituate.
E necesar să asculți, să procedezi cuminte
Dacă nu vrei curtezani să te muncească din toate părțile,
Și ca patima la ei coruptă prin multă durere
Și rară să nu ajungă la aceste adesea aspre primejdii.
Asta s-a aruncat cu capul în jos de pe acoperiș; celălalt [a fost] pleznit
De moarte cu bicele; acesta fugind a căzut în ceata grozavă
A prădătorilor; ăsta a dat bani pentru trup;
Pe acela s-au pișat rîndașii; ba mai mult, s-a întîmplat aceea
Că unuia i-au tăiat cu fierul testiculele și coada rușinoasă.
« Pe drept», [zic] toți; Galba nega.
Dar cu cît e mai sigură, zic, marfa în clasa a doua
A libertinilor: pentru care Sallustius se înnebunește
Nu mai puțin decît acela care are de a face cu curtezani. Dar ăsta
Dacă ar vrea să fie bun și mai binevoitor,
Cu ceea ce îndeamnă averea, rațiunea, și cu ceea ce este îngăduit darnicului cu modestie,
Ar da cît este suficient, nici nu și-ar fi sie-și
Spre pagubă și rușine. Într-adevăr ia în brațe pe unul,
Pe acesta îl iubește și-l laudă: « Eu nu m-ating de nici o matroană»,
Ca odată Marsaeus, iubitorul acelei Origo,
Care a dat unei cabotine moșia și casa părinților,
« Niciodată, zice, n-am avut de a face cu nevestele altora».

Ce-i drept, are de a face cu mimii, cu prostituatele, de unde
Trage o faimă mai rea decît lucrul. Oare ție
Masca ți-e cu totul deajuns, nu ceea ce aici și oriunde
Trebuie evitat? A pierde buna reputație,
A irosi averea părintească este rău pretutindeni. Ce importă
Dacă păcătuiești față de soție, cu slujnica stricată?
Villius, ginerele, prin Fausta, al lui Sylla, amăgit
Nenorocitul numai de acest nume, a plătit pedepse mereu
Și peste ceea ce se cuvine, lovit cu pumnii, atacat cu sabia,
Dat afară, în timp ce Longarenus era înăuntru.
Dacă sufletul acestuia ar spune cu vorbe
Către cel văzînd atîtea rele, astfel: « Ce mai dorești? Oare
Îți mai cer eu ție o curvă născută dintr-un mare consul
Și îmbrăcată cu stola, cînd fierb de mînie? »
Ce-ar răspunde? « Fata e născută din tată de vază. »
Dar bogata natură sfătuiește lucruri mult mai bune,
Luptînd în contra acestor bogății ale sale, dacă tu vrei
Să te administrezi mai bine și să nu amesteci
Cele ce trebuiesc ocolite cu cele
De căutat. Nu gîndești oare să te străduiești a nu mai îndrepta
Toate spre lăcomia ta de avere? Deci ca să nu-ți mai dea supărare
Lasă-te de urmărit matroanele, de unde ai
De sorbit mai mult chinurile răului decît de desprins fructul nemerit.
Acesta nu se-ntîmplă să fie mai mare între pietrele [prețioase]
Albe și verzi, Cerinthe, pulpa asta a ta este fragedă
Sau fluierul [piciorului] mai drept; dar foarte adesea al prostituatei este mai frumos.
Unde mai pui că poartă marfă fără suliman, că arată pe față
Că o are de vînzare, și dacă are ceva onest
Nu scoate ochii și nu dă în vileag, cere ceva cu care să ascundă cele rușinoase.
Obiceiul crescătorilor cînd cumpără cai e acesta: pe cei închiși [în ocol]
Îi cercetează [bine], ca nu cumva fața arătoasă dacă este sprijinită, precum adesea,
Pe picior moale, să înșele pe cumpărătorul cu gura căscată,
Că bucile [sunt] frumoase, capul scurt, ceafa vînjoasă.
De aceea ia seama bine să nu privești frumusețile acelui trup
Cu ochii lui Lynceu, și mai orb la cele ce sunt rele
La acea Hypsaea. « O, ce picior, o, ce brațe. » De fapt
Fără șolduri, năsoasă, scurtă-n spate și cu piciorul prea lung.
Afară de obraz nu poți zări nimic la matroana
Care-și acoperă restul, de nu e Catia, cu rochia pînă jos.
Dacă ceri cele interzise, înconjurate cu metereze
(Căci aceste îți ia mințile), multe lucruri te impiedică atunci,
Păzitorii, lectica, coaforii, paraziții,
Stola lăsată pînă la călcîie și șalul înfășurat,
Mai multe, care nu lasă să vezi lucrul în natură.
La celelalte, nu stă nimic împotrivă. Pe Cois poți s-o vezi
În întregime goală, de n-are glezna strîmbă și piciorul urît;
Poți să-i măsori spatele cu ochiul. Oare preferi
Să fii tras pe sfoară și să ți se smulgă prețul
Înainte de a ți se arăta marfa? Cînd vînătorul urmărește
Iepurele în zăpada mare, nu atinge pe cel culcat,
Cîntă, și adaogă: « Îmi place unul ca ăsta: căci
Sare peste cei așezați la îndemînă și atrage pe fugari ».
Speri oare ca prin aceste versuri să-ți poți îndepărta
Durerile și văpaia și grijile grele din piept?
Oare nu folosește mai mult să întrebi natura
Ce măsură a hotărît poftelor, ce este interzis

A suporta, ce a suferi și să desparți ceea ce-i solid de ce e deșert?
Dacă gîtlejul îți arde de sete, ceri cupă
De aur? înfometat disprețuiești toate afară
De păun și de [peștele zis] rhomb? Dacă ți s-a umflat organul,
Cînd ai la îndemînă sclavă sau băiat [rob] născut în casă, cu care
Să-ți satisfaci pornirea necontenit, preferi să fii rupt de priapism?
Eu nu: căci îmi place dragostea ușor de căpătat și facilă.
Gallis o cheamă pe aceea [cu]: « așteaptă puțin »,
« [dă] mai mult », « să plece bărbatu-meu »,
Philodemus pe aceea care nici nu ține la preț mare,
Nici nu întîrzie cînd i s-a poruncit să vie.
Să fie candidă și cinstită, pînă atunci pură, și să nu vrea
Să arate mai lungă și mai albă decît a lăsat natura.
Cînd a pus dedesubt corpul stîngaci sub cel iscusit al meu,
Ea este Ilia și Egeria; îi dau numele care-mi place,
Și nu mă tem ca, în vreme ce-o iubesc, să se-ntoarcă de la țară bărbatul,
Să fie spartă ușa, să latre cînele, să răsune pretutindeni
Cu mare zgomot casa cutremurată, nevasta să sară
Din pat galbenă, cinstita să se strige nenorocită,
Asta să tremure în genunchi, cea prinsă de zestre, eu de mine însumi.
E cazul de a fugi cu tunica în neorînduială și cu piciorul gol,
Ca să nu piară banii sau buca sau în fine reputația.
A fi prins e detestabil; sau să cîștig eu judecătorul Fabius.

3

Ăst cusur au toți cîntăreții, că niciodată între prieteni
Nu consimt, rugați, să cînte,

Nerugați [însă] nu se mai opresc. Tigellius Sardus
Avea asta: Caesar, care putea să-l silească,
Dacă îl ruga pe prietenia tatălui și a sa
Nu izbutea mai mult; de-i venea gustul, intona
De la ouă pîn' la mere « Io Bacchoe », aci cu glas ascuțit,
Aci cu cel de jos care răspunde tetracordului.
Omul acela n-avea nimic statornic: uneori alerga
Precum cel care fuge de dușman, alteori ca unul
Care poartă [obiectele] sacre ale Junonei; aci avea două sute de sclavi,
Aci zece; aci vorbind numai de regi și tetrarhi,
Tot de lucruri mari, aci: « Să am o masă în trei picioare
Și o găoace cu sare curată și o togă, chiar murdară,
Care să mă poată apăra de frig! » De zece ori o sută de mii de sesterți de i-ai fi dat
Acestui cumpătat, mulțumit cu puțin: în cinci zile
Nu mai era nimic prin casete; veghea nopțile pînă
Dimineața, horăia toată ziua; niciodată n-a fost vreunul
Așa de inegal cu sine însuși. Cineva îmi va răspunde acum: « Dar tu?
N-ai nici un cusur? » Dimpotrivă, altele, și poate mai mici.
Cînd Maenius bîrfea pe Novius absent: « Hei, tu,
Îi zice unul, te ignorezi pe tine, sau crezi că ne duci cu vorbele
Ca unul necunoscut? » — « Pe mine însumi mă iert », zice Maenius.
Acest amor propriu este nebun și condamnabil și vrednic de a fi cenzurat.
Cînd bolnav de ochi vezi relele tale cu ochii unși,
De ce privești așa de ascuțit ca acvila sau ca șarpele pe Epidaur
Cusururile prietenilor? Se întîmplă însă ca și în contra ta
Aceia să cerceteze la rîndu-le vițiile tale.
Este [unul] ceva mai irascibil, [fiind] mai puțin la înălțimea nărilor
Ascuțite ale acelor oameni, ca să se poată rîde de faptul

Că lui tuns țărănește îi curge toga și-i atîrnă
Sandala rău legată de picior: dar e [om] bun, mai bun
Ca nici un alt bărbat; și amic ție; iar sub acest trup necioplit
Se ascunde un geniu imens. În fine, examinează-te
Pe tine însuți dacă natura sau obișnuința rea
Te-a umplut cîndva de vicii; căci
Pe ogoarele neîngrijite răsare feriga care arde [totul].
Să luăm aminte că pe îndrăgostitul orb
Îl amăgesc și cusururile rușinoase ale iubitei, ba chiar
Acestea îl încîntă, ca pe Balbinus polipii [din nas] ai Hagnei.
Aș voi să ne rătăcim în prietenie în așa chip încît
Virtutea să puie nume onest acestei erori.
Sau [măcar] ca părintele față de copii, trebuie, oricare
Ar fi viciul prietenului, să nu ne dezgustăm: tatăl
[Despre copilul] cu ochii pieziși zice că clipește și dacă fiul
Este prea mic, așa cum a fost odată Sisyph lepădătura,
[Îl cheamă] puișor; gungurește la strîmbul cu fluierele încovoiate,
La șchiopul sprijinit rău pe călcîile sucite.
Trăiește ăsta mai zgîrcit? Să i se zică econom; cestălant este
Obraznic și cam lăudăros: caută să fie săritor
Față de prieteni; sau este mai amenințător
Și mai slobod decît se cuvine: să fie declarat sincer și tare;
Este mai aprins? să fie prenumărat printre viteji. După opinia mea,
Această purtare unește și păstrează uniți pe prieteni.
Dar noi răsucim chiar virtuțile și vrem
Să mînjim chiar vasul curat: cine trăiește onest
Față de noi, om foarte smerit, aceluia
Îi dăm poreclă de tîmpit, bocciu; ăsta fuge
De toate vicleniile și nu lasă descoperită nici o latură răului,

Căci se învîrtește în asemenea soi de lume unde domnesc
Invidia aprigă și crimele: fiindcă-i înțelept
Și prevăzător îl numim prefăcut și viclean;
Cine este deschis [la suflet] cum mă arăt eu adesea după capul meu,
Maecenas, față de tine, încît să zgîlțîie la întîmplare
Cu vorba, oriunde, pe cel care citește [tare] sau care tace: « Plictisitorul,
Zicem, e lipsit cu totul de simțul convenienței». Hei,
Cum sfințim fără temei o lege nedreaptă față de noi înșine!
Căci nimeni nu se naște fără vicii, cel mai bun e acela
Care e apăsat de mai puține. Amicul îngăduitor, precum este drept,
Cîntărește însușirile mele cu cusururile; către cele multe
(De cumva mai multe îmi sunt însușirile) să încline
Dacă vrea să fie iubit; după această lege să se pună din nou în cîntar.
Cine nu vrea să ofenseze prietenul cu propriile sale cucuie
Să-i ierte negii; drept este a plăti cu aceeași măsură
Păcatelor care cer indulgență.
Apoi, întrucît viciul mîniei nu poate fi tăiat radical,
Și de asemeni nu pot fi [tăiate] celelalte [metehne] inerente nebunilor, pentru ce
Rațiunea nu uzează de greutățile și măsurile sale și
Nu reprimă delictele prin suplicii după cum e lucrul?
Dacă cineva ar răstigni pe cruce sclavul
Căruia poruncindu-i-se a ridica vasul, ar linge peștii pe jumătate mîncați
Și sosul cald, ar fi socotit între cei cuminți
Mai nebun decît Labeo. Cu cît e păcat mai mare
Și mai descreierat ăsta: prietenul a greșit puțin
(Căci dacă nu treci cu vederea vei fi considerat intolerant, aspru).

Îl urăşti şi fugi ca de Ruso, datornicul de bani,
Care, cînd i-au sosit nenorocitului tristele Calende,
Dacă nu scoate de ici şi de colo dobînzile sau capitalul,
Ascultă, întinzînd gîtul, ca arestat, amare istorii.
Cel beat s-a pişat pe pat şi a aruncat de pe masă
Farfuria sfărîmată de mîinile lui Evandru: pentru acest lucru
Sau fiindcă mîncăciosul a sustras puiul pus înainte-mi
În partea despre mine a tăvii, pentru asta să-mi fie oare
Amicul mai puţin plăcut? Ce voi face dacă ar comite un furt
Sau ar trăda secretul încredinţat ori ar tăgădui făgăduiala?
Acei care socotesc că în general păcatele sunt egale, sunt stînjeniţi
Cînd venim la realitate; simţul [social], [practica] moravurilor
Se împotrivesc şi mai ales utilitatea, mamă aproape a ceea ce e just şi echitabil.
Cînd au ieşit din pămîntul nou vieţuitoarele,
Turmă mută şi hidoasă, luptau pentru ghindă şi culcuşuri,
Cu unghiile şi cu pumnii, apoi cu ciomegele
Şi mai încolo şi cu armele pe care le fabrica după experienţă,
Pînă ce descoperi vorbele cărora le înseamnă sunetele şi înţelesurile
Şi numele; de aci încolo se abţinură de la război,
Începură a întări cetăţi şi a pune legi,
Ca să nu fie hoţ, nici tîlhar, nici înşelător [de femei].
Căci a fost înainte de Elena, femeia cauză de război
Crunt, însă au pierit ca morţi necunoscuţi aceia
Pe care, răpitori de Veneră nelegitimă, îi ucidea
Asemeni fiarelor, ca taurul în turmă, cel mai tare în puteri.
E necesar să se vorbească despre drepturile născocite de frica nedreptului,

Dacă vrei să desfăşuri timpii şi analele lumii.
Nici natura nu poate distinge ce e nedrept de ce e just
Cînd desparte cele bune de cele potrivnice, cele de care trebuie să fugi de cele pe care trebuie să le cauţi,
Nici raţiunea nu va dovedi asta că păcătuieşte la fel
Cine rupe verze tinere din grădina altuia
Şi cine despoaie altarele zeilor: e o regulă
Care impune pedepse potrivite cu păcatele,
Şi să nu urmăreşti pe cel vrednic de bici cu cnutul.
Căci nu mă tem că vei lovi cu nuiaua pe cel care merită să sufere
Bice mai mari, de vreme ce zici că furtişagurile
Sunt păcate egale cu jafurile şi ameninţi că dacă
Oamenii îţi vor îngădui domnia vei reteza cele mărunte
Cu coasa pentru cele mari. Dacă e bogat, cine este înţelept,
Şi cizmarul bun e singurul frumos şi rege,
Pentru ce doreşti ceea ce ai? « Nu ştii, zice unul, ce-a spus
Tata Chrysipp: înţeleptul nu şi-a făcut niciodată sieşi
Încălţăminte şi sandale, cizmarul este totuşi înţelept. — Cum? —
Precum cînd tace, Hermogenes este totuşi cîntăreţ
Şi intonator excelent şi precum iscusitul Alfenus
Aruncînd orice instrument al meşteşugului său şi închizînd prăvălia
A rămas cizmar, aşa şi înţeleptul este cel mai bun zămislitor
Al întregii [sale] opere, singur rege». Îţi smulg barba
Copiii zburdalnici: pe care dacă nu-i pedepseşti cu bâţul
Vei fi năpădit de gloata stînd în juru-ţi şi mizerabil
Vei plezni şi vei lătra, tu cel mai mare dintre regii cei mari.
Ca să nu mă întind mai mult: tu vei păşi ca rege îmbăiat
Cu un gologan şi nu te va urma nici un [şcolar] din alaiul

Neghiobului Crispin, iar prietenii mei îngăduitori
Îmi vor ierta dacă, nebun, am păcătuit ceva,
Şi eu voi suferi la rîndu-mi bucuros greşelile lor,
Şi voi trăi ca particular mai fericit decît tine, rege.

4

Poeţii Eupolis, Cratinus şi Aristophanes,
Şi alţi bărbaţi cărora le aparţine comedia veche,
Dacă cineva era vrednic de descris, de va fi fost răufăcător sau
Hoţ, pezevenghi ori sicar, ori vestit
Prin altceva, cenzurau cu multă libertate.
De toţi aceştia atîrnă Lucilius, care i-a urmat
Schimbînd numai picioarele şi metrii, glumeţ,
Cu nările suflate, aspru la compunerea versurilor:
Căci într-asta a avut cusur; adesea într-un ceas,
Dicta, ca lucru mare, două sute de versuri stînd într-un picior;
Cum curgea mîlos, aveai de unde şterge:
Vorbăreţ şi leneş a purta truda scrisului,
Mai ales a scrisului; căci, deşi [a fabricat] mult, nu mă reţine. Iată,
Crispinus mă provoacă cu zălog mic: « Primeşte, dacă vrei,
Primeşte Tabulele; să mi se dea loc, ceas,
Supraveghetori, să vedem care din noi poate scrie mai mult».
Zeii au făcut bine că m-au zămislit sărac şi
Fricos la suflet, vorbind rar şi puţin;
Iar tu preferi să imiţi aerul închis
În foalele de ţap care lucrează mereu pînă ce fierul
Se înmoaie la foc. Fericit Fannius cel care oferă
Gratuit cutii şi portret, în vreme ce nimeni
Nu citeşte scrierile mele, eu temîndu-mă a recita vulgului
Pentru acest motiv că sunt [oameni] cărora acest gen le place foarte puţin,
Deoarece mulţi [sunt] vrednici de a fi inculpaţi. Pe care-l vrei, alege-l din mijlocul mulţimii:
[Ăsta] e muncit sau de lăcomie, sau de ambiţia care nenoroceşte;

Ăsta e nebun de dragoste pentru femei măritate, celălalt pentru băieţi;
Pe acest îl atrage splendoarea argintului, Albius încremeneşte la bronzuri;
Acesta poartă marfa de la soarele care răsare pînă la acela
Care încălzeşte regiunea de seară, de nu-i dus
Cu capul în jos în necazuri, ca pulberea culeasă de furtună, cu grija
Să nu piardă ceva din sumă sau să-şi sporească averea:
Toţi aceştia se tem de versuri, urăsc poeţii.
« Are fîn în coarne, fugi departe: ca să rîdă
În sine, ăsta nu cruţă nici un amic,
Şi pe cine i-a mînjit odată în hîrtiile lui,
Se va bucura să ştie toţi cei care vin de la brutărie şi de la fîntînă
Şi copiii şi babele.» Hai, primeşte ceva contra.
Întîi eu mă voi scoate din numărul acelora cărora
Le-aş concede că sunt poeţi; căci nu vei spune
Că este de ajuns a încheia un vers, nici nu vei socoti
Că este poet dacă cineva scrie ca mine foarte aproape de conversaţie;
Să dai onoarea acelui nume celui care are geniu,
A cărui minte e mai divină iar gura sunătoare de lucruri mari.
Cineva a pretins în privinţa asta că nici comedia nu este
Poem, căci spiritul ascuţit şi forţa nu rezidă
Nici în vorbe, nici în fapte, ci conversaţie curată,
Doar că se deosebeşte de conversaţie prin cadenţă regulată. « Dar tatăl ardent
E furios că fiul desfrînat, nebun, din pricina unei prietene prostituate
Refuză o nevastă cu zestre mare,
Şi că beat, ruşine mare, umblă cu facle înainte de a se înnopta.»
Oare Pomponius ar auzi lucruri mai uşoare
Decît astea, dacă i-ar trăi tatăl? Deci
Nu e de ajuns a alcătui din pure vorbe, versul
Pe care dacă-l desfaci, cutare se înfurie

În același chip ca și tatăl cu mască [de comedie]. Dacă răpești
Acestora, pe care eu [le scriu] acum, pe care le-a scris odată Lucilius,
Cadențele sigure și metrii, iar cuvîntul care este înainte prin ordine
Îl pui în urmă, antepunînd ultimele celor dintîi,
Nu vei descoperi membrele poetului sfărîmat, precum
Dacă desfaci: « După ce Discordia neagră
A spart canaturile ferecate și porțile războiului».
Pînă aci cu acestea: altă dată, dacă e poem adevărat sau nu.
Acum voi cerceta numai atît dacă acest gen de a scrie
Ți-e suspect cu dreptate. Aprigul Sulcius și Caprius
Colindă [tribunalele], grozav de răgușiți și cu actele de acuzare,
Amîndoi mare spaimă a hoților; dar cine trăiește onest
Și cu mîinile curate [poate] să-i disprețuiască pe amîndoi.
De-ai fi tu asemeni hoților Caelius și Birrius,
Eu n-aș fi Caprius, nici Sulcius: pentru ce te temi de mine?
Nici o crîșmă și nici un stîlp nu [trebuie] să aibă operele mele
Ca să asude pe ele mîna vulgului și a lui Hermogenes Tigellius,
Nu recitez nimănui afară de amici și constrîns la asta,
Nu oriunde și nu față de oricine. Sunt mulți
Care-și recită scrierile în mijlocul forului sau la baie;
Locul închis răsună plăcut vocii: asta place
Celor deșerți, care nu se întreabă de nu e contra convenienței,
De n-au nemerit la timp nepotrivit. « Te bucuri să ofensezi,
Zice unul, și pervers faci asta de gust.» De unde
Azvîrli asta, chitind în mine? în fine, cine dintre aceia

Cu care am trăit este garant? « Cine roade pe amicul absent,
Cine nu-l apără cînd îl acuză altul, cine culege
Rîsetele cu hohote ale oamenilor și faima de luător în rîs,
Cine nu poate tăinui ceea ce a văzut, cine nu știe să tacă
Ceea ce i s-a încredințat: acesta e [om] negru, păzește-te de el, romane.»
Adesea vei vedea cîte patru cinînd pe [cele] trei paturi,
Dintre care unuia îi va plăcea să stropească în toate părțile
Pe toți, afară de acela care oferă apa, apoi, beat, și pe acesta
Cînd Liber care spune adevărul deschide măruntaiele ascunse.
Acesta ți se pare ție blînd și politicos și sincer,
Dușman al celor negri [la suflet]: eu, dacă am rîs că prostul
Rufillus miroase a pastile și Gargonius a țap,
Îți par livid și mușcător? Dacă s-a aruncat
O aluzie în fața ta la furturile lui
Petillius Capitolinus, îl susții, precum e obiceiul tău:
« Capitolinus mi-e cunoscut de copil ca oaspe
Și prieten, și de hatîrul meu, rugat, a făcut
Foarte multe și mă bucur că trăiește la Roma nevătămat;
Dar totuși mă mir cum a scăpat
Acea judecată»: asta este suc de neghină neagră, asta
Este cocleală curată; dar promit din inimă,
Dacă pot promite ceva despre mine,
Că acest vițiu va fi departe de scrierile și mai întîi de sufletul meu.
Dacă aș spune ceva mai slobod,
Poate mai vesel, îmi vei da acest drept cu îngăduință:
Bunul [meu] tată m-a obișnuit cu asta ca să fug, notînd exemplele de orice vițiu.
Cînd mă sfătuia să trăiesc cumpătat, frugal

Şi mulţumit cu ceea ce mi-am agonisit însumi,
zicea:
« Nu vezi ce rău trăieşte fiul lui Albius şi
Nevoiaşul Baius? mare învăţătură ca cineva să nu
vrea
Să piardă averea părintească»; cînd [căuta] să mă
îndepărteze
De [relaţii] amoroase ruşinoase cu prostituate:
« Fii altfel decît Scetanius»,
[Zicea]; iar ca să nu urmez curtezane, şi să pot să uzez
De dragoste legitimă, zicea: « Nu-i frumoasă faima
încurcatului Trebonius».
« Să-ţi spună filosoful principiile, ce e mai bine
De evitat şi ce de căutat; mie îmi e de ajuns dacă
Păstrez obiceiul lăsat de cei vechi şi ţin nevătămată,
Cît timp ai nevoie de custode, viaţa şi reputaţia ta;
Pînă cînd vîrsta va întări membrele
Şi sufletul tău, vei înota fără [colac] de plută».
Aşa mă
Forma, copil, prin precepte, şi fie poruncea
Să fac ceea ce recomanda unul din juraţii aleşi
(« Ai o autoritate, după care să faci asta»),
Fie interzicea: « Mai stai la îndoială dacă acest
lucru este sau nu necinstit
Şi păgubitor, [vrei oare] ca cutare şi cutare să
aţîţe focul cu zvon urît?»
Precum mortul vecin sperie pe bolnavii necumpătaţi
Şi-i sileşte să se cruţe de frica morţii,
Astfel nelegiuirile altora îndepărtează adesea de la
vicii
Sufletele fragede. Graţie acestui fapt, eu sănătos
De toate acele vicii care aduc primejdie, sunt prins
Numai de cele mediocre şi pe care să le [poţi]
ierta; poate
În contra lor mi-au folosit larg vîrsta lungă,
prietenul sincer,
Judecata proprie, căci nu mă neglijez, cînd mă
primeşte
Patul sau porticul. « E mai bine aşa;
Făcînd asta voi trăi mai mult; astfel voi fi
Mai plăcut prietenilor; cutare [n-a făcut] bine:
acum eu

Imprudent să fac ca şi el, adineaori?» Astea le
rumeg în mine
Strîngînd buzele; cînd am ceva răgaz
Mă joc cu compunerile. Asta e unul din
Acele vicii mediocre; pe care dacă nu vrei să-l
îngădui,
Vie o ceată mare de poeţi, care să-mi fie
Într-ajutor (căci suntem foarte mulţi), şi te vom sili
Ca şi iudeii să treci în gloata noastră.

5

Ieşit din măreaţa Romă, m-a primit Aricia
Cu o găzduire modestă, tovarăş [fiindu-mi]
retorul Heliodorus,
Cu mult cel mai doct dintre greci; apoi Forul lui
Appius,
Ticsit de marinari, crîşmari şi răufăcători.
Leneşi, am împărţit în două [etape] acest drum,
Unul [singur] pentru cei cu poalele sumese mai sus
decît noi; Appia e mai puţin grea pentru domoli.
Aci eu, din cauza apei care era foarte rea, declar
război
Stomacului, aşteptînd nu cu suflet calm
Tovarăşii. Noaptea se pregătea să întindă umbrele
Pe pămînt şi să răspîndească semnele pe cer;
Atunci sclavii toarnă înjurături marinarilor,
marinarii
Sclavilor: « Trage aici! — Vîră trei sute! — Hei,
E de ajuns!» În timp ce se cer banii, în timp ce
se leagă catîrii
Trece un ceas întreg. Ţînţarii răi şi broaştele
Alungă somnul; după ce marinarul sau călătorul
Adăpaţi cu mult vin zborşit a cîntat pe întrecute
pe prietena
Absentă, în fine obosit, călătorul începe
Să doarmă şi plutaşul leneş leagă de o piatră
Odgonul catîrului mînat la păscut.
Ziua se iveşte şi nu auzim nimic de plecarea
Luntrei, pînă ce sare unul furios şi lucrează
Cu un ciomag de salcie capul catîrului şi al plutaşului

Şi şalele; în sfîrşit, cu chiu cu vai debarcăm la ora a patra.
Faţa şi mîinile ni le spălăm, Feronia, în apa ta.
După ce prînzim ne tîrîm şi suim trei mile
Spre Anxur pus pe stînci ce strălucesc de departe.
Acolo trebuia să sosească prea bunul Maecenas şi
Cocceius, amîndoi ambasadori trimişi cu mari
Însărcinări, obişnuiţi a aduna prietenii din două capete de drumuri.
Aci eu îmi ung inflamaţia de la ochi
Cu colir negru; într-acestea soseşte Maecenas
Şi Cocceius odată cu Capito Fonteius, om
Lustruit cu unghia, amic cum nu e altul mai mare al lui Antoniu.
Părăsim cu plăcere Fundi de sub pretoratul lui
Aufidius Luscus, rîzînd de insignele nebunului scrib,
Togă cu o bandă de purpură, tunică cu două bande late de purpură, vasul cu jăratic.
De aci poposim obosiţi în oraşul lui Mamurra [Formiae],
Murena oferind casa, iar Capito de-ale mîncării.
Apoi răsar zorile, foarte plăcute căci
Sosesc Plotius, Varius Sinuessanul şi Virgiliu,
Suflete cum pămîntul n-a purtat mai candide
Şi decît care nu mi-e altul mai legat.
O, ce îmbrăţişări şi ce bucurie a fost!
Eu în toate minţile n-aş fi oferit nimic amicului vesel.
Proxima staţiune [fu] la Podul Campan care ne oferi
Acoperămînt şi agenţi datori a da lemne şi sare.
De aci catîrii depun, la vreme, samarele la Capua.
Maecenas merge la joc, eu şi Virgil la culcare:
Căci mingea e inimică a boalei de ochi şi jocul [neindicat] pentru debili.
De aci ne-a primit vila foarte îmbelşugată a lui Cocceius
Care e deasupra crîşmelor de la Caudium. — Acum aş voi,
Muză, să-mi povesteşti în puţine [cuvinte] lupta bufonului Sarmentus

Cu Messius Cocoşelul, şi din ce tată născuţi amîndoi
S-a iscat gîlceava: Neamul ilustru al lui Messius Oscul [şi]
Stăpîna lui Sarmentus există; coborîţi din aceşti strămoşi
Au ajuns la bătaie. Cel dintîi Sarmentus: « Îţi spun
Că eşti ca un rinocer». Rîdem şi însuşi
Messius [zice]: « Primesc [provocarea]» şi mişcă capul. « O, de n-ar fi
Fruntea cu [semnul] cornului tăiat, zise [Sarmentus], ce-ai face,
Cînd ameninţi aşa pocit?» Căci aceluia o cicatrice groaznică
Îi urîţea fruntea păroasă în stînga feţii.
Glumind mult asupra pecinginei campane, asupra feţei dezmierdate,
Ruga păstorul să salte dansul ciclopului:
[Deoarece] acela nu mai avea nevoie de mască de fantomă şi de cothurni tragici.
Multe răspunse Cocoşelul la astea: îl întreba dacă
Dăduse lanţul ca ex voto Larilor; că privilegiul stăpînei
Era ca el să fie nimic mai rău decît scrib; întreba în fine
Pentru ce fugise, cînd o livră de făină
I-ar fi fost de ajuns unuia aşa de pipernicit şi fricos.
În scurt sfîrşirăm acea cină cu veselie. —
De aci o luăm drept spre Benevent, unde gazda harnică,
În timp ce-i întorcea pe foc, arse doi sturzi cam slabi;
Căci flacăra pîlpîitoare prefăcută în vulcan în
Bucătăria veche se grăbea să lingă grinda:
Ai fi văzut pe oaspeţii înfometaţi şi pe sclavii înspăimîntaţi
Voind toţi să tragă bucatele de pe foc şi să le stingă.
Din acel loc începu să mi se arate cunoscuţii munţi
Din Apulia, pe care îi arde Atabulus şi pe care
Nu ne-am fi căţărat niciodată, dacă apropiata vilă
De la Trivicum nu ne-ar fi primit nu fără fum dătător de lacrimi,
Vatra arzînd crengi ude cu frunze.

Aci eu aştept ca prostul pînă la miezul nopţii
O fată mincinoasă; somnul totuşi îmi ia
Gustul împreunării: atunci visele cu o privelişte neruşinată
Îmi pătează cămaşa de noapte şi pîntecele întors în sus.
De aci suntem răpiţi de roate douăzeci şi patru de mile,
Pînă la tîrgul unde trebuia să rămînem, care nu e posibil să fie spus în vers,
Foarte uşor însă prin semne; aci apa se vinde
Ca cel mai de pe urmă din lucruri, însă pîinea este nu se poate mai frumoasă,
Încît călătorul deştept obişnuieşte s-o poarte pe umeri mai departe.
Căci [pîinea] de la Canusium [este] tare ca piatra, [iar] locul
Nu mai bogat cu o urnă [măcar] de apă a fost clădit de puternicul Diomede.
De aci tristul Varius s-a despărţit de prietenii care plîngeau.
De aci frînţi sosim la Rubi, ca unii ce făcuserăm
Drum lung, devenit şi mai rău [din cauza] ploaiei.
După aceea vremea [fu] mai bună, calea mai rea
Pînă la zidurile [oraşului] Barium, cel cu mult peşte. După aceea Gnatia
Zidită de Ondinele supărate ne-a dat risete şi jocuri,
În timp ce doreşte să ne convingă că tămîia se topeşte fără flacără
În templul sacru. Să creadă Apella iudeul,
Nu eu; căci am învăţat că zeii duc viaţă tihnită
Şi dacă natura face ceva de mirare, nu zeii plictisiţi
Hărăzesc aşa ceva din înaltul acoperiş al cerului.
Brundisium este sfîrşitul drumului lung şi al scrierii.

6

Maecenas, nu fiindcă nimeni nu este mai de neam ca tine
Printre lydienii care au locuit meleagurile etrusce,
Nici fiindcă bunicul tău matern şi patern
Au comandat odată marile armate,
Miroşi cu nas ascuţit, cum obişnuiesc cei mai mulţi,
Pe cei de naştere joasă, precum eu cel născut din tată libert.
Cum refuzi să întrebi din ce părinte este născut
Cineva, cîtă vreme [este ieşit din oameni] liberi, te-ai încredinţat într-adevăr singur
Că înaintea puterii şi domniei plebee a lui Tullius
Adesea mulţi bărbaţi născuţi fără strămoşi
Au trăit onest şi încărcaţi cu mari onoruri;
Că din contra, Laevinus, din neamul lui Valerius, de către care
Superbus Tarquinius a fost izgonit din domnie,
N-a valorat vreodată mai mult de preţul unui as,
Jude cenzurator fiind poporul pe care îl cunoşti, care, prost,
Dă adesea onoruri nedemnilor şi serveşte neghiob faimei,
Care se uimeşte de titluri şi de figurile [de ceară ale strămoşilor]. Ce trebuie
Să facem noi depărtaţi cu mult şi cu mult de vulg?
Căci fie, poporul refuză a acorda lui Laevinus
Onoarea pe care [o dă] noului Decius; şi Appius cenzorul
M-ar retrograda dacă n-aş fi născut din tată liber:
Şi pe dreptate, pentru că n-am rămas în pielea mea.
Însă Gloria trage pe plebeii legaţi de carul ei strălucitor
Nu mai puţin decît pe cei de neam. La ce ţi-a [slujit] Tillius
A fi luat laticlava abandonată şi a fi tribun?
A sporit invidia, care e mai mică faţă de particular.
Căci cînd cineva fără minte şi-a înfăşurat mijlocul piciorului
Cu curele negre şi şi-a lăsat laticlava pe piept,
Aude necontenit: « Ce om e ăsta? din ce tată [e] născut? »
Precum dacă unul e bolnav de boala lui Barrus şi doreşte

Să treacă drept frumos, merge pretutindeni, stîrnește fetelor
Curiozitatea de a întreba cu de-amănuntul cum
E la față, la glezne, la picioare, la dinți, la păr:
Astfel cine a făgăduit că va avea grijă de cetățeni,
De imperiu, de Italia și de templele zeilor,
Silește pe toți muritorii să se intereseze și să întrebe
Din ce tată e născut, dacă nu e meprizabil printr-o mamă de jos.
« Tu, fiu al sirianului Dama sau al lui Dionysius, îndrăznești
Să arunci cetățenii de pe stînca [tarpeie] sau să-i predai [călăului] Cadmus?
Dar colegul Novius stă cu o treaptă mai jos decît mine;
Căci este ceea ce era tatăl meu. — Din cauza asta
Îți impun Paullus și Messalla? dar acest [Novius] dacă
S-ar grămădi în for două sute de cărușe și trei mari înmormîntări,
Ar țipa de-ar acoperi trîmbițele și tubele; măcar cu asta ne ține. »
Acum revin la mine născut din tată libert,
Pe care îl rod toți cei născuți din tată libert,
Pentru că acum, Maecenas, sunt comeseanul tău și fiindcă
Deunăzi o legiune romană m-a ascultat ca tribun.
[Onoarea] de azi e deosebită de cea [de deunăzi] nu fiindcă,
Așa cum pe drept cutare mă invidiază pentru această cinste,
Pe mine depărtat de ambiția neghioabă, [te invidiază] și pe tine
Ca prieten, precaut mai ales a agonisi dintre cei vrednici. Nu mă pot numi
Fericit pentru faptul că tu ai fost sortit să-mi fii prieten din întîmplare;
Căci nu hazardul mi te-a oferit; prea bunul Virgiliu o dată,
Varius după el, ți-au spus ce sunt.
Cum am venit pe față, vorbind bîlbîit puține

(Căci rușinea care amuțește mă împiedică să spun mai multe),
Nu mă dau drept născut din tată ilustru, nu drept unul
Care sunt dus la țară de cal tarentin,
Ci ceea ce sunt; răspunde scurt, precum este obiceiul tău;
Mă duc, cheamă-mă după luna a noua și poruncește
Să fiu din numărul prietenilor tăi. Duc acest [sentiment] mare,
Că ți-am plăcut ție care distingi pe [omul] onest de cel josnic,
Eu născut din tată nu vestit, dar curat în viață și la suflet.
Cu toate astea, dacă natura mea este pătată de vicii
Mediocre și puține, încolo dreaptă, precum ai regreta
Negii presărați pe un corp frumos,
Dacă într-adevăr nimeni nu-mi poate imputa mie,
Pur și nevinovat, precum mă laud,
Nici lăcomia, nici mișelia, nici relele desfrînări, și dacă trăiesc
Scump prietenilor; cauza [tuturor] acestora a fost tata, care, sărac cu un ogoraș slab,
N-a voit să mă trimită la școala lui Flavius, la care
Mergeau ducînd la Ide șase [bani] de aramă
Copiii născuți din măreții centurioni
Cu lădițele și tabla atîrnate de brațul stîng;
Dar a îndrăznit să-și ducă copilul la Roma să învețe
Artele pe care orice cavaler și senator pune să le predea
Născuților din ei înșiși. Dacă cineva ar fi văzut
Haina și sclavii urmărindu[-mă] ca într-un oraș mare,
Ar fi crezut că mi se oferă acele cheltuieli din averea străbună.
[Tata] însuși ședea de față, păzitor incoruptibil
Lîngă toți profesorii. Ce [pot spune] mai mult? M-a păstrat
Neprihănit, ceea ce este întîia onoare a virtuții, nu numai de orice
Ispravă, ci de ocara rușinoasă;
Și [n-a avut] să se teamă că cineva i-ar găsi cusur că,

Strigător public, sau cum a fost el însuși, colector,
Culeg puțină răsplată; nici eu, dacă aș fi întrebat,
[nu m-aș teme să răspund]:
Azi merită laudă pentru asta și mulțumire maximă
din partea mea.
Nimic al acestui tată nu mă stînjenește, sănătos
la minte fiind, [motiv] pentru care
Nu mă voi apăra ca majoritatea [oamenilor] care
tăgăduiesc
Că faptul de a avea părinți neslobozi și neiluștri
ar fi din vina lor;
Și vocea și rațiunea mea mă țin departe de aceștia.
Căci dacă natura ar porunci
Să mai trăiesc o dată viața trăită de atîția ani
Și fiecare ar dori să-și aleagă alți părinți pe potriva
Mîndriei lor, eu, mulțumit cu ai mei, aș refuza
să-mi aleg, [luîndu-mă] nebun după
judecata vulgului,
[Părinți] onorați prin fascii și scaune (curule),
Înțelept poate [prin judecata] ta ca să nu vreau
Să port vreodată, neobișnuit, o povară supărătoare.
Căci aș avea mereu să doresc lucruri mai mari
Și să salut pe mai mulți, să conduc pe unul și pe
altul
Ca însoțitor, încît n-aș ieși singur la țară și aiurea,
Să hrănesc mai mulți rîndași și cai,
Să mîn trăsuri. Acum pot să merg
Dacă-mi place, pînă la Tarent pe catîr cu coada
scurtată,
Căruia desagul îi jupoaie șalele cu greutatea și
călărețul coastele;
Nimeni nu-mi obiectează cărpănoșia ca ție,
Tillius,
Cînd pretor, te urmăresc cinci sclavi pe via
Tiburtină,
Purtînd mașina de gătit și vasul cu vin.
În privința asta trăiesc mai tihnit ca tine,
Ilustre senator, și ca o mie alții: cum mi-e gustul,
Pășesc singur, întreb cît costă zarzavatul și pîinea.
Și rătăcesc adesea pe seară prin circul înșelător,
Mă opresc la cei care ghicesc; apoi mă întorc
acasă

La praz și năut și la tablaua cu clătite.
Cina e pregătită de trei sclavi și o lespede albă
Susține două pocale și cana [cu toartă], mai se află
O ulcea de rînd, un ulcior și o cupă, olărie campană.
Apoi mă duc la culcare, fără grija că mîine
Va trebui să mă scol de dimineață, să merg la
[statuia] lui Marsya
Care neagă că el poate să poarte chipul celui mai
tînăr dintre Novii.
Pe la zece mă întind; după asta, sau mă preumblu,
Sau citesc ce mi-a plăcut să scriu în taciturnitate,
mă ung cu [ulei de] măsline,
Nu ca nerușinatul Natta cu acela furat din candele.
Iar cînd soarele mai arzător mă sfătuiește, [fiind]
obosit,
Să merg să mă spăl, las Cîmpul [lui Marte] și jocul
cu mingea.
Prînzind nu lacom, atît cît să împiedice să suport
ziua
Cu stomacul gol, trîndăvesc pe-acasă. Aceasta este
Viața celor izbăviți de ambiția grea care te face
nenorocit.
Cu acestea eu care am de învins mă mîngîi mai
plăcut
Decît dacă bunicul, tată-meu și unchiul dinspre
tată ar fi fost chestori.

7

Cum s-a răzbunat corcitul Persius pe puroiul și
veninul
De Rupilius Rege, cred că e cunoscut
Tuturor, și orbeților și bărbierilor.
Acest Persius, bogat, avea mari afaceri
La Clazomenae și procese neplăcute cu [așa-numitul]
Rege,
[Fiind] om aspru și capabil a învinge în caracter
odios pe Rege,
Obraznic, îngîmfat, atît de amar la vorbă,
Cît i-o lua înainte cu cai albi lui Sisenna și Barro.

Mă întorc la Rege. După ce n-a izbutit nici o
învoială
Între ei doi (căci toți cîrcotașii sunt de aceeași
teapă,
Ca și cei tari între care se întîmplă un război
advers:
Între Hector Priamidul și între Achille focosul
A fost ura așa de capitală încît [numai] moartea
cea din urmă i-a despărțit,
Și nu din altă pricină, decît că virtutea la amîndoi
A fost maximă; dacă discordia împinge pe doi
fricoși,
Sau se iscă război între neegali, ca acela al lui
Diomede
Cu Glaucus Lycianul, sau s-ar termina mai moale,
ba chiar
Cu schimb de daruri), sub pretoratul lui Brutus
care ține
Bogata Asie, perechea lui Rupilius și Persius se
luptă, ca
Bacchius [gladiatorul] nu mai bine împerecheat
cu Bithus. Îndîrjiții
Dau buzna la judecată, spectacol mare și unul
și altul.
Persius expune cauza; rîde toată
Asistența; laudă pe Brutus, laudă cohorta;
Numește pe Brutus soarele Asiei, numește pe
tovarășii [lui]
Stele priincioase, exceptînd pe Rege: acela ar fi
venit
Ca și canicula, starea detestată de agricultori; gîlgîia
Ca rîul de iarnă în [pădurea] în care intră rar
securea.
Atunci [Rege] de la Praeneste azvîrle caraghiosului
și mult vorbărețului
Ocări exprimate din pom, ca un podgorean aspru
Și neînvins, la care adesea trecătorul zăbovește
Strigînd cu glas tare « cucu »,
Dar grecul Persius, după ce a fost stropit cu oțet
italic,
Exclamă: « Pe zeii cei mari, te implor,

O, Brutus, care te-ai deprins să nimicești regii,
de ce
Nu gîtui și pe acest Rege? crede-mă, asta intră
în atribuțiile tale. »

8

Odată eram trunchi de smochin, lemn nefolositor,
Cînd sculptorul, stînd la îndoială dacă să facă
scaun sau un Priap,
A preferat să fiu zeu: deci [sunt] zeu, spaimă
maximă
A hoților și a păsărilor; căci dreapta [mea]
pedepsește hoții.
Asemeni vîrful roșu sculat la pîntecele obscen.
Iar trestia înfiptă în vîrf înspăimîntă păsările
Inoportune și [le] împiedică să se așeze în
grădinile noi.
Aci robul plătea ieftin transportarea pe năsălii
A cadavrelor aruncate mai înainte afară din
celulele înguste;
Aci a fost mormîntul comun al plebei mizerabile,
Al lingăului Pantolabo și al desfrînatului
Nomentanus.
O mie de picioare la drum, trei sute spre cîmp
Arăta aci stîlpul pentru ca moștenitorii să nu
reclame monumentul.
Acum e îngăduit să stai pe sănătosul Esquiliu
Și să te plimbi pe parapetul însorit, acolo unde
mai înainte [oamenii] triști
Priveau cîmpul inform din cauza oaselor albe;
Iar grija mea și necazul nu sunt atît hoții
Și fiarele obișnuite a bîntui acest loc,
Cît de descîntecele și otrăvurile
Care chinuiesc sufletele omenești. Pe acestea nu
le pot nimici deloc,
Nici interzice cumva, îndată ce luna călătoare
Își arată fața frumoasă, căci oasele și buruienile
vătămătoare [mă] leagă.
Am văzut eu însumi pe Canidia mergînd încinsă
Cu un șal negru, cu picioarele goale și cu părul
despletit,

Urlînd împreună cu Sagana [soră-sa] mai mare; paloarea
Le făcea oribile la vedere pe amîndouă. Începură să scormonească
Pămîntul cu unghiile și să sfîșie cu dinții o mieluşea
Neagră; vărsînd sîngele în groapă, ca astfel
Să momească duhurile, sufletele care aveau să dea răspunsurile.
Era și o păpușă de lînă, alta de ceară; cea de lînă
Mai mare, ca să țină în loc prin suplicii pe cea mai mică;
Cea de ceară sta rugătoare, ca una ce trebuia să piară
În chip servil. Una invoacă pe Hecate, cealaltă
Pe cruda Tisiphona; ai fi văzut alergînd șerpii și cățelele
Infernale și luna roșiatică,
De n-ar fi fost un martor la astea, îndărătul marilor morminte de zid.
Iar dacă mint cumva, capul să-mi fie mînjit de găinațul alb
Al corbilor, iar Ulius, ușuratica Pediatia și hoțul
Voranus pișe-se și cace-se pe mine.
Singurul [lucru] ce-mi amintesc [este] cum răsunau de trist și de ascuțit
Umbrele vorbind una după alta cu Sagana,
Și cum șerpii tărcați ascundeau pe furiș în pămînt
Cu dinții barba lupului, și focul ardea mai viu
În păpușa de ceară, cum am înspăimîntat,
Martor nu nerăzbunat, glasurile Furiilor și isprăvile celor două.
Căci [lucrul] care plesnește sună ca și bășica, smochin,
Am tras un pîrț din buca crăpată; iar ele o luară la goană în oraș.
Să fi văzut cum cădeau dinții Canidiei și peruca veche
A Saganei și buruienile și beteliile descîntate
De pe brațe, spre mare rîs și petrecere!

9

Mergeam, din întîmplare, pe via Sacra, meditînd nu știu ce nimicuri,
După cum e obiceiul meu, cu totul [absorbit] în ele.
Pică unul cunoscut mie doar din nume
Și cu mîna ridicată: « Ce faci, cel mai dulce dintre lucruri? —
Bine, deocamdată, zic, și-ți doresc tot ce vrei. »
Cum mă urma: « Mai vrei ceva? » i-o iau repede înainte. Dar el:
« Nu mă cunoști, zice, sunt literat ». Atunci eu: « Îmi vei fi
Cu atît mai scump », zic. Voind să bat în retragere,
[Iată-l] aci mergînd repede, uneori oprindu-se, spunînd
Nu știu ce în urechea sclavului, în timp ce sudoarea
Îi curgea pînă jos la călcîie. « O, tu, Bolane,
Fericitule la minte », ziceam pe tăcute, în vreme ce acela
Pălăvrăgea de toate, lăuda străzile, orașul. Cum nu-i
Răspundeam nimic: « Vrei, zice, să pleci,
Precum văd, dar degeaba; te voi ține pururea,
Te voi urma. Care ți-e drumul de aici? Nu-i nevoie
Să te abați din cale: vreau să văd pe cineva pe care nu-l cunoști;
Zace departe peste Tibru lîngă grădinile lui Caesar. —
N-am nimic de făcut și nu preget; te urmez mereu. »
Bleojdez urechile ca măgarul supărat,
Cînd o greutate mai mare i s-a pus pe spate. Începe el:
« Dacă mă vei cunoaște bine, nu vei mai face din Viscus,
Sau din Varius un prieten mai scump; căci cine poate ca mine
Scrie mai multe versuri și mai repede? cine mișcă
Mai grațios membrele? Cînt de mă invidiază și Hermogenes. »
Aci era momentul de a întrerupe: « Ai mamă, rude,

A căror sarcină [este] să te apere? — N-am pe nimeni,
I-am îngropat pe toți. — Ferice de ei, acum e rîndul meu.
Sfîrșește-mă! Căci mi-a fost tristă ursirea
Pe care baba Sabină mi-a cîntat-o mușcînd urna divină [cînd eram] copil:
Pe acesta să nu-l ia nici veninurile grozave, nici spada dușmanului,
Nici durerea în coaste, nici tusea, nici podagra care înțepenește;
Un palavragiu să-l macine mereu; să scape de vorbăreți,
Dacă știe, îndată ce vîrsta va spori.»
Ajunserăm la [templul] Vestei; trecută fiind a patra parte
Din zi, și din întîmplare trebuia atunci să răspundă la un termen de judecată
Sau să piardă procesul dacă nu se prezenta.
«Dacă mă iubești, zise, mergi puțin aci. — Sunt pierdut,
Sau pot să stau sau știu [ce sunt] legile civile,
Și mă grăbesc unde știi. — Stau la îndoială ce să fac, zise,
Să te părăsesc pe tine sau afacerea. — Pe mine, rogu-te. — Nu fac [una ca asta]!»
Și începu s-o ia înainte; eu, fiind greu a lupta
Cu învingătorul, îl urmez. «Maecenas cum e cu tine?»
Reia el vorba; «Este dintre oamenii puțini și zdraveni la cap,
Nimeni nu s-a folosit mai dibaci de noroc. Ai avea
Un mare figurant care să poată face [rolurile] secunde
Dacă ai vrea să prezinți acest om [care sunt]; mă prind
Că-i vei da la o parte pe toți. — Nu din asta trăim acolo
În chipul în care crezi tu; nu este o casă mai pură ca aceea,
Nici mai străină de aceste rele; nici unul mai bogat nu mă vatămă, acolo,

Zic, sau este astfel fiindcă e mai înțelept; este loc
Pentru fiecare. — Spui lucru mare, cu greu de crezut. — Totuși
Este așa. — Mă aprinzi ca să doresc și mai mult
Să fiu aproape de el. — Numai să vrei; prin acea virtute care e a ta
Îl vei cuceri, și cineva poate învinge prin aceea că
Primii pași sunt grei. — Nu voi pierde prilejul,
Voi conrupe sclavii cu daruri; nu voi renunța
De aș fi exclus azi; voi căuta momentul,
Îl voi întîmpina la răspîntii, îi voi face cortegiu. Viața
N-a dat nimic muritorilor fără mare trudă.» În vreme ce spune astea,
Iată vine Fuscus Aristius, scump mie, și care îl cunoaște
Bine pe acela. Ne oprim. «De unde vii
Și încotro?» întreabă [unul] și răspunde [celălalt]. Începui să-l trag de haină
Și să-i ciupesc cu mînă moale brațele, făcînd semne,
Răsucind ochii, ca să mă smulgă. Glumeț rău,
Rîzînd se preface, îmi arde ficatul cu fiere.
«Spuneai că vrei să vorbești negreșit cu mine
Despre nu știu ce secret. — Mi-aduc bine aminte, dar îți voi spune
Într-un moment mai bun; azi [sunt] treizeci [ale lunii], șabăț; vrei
Să scandalizezi pe iudeii tăiați împrejur? — N-am nici un soi
De superstiție, zic. — Dar eu da; sunt cam slab [de înger], unul
Dintre cei mulți; îngăduie să vorbesc despre altceva!» Ce soare
Negru a răsărit azi pentru mine! fuge nelegiuitul
Și mă părăsește sub cuțit. Din întîmplare iese în calea aceluia
Adversarul și «Unde [umbli]tu, nerușinatule?» țipă
El cu glas tare, și: «Pot să te iau ca martor?» eu într-adevăr
Întind urechea; îl răpește în tribunal; strigăte din amîndouă părțile,
Învălmășeală pretutindeni. Așa m-a ferit Apollo.

10

⟨Lucilius, voi dovedi cît de plin ești de greșeli,
Martor Cato, apărătorul tău, care se îngrijește
Să dreagă cu blîndețe versurile rău lucrate, lucru prin care
El este un bărbat mai bun, cu mult mai subtil decît acela
Dădăcit mult, ca copil, și cu cureaua și cu funii ude
Ca să fie cine să poată purta bogăția
Poeților antici împotriva plictiselilor noastre,
Cel mai învățat dintre cavalerii gramaticilor. Ca să revin acolo,⟩
Desigur, am zis că versul lui Lucilius aleargă cu picior
Neregulat. Cine este un protector așa de inept al lui Lucilius
Încît să nu divulge asta? dar același, care a frecat
Roma cu multă sare, este lăudat în aceeași satiră.
Totuși atribuindu-i asta nu i-am acordat și altele; căci
Așa aș admira mimurile lui Laberius ca poeme frumoase.
Deci nu e de ajuns să descleștezi gura auditorului
La rîs; totuși este și într-asta oarecare merit.
E nevoie de scurtime, ca sentința să alerge și să nu se
Împiedice în cuvintele care apasă urechilor ostenite,
Și e nevoie de un stil aci trist, alteori vesel,
Îndeplinind rolul aci al retorului, aci al poetului;
Din cînd în cînd cumpănind virulența și
Moderînd-o intenționat. Ridicolul e mai puternic
Decît asprimea și retează mai bine, în general, problemele mari.
Acei bărbați, care au scris comedia veche,
Ședeau pe acest [principiu], într-asta sunt de imitat, [ei] pe care
Nu i-a citit vreodată nici frumosul Hermogenes, nici maimuța asta
[De Demetrius], învățat să nu cînte nimic în afară de Calvus și Catullus.

Dar a făcut [lucru] mare, căci a mestecat cu vorbele latine
Pe cele grecești — O, întîrziați în ale studiului, care socotiți
Dificil și minunat ceea ce i s-a întîmplat lui Rhodius
Pitholeon! — dar vorbirea gătită din amîndouă limbile
Este mai plăcută, precum marea Falernului dacă e amestecată cu [vin] de Chios.
Te întreb pe tine însuți, [asta] cînd faci versuri sau
Cînd ai de urmărit cauza aspră a vinovatului Petillius?
Fără îndoială preferi, uitînd de patrie și de tatăl Latinus,
Cînd Pedius și Puplicola Corvinus asudă în procese,
Să amesteci cuvintele căutate în afară
Cu cele naționale, asemeni Canusinului bilingvu?
Și eu cînd făceam, născut dincoace de mare, versuri
Grecești, Quirinus, văzut după miezul nopții
În vis adevărat, m-a oprit cu astfel de cuvînt:
«N-ai fi mai nebun dacă ai duce lemne în pădure, decît dacă
Vrei să sporești marile cete ale grecilor».
Alpinus bombasticul aci sugrumă pe Memnon, aci
Diformează gura lutoasă a Rinului. Eu sînt ceea ce
Nici concurenții nu vor declama în templu, judecător [fiind] Tarpa,
Nici nu va readuce mereu și mereu cele ce sunt de domeniul teatrelor.
Poți spune-n glumă libelele unuia dintre cei vii Fundanius
Cu o prostituată vicleană și cu Davus
Înșelînd pe bătrînul Chremes; Polio cîntă
Isprăvile regilor lovind de trei ori cu piciorul; Varius a scris
Poate ca nimeni altul epopee teribilă; Camenele care se bucură de cîmp
Au făcut grațios și spiritual semn lui Virgiliu.
Asta [ce fac] și în care s-au încercat în zadar Varro Atacinus
Și alți cîțiva, era ceea ce puteam scrie mai bine,

Eu, mai mic decît [Lucilius], creatorul [genului],
și nu eu voi îndrăzni
Să-i trag aceluia cununa pusă pe capu-i cu multă
laudă.
Dar am zis că acela curge lutos, adesea purtînd
Mai multe de eliminat decît de lăsat. Hai, te-ntreb,
Tu, învățat, nu reprobi nimic în marele Homer?
Blîndul Lucilius nu se deosebește prin nimic de
Accius, autorul de tragedii?
Nu ironizează el versurile lui Ennius inferioare prin
pedanterie
În vreme ce nu vorbește despre sine ca [fiind] mai
mare decît cel criticat?
Cine ne împiedică și pe noi, citind scrierile lui
Lucilius,
Să ne întrebăm dacă natura [proprie] a aceluia sau
aspra
Natură a lucrurilor l-au împiedicat să scrie
Versuri mai lustruite și mergînd mai moale,
Decît dacă cineva, mulțumit numai cu faptul de a
închide ceva
În șase picioare, preferă să scrie două sute de versuri
înainte de masă și tot atîtea după?
Geniu, [acest Lucilius], mai clocotitor decît rîul
repede, precum a fost al lui Cassius
Etruscus, care, spune faima, a ars
Cu cutiile și cu sulurile lor. Să zic că Lucilius a fost
Blînd și urban, că a fost mai îngrijit decît
Promotorul cîntecului aspru și nou al grecilor
Și decît ceata poeților vechi; dar acela
Dacă ar fi fost aruncat de destui în veacul acesta al
nostru,
Și-ar șterge multe, ar tăia tot ce ar prisosi
Peste [lucrul] încheiat și scoțînd adesea capul
În versuri, ar scărmăna pe viu și ar roade unghiile.
Întoarce des condeiul, scriind din nou
Cele ce sunt vrednice de citit, și nu lucra ca să te
admire gloata,
Mulțumit cu puțini cititori. Sau preferi, fără minte,
Ca cîntecele tale să fie recitate în școlile elementare?
Eu nu; căci mi-e de ajuns să mă aplaude cavalerul,
precum

A zis îndrăzneața Arbuscula fluierată de adversari.
Să mă miște pe mine păduchele Pantilius, sau să
mă mînie
[Faptul] că Demetrius pișcă pe absent, sau că prostul
Fannius atacă pe oaspeții lui Hermogenes Tigellius?
Să aprobe această [satiră] Plotius și Varius,
Maecenas și Virgiliu,
Valgius și Octavius și prea bunul Fuscus
Și să le laude cei doi Viscus!
Lăsînd la o parte orice ambiție, pot să te citez pe
tine,
Polio, pe tine, Messalla, cu fratele tău, și totdeodată
Pe voi, Bibulus și Servius, și odată cu aceștia pe
tine, candide Furnius,
Pe mulți alții, învățați și prieteni pe care eu
Intenționat îi las afară, cărora aș voi ca acestea,
Așa cum sunt, să le surîză, îndurerat, dacă
Vor place sub așteptările mele. Ție, Demetrius, și
ție, Tigellius,
Vă urez să miorlăiți între fotoliile elevelor.
Du-te, băiete, și transcrie repede asta [în continuare]
la cartea mea.

CARTEA A DOUA

1

Horațiu: Sunt unii cărora le par prea aspru în satiră și că
Încordez genul peste legile [lui], altă parte socotește că ceea ce
Am compus este fără nerv și că se pot înșira pe zi
O mie de versuri ca ale mele. Trebatius,
Prescrie-mi ce să fac. — *Trebatius:* Să te odihnești. — *H.* Să nu mai fac
Deloc versuri? — *T.* [Asta-ți] spun. — *H.* Să mor
Dacă nu era mai bine; într-adevăr, nu pot să dorm. — *T.* Cine are
Nevoie de somn adînc să treacă de trei ori, uns, Tibrul
Și să aibă noaptea trupul udat cu vin;
Sau, dacă te trage atîta dragoste de scris, îndrăznește
A cînta faptele nebiruitului Caesar, care va aduce
Multe roade ale trudelor [sale]. — *H.* Părinte prea bun,
Puterile nu sunt la înălțimea dorințelor; căci nimeni n-a
Descris oștile îngrozitoare prin suliți, nici pe galii
Pierind prin frîngerea armei ascuțite, sau rănile parthului alunecînd de pe cal. —
T. Totuși ai putea descrie și pe dreptul, tarele
Scipio, ca înțeleptul Lucilius. — *H.* Nu mă voi da înapoi
Dacă împrejurarea însăși va ajuta; fără timp potrivit
Vorbele lui Flaccus nu vor merge la urechea atentă a lui Caesar,

Pe care dacă-l mîngîi rău, pus în gardă din toate părțile, devine recalcitrant. —
T. Cu cît e mai nemerit ce [-am zis], decît să ofensezi în vers regretabil
Pe lingăul Pantolabus și pe desfrînatul Nomentanus,
De vreme ce oricine se teme, chiar cînd n-a fost atins, și urăște. —
H. Ce să fac? Milonius dănțuiește îndată ce trăznit [de vin]
A crescut fierbințeala capului și numărul lămpilor;
Castor se bucură de cai, cel născut din același ou [cu el],
De lupte; cîte capete trăiesc, atîtea mii
De gusturi: mie-mi place să închid vorbele în picioare
După ritul lui Lucilius, cel mai bun decît noi amîndoi.
Acela încredința adesea tainele cărților ca unor
Prieteni credincioși, nealergînd niciodată la altul, nici dacă nemerea rău,
Nici cînd [nemerea] bine: ceea ce face, ca orice tablă
Votivă să arate ca și descrisă
Viața bătrînului. Eu îl urmez pe el, în îndoiala dacă sunt lucan sau apul,
Căci colonul venusin ară pe amîndouă ținuturile,
Trimis acolo, după cum e faima veche, după izgonirea samniților,
Ca dușmanul să nu mai calce pe locurile deșerte de romani,
Sau ca nația apulă, ori cîțiva din Lucania violentă
Să pornească război. Dar acest condei nu țintește mai departe
Vreo ființă vie, și ca o spadă acoperită cu teaca
Mă păzește pe mine; pentru ce să m-apuc s-o trag
Cînd sunt ferit de primejdioșii tîlhari? — O, tată și rege
Jupiter, să piară de rugină arcul depus
Și nici o poftă să nu-mi strice tihna! Însă acela
Care mă va stîrni (mai bine să nu m-atingă, strig)
Va plînge și va fi de pomină în tot orașul.
Cervius mîniat amenință cu legile și cu urna,
Canidia lui Albucius cu venin cui le este dușmană,

Turius cu rău mare, dacă te judeci el fiind judecător:
Cum înspăimîntă pe suspecți, după cum prețuiește fiecare, și cum
Comandă asta atotputernica natură, cugetă împreună cu mine.
Lupul atacă cu dintele, taurul cu cornul: de unde, decît
Ivit dinăuntru? Crede-o pe mama bătrînă a risipitorului
Scaeva; nimic nu va face sfînta mînă dreaptă a sceleratului (lucru tot așa de rar
Precum că lupul nu atacă pe cineva cu copita, nici boul cu dintele),
Dar va lua [viața] babei mierea otrăvită cu cucuta rea.
Ca să nu lungesc vorba: fie că mă așteaptă o bătrînețe
Liniștită, fie că, bogat, sărac, moartea zboară asupră-mi cu aripi negre,
Fie că soarta a poruncit să fiu exilat din Roma,
Oricare va fi coloarea vieții, voi scrie. — *T.* O, copile, mi-e teamă
De cum vei trăi și ca vreunul din prietenii tăi mari
Să nu te rănească prin răceală. — *H.* Ce? Cînd Lucilius
A îndrăznit cel dintîi să compună cîntece în acest soi de opere,
Și să tragă pielea prin care fiecare pășește lustruit pe sub priviri,
Urît pe dinăuntru, Laelius și cine a adus
Nume meritat de la Carthagina învinsă
[Au fost] ofensați de talent sau [mai degrabă] au regretat
Atacarea lui Metellus și zdrobirea lui Lupus prin infamantele versuri?
Dar a scărmănat pe fruntașii poporului și poporul trib cu trib,
Adică prieteni numai virtuții și prietenilor săi.
Mai mult, cînd se țineau deoparte de vulg și în dosul scenei,
Virtutea lui Scipio și blînda înțelepciune a lui Laelius
Obișnuiau să glumească cu ele și să se joace descinși, pînă ce

Fierbeau legumele. Așa cum sunt, deși
Sub venitul și talentul lui Lucilius, totuși se va arăta
Că am trăit cu cei mari în tot timpul cît invidia răuvoitoare,
Voind să înfigă dintele în lucrul fragil,
A atacat și solidul, dacă cumva tu, competentule Trebatius,
Nu ești de altă părere. — *T.* Evident, aici nu pot face nici o crăpătură.
Dar totuși ca să te ferești prevenit ca nu cumva necunoașterea
Legilor inviolabile să-ți cășuneze vreo belea [află]:
Dacă cineva a făcut versuri rele împotriva cuiva, este [articol de] lege
Și [motiv de] judecată. — *H.* Fie, dacă cineva [a făcut versuri] rele;
Dar dacă le-a făcut bune, lăudat, judecător fiind Caesar? dacă cineva
A lătrat pe cel vrednic de ocară, el însuși integru?—
T. Tablele [de procedură] vor fi rezolvate prin rîs, [iar] tu vei pleca grațiat.

2

« Învățați ce și cît [de mare] virtute este, dragilor
(Astea nu sunt cuvintele mele, ci ceea ce m-a probozit Ofellus
Cel de la țară, înțelept în afara tipicului și o Minervă proastă),
A trăi din puțin, nu printre talerele și mesele lucitoare,
Dat fiind că privirea este uluită de sclipirile nebune, iar
Sufletul refuză cele bune, atras de cele false;
Cercetați adevărul cu mine aci pe nemîncate. Pentru ce astfel?
Voi spune, dacă voi putea. Orice judecător corupt
Examinează rău adevărul. După ce ai gonit iepurele
Și [ești] obosit de calul neastîmpărat (sau, dacă exercițiile militare

Romane te obosesc, obişnuit să joci grecește, fie
că te pasionează
Mingea iute amăgind cu moliciune prin antrenament
oboseala grea,
Fie discul, caută aerul cedînd la disc),
Cînd truda va izgoni plictiseala, însetat, înfometat,
Disprețuiește, [hai], mîncarea de rînd, și nu bea
decît miere de Hymet
Amestecată cu Falern. Chelarul e pe-afară și marea
cătrănită
E furioasă apărînd peștii: pîinea cu sare
Potolește bine stomacul care latră. De unde și în
ce fel
Provine asta? Voluptatea cea mare nu este în
afumătura plăcută
Ci în tine însuți. Cere sosurile asudat;
Pe grasul și pe gălbejitul din pricina exceselor nu-l
poate
Bucura nici stridia, nici [peștele] scar, nici găina de
pădure călătoare.
Totuși cu greu îți voi smulge [din cap ideea] ca să
nu vrei să-ți ștergi
Cerul gurii cu păunul pus [pe masă] mai degrabă
decît cu găina,
Stricat [cum ești] de deșertăciunea lucrurilor, fiindcă
această pasăre rară
Se vinde cu aur și arată minuni pictate în coadă,
Ca și cînd folosește ceva lucrului [în sine]. Oare
mănînci pana
Asta pe care o lauzi? Oare friptă are aceeași căutare?
Deși totuși nu se deosebește cu nimic mai mult
de carnea [de găină],
Admit s-o ceri amăgit de frumusețile fără pereche:
De unde ți-a fost dat să simți că acest pește-lup e
din Tibru,
Sau cască gura prins în largul mării? că a fost
clătinat
Între poduri sau la gurile fluviului toscan? Laudă,
nebune,
Bărbatul de trei libre, pe care trebuie să-l
îmbucătățești în tot atîtea porții de sos.
Te atrage fața, văd. Deci cum se face

Că urăști peștii-lupi? pentru că probabil natura
Le-a dat acelora o dimensiune mai mare, iar acestora
greutate mică.
Stomacul pe nemîncate rar disprețuiește [mîncările]
populare.
„Aș voi să văd ceva măreț întins pe o tavă mare",
Zice pîntecele vrednic de hrăparețele Harpii. Iar voi,
Atotputernici Auștri, gătiți mîncările acestora. Deși
Mistrețul și peștele-romb proaspeți put, dacă
belșugul păgubitor
Solicită stomacul bolnav, [acesta e] plin cînd
Preferă sfeclele și iarba mare murată. Sărăcia nu e
cu totul
Alungată nici de la mesele regilor; căci este loc azi
Și pentru modestele ouă și măslinele negre. Astfel
mai de mult
Nu era neonorabilă masa cu morun a strigătorului
de mezate
Gallonius. Ce? atunci marea hrănea mai puțin
rombii?
În siguranță era rombul și barza în cuibul sigur,
Pînă ce autoritatea pretoriană n-a dat lecții. Prin
urmare
Dacă cineva ar mînca acum gustoși cufundaci fripți,
Tinerimea romană ar părea docilă depravării.»
După judecata lui Ofellus, zgîrcitul era departe de
Cumpătare în viață; căci în zădar vei evita un viciu
Dacă te întorci depravat spre altul. Avidienus,
Căruia porecla de «Cîinele» scoasă după adevăr i
se potrivea,
Mănîncă măsline de cinci ani și coarne de pădure,
Și se ferește să scoată vin afară de cazul cînd s-a
oțețit
Și nu mai poți să-i suporți mirosul de untdelemn.
Deși celebrează îmbrăcat în alb a doua zi de nuntă,
ziua de naștere
Și alte zile de sărbătoare, picură însuși în varză
Din cornul de două libre, nezgîrcit în oțet vechi.
De ce fel de viață să uzeze înțeleptul și care din doi
Să fie imitat? Ici mă-ndeasă lupul, dincoace cîinele,
e o zicătoare.

Va fi curat prin faptul că nu va displăcea prin murdărie,
Neglijent în rînduiala casei din indiferență. Acesta
Nu va fi crud față de slugi, ca de pildă bătrînul Albucius,
Cînd împarte porunci, nici, ca nepăsătorul Naevius, nu va oferi
Oaspeților apă unsuroasă; și acesta cusur mare.
Acceptă acum ce și cît aduce cu sine regimul
Sobru. Întîi de toate vei fi sănătos; căci crede-mă, lucrurile
Variate păgubesc oamenilor, aducîndu-ți aminte de acea
Iască ce odată, ție om simplu, ți-a priit; dar îndată
Ce vei amesteca rasolul cu friptura sau scoicile cu sturzii,
Cele dulci se vor preface în fiere și sucul gastric îngreunat
Va aduce scandal în stomac. Vezi ce palid se ridică oricine
De la o cină [la care stai] la îndoială [ce s-alegi mai întîi?] mai mult,
Corpul împovărat de chiolhanurile de ieri seară apasă totdeodată și sufletul
Și culcă la pămînt fărîma de suflu divin;
Celălalt, cînd și-a dat somnului membrele îndestulate cu ce-am spus mai înainte,
Sănătos se scoală la datoriile dinainte hotărîte.
Cestălalt va putea totuși cîteodată să se abată la ceva mai bun,
Fie că anul a adus reîntorcîndu-se o zi de sărbătoare,
Fie că vrea să înzdrăvenească trupul slăbit sau vrea
Cînd se adaogă anii să trateze mai cu gingășie
Vîrsta neputincioasă; cum te vei apropia de această
Moliciune pe care ai gustat-o copil și sănătos, dacă
Te lovește boala grea sau bătrînețea care amorțește?
Anticii lăudau mistrețul rînced, nu fiindcă nasul lor
Era defectos, ci, [așa] cred, cu această idee că musafirul
Venind tîrziu va consuma mai cu poftă [mistrețul] stricat
Decît stăpînul lacom pe cel proaspăt. O, dacă

Pămîntul la începuturile lui m-ar fi purtat născut între eroi!
[De] dai ceva reputației, care intră în urechea
Omenească mai plăcută decît muzica: mari rombi și tăvi
Vor aduce rușine mare odată cu paguba. Adaogă
Unchiul mîniat, vecinii, [adaogă-te] pe tine certat cu tine însuți
Și dorind în zadar moartea, deoarece nevoiașului
Îi lipsește un as, prețul frînghiei. «Pe drept, va zice [unul],
E mustrat Trausius prin aceste cuvinte; eu am venituri mari
Și bogății mărețe ca pentru trei regi.» Deci
Nu este mai bine să poți cheltui ceea ce prisosește?
Pentru ce să ducă lipsă cel nevrednic de așa ceva, tu fiind bogat?
Pentru ce se ruinează vechile temple ale zeilor? Pentru ce, nelegiuite,
Nu ai scoate ceva pentru scumpa patrie din așa purcoi?
Probabil unuia ca tine lucrurile îi vor merge mereu bine,
O, mare batjocură după aceea a dușmanilor! Care din doi
Se încrede sieși mai bine în vremi de cumpănă, acesta
Care și-a obișnuit sufletul și trupul superb cu mai multe,
Sau cine mulțumit cu puțin și cu grija viitorului
[Încă din timp] de pace, ca un înțelept, a pregătit cele trebuitoare războiului?
Crede cu atît mai mult în aceste [vorbe], cu cît, copil mic, eu am cunoscut
Pe acest Ofellus care se folosea nu mai larg de averea întreagă
Decît acum din ea roasă. Să[-l] vezi colon zdravăn cu plată
În ogor măsurat, cu turmă și copii,
Povestind: « N-am mîncat oricînd în zi de sărbătoare

Ceva în afară de legume cu o halcă de jambon afumat.
Şi dacă după multă vreme îmi venea un oaspete,
Sau în răgazul muncilor vecinul, comesean plăcut
Pe ploaie, ne era bine nu cu peşti căutaţi la oraş,
Ci cu pui şi ied; atunci împodobeau sfîrşitul mesii
Strugurii atîrnaţi [în pod], nucile şi smochinele despicate;
După asta ne distram bînd, luînd ca regulă „cine greşeşte",
Iar Ceres venerată cu „să crească aşa pînă în culmea înaltă",
Desfăcea prin vin seriozitatea de pe frunţile încreţite.
Norocul se încruzeşte şi porneşte noi răzmeriţe?
Cît micşorează din astea? cu cît sau eu, sau voi
Aţi devenit mai puţin graşi, copii, dacă a venit aci noul proprietar?
Căci natura n-a statornicit stăpîn pămîntului ei nici pe acela,
Nici pe mine, nici pe nimeni: aceala ne-a izgonit pe noi,
Pe el îl va izgoni risipa sau necunoaşterea legilor întortocheate,
Şi în cele din urmă în chip sigur moştenitorul mai plin de viaţă.
Pămîntul acum pe numele lui Umbrenus, ieri zis al lui Ofellus,
Nu va fi al nimănui, ci va intra aci în folosul meu,
Aci al altuia. Drept care să trăiţi puternici
Şi să întîmpinaţi cu piepturi zdravene vremile duşmănoase.»

3

Demasipp: Ce va fi dacă scrii aşa de rar încît nu ceri
Patru pergamente pe an, reţesînd cele scrise,
Mîniat pe tine însuţi că, îmblînzit de vin şi de somn,
Nu mai cînţi nimic vrednic de faimă? Dar ai fugit
Aci chiar de Saturnalii. Deci mai liniştit
Zi ceva vrednic de cele făgăduite. Începe. Nu iese nimic?

În zadar sunt învinuite penele şi e chinuit fără vină
Peretele născut sub zei şi poeţi mîniaţi.
Însă chipul era al celuia care ameninţă cu [opere] multe şi strălucite
Dacă o căsuţă cu acoperişul cald îl primeşte scutit [de grijuri].
La ce a folosit a îndesa pe Platon cu Menandru,
Pe Eupolis, pe Archiloc, a tîrî [după sine] atîţi tovarăşi?
Te pregăteşti să potoleşti invidia părăsind curajul [muncii]?
Nenorocit vrednic de dispreţ! Ori înşelătoarea sirenă [cu numele] trîndăvie
Trebuie ocolită, ori ceea ce ai înfăptuit într-o viaţă mai bună
Trebuie părăsit fără regret. — *Horaţiu:* Zeii şi zeiţele
Să-ţi dea, Damasippe, un sfat nimerit în schimbul bărbierului. Dar
De unde m-ai cunoscut atît de bine? — *D.* După ce toată averea mea
S-a prăpădit în mijlocul pasagiului [zarafilor] m-am apucat de alte afaceri,
Zvîrlit dintr-ale mele; căci odată îmi plăcea să caut
Cu ce bronz îşi spăla picioarele acel viclean Sisyphus,
Ce sculptură era mai primitivă, ce bronz mai rigid;
Expert, băgam o sută de mii [de sesterţi] în cutare statuie;
Ştiam să fac cu profit negoţ de grădini
Şi case frumoase: din care pricină răspîntiile frecventate
Mi-au pus porecla de Mercurial. — *H.* Te-am cunoscut
Şi mă mir [că te văd] vindecat de acea boală. Cu toate astea,
[O boală] nouă împinge pe cea veche, după cum [se-ntîmplă] de obicei,
Mutînd durerea bolnavului din coastă şi cap în stomac,
Ca acel paralitic care s-a făcut pugilist şi s-a năpustit asupra doctorului.

Deci ca să nu fie ceva asemănător, fie cum vrei. —
D. O, bunule,
Nu te amăgi: înnebunești și tu și aproape toți
smintiții,
Dacă Stertinius vorbește adevărul, ale cărui
învățături minunate
Eu le-am rînduit cu sîrguință, în vremea cînd
Mîngîindu-mă, mi-a poruncit să-mi cultiv barba
de înțelept
Și să nu mă mai întorc trist la podul lui Fabricius.
Căci atunci cînd mergîndu-mi prost afacerile voiam
să mă arunc
Cu capul acoperit în fluviu, mi-a stat la îndemînă
și mi-a zis:
« Ferește-te să te faci cumva nevrednic. Te
mîhnește-o rușine deplasată
Care mă tem că te va ține nebun între nebuni.
Căci mai întîi să-ți spun ce înseamnă a te sminti;
dacă
Asta s-ar întîmpla numai cu tine n-aș mai adăoga
nici un cuvînt, ca să nu pieri curajos.
Pe cine îl mînă nebunia rea și pe orice orb pe care-l
[împinge]
Necunoașterea adevărului, pe acela porticul și
turma lui Chrysipp
Îl declară nebun; această regulă ține popoarele,
regii cei mari,
Afară de înțelept. Acum află pentru ce toți
înnebunesc
Deopotrivă cu tine și toți acei care ți-au pus numele
De nebun: așa precum în păduri, cînd pierderea
Drumului drept împinge la întîmplare pe rătăciți,
Unul o ia la stînga, altul la dreapta, și aceeași
greșeală
La amîndoi îi amăgește în direcții felurite, în acest
chip
Socotește-te și tu nebun, precum acela întru nimic
mai înțelept,
Care rîde de tine, trage după el o coadă. Este un gen
De nebunie fricoasă, de nimic mai mult temîndu-se
decît
Să te plîngi că stau în cale focuri, rîpi, fluvii;

Alt [gen] opus acestuia și întru nimic mai cuminte
[este]
Al [nebuniei] aruncîndu-se în mijlocul focurilor,
al fluviilor: [dacă] mama
Iubitoare, sora onestă cu rudele, tatăl, nevasta
strigă:
„Aci este o groapă grozavă, aci cea mai mare rîpă:
ferește-te!"
N-ar auzi mai mult decît odată Fufius beat,
Cînd [interpreta] dormind [rolul] Ilionei, o mie
două sute de catieni
Strigînd: „Mamă, te chem". Eu îți voi arăta că tot
vulgul
Înnebunește de astfel de rătăcire.
A înnebunit Damasippus cumpărînd statui vechi,
[Dar oare] este întreg la minte creditorul lui
Damasipp? Fie.
Dacă ți-aș spune: „Primește ceea ce niciodată n-o
să-mi înapoiezi",
Nu vei fi nebun dacă primești, dar și mai descreierat
Refuzînd prada pe care Mercur binevoitor ți-o
aduce?
Subscrie-i lui Nerius zece polițe; nu e de ajuns:
adaogă o sută de garanții
Ale întortocheatului [Perellius zis] Cucută, adaogă
o mie de lanțuri:
Totuși sceleratul Proteu va aluneca din aceste
legături.
Dacă dai în judecată pe unul care rîde cu fălci
străine,
Va fi mistreț, aci pasăre, aci piatră și, dacă vrea,
copac.
Dacă a-și chivernisi rău averea este al nebunului,
iar bine al chibzuitului,
Creierul lui Perellius, garantînd ceea ce tu nu vei
putea
Niciodată plăti, este, crede-mă, și mai stricat [decît
al tău].
Îți recomand să-ți potrivești toga și să asculți cine
Pălește de ambiția rea sau de dragostea de bani,
Cine trece prin frigurile desfrînării și ale tristei
superstiții,

Sau ale altei boale a minții: veniți în ordine aci mai aproape de mine,
În timp ce învăț că toți sunt nebuni.
Cea mai mare parte a saburelui trebuie dată avarilor:
Nu știu dacă rațiunea nu le-a rezervat toată Anticyra.
Moștenitorii lui Staberius sunt obligați să sape pe mormînt suma,
Dacă nu fac așa, să ofere o sută perechi de gladiatori
Poporului și un ospăț după pilda lui Arrius,
Cît grîu a secerat Africa: „Dacă am vrut asta
Pe drept sau pe nedrept, nu mă socri". Deci
Ce a înțeles, cînd a voit ca moștenitorii să sculpteze
În piatră suma patrimoniului? Cît timp a trăit, a socotit
Sărăcia un cusur enorm și de nimic nu s-a ferit mai aprig;
Ca și cînd dacă din întîmplare ar fi pierit mai puțin bogat cu un sfanț,
S-ar fi simțit însuși mai ticălos: căci orice lucru,
Vitejie, faimă, moralitate, cele divine și cele omenești se supun
Averilor frumoase; pe acestea cine le-a strîns,
Va fi ilustru, puternic, drept. E înțelept? Da, și rege
Și ceea ce poftește. Prin aceasta, ca și împodobit cu vitejie,
Spera să fie spre mare laudă. Ce [zice] despre una ca asta
Grecul Aristipp, care a poruncit ca sclavii să arunce
În mijlocul Libyei aurul, fiindcă ar merge mai anevoios
Încetiniți din cauza poverei? Cine este mai nebun dintre ei?
Nimic nu folosește pilda, care dezleagă o ceartă prin ceartă.
Dacă cineva cumpără țitere, le adună laolaltă,
Nededicat nici studiului țiterei, nici vreunei Muze,
Dacă [cine] nu [e] cizmar [cumpără] scule și calapoade, iar cel
Cu oroarea de negustorie pînze de corabie, va fi declarat

Pe drept cuvînt de către toți trăsnit și fără minte.
În ce se deosebește de aceștia acela care
Ascunde banii și aurul, neștiind să uzeze
De ce-a strîns și temîndu-se să atingă aurul ca și cînd [ar fi] sfînt?
Dacă unul întins lîngă un imens morman de grîu
Veghează mereu cu un ciomag lung și, stăpîn,
Nu îndrăznește înfometat să atingă grîul
Ci mai degrabă se hrănește zgîrcit cu frunze amare;
Dacă punînd la pivniță o mie de poloboace
De [vin] de Chios sau de Falern vechi, am zis puțin,
Trei sute de mii, bea oțet acru; dacă acum, în vîrstă
De optzeci de ani fără unul, păzește și macaturile,
Iar acoperămintele de pat, ospăț al moliilor și gîndacilor, putrezesc în ladă:
Desigur la puțini va părea nebuni, din cauză că
Cea mai mare parte dintre oameni e prigonită de aceeași boală.
Pentru ca fiul sau chiar libertul moștenitor să-ți bea acestea,
Le păstrezi tu, bătrîn dușman al zeilor? Tu n-ai nevoie [de ele]?
Cu cît oare și-ar scurta cineva suma zilelor,
Dacă ai începe să ungi varza cu untdelemn mai bun
Și capul murdar nețesălat de chelbă? Pentru ce,
Dacă îți ajunge orice, juri strîmb, răpești, iei
De la toți? Ești înțelept? Dacă începi să omori cu pietre
Oamenii și sclavii tăi, pe care i-ai cumpărat cu bani,
Toți copiii și fetele te vor chema nebun:
Cînd ucizi nevasta cu lațul și mama cu otravă,
Ești teafăr la cap? Căci ce? nu faci asta nici la Argos,
Nici nu ucizi mama cu fierul ca nebunul Orest.
Oare crezi că el a înnebunit după ce și-a omorît mama
Și n-a încălzit, înnebunit de Furiile rele mai înainte,
Fierul ascuțit în beregata mamei?
De nu, din clipa în care Orest este socotit ca scrintit la minte,

N-a făcut conştient nimic pentru care să-l poţi mustra:
N-a îndrăznit să lovească cu sabia pe Pilade sau pe sora
Electra, ci numai i-a blestemat numindu-i pe rînd
Pe acesta Furie, pe celălalt altfel, cum i-a poruncit fierea care îngălbeneşte.
Opimius, sărac fiindcă şi-a ascuns argintul şi aurul,
Obişnuit să bea [vin] de Veii în zilele de sărbătoare
Şi poşircă campană dintr-un urcior în zilele de lucru,
A fost cuprins odată de o mare letargie, încît moştenitorul,
Vesel şi triumfător, alerga la sertare şi chei.
Atunci doctorul credincios şi cu multă prezenţă de spirit
Îl aţîţă în acest chip: porunceşte să se aducă o masă
Şi să se răstoarne [pe ea] sacii cu bani, să se apropie
Mai mulţi numărînd; astfel scoală pe om şi adaogă:
„Dacă nu-ţi păzeşti [averea], moştenitorul lacom ţi-o va lua". —
„Cît trăiesc eu?" — „Ca să trăieşti deci, veghează; ascultă." — „Ce vrei?"
„Vinele te vor lăsa vlăguit, dacă nu intră
În stomacul ruinat mîncare şi hrană solidă.
Eziţi? hai ia din acest ceai de orz."
„Plătit cu cît?" — „Puţin" — „Cît anume?" — — „Opt aşi." — „Valeu.
Ce importă dacă pier de boală, furt sau jaf?"
Cine este deci înţelept? Cine nu [e] nebun? Ce [e] zgîrcitul?
Smintit şi nebun. Cum, dacă cineva nu e zgîrcit
E de-a dreptul înţelept? Foarte puţin. Pentru ce, stoice? Voi spune.
Nu este bolnav de stomac (închipuie-ţi c-a zis Craterus)
Acest pacient: atunci e bine şi se va ridica? Va nega,
Căci coastele şi şalele sunt încercate de o boală acută.
Acesta nu e nici sperjur, nici cărpănos, va sacrifica
Larilor drepţi un porc; însă [e] ambiţios şi îndrăzneţ:

Să navigheze la Anticyra. Căci ce deosebire este, dacă
Dai tot ce ai într-o prăpastie sau nu te foloseşti niciodată de ce ai strîns?
Se zice că Servius Oppidius, bogat, după socoteala veche,
Ar fi împărţit la Canusium celor doi copii două moşii
Şi ar fi spus pe moarte copiilor chemaţi lîngă patul [lui]
Aceasta: „După ce te-am văzut, Aulus, ducînd
În poalele lăbărţate, dînd şi jucînd zarurile şi nucile,
Şi pe tine, Tiberius, numărînd posac şi ascunzînd în gropi,
M-am temut să nu vă mîne nebunia la discordie,
Tu să nu urmezi pe Nomentanus, iar tu pe Cicuta.
Drept care rugînd fiecare pe zeii Penaţi,
Tu fereşte-te să nu micşorezi, tu să nu faci mai mare ceea ce
Tatăl socoteşte că este de ajuns, iar natura restrînge.
Afară de asta, ca să nu vă gîdile gloria, vă voi lega
Pe amîndoi cu jurămînt: care din voi doi va fi
Edil sau pretor, este blestemat şi să fie scos din lege."
Tu pierzi bunurile [tale] pe năut, bob şi cafeluţe
Ca să te plimbi important în circ şi ca să stai de bronz,
Gol de pămînturi, gol de banii părinteşti, nebune?
Probabil ca să capeţi aplauzele pe care le-a căpătat Agrippa,
Tu vulpe vicleană imitînd leul de rasă?
„Interzici, atridule, ca cineva să îndrăznească a îngropa pe Ajax: Pentru ce?"
„Sunt rege". — „Eu plebeu nu cer nimic peste [măsură]." — „Şi eu
Poruncesc un lucru drept; iar dacă cuiva îi par nedrept, îi îngădui
Să spună nepedepsit ce gîndeşte." — „Mai mare printre regi,
Zeii să-ţi hărăzească a readuce flota de la Troia cucerită.

Deci îmi va fi permis să întreb și numaidecît să
răspund?" —
„Întreabă". — „Pentru ce pute [pe cîmp] al doilea
erou de la Achille,
Ajax, de atîtea ori ilustru printre aheii rămași,
Pentru ca să se bucure poporul lui Priam și Priam de
Neîngroparea unuia din pricina căruia toți
războinicii vor fi lipsiți de mormînt în patrie?" —
„A dat morții descreierat o mie de oi, țipînd că
ucide
Pe vestitul Ulise și pe Menelau odată cu mine". —
„Tu cînd hotărăști [a duce] la altar în locul unei
vițele
Pe [fata] cea dulce născută la Aulida și presari
capul, nelegiuitule,
Cu turtă sărată, păstrezi oare bunul simț?"
— „Încotro bați?" — „Căci ce-a făcut
Nebunul Ajax? doborînd cu fierul turma, s-a
abținut de la violență
Față de soție și fiu; blestemîndu-l pe Atrid cu
multe rele,
N-a lovit nici pe Teucru, nici pe însuși Ulise." —
„Într-adevăr eu, ca să smulg navele lipite de țărmul
Dușman, am potolit prevăzător pe zei cu sînge." —
„Dar cu al tău, zăpăcitule?" — „Cu al meu, dar
nu mai zăpăcit."
Cine va nutri imagini deosebite de acelea adevărate
și
Amestecate repede într-un tumult, va fi zguduit și
Nimic nu se va împotrivi să nu rătăcească în
aiureală sau mînie.
Cînd Ajax a omorît oile nevinovate avea mințile
pierdute;
Cînd admiți ca înțelept crima pentru niște onoruri
slabe,
Ești tu în [toate] mințile, și inima ți-e oare pură
de vițiu, cînd ți-e umflată?
Dacă cuiva i-ar plăcea să poarte mielușeaua
spilcuită în lectică,
Și i-ar face rost de veșminte ca și fetei, i-ar da
slujitoare, aur,

Ar chema-o Rufa sau Posilla și ar destina-o de
nevastă
Unui soț bogat, acestuia pretorul să-i ia prin decret
Orice drept și tutela să treacă la rudele sănătoase.
Ce, dacă cineva adoră mieaua mută drept fată,
Este întreg la minte? Nu vei spune. Deci unde
este sminteală
Nelegiuită, aci e mare nebunie; cine e criminal
Va fi și [nebun] furios; pe cine îl atrage faima de
sticlă,
Pe acesta îl amețește cu tunete Bellona cea
bucuroasă de cruzimi.
Hai, acum smulge cu mine luxuria și pe
Nomentanus;
Rațiunea va dovedi că desfrînații descreierați
sunt nebuni.
Odată cutare primește drept patrimoniu o mie de
talanți,
Decretează ca pescarul, fructarul, găinarul,
Vînzătorul de uleiuri parfumate și toată gloata
nelegiuită a uliței Tusce,
Cîrnățarul împreună cu bufonii, toată hala cu
Velabrul
Să vie a doua zi la el acasă. Ce [s-a întîmplat]
apoi? Au venit
Mulți, proxenetul a luat cuvîntul: „Ce este al meu,
ce este
Al acestora și al oricui se află în casă consideră-l
al tău și cere-l ori azi, ori mîine".
Află ce a răspuns la acestea tînărul drept:
„În zăpada lucană dormi cu jambiere de metal,
pentru ca
Eu să cinez cu mistreț; tu vînezi cu șoimi pești în
marea furtunoasă.
Eu sunt un trîndav, nevrednic să posed atîta: pune
mîna,
Ia-ți zece [sute de mii]; tu tot atît; tu triplu
De unde soția a alergat chemată la miezul nopții".
Fiul [actorului] Aesop, scoțînd de la urechea
Metellei,
Probabil ca să absoarbă dintr-o dată un milion, a
topit

O perlă rară în oțet: prin ce e acesta mai sănătos decît
Dacă același ar fi aruncat-o într-un rîu repede sau la hazna?
Progenitură lui Quintus Arrius, pereche nobilă de frați,
Gemeni în desfrînare și fleacuri, și prin dragostea de nelegiuiri,
Obișnuiți a dejuna cu privighetori cumpărate [cu aur] în greutatea lor,
Încotro să meargă? însemnați ca sănătoși cu creta sau cu cărbune?
Dacă-l delectează pe unul cu barbă a clădi case,
A înjuga șoareci la trăsură, a juca pereche-nepereche,
A călări pe un băț lung, [este vădit] că-l scutură sminteala.
Dacă rațiunea va dovedi că mai copilăresc decît asta este a iubi
Și a nu amîna nimic, care din două [e preferabil], a te juca
În pulbere ca mai înainte [cînd erai] de trei ani,
Sau să plîngi, necăjit de dragostea unei curve; te întreb, să nu faci
Ca odată Polemon care și-a schimbat [felul de viață]? să arunci semnele boalei,
Jambierele, perna pentru cot, cravatele, ca acela care se zice
Că beat a smuls pe furiș de la gît cununile
După ce a fost zguduit de vorba magistrului care nu prînzise?
Dacă întinzi copilului îmbufnat poame, refuză.
„Ia, cățelușule". Refuză; dacă nu-i dai, poftește. Amantul
Izgonit în ce se deosebește cînd se frămîntă în sine, dacă
Să nu meargă unde s-ar fi dus nechemat, și stă la îndoială
În fața ușii nesuferite: „Să nu mă duc, nici chiar acum, cînd mă cheamă
Dincolo? Sau mai degrabă să mă gîndesc a sfîrși odată chinurile?

Îl dă afară, îl cheamă înapoi; să merg? nu, dacă mă roagă".
Iată [acum] sclavul, nu mai înțelept cumva: „O, stăpîne, acele lucruri
Care n-au nici măsură, nici judecată, nu pot fi tratate
După rațiune și măsură. În dragoste astea sunt relele, război,
Iar pace; dacă cineva se străduiește să facă sigure pentru sine
Cele ce sunt mișcătoare aproape în felul furtunii
Și plutitoare după soarta oarbă, nu va izbuti nimic mai mult
Decît dacă s-ar pregăti să înnebunească după o anume rațiune și măsură."
Ce, cînd te bucuri să strîngi mlădițe de poamă Picenă,
Dacă din întîmplare ai lovit bolta, ești stăpîn pe tine?
Ce? Cînd bați la tipar din cerul îmbătrînit al gurii vorbe bîlbîite,
Prin ce ești mai zdravăn decît cel clădind case? adaogă cruzimea
Smintelei și [aceea] de a răscoli focul cu sabia: deunăzi, zic,
Marius a fost [numai] posedat cînd, după ce a lovit pe Hellas, s-a aruncat cu capul în jos?
Oare absolvi de fărădelege pe omul scrîntit la minte
Și vei osîndi pe același pentru crimă,
Impunînd lucrurilor, cum e obiceiul, nume înrudite?
A fost un libert bătrîn care alerga pe nebăute pe la răspîntiile [cu Lari]
Dimineața, cu mîinile spălate și [se ruga]: „Unul!
(Adăogînd: nu-i așa mult) unul! scăpați-mi-l de la moarte!
Căci zeilor le e ușor", se ruga, sănătos de amîndouă
Urechile și [amîndoi] ochii; o minte pe care dacă s-ar vinde
Ar alege-o orice stăpîn de nu e cîrcotaș. Și pe această turmă

Chrysipp o pune în ginta plină de Meneni.
„Jupiter, care dai și iei durerile grozave —
Zice mama unui copil zăcînd de cinci luni —
Dacă frigurile quartane îl lasă pe copil, va sta
Gol în Tibru, dimineața în ziua cînd tu hotărăști
post.“
Întîmplarea și doctorul ar ridica pe bolnav
De pe [marginea] prăpastiei: mama în delir va
omorî
Pe cel împlîntat în apa înghețată și va readuce
febra;
De ce rău îi este lovită mintea? de teama de zei.»
Aceste arme mi-a dat mie, prietenului, Stertinius,
Al optulea dintre înțelepți, ca de acum înainte să
nu mai fiu înfruntat nerăzbunat.
Cine m-ar numi nebun, același va auzi
Și va învăța să zărească ce-i atîrnă de spatele
nevăzut. —
H. Stoice, așa [să ai noroc] să vinzi toate mai scump
după pagubă,
De ce nebunie crezi că sunt eu nebun, de vreme ce
Nu-i numai un soi? căci eu îmi par mie însumi
zdravăn. —
D. Ce, cînd Agane poartă în mîini capul retezat
Al fiului nefericit, se crede ea smintită? —
H. Mă consider exaltat (să-mi fie permisă o concesie
adevărului),
Ba chiar nebun; să mă deslușești numai atît, de
Ce vițiu al sufletului socotești că sunt bolnav. — *D.*
Află: întîi
Construiești, adică imiți pe cei înalți, tu de jos pînă
sus
În totul două măsuri, și tot tu
Ironizezi însuflețirea și pasul mai mare decît trupul
Ale lui Turbo înamorat; în ce [ești] mai puțin ridicul
decît el?
Oare e drept să faci și tu ce face Maecenas,
Și așa de deosebit și așa de mic să te iei la întrecere
[cu el]?
În lipsa broaștei puii ei fiind călcați în picioare de
un vițel,
Cînd unul scapă, povestește mamei ce mare fiară

A zdrobit pe frații săi. Aceea îl întreabă
Cît de mare a fost, umflîndu-se. « Atît? »
« Mai mare cu jumătate. » — « Atît? » Cum ea se umfla
Mai mult și mai mult zise: « De-ai plezni,
Și nu vei fi la fel [ca ea] ». Această imagine nu se
depărtează
Mult de tine. Pune pe deasupra acum și poemele,
adică pune ulei peste foc;
Dacă pe astea le face cineva sănătos, atunci ești
sănătos și tu.
Nu mai vorbesc de oribila ta violență. — *H.*
Oprește-te. —
D. Mai mare decît venitul. — *H.* Vezi-ți de-ale
tale, Damasippe. —
D. Pe o mie de furii ale fetelor, pe o mie [de furii]
ale băieților. —
H. O, tu, cel mai mare, nebunule, cruță în fine pe
cel mai mic.

4

Horațiu: De unde [vine] și încotro [merge] Catius? —
Catius: Nu mi-e timpul, [oricît] aș dori,
Să însemn noile precepte, care vor învinge
Pe Pythagora cel acuzat de Anytius și pe învățatul
Platon. —
H. Mărturisesc greșeala de a te întrerupe astfel
La timp nepotrivit, dar te rog [fii] bun, spune-mi
ce te-am întrebat,
Dacă ți s-a întîmplat ceva acum, repetă îndată,
Fie că faci asta prin [memorie] naturală ori cu
[mijloace] mnemotehnice, interesant în amîndouă
cazurile. —
C. Păi asta mi-era grija, cum să le rețin pe toate
Ca lucruri subtile, expuse într-un stil subtil. —
H. Spune numele omului, [e] roman sau străin? —
C. Voi revela, amintindu-mi, preceptele, autorul
va fi tăinuit.
Ia seama să servești ouă cu formă lunguiață,
Ca mai bune la gust și mai albe [la albuș] decît cele
rotunde;

Căci cele tari [la coajă] conțin gălbenuș bărbătesc.
[Orătania] care a crescut pe cîmpuri uscate cu varză din împrejurimile orașului
E mai agreabilă, nimic nu e mai udat în grădina stropită.
Dacă îți pică seara pe neașteptate un musafir,
Pentru ca găina tare să nu răspundă rău cerului gurii,
Învață să o cufunzi vie în Falern amestecat [cu apă].
Asta o va face fragedă. Natura ciupercilor de livadă
E cea mai bună, în altele [lumea] se încrede în mod greșit. Acela
Va petrece veri sănătoase, care va sfîrși prînzul cu dude
Negre, pe care le va culege din copac înainte de soarele arzător.
Aufidius amesteca mierea cu Falern tare:
Eroare, căci nu trebuie să încredințezi vinelor goale
Decît [lucru] blînd; vei adăpa mai bine
Măruntaiele cu « mulsum » dulce. Dacă pîntecele încuiat va fi greoi,
Midia și scoicile de rînd vor izgoni piedicile,
Precum și măcrișul scurt, însă nu fără vin alb de Cos.
Luna nouă umple scoica alunecoasă,
Dar nu orice mare este fertilă în stridii de soi bun:
Stridia lucrină e mai bună decît melcul de la Baiae,
Stridiile se nasc la Circei, aricii de mare la Misenus,
Tarentul voluptuos se laudă cu latele [scoici zise] « piepteni ».
Nimeni să nu-și atribuie cu ușurință arta cinelor
Înainte de a fi cîntărit subtilitatea savorilor.
Nu e de ajuns a grămădi peștii pe masa scumpă,
Dacă nu știi ce soi e mai nemerit pentru ei și la care
Pești fripți comeseanul se întinde lenevos pe pat.
Mistrețul umbru hrănit cu ghindă de stejar
Îndoaie tăvile rotunde ale acelor care evită carnea fadă;
Căci [mistrețul] de Laurentum e sterp, gras de alge și stuf.
Viile trimit capre nu întotdeauna bune de mîncare.
Omul de gust va dori umerii iepuroaicei fecunde.
Care e natura și vîrsta peștilor și păsărilor

Cerul gurii nimănui înaintea celui al meu n-a descoperit la cercetare.
Sunt [persoane] cărora duhul nu le arată decît prăjitura proaspătă,
Nicidecum nu e de ajuns să cheltuiești grijă numai într-un lucru,
Precum unul s-ar strădui numai într-asta ca vinurile să nu fie rele,
Fără a se preocupa ce untdelemn să se toarne la pește.
Dacă expui vinurile de Massicum pe cer senin,
De este gros se va subția de aerul nocturn,
Și va pieri mirosul dușman al nervilor; dar ele
Pierd buchetul deplin stricate de [pînza] de in.
Cine amestecă cu iscusință vinuri de Falern cu drojdie
De Sorrento, le limpezește bine de reziduuri cu ou de porumbiel,
Întrucît gălbenușul desfășurîndu-se, atrage impuritățile din fund.
Pe cel moleșit îl vei înviora cu raci de mare fripți,
Pe băutor cu melci africani, căci lăptuca plutește pe deasupra
În stomacul harnic după vin; din ce în ce excitat, cere să fie
Dres cu șuncă și cîrnați; mai mult preferă tot
Ce fierbe adus de la crîșmele ordinare.
E necesar să pătrunzi adînc natura sosului dublu:
Cel simplu constă din untdelemn dulce,
Pe care se va cuveni să-l amesteci cu vin negru și cu sos de lacherdă,
Nu din altul decît din acela de care a puțit butoiul de Bizanț;
Cînd a fiert cu verdețuri tocate
Și s-a legat presărat cu șofran de Corycus,
Adaogă deasupra ceea ce a dat tescuita boabă de măslină venafrană.
Poamele Tiburtine cedează la suc celor Picene,
Dar la înfățișare le-o iau înainte. Poama de Vennuncula e bună de [pus în] borcane,
Mai bine vei întări cu fum strugurele alban.

Eu am învățat cel dintîi a se pune de jur împrejur pe farfurii curate
Astfel [de struguri] cu mere, drojdie și sos gros de pește,
Eu cel dintîi piper alb nerîjnit cu sare neagră.
Crud este vițiul de a da trei mii de sesterți la hală
Și a grămădi în tingiri pești zvîcnitori.
Pricinuiește mari grețuri stomacului, fie că sclavul apucă
Paharul cu mîinile mînjite, cînd înfulecă pe furiș,
Fie că s-a lipit jeg dezgustător de vechiul crater.
Ce de mai cheltuială în josnice mături, cîrpe de șters,
Și rumeguș! De le neglijezi, prăpăd mare!
A nu rade cu palma înnoroiată pietricelele felurite,
A nu acoperi macaturile murdare cu îmbrăcăminte tiriană,
Uitînd că cu cît acestea au o grijă și o cheltuială
Mai mică, cu atît ești mai pe drept criticat pentru
Cele ce nu pot să se întîlnească decît pe mesele bogaților? —
H. Doctule Catius, rugat pe prietenie și pe zei,
Dacă m-auzi, ia aminte să mă călăuzești, urmează în toate direcțiile,
Căci oricît îmi spui toate cu mintea [capabilă] de memorie,
Nu vei ajuta totuși ca interpret cît [mine]. Adaogă
Chipul și portul omului, pe care tu, fericit,
Nu-l prețuiești îndeajuns că ți s-a întîmplat să-l vezi!
Însă în mine e o dorință nu mediocră, să pot merge la izvoarele îndepărtate
Și sorbi preceptele vieții fericite.

5

Ulise: Tiresias, răspunde celui care te întreabă, în afară de cele povestite,
Și asta: [anume] prin ce meșteșuguri și chipuri pot să recapăt
Lucrurile pierdute. Ce rîzi? — *Tiresias:* Oare vicleanului nu-i este destul

Că se întoarce în Ithaca și vede Penații părintești? —
U. O, tu care n-ai mințit întru nimic, vezi cît de gol și sărac
Mă întorc după profeția ta acasă, iar acolo
N-a rămas nevătămată de pețitori nici cămara, nici turma,
Iar neamul și virtutea, fără avere, sunt mai fără de preț decît alga. —
T. De vreme ce te îngrozești de sărăcie, ca să părăsim orice echivoc,
Află în ce chip poți să te îmbogățești: dacă ți se va da
Un sturz sau altceva cu titlu personal, să zboare acolo
Unde averea mare sclipește la stăpînul bătrîn; poamele dulci
Și orice daruri îți va aduce moșia cultivată,
Mai înainte de [zeul] Lar să le guste bogatul mai venerabil decît Larul;
Cui va fi oricît de sperjur, de neam [rău], înroșit
De sîngele fratelui, fugar, să nu-i refuzi totuși,
Dacă cere, să-i ții tovărășie, pe partea dinspre drum. —
U. Să merg eu de partea [slobodă] a murdarului Dama? nu m-am purtat
Așa la Troia, rivalizînd mereu cu cei mai buni. — *T.* Deci
Vei fi sărac. — *U.* Voi porunci sufletului tare să îndure asta,
[Eu care] odinioară am făcut [fapte] mai mari; tu, augure, spune-mi
Fără întrerupere de unde să smulg bogății și grămezi de bani. —
T. Ți-am spus și-ți spun: pune mîna pretutindeni pe testamente
De bătrîni, și dacă șiret unul ori altul
Fuge de cel care pîndește rozind undița,
Nu pierde nădejdea, nici nu părăsi dezamăgit meșteșugul.
Dacă în for se dezbat vreodată procese mari și mici,
Care [din părți] trăiește bătrîn fără copii, mai mult, cine dă în judecată îndrăzneț
Pe cel cu dreptatea, aceluia ia-i apărarea fără scrupul,

Dispreţuieşte pe cetăţeanul cu nume bun şi pe cel cu prioritate în cauză
Dacă va exista un copil în casă şi consoarta va fi fecundă.
« Quintus, închipuie-ţi, sau Publius (urechilor delicate le place numele de persoană),
Virtutea te-a făcut prietenul meu;
Am cunoscut dreptul încurcat, pot să apăr cauzele,
Să-mi scoată cineva ochii mai degrabă decît
Să te calicească dispreţuindu-te ca pe o nucă spartă; grija mea asta e,
Să nu pierzi sau să fii de rîsul [altuia]. » Du-te acasă
Şi porunceşte să-ţi îngrijească pieliţa; fii tu însuţi reprezentant [legal],
Persistă şi îndură, fie că [arşiţa] « roşia căţea » crapă
« Statuile mute ca pruncii », sau Furius încordat
« Ca un cîrnat gras » scuipă Alpii hibernali cu zăpadă căruntă.
« Nu vezi — va spune cineva atingînd cu cotul pe cel stînd aproape —
Ce răbdător, ce binevoitor cu prietenii, ce plin de solicitudine? »
Înoată mai multe lacherde, pe care le vor creşte heleşteele.
Dacă afară de asta un fiu cu sănătatea şubredă e hrănit
După ce a fost ridicat la strălucită condiţie [socială],
Să nu te dea de gol faţă de celibatar o prosternare bătătoare la ochi,
Tîrăşte-te linguşitor cu binişorul în speranţa [moştenirii],
Ca să fii înscris ca al doilea moştenitor şi, dacă vreun accident mînă pe copil în Orc,
Să urmezi în locu-i; rar zarul acesta a dat greş.
Oricine îţi încredinţează un testament spre lectură,
Adu-ţi aminte a refuza şi a împinge tabulele de la tine,
Totuşi aşa încît cu coada ochiului să furi ceea ce [tăbliţa] întîia de ceară
Vrea în rîndul al doilea; parcurge cu ochi repede
De nu cumva eşti singur moştenitor. De obicei un scrib

Turnat dintr-un [agent de poliţie] quinquevir trage pe sfoară
Corbul cu [pliscul] căscat şi căutătorul de pricopseală. Nasica îşi va bate joc de Coranus. —
U. Baţi cîmpii? sau înţelept glumeşti profeţind [lucruri] întunecate? —
T. O, fiu al lui Laerte, ceea ce spun va fi sau nu va fi;
Căci marele Apollo mi-a hărăzit să prevestesc. —
U. Totuşi ce vrea să zică această fabulă, spune, dacă se poate. —
T. În vremea cînd tînărul temut de Parţi, odraslă descinzînd
Din vestitul Aeneas, va fi falnic pe mare şi uscat,
Tarele Coranus se va însura cu fata lungană
A lui Nasica cel stînd la îndoială a da capitalul [zestrei].
Atunci ginerele va face asta: va da socrului tablele [cu testamentul]
Şi-l va ruga să le citească; Nasica, după ce va refuza mult,
Le va primi în fine, le va citi tăcut şi va afla
Că nu i s-a lăsat nimic afară de a plînge cu ai săi.
În privinţa asta recomand următoarele: femeia, dacă e din întîmplare vicleană,
Şi libertul tempereazǎ pe bătrînul zăpăcit: de aceea
Apropie-te ca tovarăş, laudă-i şi vei fi lăudat în lipsă.
Ajută şi asta, dar e fără greş a lua cu asalt cu mult înainte
Capul însuşi. Un zevzec scrie poeezii rele:
Laudă-l. Fi-va desfrînat? nu lăsa să te roage: mai mult,
Predă cu uşurinţă pe Penelopa celui mai tare. — *U.* Oare crezi
Că ar putea fi ademenită o [femeie] atît de cinstită, atît de pudică,
Pe care n-au fost în stare s-o scoată din calea dreaptă peţitorii? —
T. Fiindcă a venit o tinerime zgîrcită în a da [cadouri] magnifice,
Preocupată nu atît de amor cît de bucătărie.

În felul acesta ți-e credincioasă Penelope; care dacă ar gusta odată
La parte cu tine un ce profit de la vreun bătrîn,
Ca și cîinele nu s-ar înspăimînta niciodată de cureaua unsă.
În vremea bătrîneții mele, s-a întîmplat ce-ți voi spune: o babă rea din Theba
A fost dusă la rug așa, după testament: moștenitorul
A purtat pe umerii goi cadavrul uns din belșug cu ulei,
De bună seamă pentru cazul cînd moartea ar fi putut să alunece; cred,
Căci prea mult se ținuse scai de ea vie. Mergi cu precauție,
Nu te du înapoi de la treabă, nici nu exagera lipsit de tact;
Vorbărețul irită pe sanchiu și posomorît, de asemeni
Nu tăcea peste măsură; fii Davus din comedie
Și stai cu capul plecat foarte asemenea cu cel care se teme;
Înaintează prin temenele; sfătuiește [omul], dacă a sporit vîntul,
Să-și acopere grijuliu capul scump; extrage-l din gloată
Prin forța umerilor. Întinde atent urechea la palavragiu.
Pisălogului îi place să fie lăudat: copleșește-l și
Umflă prin vorbe bombastice burduful ce crește
Pînă ce cu mîinile ridicate la cer va zice: « O, e prea [mult] ».
Dacă [omul] te-a ușurat de lunga robie și de grijă
Și treaz de bună seamă ai auzi că Ulise are a patra parte,
Ca moștenitor vorbește des în sughițuri și dacă poți lăcrămează puțin:
« Va să zică tovarășul Dama nu mai e acum nicăiri?
De unde [să iau] un prieten atît de solid și atît de credincios? »
Trebuie ascuns chipul vădind bucurie. Ridică fără cărpănoșie
Mormîntul lăsat la arbitrul tău; vecinii

Să laude înmormîntarea făcută cu strălucire. Dacă vreunul
Dintre moștenitori mai bătrîn va tuși cumva urît, tu spune-i acestuia
Să te autorize în schimbul unui sesterț
Să-i faci vînzătoare din partea ta [de moștenire] sau pămîntul, sau casa.
Dar mă trage imperioasă Proserpina; să trăiești și să fii sănătos.

6

Aceasta mi-era dorința: felul ogorului nu așa mare,
Unde să fie o grădină și un izvor de apă de munte lîngă casă
Și puțin mai încolo de acestea păduri. Zeii au făcut
Mai din belșug și mai bine. Bun. Nu cer nimic mai mult,
Născutule din Maia, decît să-mi faci toate aceste daruri statornice.
Dacă n-am făcut avere mai mare pe căi rele,
Nici nu o voi micșora prin vițiu și vină;
Dacă nu implor nebun nimic din următoarele: « O, dacă acel colț
Vecin ar spori ogorul pe care acum îl ciuntește!
O, dacă norocul mi-ar arăta o urnă cu bani, ca aceluia
Care, argat, găsind o comoară, a arat chiar acel ogor
Pe care l-a cumpărat, bogat prin prietenia lui Hercul!»
Dacă ceea ce acum este ajută fericitului, te rog cu această rugăminte:
Fă-mi [mie] stăpînului turmă grasă și celelalte în afară
De talent, și așa precum obișnuiești, fii cel mai mare păzitor al meu!
Deci dacă m-am urnit de la Roma pe munți și pe pisc
Ce voi ilustra mai întîi în satire și în muza pedestră?
Nu mă pierde nici vreo ambiție deplasată, nici Austrul plumburiu
Sau toamna apăsătoare, cîștig al Morții crude.

Părinte al dimineţii, sau Janus, dacă asculţi mai bucuros [acest nume],
De la care oamenii au întemeiat (aşa fiind plăcerea zeilor),
Începuturile lucrărilor şi muncile vieţii, fii tu obîrşia cîntecului.
La Roma tu mă răpeşti ca chezaş: « Hei,
Grăbeşte-te să nu răspundă cineva mai înainte la chemare. »
Fie că Aquilonul rade ţarinile sau că iarna trage
Ziua cu zăpadă în cerc mai îngust, trebuie să merg.
Pe urmă, vorbind tare şi solemn, fapt ce poate să-mi fie păgubitor,
Mă zăboveşti ca să lupt cu gloata şi să mă-njur [cu ea].
« Ce vrei, zăpăcitule, şi ce lucruri faci? mă îndeasă
Un impertinent cu ocări mînioase; împingi tot ce-ţi stă în cale
Întorcîndu-te cu gîndul la Maecenas? »
Să nu mint, acest [gînd] înveseleşte şi [unge] cu miere. Dar îndată
Ce am sosit la negrul Esquilin, alte o sută de afaceri
Străine îmi saltă prin cap şi în jurul meu: « Înainte de şapte [dimineaţa]
Roscius m-a rugat să fiu mîine la Puteal [lîngă tribunal] »;
« Quintus, scribii te-au rugat să-ţi aduci aminte azi
De marele şi noul lor proces, să treci iar »; —
Ţi se zice: « Caută să-ţi pună Maecenas sigiliul pe aceste
Tabele ». « Am să încerc. » « Dacă vrei, poţi », adaogă şi insistă.
Fuge anul al şaptelea aproape de al optulea,
De cînd Maecenas m-a primit să fiu din numărul
Alor săi, numai pentru ca să aibă pe cine să ia
În car făcînd o călătorie şi să-i încredinţeze nimicuri
De acest soi: « Ce oră este? »; « Gladiatorul Gallina este egal cu Syrus? »;
« Răcoarea dimineţii muşcă puţin pe cei prevăzători »,
Şi altele care se depun bine în urechea crăpată.

În tot acest timp [omul] nostru a fost zi şi noapte
Mai expus invidiei. De privea spectacolele împreună [cu Maecenas],
De juca [cu el] în Cîmpul [lui Marte]: toţi: « Fiu al Norocului! »
Zvonul care îngheaţă curge pe la răspîntii din for;
Oricine este în calea mea mă consultă: « O, bunule (căci
Trebuie să ştii, căci te freci de aproape cu zeii),
Ce-ai auzit de daci? » — « Nimic zău. » — « Cum iei tu mereu
Toate în rîs! » — « Să mă bată toţi zeii,
Dacă [ştiu] ceva. » — « Ce [zici]? Caesar va da veteranilor
Făgăduita Triquetra sau moşiile de pe teritoriul italic? »
Mă admiră cînd mă jur că nu ştiu nimic, ca pe un
Muritor de bună seamă de o discreţie distinsă şi înaltă.
Cu astea piere lumina [zilei] nu fără invocaţii:
« O, cîmp, cînd te voi vedea şi cînd îmi va fi îngăduit
Să sorb uitarea veselă a vieţii cu grijuri
Aci în cărţile bătrînilor, aci în somn şi în orele de trîndăvie? »;
« O, cînd se va aduce la masă bobul rudă cu Pythagora
Odată cu legumele unse cît trebuie cu slănină? »
O, nopţi şi zeu al cinelor datorită cărora eu însumi cu [prietenii] mei
Mănînc în faţa Larului propriu şi hrănesc pe robii de casă îndrăzneţi
Cu mîncările din care am gustat! după cum îi e placul fiecăruia,
Oaspetele desfăcut de legile nebune dă pe gît un [număr] inegal de pahare,
Fie că unul mai tare suportă pahare mai grozave,
Sau că soarbe mai bucuros din cele mici. Deci
Se iscă conversaţie, nu de căminurile şi de casele altora,
Nici dacă Lepos dansează rău ori nu, ci, lucru

Care ne privește mai mult și e rău să-l ignorăm, discutăm,
Dacă, una din două, oamenii sunt fericiți prin bogății sau prin virtute,
Și ce ne trage spre prietenie, dacă folosul statornic,
Care este natura binelui și care culmea lui.
Între acestea vecinul Cervius sporovăiește basme
Băbești asupra chestiei. Căci dacă cineva laudă, nefiind în cauză,
Bogățiile pline de griji ale lui Arellius, începe așa: « Se povestește
Că odată șoarecele de țară a primit în gaura lui săracă
Pe șoarecele de oraș, gazdă veche pe prieten vechi,
Aspru și cu ochii în patru la provizii, totuși în așa chip
Încît să-și dezlege sufletul strîns atunci cînd e vorba de ospitalitate. Ce mai [vorbă] multă,
Acela n-a rîvnit nici năutul pus deoparte, nici ovăzul lung,
[Și] i-a dat în zadar, purtîndu-i în gură un bob uscat de strugur
Și o rămășiță de slănină, încercînd să învingă prin varietatea cinei
Blazarea aceluia care atingea abia [mîncările] una cîte una cu dinte superb.
În vreme ce stăpînul casei, suit pe paie din acel an,
Mînca grîu și neghină, rezervînd ce e mai bun între mîncări [musafirului].
În sfîrșit orășeanul zise către acesta: „Ce-ți folosește, amice,
Să trăiești, suferind, în spinarea codrului înalt?
Vrei [odată] să pui oamenii și orașul mai presus de păduri?
Ia drumul, crede-mă, tovarășe, cînd [viețuitoarele] pămîntești
Trăiesc avînd de la soartă suflete muritoare, și nu e pentru nici una
Mare sau mică scăpare de moarte; iată pentru ce, bunule,

Cît se mai poate, trăiește fericit între lucrurile voioase,
Trăiește gîndindu-te cît ești de scurt la viață.“ Cînd aceste vorbe
Zguduiră pe cel de la țară, sări ușor din casă; apoi
Amîndoi pornesc la drumul propus, bucuroși de a trece
Noaptea zidurile orașului. Noaptea ținea încă
Întinderea de mijloc a cerului, cînd amîndoi puseră
Tălpile în casa bogată, unde strălucea pe paturile de fildeș
Macatul vopsit cu cîrmîz roșu și rămăsese
De la o cină mare multe mîncări
Care se aflau deoparte din noaptea trecută, grămădite în coșuri.
Deci cînd a așezat șoarecele de la țară întins în
Haină de purpură, gazda aleargă ca un [sclav cu poalele] sumese,
Servește mîncările una după alta, și îndeplinește acele îndatoriri
Ca un rob de casă, gustînd mai înainte tot ce aduce.
Cel culcat se bucură de soarta schimbată și se arată musafir
Vesel de bunele lucruri, cînd deodată un zgomot
Teribil de canaturi îi zvîrle pe amîndoi din paturi.
[Iată-i] alergînd prin toată odaia înspăimîntați și tremurînd
Mai fără suflet, cînd palatul răsună de cîini [din rasa] Molossus.
Atunci [șoarecele] de la țară zise: „N-am nevoie
De așa viață“ și „Fii sănătos! pe mine pădurea și gaura
Mă vor mîngîia cu linte săracă, ferit de curse.“»

7

Davus: De mult te ascult [recitînd] și dorind să-ți spun cîteva;
Ca sclav, mă tem. — *Horațiu:* Ești Davus? — *D.* Da, Davus, sluga iubită
A stăpînului și cuminte cît e de trebuință, adică

Cît socoteşti prielnic vieţii. — *H.* Hai, foloseşte-te de slobozenia
Din decembrie, cînd au vrut strămoşii; zi. —
D. O parte a oamenilor se bucură statornic de viţii şi aleargă spre scop,
O mare parte o scaldă, aci apucînd-o spre cele drepte,
Aci supuşi celor nelegiuite. Aci însemnat
Cu trei inele, aci Priscus cu stînga goală,
A trăit inegal, schimbînd banda de purpură la fiece ceas,
Ascunzîndu-se pe neaşteptate, la ieşirea din marile palate, acolo
De unde cu greu libertinul iese în chip onest mai cu decenţă;
Vor să trăiască aci curtezani la Roma, aci filozofi la Atena
Cîţi sunt născuţi sub [semnul] Vertumnilor nestatornici.
Parazitul Volanerius, după ce o meritată podagră
I-a înţepenit degetele, a hrănit un [rob] luat cu chirie
Pentru o răsplată diurnă, care să strîngă în locul lui
Şi să arunce în cornet zarurile,
Cu cît mai statornic în viţii cu atît mai puţin mizerabil,
Ba superior aceluia care e muncit de o funie aci încordată, aci lăbărţată. —
H. Nu-mi spui odată pe cine ţintesc [vorbele] astea aşa de răsuflate,
Spînzuratule. — *D.* Pe tine, zic. — *H.* Cum aşa, răule? — *D.* Lauzi
Soarta şi moravurile antice ale plebei şi tot tu,
Dacă vreun zeu te mînă spre ea, mereu o respingi,
Fie fiindcă simţi că nu e adevărat ceea ce clamezi,
Sau fiindcă nu aperi cu hotărîre [ce este] drept, şi lipeşti
Talpa de glod dorind în zadar s-o smulgi.
La Roma preferi cîmpul; rural, ridici uşuratic
Oraşul absent [în slava] stelelor. Dacă cumva nu eşti
Nicăiri chemat la masă, lauzi leguma paşnică şi ca şi cînd

Ar [fi trebuit] să mergi undeva legat, aşa [acasă] te declari fericit şi-ţi place
Că nu eşti nevoit să bei nicăiri; de ţi-a poruncit Maecenas
Să vii la masă seara la întîia făclie:
« Nu-i nimeni să poarte felinarul mai degrabă? Aude
Cineva? » pălăvrăgeşti cu mare scandal şi fugi;
Mulvius şi paraziţii neinvitaţi de tine să sporovăiască
Pleacă. « Într-adevăr mărturisesc, zicea acela,
Că eu nemîncat sunt dus de pîntece, ridic nasul la mirosul
Bucătăriei, [fiind] slab, ticălos, şi ce mai vrei [s-adaogi] adaogă.
Tu care eşti ca şi mine şi poate şi mai rău, să mă persecuţi
Ca mai bun şi să acoperi viţiul în vorbe pompoase? »
La ce, dacă [eşti] mai nebun decît chiar mine
Cel cumpărat cu cincizeci de drahme, m-ai prinde [asupra faptului?]
Încetează de a mă mai înfricoşa cu faţa; ţine-ţi mîna şi mînia,
Pînă-ţi spun ce m-a învăţat portarul lui Crispinus.
Pe tine te cuprinde nevasta altuia, pe mine o curvă:
Care din noi păcătuieşte mai vrednic de cruce? cînd pe mine
Natura mă încordează grozav, sub candelă luminoasă
O oarecare [femeie] goală primeşte băţul coadei mele umflate,
Sau lascivă în şolduri aţîţă calul [aşezat] pe spate,
Şi nu-mi dă drumul nici rău famat, nici preocupat
Dacă [aiurea] se pişă una mai bogată sau de frumuseţă mai mare decît acolo.
Tu cînd ieşi de la judecătorul Dama înlăturînd podoabele,
Inelul de cavaler şi portul roman, ascunzîndu-ţi josnic
Capul parfumat într-o manta,
Nu simulezi? ţinîndu-te să nu fii înşelat
Şi combătut de pofte, tremuri de spaimă pînă la oase.
Ce foloseşte a merge plătit să fii ars de vergi
Şi ucis cu spada, sau închis în lada ruşinoasă

Unde te-a împins doamna conştientă de păcat,
Să atingi capul cu genunchii? Este oare puterea soţului
Matroanei păcătoase justă faţă de amîndoi,
Sau mai justă faţă de corupător? Ea totuşi
Nu-şi schimbă năravul şi păcătuieşte pe loc şi mai mult,
Întrucît muierea se teme de tine şi nu se încrede în amant.
Vei merge cu grijă sub furcă şi vei încredinţa stăpînului furios [care e patima],
Averea toată şi viaţa şi odată cu trupul reputaţia.
Ai fugit! Cred că te temi şi că păţit te vei feri:
Doreşti [asta], cînd te înfricoşezi din nou şi poţi din nou
Pieri, o, de-atîtea ori sclav. Ce fiară ticăloasă cînd a scăpat odată
Din lanţurile rupte se mai întoarce?
«Nu sunt preacurvar», zici. Nici eu, pe Hercule, hoţ, cînd
Trec prevăzător pe lîngă vasele de argint. Înlătură ispita,
Natura slobodă va scăpa din frînele îndepărtate.
Tu, stăpînul meu, pe care nuiaua întinsă [asupra ta] de trei
Şi de patru ori nu te va scăpa niciodată de spaima mizerabilă,
Nu eşti oare inferior poruncilor întîmplărilor, a oamenilor şi al atîtor altora?
Adaogă la cele spuse ceea ce nu atîrnă mai uşor; căci
Cine e asemeni sclavului este sau « vicar», cum sună
Obiceiul vostru, sau tovarăş de rob, eu ce-ţi sunt ţie? Ei bine,
Tu care îmi porunceşti mie, slujeşti nenorocit altuia şi
Eşti dus precum [păpuşa] mişcătoare de lemn de puteri străine.
Căci cine este de fapt liber? Înţeleptul, şi cel stăpîn pe sine însuşi,
Pe care nu-l înspăimîntă nici sărăcia, nici moartea, nici lanţurile,

În stare să înfrunte poftele, să dispreţuiască onorurile,
Cu totul în el însuşi, neted şi rotund
Pentru ca să nu poată să stea nimic pe lustrul exterior,
Pe care soarta alunecă mereu neputincioasă. Poţi oare
Recunoaşte printre aceste [trăsături] ceva ca şi al tău propriu? Nevasta
Îţi cere cinci talanţi, te jigneşte, şi dîndu-te pe uşă afară
Te stropeşte cu [apă] rece, te cheamă înapoi; smulge
Grumajii din jugul ruşinos: hai zi «Sunt liber, liber!» Nu vrei;
Stăpînul însă îţi imboldeşte nu domol sufletul şi înfige
Celui obosit pintenii grozavi şi-l suceşte pe cel recalcitrant.
Dar cînd, nebune, caşti gura la tablourile lui Pausias,
Întrucît păcătuieşti mai puţin decît mine, cînd admir cu glezna încordată
Luptele zugrăvite cu cretă roşie sau cu cărbune ale lui
Fulvius, Rutuba sau Pacideianus, ca şi cînd
Ar lupta într-adevăr, ar izbi şi ar evita armele
În mişcare ale bărbatului? [Însă] Davus e ticălos şi leneş;
Dar tu însuţi te auzi [numit] judecător subtil şi isteţ al celor vechi.
Eu nu [sunt] oare nimic, dacă sunt ţinut cu turtă care scoate aburi;
Virtutea ta mare şi sufletul rezistă cinelor îmbelşugate?
Îndestularea pîntecelui mie îmi este mai primejdioasă: de ce?
Ei bine, eu sunt lovit la spate. Cum de cauţi tu mai fără pedeapsă
Decît mine acele mîncări ce nu pot fi atinse de mine?
Însă ospeţele căutate fără răgaz dau acreli,
Picioarele şovăitoare refuză să poarte trupul
Alterat. Oare păcătuieşte sclavul care noaptea

Schimbă pe un strugure o perie de baie furată,
iar cine-şi vinde averea
Supus lăcomiei n-are nimic servil? Adaogă că tot tu
Nu poţi un ceas să fii cu tine, să dispui cum trebuie
de răgazuri,
Şi că te eviţi pe tine însuţi, [sclav] fugar şi [om]
rătăcitor,
Aci căutînd vin, aci să amăgeşti grija prin somn:
Zadarnic; căci tovarăşă neagră apasă şi urmăreşte
pe fugar. —
H. De unde [să iau] o piatră? — *D.* Pentru ce
folos? — *H.* De unde [să iau] săgeţi? —
D. Omul sau înnebuneşte, sau face versuri. — *H.*
Dacă nu te cari
Repede de aici, vei spori la nouă muncitorii de pe
ogorul sabin.

8

Horaţiu: Cum ţi-a plăcut cina bogatului
Nasidienus?
Căci mie, care te-am invitat la masă, mi-ai spus ieri
Că ai să chefuieşti de la mijlocul zilei. — *Fundanius:*
Astfel
Cum nu mi-a fost niciodată mai bine în viaţă. —
H. Spune-mi, dacă nu ţi-e greu,
Ce iască a potolit întîi pîntecele mîniat. —
F. La început a fost un mistreţ lucan prins,
Precum spunea părintele cinei, pe Austru blînd;
în juru-i
Sfecle acre, lăptuci, hrean, care aţîţă
Stomacul obosit, morcov, pastă de sardele
strecurată din sos, drojdie de vin de Cos.
Cînd acestea fiind ridicate, sclavul cu poale ridicate
sus
Şterse masa de arţar cu o cîrpă purpurie şi altul
Strînse tot ce ar mai fi rămas nefolositor şi ar fi
Putut supăra pe comeseni, păşi negriciosul Hidasp
Ca fecioara ateniană cu obiectele sacre ale Cererei,
Purtînd vinurile de Caecub, [şi] Alcon [vin de]
Chios lipsit de [apă de] mare.

Atunci stăpînul: «Maecenas, dacă îţi place mai mult
Decît cele puse [pe masă] [vinul] de Albano sau
de Falern, aduc din amîndouă». —
H. Mizerabilă bogăţie! dar mă muncesc să aflu,
Fundanius,
Cu ce convivi ţi-a fost [aşa] bine. —
F. În capul [patului drept] eu şi lîngă mine Viscus
Thurinus şi
Mai jos, dacă mi-aduc aminte, Varius, Vibidius cu
Servilius
Balatro, pe care i-a adus Maecenas ca «umbre».
Nomentanus era în faţa sa, Porcius la capăt,
Hazliu la înghiţit toate plăcintele dintr-odată;
Nomentanus în scopul de a semnala cu degetul
arătător
Dacă cumva vreun lucru ar trece nerelevat; căci
gloata cealaltă,
Noi, zic, mîncăm păsări, conchilii, peşti,
[Mîncări] ascunzînd un gust foarte deosebit de cel
cunoscut,
Cum necontenit mi-a dat pe faţă, întrucît
Mi-a întins măruntaiele negustate de mine ale
vrăbiei şi ale rombului.
După aceasta mi-a recomandat măr dulce obişnuit
A se înroşi la declinul lunii; ce interesează asta
Vei auzi mai bine de la el însuşi. Atunci Vibidius
către Balatro:
«Dacă nu bem să-l ruinăm, vom muri nerăzbunaţi»,
Şi cere pahare mai mari; atunci «furnizorul»
îngălbeneşte la faţă,
De nimic netemîndu-se mai mult decît de băutorii
Straşnici, fie pentru că bîrfesc mai slobod, fie că
Tocesc cerul delicat al gurii cu vinuri tari.
Vibidius şi Balatro întorc toate ulcioarele în
[Cupe mari] de Alifae, imitaţi de toţi; comesenii
Din patul stîng nu se ating deloc de vasele cu picior.
E adus un ţipar între raci înotînd [în sos],
Întins pe o tavă. În acest moment stăpînul: «Asta
A fost prins — zice — cu icre, carnea fiindu-i
mai rea după lepădarea [lor];
Sosul e combinat din următoarele: din untdelemn
venafru

Pe care l-a presat întîia cămară, din sos de zeamă de pești iberi;
Din vin de cinci ani, cu adevărat născut dincoace de mare,
[Pus] în timpul fiertului ([vinul] de Chios convine la fiert
Mai mult ca oricare altul); din piper alb, nu fără oțetul
Care a schimbat prin alterare strugurele de Methymn.
Cum să se gătească curechiul sălbatec verde, amara iarbă mare, eu
Cel dintîi am arătat, [iar] Curtillus aricii de mare necurățați
Ca mai buni cu saramura pe care o dă afară stridia.
În timpul acesta draperia atîrnată făcu ruină mare
În străchini, trăgînd atîta pulbere neagră
Cît nu ridică Acvilonul pe cîmpiile Campaniei.
Noi cei mai înspăimîntați, după ce am văzut
Că nu e nici o primejdie, ne-am înviorat; Rufus, cu capul culcat,
Plîngea ca și cînd i-ar fi murit înainte de vreme feciorul. Cum
Ar fi fost sfîrșitul, dacă înțelept Nomentanus nu ar fi
Îmbărbătat amicul așa: «Hei, Noroc, ce zeu este mai crud
Față de noi decît tine? cum te bucuri mereu
Să-ți faci batjocură de lucrurile omenești!» Varius cu greu
Putea să-și înăbușe rîsul cu șervetul. Balatro, ironizînd toate cu nasul,
Zicea: «Aceasta e condiția traiului și din cauza asta
Niciodată gloria nu răspunde în raport cu truda ta.
Oare tu, ca să mă primești fastuos, să te strîngi de gît
Încordat de atîtea griji, să nu se pună [la masă] pîine arsă
Și sosul să nu fie rău gătit, ca toți sclavii
Să servească corect sprinteni și bine pieptănați?
Adaogă afară de asta cazul că se surpă baldachinul,
Ca adineauri, că [unul], alunecînd cu picior de îngrijitor la cai, sparge tava.

Dar lucruri potrivnice de obicei dezvăluie
Geniul gazdei, ca pe al comandantului, iar cele favorabile îl ascund.»
La acestea [răspunse] Nasidienus: «Zeii să-ți dea
Din belșug orice vei cere: așa bărbat bun ești și tovarăș de masă»;
Și cere sandalele. Atunci ai fi văzut șoapte împărțite
Susurînd în taină la ureche. —
H. Nici un spectacol n-aș fi voit să-l văd mai mult ca pe ăsta; dar
Spune-mi, hai, mai departe lucrurile de care ai rîs. — *F.* În timp ce Vibidius
Întreabă dacă vasul cu picior n-a fost și el spart de sclavi,
Căci nu i se dă vin cînd cere, în timp ce rîd [toți] de
Balivernele debitate de Balatro,
O, Nasidienus, tu te-ntorci cu fruntea schimbată, ca și [voind] să
Dregi norocul prin artă; apoi vin sclavii purtînd
Într-un castron mare membre îmbucătățite de cocor presărate cu multă sare,
Nu fără făină, ficat de gîscă albă îndopat cu smochine grase,
Ciozvîrte de umere de iepuri, mult mai gustoase
Decît dacă cineva mănîncă și pulpele.
Atunci am văzut aducîndu-se
Mierle cu pieptul ars și porumbiei fără tîrtiță,
Lucruri plăcute, dacă n-ar fi narat
Cauzele și natura lor, stăpînul de care noi am fugit,
Răzbunîndu-ne așa încît să nu gustăm absolut nimic, ca și cînd
Canidia ar fi suflat asupra lor mai rău decît ca șerpi africani.

EPISTOLE

CARTEA ÎNTÎIA

1

Tu celebratul de întîia și care vei fi cîntat de ultima mea Camenă,
Maecenas, îmi ceri mie, îndeajuns de privit și dăruit acum cu sabia [de lemn],
Să mă vîr din nou în vechea arenă.
Nu mai este vîrsta de atunci, nici sufletul. Veianius,
Pironindu-și armele la ușa [templului] lui Hercul, stă ascuns departe la țară
Ca să nu mai solicite așa de des poporul din marginea arenei.
Este [un glas] care-mi sună des în urechea purificată:
«Sloboade cu înțelepciune la timp calul care îmbătrînește,
Ca să nu se poticnească la urmă vrednic de rîs și să sufle din greu!»
De acum deci depun și versurile și celelalte jocuri,
Caut, implor ce este adevărat și onest și mă devotez cu totul într-asta.
Strîng și rînduiesc ceea ce voi putea în curînd să scot [din cămară].
Și să nu întrebi cumva de ce călăuză, de ce Lar sunt tutelat:
Neconstrîns să jur în vorbele nici unui magistru,
Mă constitui musafir oriunde mă răpește furtuna.
Aci mă fac sprinten și mă cufund în undele [vieții] publice,
Păzitor al adevăratei virtuți și slujitor incoruptibil;
Aci recad pe furiș în învățăturile lui Aristipp

Şi mă silesc a subjuga lucrurile mie, nu pe mine lucrurilor.
Precum noaptea pare lungă acelora pe care îi minte prietena şi lungă
Ziua celor datorînd muncă, precum anul [e] leneş
Copiilor pe care îi apasă vigilenţa aspră a mamelor,
Astfel şi mie îmi curge greu şi plicticos timpul
Care îmi întîrzie speranţa şi hotărîrea de a trăi din plin,
[Hotărîre] care foloseşte deopotrivă săracilor, deopotrivă bogaţilor,
Şi care neglijată va dăuna deopotrivă copiilor şi bătrînilor.
Rămîne ca eu însumi să mă conduc şi să mă mîngîi cu aceste elemente.
Nu poţi să te măsori cu Lynceus la ochi?
Pentru asta nu vei dispreţui totuşi a-ţi spăla urdorile;
Nici pentru că disperi [a avea] membrele nebiruitului Glycon,
Nu refuzi să aperi trupul de noduroasa podagră:
E o margine pînă unde mergi, dacă nu e îngăduit [a păşi] dincolo.
Îţi fierbe pieptul de avariţie şi de mizerabilă lăcomie?
Sunt cuvinte şi descîntece cu care poţi potoli această durere
Şi să înlături mare parte a boalei;
Te umfli de dragostea laudei? Sunt anume lucruri, care
Te vor putea înzdrăveni, citind de trei ori [cu suflet] curat o cărticică.
Pizmaş, mînios, leneş, beţiv, afemeiat,
Nimeni nu-i aşa de sălbatic încît să nu se poată domestici,
Dacă îndreaptă numai o ureche răbdătoare la poveţe.
A fugi viţiul e virtute şi înţelepciune elementară
Să fii lipsit de nebunie. Vezi cu cîtă trudă
Eviţi sufletului şi vieţii relele pe care le crezi
A fi mai mari, venitul neîndestulător şi ruşinoasa înfrîngere;
Alergi ca negustor neobosit la indienii din marginea [lumii],

Fugind de sărăcie pe mare, pe stînci, prin foc:
Nu te vindeci de acelea pe care prosteşte le admiri şi le doreşti,
Nu vrei să înveţi şi să auzi şi să crezi unui mai înţelept ca tine.
Ce luptător de prin cătune sau de la răspîntii
Va dispreţui să fie încununat cu marea [cunună] olimpică,
Avînd speranţa, avînd norocul unei [frunze] de palmier, fără [a răscoli] pulberea?
Argintul e mai ieftin decît aurul, aurul decît virtuţile.
« O, cetăţeni, cetăţeni, banii sunt de agonisit înainte de toate;
Virtutea după arginţi »: aşa ne probozeşte [uliţa lui] Ianus
De la un cap la altul; aceste porunci le cîntă apoi tineri şi bătrîni,
Atîrnînd cutia şi tăbliţa de braţul stîng.
Ai curaj, ai moralitate, ai [darul] vorbirii şi devotament,
Dar îţi lipsesc vreo şase-şapte mii de la patruzeci:
Vei fi plebe; iar copiii jucîndu-se, vor zice:
« Vei fi rege dacă joci bine! »: acest zid de bronz să-ţi fie [înainte]:
Să nu ai pe suflet nimic, să nu păleşti de nici o vină.
Spune-mi, mă rog, e mai bună legea lui Roscius
Sau cantilena copiilor, care oferă domnia celor care joacă bine,
Cîntată de bărbaţii Curii şi Camilli?
Oare te convinge mai bine acela care [te îndeamnă] să faci avere,
Dacă poţi, cinstit, dacă nu avere în orice chip,
Ca să priveşti mai de aproape dramele lăcrămoase ale lui Pupius,
Sau cel care te exhortă stînd lîngă tine şi te pregăteşte
Să înfrunţi soarta teribilă liber şi mîndru?
Dacă poporul roman m-ar întreba cumva, pentru ce
Nu împărtăşesc odată cu monumentele publice şi judecăţile lui
Şi nu aprob sau resping ceea ce el iubeşte sau urăşte,
I-aş aminti ceea ce a răspuns odată vulpea precaută

Leului bolnav: « Fiindcă mă sperie urmele
Toate privind înspre tine, nici una înapoi.»
Eşti fiară cu multe capete. Căci ce să urmez sau pe cine?
Parte din oameni rîvneşte să ia în arendă impozitele; sunt unii
Care vînează celibatarele avare cu zaharicale şi poame,
Şi prind bătrînii pe care îi pun în vivarii;
Multora le sporeşte averea prin cămătărie ocultă.
Lasă apoi că pe fiecare îi mînă alte lucruri şi alte scopuri;
Aceiaşi pot oare stărui un ceas să laude acelaşi lucru?
« Nici un golf nu străluceşte pe lume ca plăcutul Baiae »
Dacă zice bogatul, lacul şi marea simte dragostea
Stăpînului nerăbdător; căruia dacă un capriciu bolnăvicios
I se năzare [zice]: « Mîine, meşteri, luaţi sculele
La Teanum». Patul de nuntă e în atriu:
Nimic, spune, nu e mai presus, mai bun decît viaţa de celibatar;
Dacă nu e [patul], jură că e bine numai de însuraţi.
Cu ce nod să ţin pe Proteu schimbîndu-şi feţele?
Dar săracul? Rîzi! îşi schimbă odăile de sus, paturile,
Baia, frizerul; simte greaţă pe o barcă închiriată
La fel cu bogatul pe care îl duce trirema personală.
Dacă mă înfăţişez cu părul tăiat de un bărbier inegal,
Rîzi; dacă cumva am pe sub tunică o cămaşă roasă,
Sau dacă toga stă strîmbă,
Rîzi: ce[-ai face] cînd sufletul meu se războieşte cu el însuşi,
Dispreţueşte ce a dorit, doreşte din nou ce a respins mai adineaori,
Clocoteşte şi nu se împacă de sus pînă jos cu viaţa,
Dărîmă, edifică, face din pătrat rotund?
Socoteşti că a înnebuni e un fapt obişnuit şi nu mai rîzi de mine,
Nici nu mai crezi că am nevoie de doctor sau de curator

Dat de pretor, ca unul ce eşti ocrotitorul lucrărilor mele;
Şi te vei mînia de unghia tăiată strîmb a amicului
Atîrnînd de tine, nevăzîndu-te decît pe tine.
În rezumat: înţeleptul e mai mic numai decît Joe, bogat,
Liber, onorat, frumos, în fine rege al regilor,
Şi mai presus de toate sănătos, dacă nu-l supără guturaiul.

2

Maxime Lollius, în timp ce tu declami la Roma,
Eu am recitit la Praeneste pe scriitorul războiului Troian,
Care zice mai din plin şi mai bine decît Chrysipp şi Crantor
Ce este frumos, ce urît, ce folositor, ce nu.
De ce cred aşa, ascultă, dacă nu te împiedică nimic.
Povestea în care se istoriseşte despre Grecia izbindu-se
În război lung cu barbarii din pricina dragostei lui Paris,
Cuprinde patima regilor nebuni şi a popoarelor.
Antenor cugetă să taie cauza războiului:
Ce [face] Paris? Tăgăduieşte că el poate fi silit
Să domnească teafăr şi să trăiască fericit; Nestor se grăbeşte
Să potolească vrajbele între Pelid şi Atrid:
Pe unul îl arde dragostea, pe amîndoi însă laolaltă mînia.
Ceea ce delirează regii, ispăşesc aheii.
Se păcătuieşte prin răscoală, înşelăciuni, crimă, poftă şi mînie
Între zidurile iliace cît şi în afara lor.
Apoi ne propune ca exemplu nemerit
De ce pot virtutea şi înţelepciunea, pe Ulise,
Care învingător la Troia, de multe luător aminte,
Cercetă cetăţile şi obiceiurile oamenilor şi pe marea întinsă,
În timp ce pregătea întoarcerea sa şi a tovarăşilor,

Îndură multe necazuri, neînghițit de valurile adverse.
Ai auzit de glasurile Sirenelor și de pocalele Circei;
Pe care dacă, nebun și lacom, le-ar fi băut odată cu tovarășii,
Ar fi fost schimonosit și fără judecată,
Ar fi trăit ca un ciine murdar sau ca o scroafă prietenă a noroiului.
Noi suntem număr, născuți să consumăm roadele,
Pretendenții neruşinați ai Penelopei, și tinerimea
Lui Alcinon îndeletnicindu-se mai mult cu îngrijirea pielei netede,
Căreia i se părea frumos să doarmă în mijlocul zilei
Și să somnoleze la sunetul țiterei.
Hoții răsar noaptea să gîtuie omul;
Ca să te ajuți pe tine însuți nu te trezești [din zori]? Însă
Dacă nu vrei [s-alergi] sănătos, vei alerga hidropic, și dacă
Nu ceri înainte [de-a se face] ziuă cartea și lampa, dacă nu
Încordezi sufletul în studii și lucruri oneste,
Treaz te vor răsuci invidia sau dragostea. Căci cum asta?
Te grăbești să scoți ceea ce vatămă ochiul; dacă ceva
Roade sufletul amîi cu anii timpul îngrijirii?
Cine a început are jumătate de faptă; îndrăznește a fi înțelept,
Începe. Cine amînă ceasul de a trăi cuminte,
Așteaptă ca țăranul să se scurgă pîrîul; dar acela
Curge și va curge curgător în vecii vecilor.
Lumea umblă după bani și după o nevastă bogată
Dătătoare de copii, iar pădurile sălbatice sunt pacificate cu plugul;
Cine are noroc de a avea destul, să nu dorească mai mult.
Nici casa, nici moșia, nici grămada de aramă și de aur

N-au scos din trupul bolnav al stăpînului frigurile
Și nici grijile din suflet; trebuie ca posesorul să fie sănătos
Dacă cugetă să se bucure bine de lucrurile adunate.
Pe cine rîvnește sau se teme îl ajută casa și lucrurile așa
Ca pe bolnavul de ochi tablourile pictate, rufăria fină pe podagros,
Și țiterele urechile bolnave prin strîngerea cleiului.
Dacă vasul nu-i curat, tot ce torni în el se oțetește;
Disprețuiește plăcerile: păgubește plăcerea cumpărată cu durere;
Avarul mereu duce lipsă: cere dorinței o anume limită;
Invidiosul slăbește de belșugul altuia:
Tiranii sicilieni n-au născocit tortură mai mare
Decît invidia. Cine nu-și moderează mîniile
Ar voi să nu fi făcut ceea ce au sfătuit resentimentul și humoarea
Cînd grăbea cu violență răzbunări din ură nesecată.
Mînia este o nebunie scurtă; stăpînește-ți pornirea, care,
Dacă nu ascultă, poruncește. Ține-o în frîu, ține-o în lanț.
Maestru învață calul docil din cauza grumazului fraged
Să meargă pe drum așa cum îi arată călărețul; cățelul de vînătoare
Slujește în pădure din clipa în care a lătrat pielea [împăiată] de cerb în curte.
Acum, ca copil, cu suflet curat, te-adapă cu învățături,
Acum înfățișează-te la cei mai buni:
Oala nouă va păstra multă vreme mirosul cu care a fost
Umplută odată. Însă dacă zăbovești sau o iei înainte zelos,
Nici n-aștept pe întîrziat, nici nu alerg după cei care au luat-o înainte.

3

Mă muncesc să aflu, Iulius Florus, pe ce meleaguri de țări
Se războiește Claudius, fiul vitreg al lui August.
Vă întîrzie Tracia și Hebrul cel strîns în obezi de gheață,
Sau strîmtorile curgînd între turnurile vecine,
Sau cîmpurile rodnice și dealurile Asiei?
Ce lucrare mai ridică cohorta lui harnică (și aceasta mă interesează)?
Cine și-a luat asupră-și să scrie isprăvile lui August?
Cine va perpetua în evul îndelungat războaiele și păcile?
Ce [face] Titius care în curînd va fi în gura romanilor,
El care n-a pălit să se adape la izvorul pindaric,
Îndrăznind a disprețui lacurile și rîurile deschise?
Cum se află? Cum își amintește de mine? oare
Se străduiește, sub auspiciile Muzei, să potrivească pe coardele latine modurile thebane?
Sau devine grozav și declamă cavernos în arta tragică?
Ce-mi face Celsus? L-am sfătuit și trebuie mult sfătuit [încă]
Să se încerce în opere personale și să evite a atinge
Vreuna din scrierile pe care le primește Apollo Palatinul,
Ca nu cumva, dacă din întîmplare ar veni vreodată
Stolul păsărilor să-și ceară penele sale, cioara dezbrăcată
De colorile furate să stîrnească rîsul. Tu însuți la ce te mai încumeți?
În jurul căror cimbri zbori sprinten? Sufletul nu ți-e mic,
Nu e incult și nici în chip urît țepos;
Fie că-ți pregătești limba pentru procesele ascuțite sau ca să dai avizuri
În dreptul civil, fie că compui un cîntec amabil,
Vei purta primele premii ale iederei învingătoare.

Dacă ai putea părăsi cataplasmele reci ale grijilor,
Ai merge unde te-ar duce înțelepciunea cerească.
Acest lucru, acest studiu să-l grăbim mic și mare,
Dacă vrem să fim scumpi patriei și nouă înșine.
Trebuie să-mi mai răspunzi dacă Munatius este
În grija ta cîtă e de trebuință; care iubirea rău cusută
Nu se împreună și se rupe, sau fierbințeala sîngelui
Și neștiința într-ale lucrurilor [vieții] vă scutură
Pe voi cei aprinși și cu grumazuri nepotolite? În orice locuri
Veți trăi, nefiind de demnitatea voastră a rupe legămîntul fratern,
Eu țin la păscut pentru întoarcerea voastră o vițea de jertfă.

4

Albius [Tibullus], judecător cinstit al satirelor mele,
Ce să spun că faci acum în regiunea Pedană?
Că scrii ceva care să învingă opusculele lui Cassius din Parma,
Sau că mergi agale și tăcut prin pădurile înviorătoare,
Cu gîndul la ce e vrednic pentru omul înțelept și bun?
Tu nu erai trup duh: zeii ți-au dat frumusețã,
Zeii ți-au dat bogății și arta de a te bucura [de ele].
Ce-ar ura doica dulcelui prunc mai mult
Decît să poată avea judecată și să exprime ceea ce simte
Și să aibă favoare, faimă, sănătate din belșug,
Și viață largă, nelipsind punga de bani?
Între speranță și grijă, între temeri și mînii,
Crede că fiece zi care îți lucește e cea de pe urmă:
Ceasul pe care nu-l sperai va veni plăcut.
Dacă vrei să rîzi, să mă vezi gras și neted,
Cu pielea bine îngrijită: un porc din turma lui Epicur.

5

Dacă poți să te întinzi, musafir, pe paturi [făcute de] Archias
Și nu te temi să cinezi cu tot felul de legume în farfurii modeste,
Te voi aștepta, Torquatus, la asfințitul soarelui, acasă;
Vei bea vinuri trase [în amfore] în al doilea [consulat] al lui Taurus
Între Minturnul mlăștinos și Petrinul sinuesan.
Dacă ai ceva mai bun adu, sau execută porunca:
De pe acum îți și strălucește focul și vesèla lustruită.
Lasă deoparte speranțele ușuratice și gîlcevile pentru averi
Și procesul lui Moschus: mîine zi de sărbătoare de nașterea lui Caesar
Dă răgaz și somn; vom putea întinde noaptea
De vară nesupărați, prin conversație plăcută.
Ce mi-e avutul, dacă nu mi-e îngăduit să mă folosesc de el?
Zgîrcitul de grija moștenitorilor și prea severul [cu sine]
Se alătură nebunului: eu [întîiul] voi începe să beau
Și să răspîndesc flori și să sufăr a fi considerat [om] fără judecată.
Ce nu îndrăznește beția? Dezvăluie cele tăinuite,
Poruncește ca speranțele să fie încuviințate, împinge pe fricos la lupte,
Împrăștie chinul sufletelor neliniștite, dă învățătura artelor.
Cupele pline pe cine n-au făcut limbut?
Pe cine n-au izbăvit în sărăcia lucie?
Pe acestea mă însărcinez să le procur, priceput, și nu
Cu neplăcere, ca nu cumva vreo velință urîtă, vreun șervet murdar
Să-ți zbîrcească nările, ci cupa și talerul
Să te arate pe tine însuți, și să nu fie între amicii credincioși

Vreunul care să răspîndească cele spuse pe afară. Ca să stea laolaltă
Și să se unească semen cu semenii săi, voi lua pentru tine
Pe Butra și pe Septicius și pe Sabinus, dacă o invitație anterioară
Și mai curînd o fată nu-l reține; este loc și pentru mai multe umbre [de paraziți],
Dar mesele prea strîmte storc miros urît de capră.
Tu scrie-mi cîți vrei să fim și lăsînd treburile,
Fugi de clientul veghind în atriu pe ușa de dindos.

6

A nu te uimi de nimic este, Numicius, aproape unicul
Și singurul lucru care te poate face și păstra fericit.
Sunt unii care privesc neumpluți de nici o spaimă
Acest soare și stelele și anotimpurile succedîndu-se
În clipe precise. Ce spui [atunci] despre darurile pămîntului,
Ce despre ale mării îmbogățind pe îndepărtații arabi și pe inzi,
Ce despre jocuri, aplauze și favorurile cetățeanului binevoitor?
În ce chip crezi că trebuiesc privite, cu ce sentiment, cu ce față?
Cine se teme de contrariile acestora, se înmărmurește în același chip
Ca și profitorul; spaima este în amîndouă cazurile supărătoare,
Apariția neașteptată îl îngrozește de la început pe fiecare din ei.
Bucură-se sau vaiete-se, rîvnească sau teamă-se, ce au de-a face,
Dacă de vede ceva mai bun sau mai rău decît așteptarea sa,
Cu ochii pironiți înlemnește la suflet și la trup?
Înțeleptul să poarte numele nebunului, egal nechibzuitului,

Dacă țintește virtutea însăși dincolo de ceea ce e suficient.
Du-te deci, privește de jos argintul și marmura veche și bronzurile
Și artele, ca să admiri colorile tiriene cu pietrele prețioase;
Bucură-te că te privesc o mie de ochi cînd vorbești;
Dimineața caută activ forul și seara acoperișul;
[Să zicem] că Mutus nu mai seceră mai multe grîne de pe ogoarele dotale
(Lucru scandalos, e că-i născut din [părinți] mai josnici)
Și că nu este mai vrednic de admirat de tine decît tu de el:
Ceea ce este sub pămînt, timpul va da în vileag,
Va îngropa și va acoperi tot ce strălucește; deși
Porticul lui Agrippa și calea lui Appius te-au văzut foarte notoriu,
Totuși rămîne să mergi acolo unde s-au dus Numa și Ancus.
Dacă coastele și șalele îți sunt încercate de o boală grea,
Caută scăparea de boală. Vrei să trăiești cuminte (cine nu [vrea]?):
Dacă virtutea îți poate da asta, puternic prin înlăturarea plăcerilor
Urmeaz-o. Consideri virtutea vorbe
Și pădurea lemne? Ferește-te să nu-ți ocupe altul [înainte] portul,
Și să nu pierzi afacerile cibyratice sau bithyniene;
Să se împlinească o mie de talanți, alții tot atîția, mai departe
Urmeze o a treia și partea care să împătrească purcoiul.
Firește, regina Avere dă nevastă cu zestre,
Credință, prieteni, neam și frumusețe
Și pe cel căptușit bine cu bani îl cinstesc Persuasiunea și Venus.
Bogatul în robi rege al Cappadocilor duce lipsă de bani?
Tu să n-ajungi aci. Lucullus, precum povestesc, rugat

Dacă poate să ofere scenei o sută de hlamide,
Zise: « De unde să am atîtea? totuși voi cerceta și ce voi avea
Voi trimite». Peste puțin, scrise că are în casă
Cinci mii de hlamide: să ia o parte sau toate.
E cîte o casă goală unde multe nu mai rămîn,
Nici nu mai amăgesc pe stăpîn, nici nu mai folosesc hoților. Deci
Dacă numai averea ta poate face și păstra fericit,
Cel dintîi reclamă acest lucru, cel din urmă părăsește-l.
Dacă strălucirea și favoarea fac fericit [pe om],
Să cumpărăm un sclav care să dicteze numele,
Care să ne ghiontească în coasta stîngă și să ne îndemne
Să ne întindem peste tarabe dreapta: « Aceasta are multă trecere în Fabia, acela în Velina;
Cestălalt va da fasciile cui vrea și va smulge neîndurat
[Scaunul] curulul de fildeș cui vrea». Adaogă: « Frate, tată »;
Și după cum li-e vîrsta, adoptă astfel amabil pe fiecare.
Dacă cine cinează bine, trăiește bine, se face ziuă? să mergem
Unde ne duce lăcomia, să pescuim, să vînăm, ca odinioară
Gargilius, care poruncea ca rețelele, parii, servitorii
Să treacă dimineața prin forul ticsit și prin gloată,
Pentru ca un catîr din mulți în fața norodului privitor să aducă
Mistrețul cumpărat. Să ne îmbăiem pe nemistuite, umflați,
Uitînd ce se cuvine și ce nu, vrednici de tablele din Caere,
Vinovată [ceată de] vîslași a lui Ulise din Ithaca,
Căreia bucuria mai multă a patriei i-a fost interzisă.
Dacă, așa precum socotește Mimnermus, nu este bucurie
Fără dragoste și joc, trăiește în dragoste și joc.

Să trăiești, salutare! Dacă ai cunoscut ceva mai nemerit decît astea,
Împărtășește sincer; dacă nu, uzează împreună cu mine de celelalte.

7

Făgăduindu-ți că mă voi duce la țară cinci zile,
Mincinos mă las dorit toată luna a șasea. Însă
Dacă vrei să trăiesc sănătos și zdravăn în lege, Maecenas,
Ceea ce acorzi bolnavului vei acorda celui temător de a se îmbolnăvi,
Să vin cînd smochinul și întîia căldură
Împodobesc pe supraveghetorul [pompelor funebre] cu negrii săi lictori,
Cînd orice tată și mamă pălește pentru copiii săi,
Și îndeplinirea asiduă a datoriilor, [măruntele] griji publice
Aduc friguri și deschid testamentele.
Căci dacă iarna mînjește cu nea țarinile Albanului,
Poetul tău coboară la mare și se crută
Și se adună strîns; pe tine, dulce amic, te va revedea
Cu zefirii, dacă îngădui, și cu întîia rîndunică.
Tu m-ai făcut bogat nu după felul în care calabrul îndeamnă
Oaspetele să mănînce pere: « Mănîncă, te rog. » —
« E de ajuns. » — « Ia cît vrei. » — « Mulțumesc. » —
« Vei duce copilașilor cîteva grămăjoare care le vor face plăcere. » —
« Atît sunt de prins de dar, că plec încovoiat. »
« Cum îți place; lași astea să le mănînce porcii azi. »
Risipitorul și nebunul dau ceea ce disprețuiesc și urăsc;
Acest cîmp a făcut nemulțumiți și va face în toți anii.
Bărbatul onest și înțelept spune că e pregătit pentru cei vrednici,
Și nu ignorează totdeodată cîtă distanță e între un ban și un bob;

Mă voi socoti vrednic după lauda ce-o merit.
Dacă vrei să nu te desparți niciodată de mine, dă-mi înapoi
Spatele zdravăn, părul negru pe fruntea îngustată,
Redă-mi vorbirea dulce și rîsul cu haz
Și între vinuri întristarea de fuga desfrînatei Cinara.
Din întîmplare o vulpe subțire se strecurase
Printr-o crăpătură îngustă în oala cu grîu și după ce se îndopase,
Încerca în zadar să iasă din nou afară, trupul [fiindu-i] plin;
Nevăstuica îi zise de la depărtare: « Dacă vrei să scapi de acolo,
Ieși slabă din gaura strîmtă, pe care ai intrat slabă ».
Dacă sunt atins cu această imagine, înapoiez toate;
Nu mai laud somnul plebei sătul de păsări îngrășate,
Nici nu schimb tihnele mele slobode pe bogățiile arabilor.
Adesea m-ai lăudat [drept om] modest și te-ai auzit în față
[Numit de mine] rege și părinte, iar în absență nu [sunt] mai rezervat la vorbă,
Vezi dacă pot înapoia darurile vesel.
Nu rău [vorbi] Telemah, fiul răbdătorului Ulise:
« Nu e potrivit pentru cai locul în Ithaca, precum nu
E netezit nici cu spații întinse, nici bogat în iarbă multă,
Atridule; îți voi lăsa ție darurile mai potrivite pentru tine ».
Celui mic i se cuvin cele mici: mie nu-mi place Roma regală,
Ci Tiburul pustiu sau pașnicul Tarent.
Harnicul, puternicul și strălucitul în treburile de îndeplinit
Philippus, pe cînd se întorcea de la afacerile publice cam pe la ceasul al optulea
Și se plîngea, zdravăn prin naștere, că [suburbia] Carinas e
Prea departe de for, zări, după cîte se spune,
Pe un oarecare ras în umbra goală a [salonului] tonsorului,

Curățîndu-și alene propriile unghii cu briceagul.
« Demetriu,— primea copilul fără stîngăcie porunca
Lui Philippus — du-te, cercetează și spune-mi din ce familie [este], cine[-i],
Ce avere, ce tată sau patron are. »
Merge, se-ntoarce, povestește că e Volteius, după numele [de familie] Mena,
Strigător [de mezate], cu ceas mic, fără pricini, cunoscut
A se grăbi la timp, a lenevi, a agonisi și a folosi,
Bucurîndu-se de cîțiva prieteni și de un cămin sigur,
De jocuri, și, după isprăvirea afacerilor, de Cîmpul [lui Marte].
« Aș vrea să aflu de la el însuși ceea ce-mi spui; zi-i
Să vină la cină. » Nu ușor crezu Mena,
Se miră în sine tăcut. Ce mai vorbă? « Mulțumesc»,
Răspunde. « Să mă refuze el pe mine? » — « Refuză cu îndrăzneală,
Te desconsideră sau are groază de tine. » [A doua zi] dimineața Philippus
Ia înainte lui Volteius care vindea niște zdrențe mizerabile poporului de rînd [numai] în tunică
Și-i urează cel dintîi sănătate; acela se scuză către Philippus
Că n-a venit dimineața la casa lui [ca client] din cauza treburilor
Și a lanțurilor negustorești, în fine că nu l-a văzut
Cel dintîi. « Crede-mă că ți se va ierta,
Dacă cinezi azi cu mine. » — « Cum vă place. » — « Deci
Vei veni după ora nouă; acum du-te, sporește harnic avutul. »
Venind la cină, vorbind ce trebuie și ce nu trebuie,
În fine adormind, e concediat. Acesta, cum adesea
S-a văzut peștele alergînd la undița ascunsă,
Dimineața client și [seara] conviv sigur, e invitat
Să meargă la țară afară din Roma la serbările latine.
Așezat pe cai, nu încetează de a lăuda
Cîmpul și cerul sabin; Philippus vede și rîde,
Și căutînd pretutindeni fie liniște, fie [prilej] de rîs,
Dîndu-i șapte mii de sesterți, îi promite cu împrumut

[Alte] șapte mii, îl convinge să cumpere un ogor.
Cumpără. Ca să nu te zăbovesc mai mult decît trebuie
Cu lungi înconjururi, din [om] gras devine țăran și
Nu vorbește decît de arături și de vii, pregătește ulmii,
Se omoară cu truda și îmbătrînește de dragul de a avea.
Dar cînd oile au pierit de furt, caprele de molimă,
Secerișul a dezamăgit speranța, boul s-a istovit arînd,
Lovit de pagube, prinde calul în miezul nopții
Și mînios o ia spre casa lui Philippus.
Îndată ce Philippus îl văzu dezmățat și netuns,
Zise: « Mi se pare, Volteius, că ești aprig și prea interesat. »
« Pe Pollux, zise, patroane, cheamă-mă mizerabil
Dacă vrei să-mi pui un nume drept.
Lucru pentru care pe Geniul [tău], pe mîna dreaptă și pe zeii Penați
Te conjur și rog cu stăruință să mă redai vieții dinainte ! »
Cine a luat seamă odată cu cît cele alungate întrec
Pe cele dorite, să se întoarcă repede și să revină la cele părăsite;
Înțelept este ca fiecare să se măsoare cu măsura și cu piciorul său.

8

Muză, rugată [de mine], raportează lui Celsus Albinovanus,
Prietenul și secretarul lui Neron, să se bucure și să-i meargă bine.
Dacă întreabă ce fac, spune-i că făgăduind multe și bune,
Trăiesc nici cum trebuie, nici plăcut, nu fiindcă grindina
Mi-a bătut vița și seceta mi-a pișcat măslina,
Nici fiindcă turma îmi bolînzește pe pășuni îndepărtate,
Ci fiindcă mai puțin sănătos la suflet decît trupul tot,
Nu vreau să auz nimic, să învăț nimic care să ușureze boala;

Ocărăsc pe doctori credincioși, mă supăr pe prieteni
Că se grăbesc să mă apere de această funestă letargie;
Urmez ceea ce vatămă, fug de ceea ce cred că-mi priește;
[Nestatornic] ca și vîntul, la Roma iubesc Tiburul, La Tibur Roma.
După acestea, cercetează cum se află, cum o duce cu treaba și cu sine;
Dacă e mulțumit cu tînărul [Tiberiu] și cu curtea lui.
De zice «bine», întîi bucură-te, apoi nu uita
Să-i picuri în urechi acest precept:
Ne vom purta cu tine, Celsus, precum tu cu norocul.

9

Septimius [este] unul [care] înțelege, fără îndoială, Claudiu,
Cît mă prețuiești; căci de vreme ce mă roagă și-mi dă ghies cu rugăminți,
Bineînțeles ca să mă silesc să-l laud și să ți-l prezint
Ca vrednic de gîndul și de casa lui Nerone cel alegător de [oameni] onești,
De vreme ce socotește că îndeplinesc rolul de prieten apropiat,
Vede și cunoaște ce pot mai bine decît mine însumi.
Nu-i vorbă, i-am spus multe ca să mă scuz,
Dar m-am temut să nu creadă că mă prefac că [influența] mea e mai mică,
Disimulator al propriei mele puteri, binevoitor numai pentru mine singur.
Astfel eu, fugind de oprobriul unei culpe mai mari,
Am consimțit la avantajele mutrei orășenești.
Deci dacă lauzi pudoarea lăsată la o parte de hatîrul amicului,
Înscrie-l în ceata ta și crede-l [om] de ispravă și bun.

10

Eu, iubitorul cîmpului, urez sănătate lui Fuscus,
Iubitorul orașului. Bineînțeles, în acest singur lucru
[Suntem] mult în nepotrivire, în celelalte aproape ca gemeni

Cu suflete fraterne; ce neagă unul, neagă și celălalt,
Dăm din cap aprobativ amîndoi, [ca] bătrînii știuți porumbei.
Tu stai în cuib, eu laud rîurile plăcute de țară
Și stîncile acoperite cu mușchi și codrii.
Ce [mai] vrei? trăiesc și domnesc, îndată ce am părăsit
Asta ce voi ridicați la cer cu strigăt de favoare,
Refuz prescurea ca [sclavul] care-a fugit de la preot:
Am nevoie de pîine mai curînd decît de plăcinte cu miere.
Dacă e folositor să trăiești în acord cu natura
Și primul [lucru] este a căuta un teren spre a-ți înălța casa,
Ai cunoscut un loc mai bun decît cel fericit de la țară?
Este [vreunul] unde iernile să fie mai călduțe, unde boarea
Să potolească și turbarea Caniculei și mișcările Leului
Cînd primește furibund soarele ascuțit?
Este unul unde grija pizmașă să smulgă mai puțin somnul?
Oare iarba miroase și strălucește mai rău decît mozaicurile libice?
Apa apasă în cartiere să rupă plumbul
Mai limpede decît aceea care grăbește cu murmur la vale în rîu?
Nici vorbă, se plantează pădure între coloane de felurite [colori],
Și se laudă casa care dă spre cîmpurile întinse.
Izgonești natura cu furca, totuși ea aleargă napoi pururea
Și victorioasă pe furiș zdrobește relele dezgusturi.
Cel care nu știe să deosebească ager purpura sidoniană
De lînă îmbibată cu vopsea de Aquinum
Nu va primi pagubă mai serioasă și mai apropiată de măduvă
Decît cel care nu poate distinge falsul de adevăr.

Pe acela pe care l-au desfătat prea mult lucrurile prielnice
Îl sfărîmă schimbările [norocului]. Dacă ceva te va uimi,
Pune-l jos indiferent. Fugi de măriri; sub acoperiş sărac
Vei întrece într-ale vieţii pe regi şi pe prietenii regilor.
Cerbul mai tare la luptă izgonea pe cal din păşunile
Obşteşti pînă ce [acesta] mai slab într-o lungă războire
A cerut ajutorul omului şi a primit frîul;
Dar după ce învingător straşnic s-a întors de la duşman,
N-a mai smuls călăreţul din spate şi frîul din gură.
Astfel acela care de frica sărăciei se lipseşte de libertatea
Mai bună decît metalele, va purta cu ruşine un stăpîn
Şi va sluji în veci, fiindcă n-a ştiut să se folodească de puţin.
Starea care nu convine omului, ca şi încălţămintea de odinioară,
Dacă piciorul va fi mai mare îl va răsturna, dacă [va fi] mai mică îl va arde.
Trăieşte înţelept, vesel de soarta ta, Aristius,
Şi nu mă lăsa nedojenit, cînd mă vei vedea
Că string sau nu-ncetez [a stringe] mai multe decît e necesar.
Banul strîns porunceşte sau slujeşte omului,
Şi rostul lui este a urma funia răsucită mai degrabă decît a o trage.
Astea ţi le scriu dindărătul templului putred al Vacunei,
Cu excepţia faptului că nu suntem împreună, încolo vesel.

11

Cum ţi s-a părut Chiosul, Bullatius, şi celebrul Lesbos?
Cum împodobitul Samos? Cum Sardes, capitala lui Croesus?

Cum Zmyrna şi Colophon? mai mari sau mai mici decît faima?
Ori toate nu fac două parale faţă de Cîmpul [lui Marte] şi fluviul Tibru?
Sau ţi-a venit gustul de una din cetăţile lui Attal?
Sau lauzi Lebedul, din ura de mare şi de drumuri?
Ştii ce e Lebedul? Mai pustiu decît Gabii şi decît satul
Fidenae: totuşi acolo aş voi să trăiesc,
Şi uitat de ai mei, uitîndu-i pe ei,
Să contemplu de departe uscatul şi pe Neptun furios.
Nu-i vorbă, cine vine de la Capua la Roma, stropit
De ploaie şi de noroi, nu vrea să trăiască la han; nici
Cel pe care l-a chircit frigul nu va lăuda cuptoarele şi baia
Ca pe unele care dau din plin viaţa fericită;
Nici tu, dacă Austrul puternic te va clătina în plină mare,
Nu vei vinde din pricina aceasta nava, dincolo de Marea Egee.
Pentru cel sănătos Rhodos şi Mytilene sunt ca gluga
Frumoasă pe arşiţă, ca nădragii pe vînt cu zăpadă,
Ca Tibrul iarna, ca vatra în luna a şasea [a lui august].
Cît timp îngăduie Norocul şi păstrează faţa binevoitoare,
De la Roma, de departe fie lăudate Samos, Chios şi Rhodos.
Tu ia mulţumit în mînă orice ceas cu care zeul
Te-a norocit şi n-amîna la anul cele dulci,
Aşa încît în orice loc te-ai afla să zici cu mulţumire
Că ai trăit; căci de vreme ce raţiunea şi înţelepciunea,
Iar nu locul privind în depărtări întinderea mării, înlătură grijile,
Cei care străbat marea schimbă cerul, nu sufletul.
Harnica lene ne aţîţă; dorim să trăim bine
Pe corăbii şi pe cvadrige; ceea ce doreşti, este aici,
Este în Ulubrae, dacă nu-ţi lipseşte echilibrul sufletului.

12

Dacă te vei folosi înțelept, Iccius, din roadele lui Agrippa sicului
Pe care le culegi, nu există bogăție mai mare care să-ți poată
Fi dăruită de către Jupiter; lasă văietările:
Căci nu e sărac acela căruia îi e la îndemînă uzul lucrurilor.
Dacă ți-e bine pîntecului, coastelor și picioarelor,
Nimic mai mult n-ar putea adăoga bogațiile regale.
Dacă cumva cumpătat în mijlocul celor ce-ți sunt la îndemînă,
Trăiești cu ierburi și urzici, așa vei trăi mereu, de te-ar
Polei deodată rîul curgător al Norocului,
Fie pentru că banii nu pot să schimbe natura,
Fie pentru că pe toate le consideri mai mici decît virtutea.
Ne mirăm că turma lui Democrit mănîncă ogoarele
Și recoltele, în timp ce sufletul iute, fără trup, e aiurea,
Că tu într-atîta rîie și molimă de cîștig
Nu guști nimic mărunt și încă și acum te întrebi de cele sublime:
Ce cauze înfrînă marea, ce rînduiește anul,
Dacă stelele colindă și rătăcesc de la sine sau din poruncă,
Ce apasă globul lunii [făcîndu-l] obscur, ce îl scoate din nou,
Ce vrea și ce poate concordia discordantă a lucrurilor,
Dacă delirează Empedocle sau ascuțitul Stertinius?
Măcelărește dar fie pești, fie praz, fie ceapă,
Pentru folosul lui Grosphus Pompeius, și dacă dorește ceva,
Acordă-i larg; Grosphus nu-ți va cere nimic decît [ceea ce-i] cuminte și drept.
Provizia de prieteni este ieftină, cînd duci lipsă de cei buni.
Totuși [nu te voi lăsa] să ignori cum stau lucrurile la Roma:
Cantabrul a fost doborît prin vitejia lui Agrippa, armeanul
Prin [aceea] a lui Claudius Nero; Phraates îngenuncheat
A acceptat legea și stăpînirea lui Caesar; Belșugul aurit
A vărsat din plin corn asupra Italiei roadele.

13

Ca pe un emisar te-am dăscălit, Vinius, adesea și îndelung,
Să predai lui August volumele pecetluite,
Dacă e sănătos, dacă va fi bucuros, în fine dacă cere.
Să nu păcătuiești prin sîrguință și, servitor stăruitor,
Să cășunezi prin exces de zel mînie asupra cărții mele.
Dacă te frige cumva sarcina grea a papirusului meu,
Mori mai degrabă decît să arunci sălbatic samarul
Cu ce ai fost însărcinat să duci
Și să faci de rîs porecla paternă de Asina și să fii de basmul lumii.
Vei folosi puterile pe povîrnișuri, prin rîuri, bältoace,
[Îndată] ce vei sosi acolo la țintă biruitor,
Păstrează povara așezată astfel, ca nu cumva să porți
Legătura sulurilor la subțioară ca țăranul mielul,
Ca Pyrria bețiva ghemul de lînă furată,
Ca musafirul de la țară opincile cu căciula.
Nu povesti prostimii că ai asudat purtînd
Cîntece care pot să stea sub ochii și la urechile
Lui Caesar. Implorat cu multe rugăminți, calcă mai departe.
Du-te, salutare, ferește-te să nu te poticnești și să rupi ce ți-am încredințat.

14

Sclav de țară, [îngrijitor] al pădurilor și al ogorului care mă redă mie însumi

[Şi] pe care tu îl dispreţuieşti, [ogor] locuit de cinci focuri şi
Obişnuit a trimite la Varia cinci buni părinţi,
Să discutăm dacă eu smulg mai puternic spinii din suflet,
Sau tu [îi smulgi] din ogor, şi dacă e mai bun Horaţiu sau avutul [său]?
Deşi pe mine mă reţin mila şi grija de Lamia
Care plînge pe frate, care se vaietă nemîngîiat de răpirea fratelui,
Totuşi mintea şi sufletul mă poartă acolo
Şi doresc să rupă barierele [grajdurilor] ce împiedică [intrarea] în circ.
Eu numesc fericit pe cel trăind la ţară, tu pe cel [trăind] la oraş:
Cui îi place soarta altuia, natural îi este odioasă a sa,
Nebun şi-ntr-un caz şi-n altul, dă pricina pe nedrept pe locul nevinovat;
Vinovat este sufletul care nu se satisface niciodată.
Tu, sclav [la toate], printr-o rugăminte tacită ai voit [să mergi] la ţară,
Acum, sclav [ţărănesc], doreşti oraşul şi jocurile şi băile;
Pe mine mă ştii că sunt şi mă despart trist
De cîte ori afacerile neplăcute mă trag la Roma.
Nu admirăm acelaşi lucru şi între-asta e neînţelegere
Între mine şi tine; căci acele paragini pe care tu le socoteşti
Pustii şi inospitaliere, le numeşte plăcute acela care simte ca mine,
Şi urăşte cele ce tu socoteşti frumoase. Bordelul şi crîşma grasă
Îţi stîrnesc, mi se pare, dorul oraşului, [precum] şi faptul că
Acest colţ poartă piper şi tămîie mai degrabă decît struguri,
Şi nu e pe aproape o tavernă care să-ţi poată oferi
Vin, nici prostituată cîntăreaţă din fluier,
La cîntecul căreia să sari greu pentru pămînt; şi totuşi
Te îndeletniceşti cu ţarinile de multă vreme neatinse, îngrijeşti de

Boul scos din jug şi te mulţumeşti cu frunzarele [pe care trebuie] să le strîngi;
Adaogă trudă leneşului rîul, cînd cade ploaie,
Învăţînd a cruţa cu multă muncă pajiştea însorită.
Acum, hai, auzi ce rupe învoiala noastră:
Pe acela pe care l-au împodobit togele şi părul uns [cu parfumuri],
Pe care îl ştii că econom a plăcut hrăpareţei Cinara,
Pe care l-ai cunoscut bînd zdravăn Falern după masă,
Îl bucură o cină scurtă şi un somn pe iarbă lingă rîu,
Şi nu-i e ruşine să joace, dar [i-e ruşine] să nu pună capăt jocului.
Nimeni nu păleşte aci cu ochi pieziş aceste înlesniri,
Nu înveninează prin ură ascunsă şi muşcătură:
Rîd [doar] vecinii de cel care mişcă bulgării şi pietrele.
Preferi să rozi tainul orăşenesc cu sclavii,
În numărul cărora tu te arunci de [bună] voie; rîndaşul iscusit
Rîvneşte la tine folosinţa lemnelor, a turmei şi a grădinii.
Boul leneş doreşte şaua, calul doreşte să are:
Voi fi de părere ca fiecare să-şi exercite mulţumit arta pe care o ştie.

15

Cum e iarna la Velia, Vala, cum cerul la Salern,
A căror oameni e ţara şi ce fel de drum e (căci Antonius Musa
Îmi face Baiae nefolositoare mie, totuşi invidios de ea,
Deoarece mă scald în unda îngheţată
În mijlocul frigului: cu socoteală am părăsit pădurea de mirţi
Şi satul a gemut că am dispreţuit sulful
Prescris pentru a înlătura boala înrădăcinată în nevoi, invidios pe bolnavii
Care îndrăznesc a-şi pune capul şi stomacul sub izvoarele

Clusine şi care merg la Gabii şi în cîmpiile reci;
Locul trebuie schimbat şi calul trebuie să mine înainte
Peste popasurile cunoscute: «Încotro o iei? drumul nu mi-e
La Cumae sau la Baiae», zice călărețul mîniat de hățul sting,
Dar urechea calului înfrînat este în gură);
Care din cele două populații mănîncă o mai mare cantitate de grîu;
Beau ele ploi adunate sau din puțuri statornice
De apă de munte (căci nu mă opresc deloc la vinurile acelor ținuturi;
La țară la mine pot să suport şi să îndur orice:
Cînd am venit la mare, cer [vin] generos şi dulce,
Care să alunge grijile, care să stăruiască cu speranță bogată
În vinele şi sufletul meu, care să-mi dea gust de vorbă,
Care să mă recomande pe mine tînăr prietenei Lucana.)
Care din cele două regiuni creşte mai mulți iepuri, care mistreți;
Care din cele două mări ascunde mai mulți peşti şi arici de mare,
Încît să pot să mă întorc de acolo acasă gras [ca] Phaeax:
[Toate acestea] se cuvine să mi le scrii, iar eu să le cred.
Cînd Maenius, istovindu-şi din plin averea maternă
Şi paternă, începu să devină lingău plăcut,
Nicidecum la îndoială cine ține masă sigură,
Flămînd care nu deosebea pe prieten de duşman,
Înverşunat în a născoci tot felul de clevetiri împotriva oricui,
Primejdie, furtună şi prăpastie a halei,
Orice găsea dădea pîntecelui lacom.
Acolo, unde desfrînarea protectorilor şi timizilor
Nu-i aduce nimic sau prea puțin, mînca strachini
De cîrnați ieftini şi de oaie, cît ar fi fost de ajuns pentru trei urşi;
Natural ca Bestius cel corijat să spună că burțile

Risipitorilor trebuiesc arse cu fierul roşu. Acelaşi [Maenius],
Orice apuca din prada cea mare, cînd totul
Se prefăcea în fum şi cenuşă: «Nu mă mir, pe Hercule,
Zicea, că-şi mănîncă bunurile, deoarece pentru [omul] gras
Nimic nu e mai bun decît sturzul, nimic mai frumos decît un pîntec mare de scroafă.»
Ei bine, acesta sunt eu. Căci laud ce e sigur şi modest,
Destul de tare între cele de preț mic, cînd lipseşte averea;
E drept, cînd am noroc de ceva mai bun şi mai gras, spun
Şi eu că numai voi ştiți să trăiți, la care
Banii se văd puşi în pămînturi netede.

16

Ca să nu mă mai cercetezi, prea bunule Quinctius, dacă moşia mea
Hrăneşte pe stăpîn prin ogoare, dacă-l îmbogățeşte în măsline,
Poame şi fîneţe sau în ulmi îmbrăcați cu viță,
Ți se va scrie abundent frumusețea şi aşezarea locului.
[Sunt] munți neîntrerupți, de nu i-ar tăia o vale opacă,
Dar aşa încît soarele răsărind să privească partea dreaptă,
[Iar] coborînd pe carul în fugă să învăluie în aburi stînga.
Vei lăuda clima. Ce [ai zice] dacă mărăcinii binevoitori
Ar purta coarne roşiatice şi porumbe? dacă stejarul şi ilexul
Ar ajuta turma [de porci] cu multă ghindă şi pe stăpîn cu multă umbră?
Vei zice că a fost adus aproape Tarentul frunzos.
Un izvor vrednic a da nume unui rîu, încît Hebrul,

Să nu străbată Tracia mai rece, nici mai limpede,
Curge folositor capului bolnav, folositor pîntecelui.
Aceste ascunzători dulci [mie] și, dacă mă crezi, agreabile,
Mă păstrează teafăr pentru tine pentru ceasurile de septembrie.
Trăiește chibzuit, dacă vrei să fii ceea ce auzi [despre tine].
Noi Roma toată de mult te proclamăm fericit,
Dar mă tem să nu crezi altuia mai mult decît ție,
Sau să nu crezi fericit pe altcineva decît pe înțelept și pe bun,
Sau, dacă lumea repetă mereu că ești zdravăn și bine sănătos,
Să ascunzi frigurile latente din timpul mesei
Pînă ce tremurătura zgîlțîie mîinile mînjite.
Reaua pudoare a proștilor ascunde ulcere neîngrijite.
Dacă cineva ți-ar vorbi despre războaiele purtate pe uscat și pe mare
Și ți-ar dezmierda urechile deșerte cu astfel de cuvinte:
« Pe Jupiter, care veghează asupra ta și a cetății, stau la îndoială,
Oare poporul te vrea fericit pe tine sau tu [îl vrei] pe el»,
Poți recunoaște laudele lui August;
Cînd îngădui să fii numit înțelept și purificat de greșeli,
Spune, mă rog, vei răspunde la numele acesta? Fără îndoială
Și eu, ca și tine, sunt încîntat să fiu numit bărbat onest și înțelept.
Cine a dat acest [nume] azi, mîine dacă vrea îl ia, precum dacă
A oferit fasciile nedemnului, același le va retrage.
« Depune-le, zice, sunt ale mele»: le depun și trist mă retrag.
Același, dacă strigă [că sunt] hoț, [dacă] tăgăduiește că am rușine,
Și pretinde că am strîns gîtul tatei cu ștreangul,
Fi-voi atins de învinuirile false și voi schimba colorile [feței]?

Falsa onoare bucură și infamia mincinoasă înspăimîntă
Pe cine, dacă nu pe plinul de păcate și nevoiașul de lecuire? Cine e bărbatul onest?
Cine păzește deciziile Senatului, legile și dreptul,
Acela prin care se retează, ca judecător, multe și mari procese,
Prin care ca chezaș, prin care ca martor izbutesc și cauzele.
Dar toată casa și toată vecinătatea îl văd
Urît pe dinăuntru, împodobit cu o piele frumoasă.
Dacă sclavul mi-ar zice: « Nici furtișag n-am făcut,
Nici n-am fugit», îi răspund: « Ai răsplată, nu vei fi ars de bici»;
« N-am ucis om.» — « Nu vei hrăni pe cruce ciorile.»
« Sunt cinstit și cumpătat.» Sabinul [din mine] face semn că nu, tăgăduiește.
Căci lupul precaut se teme de groapă, uliul
De lațul suspect și peștele zburător de undița ascunsă.
Oamenii de bine au detestat să păcătuiască de dragul virtuții:
Tu nu făptuiești nimic [rău] de frica pedepsei.
De-ar fi speranță să înșeli: ai amesteca cele sacre cu cele profane.
Căci dacă dintr-o mie de baniți de bob furi una,
Paguba, nu isprava este astfel mai ușoară.
Omul onest, pe care-l privește tot forul și tot tribunalul,
Cînd îmbunează pe zei printr-un porc sau printr-un bou,
După ce zice lămurit: « Tată Ianus», după ce zice: « Apollo»,
Mișcă buzele temîndu-se să nu fie auzit: « Frumoasă Laverna,
Ajută-mă să-nșel, fă să par drept și sfînt,
Aruncă noapte și nor pe păcate și hoții».
Nu văd în ce ar fi mai bun, mai liber decît sclavul
Un avar care se apleacă pentru un as înfipt la răspîntie.
Căci cine e ahtiat, se și teme; în consecință,

Niciodată, după mine, cine trăiește cu teamă, nu va fi liber.
A pierdut armele, a părăsit locul virtuții acel care
Se zbuciumă, care dă în brînci să-și sporească averea.
Dacă poți să vinzi prinsul, nu-l ucide.
Va sluji mai cu folos; pune-l să păstorească, să are,
Să navigheze și să ierneze ca negustor în mijlocul valurilor,
Să se ocupe cu aprovizionarea, să care grîul și merindele.
Bărbatul onest și înțelept va îndrăzni să zică: « Pentheu,
Domn al thebanilor, ce [lucru] nedemn mă silește
Să port și să sufăr? » — « Îți voi lua bunurile. » — « Ei bine,
Poftim de-mi ia turma, paturile, argintăria. » —
« Te voi ține
În cătușe și obezi sub pază crudă. » —
« Zeul însuși, numai să vreau, mă va slobozi. »
După părerea mea,
Sensul e acesta: « Voi muri ». Moartea e ultima limită a lucrurilor.

17

Deși, Scaeva, te sfătuiești îndestul pe tine cu tine însuți și știi
În fine cum trebuie să uzezi de cei mari,
Învață încă ceea ce socotește prietenul care să te dăscălească, așa
Cum orbul ar voi să-ți arate calea; totuși ia în seamă
Și ceea ce-ți spun eu, îngrijind a ți-l face [bun] propriu.
Dacă te desfată liniștea plăcută și somnul la ceasul
Întîi, dacă te supără pulberea și zgomotul roatelor,
Crîșma, te voi sfătui să mergi la Ferentinum;

Căci bucuriile nu pică numai asupra bogaților
Și n-a trăit rău acela care născut și muritor s-a ascuns.
Dacă voiești să fii de folos alor tăi și să te tratezi pe tine însuți
Ceva mai blînd, du-te uscat la cel gras.
« Dacă Aristipp ar prînzi împăcat cu verdețuri, n-ar mai
Voi să uzeze de regi. — Dacă ar ști să uzeze de regi,
Ar disprețui verdețurile care mă blamează. »
Cîntărește
Vorbele unuia și altuia și deprinde faptele, sau, tînăr, ascultă
Pentru ce sentința lui Aristipp e mai bună.
Într-adevăr
Scăpa de mușcătorul Cynic, precum se spune, astfel:
« Eu mă lingușesc pe mine însumi, tu poporul; asta
Este mai drept și mai strălucit cu mult. Regele dă hrană,
Ca să mă poarte un cal, fac un serviciu; tu ceri lucruri de rînd, dar
[Fiind] inferior celui care dă, deși te conduci pe tine însuți care n-ai nevoie de nimic. »
Tot felul de colori și situații și avere au împodobit pe Aristipp.
Cel țintind lucruri mai mari, de obicei acomodîndu-se celor prezente;
Din contră, voi admira pe acela pe care îl acoperă răbdarea
Mantalei îndoite, dacă îl va prinde drumul schimbat al vieții.
Unul nu va aștepta veșmîntul de purpură,
Și va purta orice strai care umblă prin locurile celebre
Și, nu negătit, amîndouă măștile;
Celălalt va evita mai rău decît cîinele și șarpele
Hlamida țesută la Milet: va muri de frig
Dacă nu iei înapoi haina; ia-o și să trăiască ca prostul fără ea!

A purta război și a expune cetățenilor dușmanii prinși
Atinge tronul lui Jupiter și ispitește cele cerești:
Nu este cea de pe urmă laudă pentru bărbați a place principilor.
Nu oricărui om îi este dat să meargă la Corint.
A stat locului cine s-a temut că nu va avea succes; să stea:
Ce? Cine a izbutit, n-a lucrat mai bărbătește? Dar
Aci e sau nicăieri [problema] pe care o cercetăm. Acesta
Are oroare de sarcină, ca [fiind] mai mare pentru sufletele mici și trupul mic;
Celălalt înfruntă și merge înainte: sau virtutea e o vorbă deșartă,
Sau bărbatul care se încumetă cere pe drept onoarea și răsplata.
Față de regele său cei care ascund sărăcia
Vor face mai mult decît cel care cere. Nu-i tot una dacă aduni
Cu obraz sau răpești; însă aci era miezul lucrurilor, aci izvorul.
Cine zice: « Soră-mea este fără zestre, mama sărăcuță,
Și moșia nici bună de vînzare, nici în stare a ne hrăni »,
Strigă: « Dați-mi cu ce să trăiesc »; altul ține isonul:
« Și mie »; bucata de dar se împarte în două,
Însă dacă corbul ar putea să mănînce tăcut, ar avea
Mai multă mîncare și mult mai puțină ceartă și invidie.
Însoțitorul condus la Brundisium sau la plăcutul Surrentum,
Care se plînge de hîrtoape și de frigul aspru și de ploaie,
Sau se vaietă de lada furată și de merindele șterpelite,
Repetă șireteniile știute ale țiitoarei, plîngînd aci lănțișorul,
Aci brățara de la picior furată, deși mai departe
Nu-i de pus vreo credință în adevăratele pagube și dureri.

Iar odată luat în rîs, [nimeni] nu mai are grijă să ridice din răspîntie
Pe șarlatanul care și-a rupt piciorul, degeaba îi curg lacrimi abundente
Și se jură pe sfîntul Osiris:
« Credeți-mă, nu glumesc; cruzilor, ridicați șchiopul ».
Vecinii strigă răgușiți: « Caută pe unul de pe-aiurea ! »

18

Dacă te-am cunoscut bine, independentule Lollius, teme-te
Să acorzi privire lingușitorului care [ți se] declară prieten.
Precum matroana va fi nepereche cu prostituata și
Alta la coloare, se va deosebi de necredinciosul lingău, amicul.
Acestuia îi aparține un viciu opus, aproape cel mai mare din vicii,
Asprimea țărănească, neîndemînatecă și greoaie,
Care se recomandă prin pielea [capului] tunsă [mărunt], prin dinții negri,
Întrucît libertatea vrea să fie numită curata și adevărata virtute.
Virtutea este mijlocia viciilor, îndepărtată de amîndouă [părțile].
Unul în supunere încovoiat mai mult decît egalul și
Măscărici de pe banca din coadă așa tremură de semnul bogatului,
Așa reia glasurile și prinde vorbele care cad,
Încît crezi [că e] un copil repetînd cele dictate de asprul dascăl
Sau un mim jucînd rolurile secundare;
Altul se bate adesea [pe chestiunea dacă se poate zice] lînă de capră,
Combate armat pentru fleacuri; « Adică
Să nu fiu eu cel dintîi crezut » și « Să nu latru tare
Ce-mi place cu adevărat? O a doua viață e fără preț. »

Căci ce se dispută? Dacă e mai tare Castor sau Docilis,
Dacă duce mai bine la Brundisium Via Minucia sau Via Appia.
Pe acela pe care-l lasă gol dăunătoarea Venus şi zarul care te duce-n prăpastie,
Pe care vanitatea îl îmbracă şi-l unge [cu parfumuri] peste puterile lui,
Pe care-l ţin setea de argint şi foamea neistovită,
Ruşinea şi fuga de sărăcie, prietenul bogat,
Adesea mai instruit în cele zece păcate, îl urăşte şi-l detestă,
Sau dacă nu-l urăşte, îl călăuzeşte, ba, întocmai ca o mamă bună,
Vrea să se ştie că este şi în virtuţi mai mult decît întîiul
Şi spune aproape adevărul: « Nu te măsura cu mine,
Bogăţiile mele îngăduie nebunia; averea ta e mititică;
Clientului înţelept îi stă bine toga strîmtă; lasă-te de
A te lua la întrecere cu mine». Eutrapelus, cînd voia să facă rău cuiva,
Îi dădea veşminte preţioase; căci bogatul odată cu tunicile frumoase
Va căpăta gînduri şi speranţe noi,
Va dormi la lumina [zilei], va pune meseria cinstită mai prejos de viţiu,
Va hrăni [cu dobînzi] banii străini, va fi
Gladiator culcat la pămînt sau va mîna plătind calul grădinarului.
Secretul lui nu-l cerceta niciodată,
Acoperă [taina ţie] încredinţată de-ai fi ispitit şi de mînie.
Nu lăuda îndeletnicirile tale, nici nu osîndi pe ale altora,
Nici, dacă acela vrea să vîneze, nu face poeme.
Astfel buna înţelegere dintre fraţii gemeni, Amphion şi Zethos,
S-a rupt, pînă ce a tăcut lira
Suspectă celui aspru. Se crede că Amphion a încetat

De hatîrul fratelui: tu cedează prietenului puternic
La poruncile blînde şi ori de cîte ori duce pe cîmpuri
Catîrii încărcaţi cu reţele aetoliene şi cîinii,
Scoală-te şi depune gravitatea Camenei posace,
Cinează şi tu cu sos agonisit prin osteneli:
Exerciţiu obişnuit al bărbaţilor romani, util reputaţiei,
Vieţii şi membrelor, mai ales dacă eşti sănătos
Şi poţi întrece cîinele în alergătură sau mistreţul în puteri.
Adaogă faptele bărbăteşti, căci nu este cine să mînuiască armele
Mai graţios [ca tine]; ştiu cu ce aclamaţie obţii cununile
În luptele din Cîmpul [lui Marte]; în fine, foarte tînăr,
Ai purtat război aspru şi luptele cantabrice
Sub comanda aceluia care a reluat drapelele din templele Parţilor,
Şi acum, dacă mai lipseşte ceva, încredinţează armelor italice.
Ba, să nu te retragi şi să lipseşti fără scuză,
Deşi ai grijă să nu faci nimic peste număr şi chip,
Din cînd în cînd te joci la moşia paternă:
Se împart luntrile, armatele; se repetă după tipicul ostilităţilor
De către copii sub comanda ta luptele de la Actium;
Fratele e adversar, lacul Marea Adriatică, pînă ce
Victoria cea iute încununează pe unul din doi.
Cine ar crede că tu consimţi la ostenelile sale,
Protector şi partizan totdeodată, îţi va lăuda jocul cu degetul mare.
Ca să-ţi dau acum un sfat (dacă tu ai vreo nevoie de sfătuitor),
Ia seama des, ce, despre care bărbat şi cui vorbeşti.
Fugi de cel care te descoase; căci tot el e şi guraliv,
Şi urechile întinse nu reţin credincios tainele,
Şi odată aruncată vorba zboară fără să se mai întoarcă.
Să nu ţi se aprindă ficatul de sclava ta sau de vreo fată

Dincoace de pragul de marmură al prietenului venerabil,
Nici să nu te fericească stăpînul cu darul mărunt
Al vreunui băiat frumos sau vreunei fete drăguțe și să te-nghesuie sîcîitor.
Cînd lauzi pe cineva, iar și iar bagă de seamă, ca în curînd
Păcate ție neștiute să nu te dea de rușine.
Înșelăm și cîteodată trădăm în chip nedemn: deci
Ferește-te, dezamăgit, să iei apărarea celui pe care îl apasă păcatul,
Pentru ca să poți ajuta cu stăruință pe un cunoscut, dacă-l amenință calomniile,
Și să aperi pe cel fidel cu ocrotirea ta;
Fiind ros din toate părțile de dintele lui Theon, oare
Nu simți primejdiile venind în curînd înspre tine?
Căci e vorba de lucrurile tale, peretele [de-aici] arde împreună cu cel apropiat,
Și incendiile neglijate au obicei să prindă forță.
[E] dulce pentru neexperimentați cultivarea prietenului puternic,
Pățitul se teme. Tu, cînd nava ta e în largul mării,
Fă așa ca vîntul schimbat să nu te poarte înapoi.
Triștii urăsc pe cel care rîde, voioșii pe trist,
Cei iuți pe cel potolit, trîndavii pe sprinten și harnic;
< Cei care trag Falern în inima nopții pe băutorii de apă;>
Cupele întinse urăsc pe cel care refuză, deși te juri
Că te-au îngrozit căldurile de peste noapte.
Înlătură norul de pe sprîncene! De cele mai multe ori modestul
Capătă înfățișare de prefăcut, tăcutul de răutăcios.
Mai ales cercetează cărțile și învățații,
În ce chip poți trăi viața liniștit;
Dacă nu cumva pe tine, mereu nevoiaș, te agită lăcomia,
Sau spaima și speranța de lucrurile mediocru utile,
Dacă învățătura îți pregătește virtutea sau ți-o dă natura,
Ce micșorează grijile, ce te face prieten cu tine însuți,

Ce dă liniște senină, onoarea sau micul cîștig dulce,
Sau drumul tăinuit și cărarea neștiută a vieții.
Pe mine de cîte ori mă odihnește înghețatul rîu Digentia
Care scaldă Mandela, cătun zbîrcit de frig,
Ce socotești că simt? ce crezi, amice, că mă rog?
« Să-mi fie, ca acum, chiar mai puțin, și să-mi trăiesc
Viața care-mi mai rămîne, dacă zeii vor să mai rămînă ceva;
Să fie belșug bun de cărți și de așteptate roade în cursul anului
Și să nu plutesc în voia valurilor în așteptarea ceasului îndoielnic. »
Dar am rugat de ajuns pe Jupiter care dă și ia:
Să-mi dea viață, să-mi dea bogății; sufletul egal mi-l voi pregăti însumi.

19

Dacă crezi, învățatule Maecenas, în străvechiul Cratinus,
Nici o zi nu pot să placă și să trăiască cîntecele
Care sunt scrise de către băutorii de apă. De cînd Liber
A înscris pe poeții exaltați printre Satiri și Fauni,
Dulcile Camene duhnesc cam din zori a vin;
Prin laudele vinului Homer se dovedește iubitor de vin;
Chiar tata Ennius nu s-a avîntat vreodată să cînte
Războaiele decît băut. « Voi recomanda Forul și ocolul Libonian [al zarafilor]
Celor cumpătați, voi opri pe cei aspri să cînte. »
Îndată ce am edictat asta, n-au încetat poeții
Să se întreacă în vinul nocturn, să pută de cel diurn.
Ce? dacă vreun sălbatec cu fața sucită și cu piciorul gol
Simulează cu [ajutorul] țesătorului pe Caton cel cu toga subțire,
Reprezintă oare virtutea și moravurile lui Caton?
Limba luîndu-se la întrecere cu a lui Timagen îl frînge pe Iarbitas,

În timp ce se silește a fi plăcut și încearcă a fi considerat elocvent.
Un exemplu imitabil prin cusururi înșeală; căci dacă
Aș păli din întîmplare, [unii] ar bea chimion care dă paloare.
O, imitatori, turmă de sclavi, gesturile voastre
Îmi stîrnesc aci mînia, aci rîsul!
Cel dintîi am pus tălpile libere pe loc neocupat,
Am călcat cu piciorul meu nu pe [urmele] altora. Cine se încrede în sine
Va stăpîni roiul ca domn. Eu cel dintîi am arătat Lațiului
Iambii celui din Paros și am urmat metrii și spiritul
Lui Archiloc, nu subiectele și cuvintele urmărind pe Lycamb.
Și ca să nu mă împodobești cu frunze cam scurte
Că m-am temut să schimb modurile și arta cîntecului,
Energica Sappho înfrînează muza cu piciorul lui Archiloc,
O înfrînează Alceu, dar deosebit în subiecte și în regula [morală],
Nici nu persecută pe socrul pe care îl mînjește cu versuri negre,
Nici nu împletește lațul logodnicei prin cîntecul de pomină.
Pe acest [Alceu], nepomenit înainte de vreo altă gură, eu latin
L-am divulgat pe strune. Ajută celui purtător de lucruri nemaispuse
Să fie citit de ochi ingenui, să fie ținut în mîini.
Vrei să știi pentru ce cititorul nemulțumit laudă și
Iubește opusculele mele în palat și le coboară contradictoriu dincolo de prag:
Nu eu vînez sufragiile plebei nestatornice [ca vîntul]
Cu prețul unei haine roase sau a costului cinelor;
Nu eu, ascultător al poeților nobili și apărătorul lor,
Am gust să frecventez triburile și pupitrele critice;
De aci acele lacrimi. Dacă zic; «Mi-e rușine
Să-mi recitez scrierile nevrednice de teatrele ințesate»,

Mi se spune: «Rîzi, și păstrezi asta pentru urechile
Lui Jupiter [August]; căci gîndești să scurgi mereu poetica
Numai tu singur, frumos numai pentru tine». La acestea eu
Mă tem să mișc nările și ca să nu fiu tăiat de unghia ascuțită a luptătorului,
Strig: « Îmi displace acest loc!» și cer o pauză.
Jocul însă naște scandal violent și mînie,
Mînia dușmănie cruntă și război funest.

20

Pari a privi spre Vertumn și Ianus, carte,
Desigur spre a fi scoasă în vînzare la Sosii, netezită cu spumă de mare.
Ai urît cheile și sigiliile plăcute pudicului;
Gemi de a fi arătată la puțini și lauzi locurile publice,
Nu astfel crescută. Fugi unde vrei să descinzi:
Întoarcerea nu-ți va fi slobodă. « Ce-am făcut, nenorocita?
Ce-am vrut?» vei zice, cînd ceva te va jigni; și știi
Că ești strînsă sul, cînd amatorul tînjește sătul.
Dacă proorocirea din mînie față de cel care a păcătuit nu-i fără judecată,
Vei fi scumpă Romei, pînă ce te va părăsi tinerețea;
Cînd vei începe să fii murdară petrecută pe mîinile vulgului,
Vei ospăta taciturnă moliile inculte
Sau vei fugi în Utica, sau împachetată vei fi trimisă în Ilerda.
Sfătuitorul neascultat va rîde, ca acela care mîniat
Și-a împins în rîpă asinul încăpățînat:
Căci cine se va strădui să ajute [pe cineva] cu sila?
Și te mai așteaptă una, ca bătrînețea bîlbîită, care învață
Pe copii az-buche în ulițele îndepărtate, să pună mîna pe tine.
Cînd soarele călduț va apropia mai multe urechi în juru-ți,

Le vei spune că, deși născut din tată libert și cu puțină stare,
Am desfășurat aripi mai mari decît cuibul,
Așa încît ceea ce tai de la neam, să adaogi la virtuți;
Că am plăcut fruntașilor Urbei în război și acasă;
Puțintel la trup, cărunt de timpuriu, iubitor de soare,
Iute la mînie, totuși pînă acolo încît să pot fi potolit.
Dacă cumva te descoase vreunul de vîrsta mea,
Să afle că am împlinit de patru ori unsprezece [luni ale lui] decembrie,
În anul în care Lollius și-a luat ca coleg pe Lepid.

CARTEA A DOUA

1

Deoarece susții singur atîtea și atîtea treburi,
Ocrotești cu armele lucrurile italice, împodobești moravurile,
Îndrepți legile, aș păcătui față de interesele publice
Dacă ți-aș răpi timpul, Caesar, printr-o cuvîntare lungă.
Romulus și tatăl Liber și Pollux cu Castor,
Primiți după imense fapte în templele zeilor,
În timp ce neamul oamenilor lucrează țarinile, duc războaie
Aspre, împart ogoare, ridică cetăți,
Au deplorat că favoarea sperată n-a răspuns
Meritelor lor. Acela care a zdrobit hidra grozavă
Și a supus prin munci predestinate cunoscuții monștri,
A aflat că invidia este biruită prin supremul sfîrșit.
Căci cine strivește talentele așezate sub el
Arde prin strălucirea sa, mort același va fi iubit.
Ție în viață îți acordăm onoruri la vreme
Și pentru duhul tău divin punem altare pe care vom jura,
Mărturisind că nu se va naște altul aiurea, că nu s-a născut vreunul ca acesta.
Dar acest popor al tău, înțelept și drept întrucît
Te preferă pe tine singur conducătorilor noștri, și celor greci,
Nu prețuiește celelalte deloc în același chip și după aceeași judecată,

Ci detestă și urăște tot afară de ceea ce va vedea
că s-a îndepărtat
De la cele pămîntești și că și-a îndeplinit vremea,
Astfel partizan al celor vechi va apăra tablele
interzicînd a păcătui
Pe care le-au sancționat de două ori cinci bărbați,
tratatele regilor
Fie cu gabii, fie cele în condiții egale cu asprii
sabini,
Cărțile pontifilor, volumele bătrîne ale profeților,
Muzele care vorbesc în muntele Albano.
Dacă, fiindcă orice scrieri ale grecilor, chiar cele bune,
Sunt foarte vechi, se cîntăresc în același cîntar
Scriitorii romani, nu avem multe de zis:
Nimic nu este în măslină, nimic tare nu este în
afara nucii;
Am ajuns în culmea norocului, pictăm, cîntăm
Și luptăm mai iscusit decît aheii unși.
Dacă zilele fac mai bune poemele ca și vinurile,
Aș vrea să știu ce preț acordă [fiece] an scrierii.
Scriitorul care a murit acum o sută de ani trebuie
Pus între cei perfecți și bătrîni sau între
Cei de rînd și noi? Un termen să înlăture discuția. —
Este bătrîn și probant cine a împlinit o sută de ani. —
Cum? Cine a pierit mai mic cu o lună sau cu un an
Între cine va trebui să fie pus? Între poeții vechi,
Sau între cei pe care îi scuipă afară și generația
prezentă și cea următoare?
Acesta care este mai tînăr cu o lună scurtă sau cu
un an întreg
Să fie pus cu cinste între poeții bătrîni. —
Uzez de îngăduință și smulg puțin cîte puțin
[anii] ca perii din coada calului,
Și iau unul, iau încă unul,
În timp ce rămîne de batjocură după raționamentul
grămezii în scădere
Acela care aleargă la cronologie și prețuiește
virtutea după ani
Și nu admiră decît ceea ce a consacrat Libitina.
Ennius, [ca] și înțeleptul, marele și bătrînul Homer,
După cum spun criticii, se pare că se îngrijea
foarte ușuratic

Încotro duc făgăduințele și visele pitagoreice;
Naevius nu este în mîinile [tuturor] și nu pătrunde
ca și contemporan
În suflete? Atît de sfînt este orice poem vechi.
E discutabil cu cît unul este mai presus de altul,
Pacuvius
Capătă faima de bătrîn învățat, Accius de
[dramaturg] grandios;
Se zice că toga lui Afranius ar fi convenit lui
Menandru,
Că Plaut precipită [deznodămîntul] după exemplul
sicilului Epicharm;
Că Caecilius învinge prin gravitate, Terențiu prin
artă.
Pe aceștia puternica Romă îi știe pe de rost, pe
aceștia îi privește
Înghesuită în teatrul strîmt, îi are și-i consideră
poeți
Din epoca scriitorului Livius și pînă în timpul
nostru.
Adesea vulgul vede just, în unele privinți
păcătuiește.
Dacă admiră și laudă atîta pe poeții vechi,
Încît nu pune nimic mai presus de ei, nu îngăduie
nici o comparație cu ei, greșește;
Dacă crede că ei vorbesc prea arhaic și prea aspru,
Și mărturisește că multe [sunt spuse] fără nerv,
E în gustul și-n ideea mea și judecă sub un Jupiter
calm.
Nu persecut și nu cred că trebuiesc doborîte
cîntecele
Lui Livius, pe care mi-aduc aminte că, mic
[fiind], mi le dicta
Bătăușul Orbilius, dar [le] admir [cînd] le văd
îndreptate,
Frumoase și cît mai puțin îndepărtate de perfecțiune.
Dacă din întîmplare a țîșnit între ele un cuvînt
împodobit,
Dacă un vers sau altul e ceva mai îngrijit,
[Asta] petrece pe nedrept totul și vinde poema.
Mă indignez cînd se critică ceva, nu fiindcă se
socotește

Crasă compunerea și inelegantă, ci fiindcă [e] recentă,
Și nu se solicită pentru antici îngăduință, ci onoare și premii.
Dacă mă îndoiesc că piesa lui Atta pășește sau nu drept
Pe șofran și flori, vor țipa tare toți bătrînii că a pierit pudoarea,
Fiindcă îndrăznesc să critic ceea ce lipsește
Gravului Aesopus și doctului Roscius:
Fie pentru că-și închipuie că nimic nu e bun, dacă nu ți-a plăcut ție,
Fie pentru că socotesc rușinos să asculte de cei mai tineri
Și să se spună că vor pierde bătrîni ceea ce au învățat fără barbă.
Cine laudă cîntecul saliar al lui Numa și vrea să se pară
Că știe singur ceea ce ignoră împreună cu mine,
Acela nu e favorabil talentelor ci aplaudă pe cei înmormîntați;
Dar combate ce e al nostru și ne urăște livid pe noi și [operele] noastre.
Căci dacă grecilor le-ar fi fost urîtă noutatea
Tot atît ca și nouă, ce-ar mai fi acum vechi? și ce-ar
Avea să citească și să roadă pe rînd uzul public?
Cînd Grecia, potolindu-se războaiele, a început pentru întîia oară
Să se ocupe cu nimicuri și să alunece grație norocului favorabil spre moliciune,
S-a aprins aci de îndeletnicirea atleților, aci de a cailor,
A iubit pe artiștii în marmură, fildeș sau bronz,
Și-a agățat privirea și sufletul de tabelele pictate,
S-a bucurat aci de flaute, aci de tragedii;
Ca și fata la picioarele doicii dacă s-a jucat în copilărie
Ceea ce a dorit cu lăcomie, a părăsit la timp săturată:
Ceea ce place sau este odios, de ce nu crezi că e schimbător?

Pacea binefăcătoare și vînturile favorabile au adus asta.
La Roma a fost multă vreme plăcut [oamenilor] a sta dis-de-dimineață
În casa obișnuit deschisă, a da clienților [sfaturi] juridice,
A investi prudent banii în titluri sigure,
A asculta pe cei mai mari, a spune celor mai mici
Prin ce poate crește avutul și scădea pofta păgubitoare.
Poporul ușuratic și-a schimbat gustul și arde tot
De mania de a scrie; copiii și părinții severi
Cu pletele încununate cu frunze cinează și fac versuri.
Eu însumi, care mă jur a nu mai scrie versuri,
Compun mai mincinos decît Parții și, treaz
Înainte de răsăritul soarelui, cer pana, hîrtiile și cutiile [cu manuscrise].
Necunoscătorul corăbiei se teme să mîne corabia, nu îndrăznește
A da habroton bolnavului decît cine a învățat să-l administreze,
Ceea ce e al medicilor făgăduiesc medicii, fierarii fac ce se ține de fierărie:
Pretutindeni scriem poeme exercitați sau neexercitați.
Totuși află cîtă putere are această eroare
Și această ușoară nebunie: sufletul poetului este
Cu greu avar, iubește versurile, numai într-asta își dă silința;
Rîde de pagube, de fuga sclavilor, de incendii;
Nu pune la cale nici o fraudă tovarășului, copilului
Sau pupilului; trăiește din păstăi și pîine neagră.
Deși leneș și inapt într-ale armelor, util cetății,
Dacă îi îngădui să ajute în lucrurile mici și mari:
Poetul formează gura fragedă și gîngăvită a copilului,
Abate încă de pe acum urechea de la cuvîntările obscene,
Apoi educă sufletul prin sfaturi iubitoare,
Îndreptător al asprimii invidiei și urei;

Împărtășește faptele corect, instruiește
generațiile care se ridică
Prin exemple ilustre, consolează pe nevoiaș și pe
bolnav.
De unde ar învăța rugăciunile fata neștiutoare de soț
Cu băieții caști, dacă Muza nu le-ar da un poet?
Corul cere belșug și înduplecă divinitățile
prielnice,
Imploră apele celeste îmbietor prin rugi învățate,
Înlătură molimele, combate primejdiile de temut,
Capătă și pacea și anul bogat în roade:
Zeii de sus sunt îmblînziți prin cîntec, prin
cîntec Manii.
Agricultorii de altădată, tari și fericiți cu puțin,
După adunarea grînelor odihnindu-și în vreme de
sărbătoare
Trupul și sufletul însuși purtător, în speranța
sfîrșitului,
Împreună cu tovarășii greul muncilor, cu nevasta
credincioasă și copiii,
Îmbie pămîntul cu porc, pe Silvan cu lapte,
Cu flori și vin Geniul care aduce aminte de viața
scurtă.
Prin acest obicei născîndu-se slobozenia fescenină,
A turnat ocări țărănești în schimburi de versuri,
Și libertatea acceptată la întoarcerea fiecărui an
A distrat amabil, pînă ce jocul [devenind] crud
A început să se convertească în turbare deschisă
Și să cutreiere amenințător și nepedepsit casele
oneste. S-au văietat
Acei sfîșiați de dintele crunt, dar s-au îngrijorat
Și cei neatinși, temîndu-se de o soartă comună, ba
mai mult,
S-a votat o lege și pedeapsă care să interzică
Să mai fie cineva incondeiat în poezie: de teama
nuielelor,
Cei constrînși și-au schimbat genul, zugrăvind
bine și delectînd.
Cucerită, Grecia a primit învingătorul sălbatec
și-a introdus
Artele în Lațiul agrest; astfel s-a dus

Acel necioplit vers saturnian și-au împrăștiat
grava otravă
A eleganții, dar totuși multă vreme au rămas
Și mai rămîn și azi vestigiile rusticității.
Căci [romanul] a întrebuințat tardiv acuitățile
scrierilor grecești
Și tihnit după războaiele punice a început să
[se întrebe]
Ce utilitate ar aduce Sophocles, Thespis și Aeschyl.
A făcut și încercarea dacă se poate transpune
demn [acest teatru].
Și i-a plăcut natura sublimă și strașnică:
Căci respiră îndeajuns tragicul și îndrăznește în
chip fericit,
Dar socotește din ignoranță lustruirea rușinoasă și
se teme [de ea].
Crede, fiindcă ia subiectele din mijlocul [vieții], că
comedia
Cere minimum de sudoare, dar [ea] are cu atît mai
multă
Pondere cu cît mai puține greșeli: uită-te la Plaut
Cum se complace în rolurile amantului de efebi,
Al tatălui zgîrcit, al proxenetului viclean,
Cît Dossennus este în el [cînd] descrie paraziți
lacomi,
Cum parcurge scena cu încălțămintea nelegată
bine;
Căci îi place să arunce banii în sertare, nepăsător
După aceasta dacă piesa cade sau stă pe călcîi.
Pe acela pe care îl împinge pe scenă Gloria cu carul
vîntos,
Îl descurajează spectatorul indiferent, îl umflă cel
interesat:
Așa de ușor, așa de meschin este ceea ce surpă sau
ridică
Sufletul avid de laude. Adio artă dramatică, dacă
O [frunză] de palmier refuzată mă trimite [acasă]
slab, iar una oferită, gras.
Adesea însă gonește și înspăimîntă pe poetul
îndrăzneț
[Faptul] că cei mulți la număr, inferiori în virtute
și onoare,

Inculți și neghiobi și gata să combată
Cînd cavalerul este de altă părere, cer în mijlocul piesei
Sau urs sau gladiatori; căci plevei mărunte îi plac astea.
Ce-i drept, și de la urechea cavalerului toată voluptatea
A emigrat la ochii nestatornici și la petrecerile găunoase:
Într-un ceas se coboară patru sau mai multe cortine,
Ca să defileze turmele călăreților și cetele pedestrașilor;
După aceea trece puterea regilor cu mîinile sucite [la spate],
Aleargă trăsurile [cu două roate], care cu coviltir, căruțele, corăbiile,
E purtat fildeșul capturat, [bronzurile] de Corint luate pradă.
Dacă ar fi pe pămînt, Democritus ar rîde, fie că
Privirea vulgului s-ar întoarce spre pantera corcită
Prin cămilă cu o speță deosebită, fie spre elefantul alb,
Ar observa poporul mai cu atenție decît jocurile înseși
Ca oferindu-i mult mai multe spectacole,
Ar socoti însă că dramaturgii istorisesc basme
Asinului surd. Căci ce glasuri pot birui
Larma pe care o fac teatrele noastre?
Crezi că muge codrul gargan sau Marea Tuscă,
Cu atît zgomot sunt privite jocurile și [obiectele] de artă
Și bogățiile străine, împovărat de care cînd actorul
Intră în scenă, [mîna] dreaptă bate în cea stîngă. —
A spus ceva pînă acum? — Nu, zău. — Atunci ce place? —
Lîna imitînd viorelele cu vopsea tarentină.
Și ca să nu crezi întîmplător că în vreme ce alții compun bine,

Eu laud în doi peri, ceea ce însumi aș refuza să fac:
Poate vedea că pot să merg pe funia încordată acel poet
Care neliniștește sufletul meu cu himere,
Îl irită, îl ademenește, îl umple ca un vrăjitor
Cu terori false și mă duce aci la Theba, aci la Athena.
Fii drept și acordă o atenție scurtă acelora care
Preferă a se încredința cititorului decît a suporta disprețul
Spectatorului pretențios, dacă vrei să umpli în chip demn [de el]
Templul lui Apollo cu cărți și să dai un pinten poeților,
Ca să meargă cu mai mare sîrguință spre Heliconul înverzit.
Adesea ca poeți ne facem nouă înșine multe neajunsuri
(Cum eu însumi mi-aș tăia via), dîndu-ți o carte
Cînd ești preocupat și obosit; proferînd insulte
Dacă unul din prieteni a îndrăznit să critice versul;
Redesfășurînd neinvitați din nou pasagiile citite o dată;
Lamentîndu-ne că strădurințele noastre și firul subțire
Cu care au fost cusute poemele nu apar;
Sperînd că se va întîmpla acel lucru ca îndată ce
Vei afla că scriem cîntece, liberal în mod spontan
Să ne chemi, să interzici să ducem lipsuri și să ne constrîngi să scriem.
Dar totuși e necesar să cunoști ce fel
De paznici are virtutea admirată în război și acasă
[Și] care nu poate fi încredințată unui poet nevrednic.
Acel Choerilus, care pentru versurile [sale] neplivite și rău născute
A înscris [la catastiv] filipii primiți cu efigia regală,
A fost agreat de marele rege Alexandru.
Dar așa cum cernelurile folosite lasă semne
Și pete, nu rar scriitorii mînjesc faptele strălucite
Printr-un cîntec infect. Același rege, care a cumpărat

Cheltuitor așa de scump un poem atît de ridicul,
A interzis printr-un edict ca vreunul în afară de Apelles
Să picteze, sau altul decît Lysipp să modeleze în bronz
Figura închipuind pe puternicul Alexandru. Căci dacă
Vei apela la acea judecată subtilă pentru artele plastice
[Aci] la cărți și la aceste daruri ale Muzelor,
Vei jura că s-a născut beot în aer neghiob.
Dar poeții scumpi ție, Vergilius și Varius,
Nici nu dezonorează judecățile tale despre ei
Și darurile pe care le-au luat de la donator împreună cu multe laude,
Nici nu apar mai bine exprimate chipurile prin semne de bronz
Decît moravurile și sufletele bărbaților iluștri
Prin opera poetului; nici eu n-aș prefera să compun
Epistole tîrîndu-se pe pămînt în loc să descriu isprăvile,
Priveliștea țărilor și fluviile, cetățile
Cățărate pe munți, domniile barbare și războaiele
Purtate pe tot pămîntul sub auspiciile tale
Și templele adăpostind pe Ianus păzitorul păcii
Și Roma temută de Parți sub călăuza ta,
Dacă firește pot ceea ce doresc; dar măreția ta
Nu admite un cîntec meschin, nici pudoarea mea
Nu îndrăznește să încerce un lucru pe care puterile refuză să-l poarte.
Însă o stăruință fără tact stînjenește pe cel pe care îl iubești,
Mai ales cînd se recomandă prin numere și meșteșug;
Căci cineva își amintește mai curînd și mai bucuros
Ceea ce ia în rîs, decît ceea ce aprobă și venerează.
Nu mă opresc la omagiul care mă apasă și nu doresc
Vreodată nici să fiu expus în ceară ca chip plăsmuit în rău,
Nici să fiu împodobit cu versuri compuse execrabil,

Nici să roșesc dăruit cu un omagiu grosolan, și întins,
Împreună cu scriitorul meu, într-o cutie închisă,
Să fiu dus în ulița care vinde tămîie și parfumuri
Și piper și orice se poate împacheta în hîrtiile netrebnice.

2

Florus, prieten credincios al bunului și ilustrului Nero,
Dacă întîmplător cineva ar voi să-ți vîndă un sclav născut
La Tibur sau la Gabii, și ți-ar vorbi astfel: « Acesta,
Curat și frumos de la cap pînă jos la călcîie,
Să fie al tău și să-l stăpînești pentru opt mii de sesterți,
Sclav născut în casă, bun pentru treburi la porunca stăpînului,
Poleit cu niscai literatură greacă, cu aplecare spre orice artă,
Vei face tot ce poftești cu această argilă udă;
Mai mult va cînta neînvățat, dar dulce, băutorului.
Prea multe promisiuni scad încrederea, cînd vînzătorii
Care vor să împingă marfa laudă mai mult decît se cuvine.
Pe mine nu mă silește nimic: eu sunt sărac în banii mei.
Nici un vînzător de sclavi nu ți-ar face asta; cu greu
Cineva ar face același lucru pentru mine. O singură dată sclavul a greșit
Și, cum se-ntîmplă, s-a ascuns sub scară, temîndu-se de cureaua atîrnată [în cui];
Dă banii, afară de cazul cînd te supără fuga [lui]. »
Acela, după opinia mea, ar lua prețul fără grijă de reclamație.
Tu cu bună știință ai cumpărat un vițios, ți s-a spus condiția:

Îl vei urmări totuși pe acest [negustor] și vei stărui într-un proces nedrept?
Ție care plecai m-am mărturisit leneș, m-am declarat
Aproape incapabil de asemenea formalități, nu mă vei judeca aspru
Că nici o scrisoare a mea n-a venit la tine.
Atunci ce-am folosit, dreptatea fiind cu mine,
Dacă totuși insiști? Te vei mai plînge în legătură cu asta
Și de aceea că, mincinos, nu-ți trimit cîntecele așteptate.
Un soldat al lui Lucullus, strîngînd cu multe necazuri
Soldele, în timp ce obosit s-a întins jos noaptea, a pierdut
Tot pînă la un ban; după asta, lup vehement, necăjit deopotrivă
Și pe sine și pe vrăjmaș, aprig la dinți din cauza postitului,
A izgonit garda regală dintr-un loc, se zice,
Foarte întărit și îmbelșugat în multe lucruri.
Remarcat pentru această faptă e răsplătit cu daruri onorifice,
Primește pe deasupra și de două ori zece mii de sesterți.
Întîmplător în acest timp generalul dorind nu știu de ce
Să cucerească o întăritură, începu a-l îndemna pe același
Cu vorbe care ar fi putut da curaj și fricosului:
« Du-te, bunule, unde te cheamă vitejia ta; mergi cu picior fericit,
Să aduci marile cununi ale celor meritoși. De ce stai? »
După acestea acel viclean, cît vrei de țăran, zise:
« Se va duce acolo unde vrei, se va duce cine și-a pierdut brîul ».
S-a întîmplat să fiu hrănit la Roma și dăscălit
Cît a păgubit mîniosul Ahile pe greci.
Atena strălucită în arte a adăogat ceva mai mult.
Natural să pot deosebi ce-i strîmb de ce-i drept

Și să caut adevărul prin pădurile lui Academus.
Dar vremurile aspre m-au urnit din locul plăcut,
Și ardoarea civilă m-a împins nedeprins la război în oști,
Care nu puteau face față brațelor lui Caesar August.
Îndată ce m-a slobozit de acolo întiia [bătălie] de la Philippi,
Umil din cauza penelor retezate și văduvit de căminul și ogorul părintesc,
Sărăcia m-a făcut îndrăzneț să compun versuri.
Dar ce cucute au putut vreodată purifica îndeajuns
Pe cel care nu are decît ceea ce nu-i lipsește,
Ca să nu cred că e mai bine să dorm decît să scriu versuri?
Anii care trec jefuiesc de la noi una cîte una:
Au răpit jocurile, dragostea, ospețele, spectacolele,
Încearcă a smulge poemele; ce vrei să fac?
Afară de asta nu toți admiră și iubesc același lucru:
Ție îți plac cîntecele [lirice], pe acela îl delectează iambii,
Pe celălalt satirele cu sare neagră în maniera lui Bion.
Iată trei oaspeți ai mei aproape diferind [în gusturi],
Cerînd cu cer al gurii variat lucruri foarte felurite;
Ce să dau? Ce să nu dau? Ceea ce tu refuzi, poruncește altul;
Ce ceri, negreșit este displăcut și acru pentru amîndoi.
Afară de altele, oare gîndești tu că la Roma
Pot scrie printre atîtea griji și atîtea belele?
Ăsta mă cheamă ca chezaș, cela, lăsînd la o parte orice amabilități,
Să ascult [lectură de] scrieri; unul zace pe dealul Quirin,
Altul la capătul Aventinului, și unul și altul trebuind să fie vizitați.
Vezi omenește ce răgazuri potrivite. — Dar
Bulevardele sunt slobode, încît nimic nu stă în calea meditativilor. —

Antreprenorul se grăbește înfierbîntat cu catîrii și hamalii;
Aci ridică o piatră, colo o grindă enormă cu macaraua;
Tristele convoaie funebre se luptă cu căruțele;
Ici fuge cățeaua turbată, colo se năpustește scroafa plină de glod:
Du-te acum și meditează versuri sonore!
Tot corul scriitorilor iubește pădurea și fuge de oraș,
Client ritual al lui Bacchus cel bucuros de somn și umbră;
Tu vrei ca eu să cînt în zarva nocturnă și diurnă
Și să pășesc pe urmele pîngărite ale poeților?
Talentul care și-a ales liniștita Atenă
Și a consacrat șapte ani pentru studii, îmbătrînind
Printre cărți și meditații, [dacă] iese mai taciturn decît statuia,
De cele mai multe ori face poporul să se strice de rîs; eu aci
În mijlocul valurilor lumii și ale furtunilor orașului
Mă pot oare învrednici să împletesc vorbele care vor stîrni sunetul lirei?
Era la Roma un frate jurisconsult, [frate] pînă într-acolo
Încît fiecare din ei auzea în vorbirea celuilalt numai laude curate,
Încît acesta era un Gracchus pentru celălalt și celălalt un Mucius pentru acesta.
Oare delirul acesta scutură mai puțin pe poeții de spirit?
Eu compun cîntece, ăsta elegii: « Minunată operă
Cizelată de cele nouă Muze! » Privește întîi
Cu ce infatuare, cu ce suficiență privim în jur
Templul [bibliotecă] încăpător pentru poeții romani.
După aceea, dacă n-ai cumva nici o treabă, urmează-ne și ascultă de departe
Ce zic și cu ce preț își împletesc unul altuia coroane:
Suntem loviți și dăm gata dușmanul cu tot atîtea răni

Ca niște samniți într-o luptă lungă pînă la întîiele lumini [de lămpi];
Eu mă despart [declarat] prin votul lui un Alceu, el, printr-al meu, ce?
Ce altceva decît un Callimach? dacă văd că cere mai mult,
Fie un Mimnermus, și se umflă prin porecla dorită.
Multe suport ca să potolesc genul iritabil al poeților,
Cînd scriu și captez rugător sufragiile poporului;
Totdeodată fie-mi îngăduit ca punînd capăt silințelor și recăpătîndu-mi bunul simț,
Să-mi astup nepedepsit urechile [pînă aci] deschise la cei care recită.
Acei care compun cîntece proaste sunt ironizați, adevărul [este]
Că scriind ei se delectează și se cultivă pe sine și de la sine,
Dacă taci, vor lăuda fericiți orice au scris.
Dar cine va dori să fi făcut un poem după reguli,
Odată cu tablele își însușește sufletul unui cenzor onest;
Va îndrăzni să scoată din locul lor orice cuvinte
Care vor avea puțină strălucire sau vor fi fără miez
Și se vor naște nevrednice de cinste, chiar dacă se vor retrage fără voie
Și ar mai sta încă în sanctuarul Vestei.
[Autorul] folositor poporului va smulge cuvintele
Întunecate de vreme și va pune în lumină pe acelea expresive
Pe care, amintite în Caton și în Cethegus,
Acum le-apasă mucegaiul deformant și bătrînețea părăsită.
Va primi [cuvintele] noi pe care le-a produs uzul creator:
Va turna bogății vehement, curgător și asemănător
Cu limpedele rîu și va înavuți Lațiul printr-o limbă bogată.
Va îndepărta pe cele de prisos, va lustrui printr-o grijă înțeleaptă
Pe cele prea aspre, va înzdrăveni pe cele lipsite de sevă,

Va da frumusețe [omului] care se joacă și se va chinui
Așa cum cineva dansează aci Satireasca, aci agresta Ciclopească.
Aș prefera să trec drept un scriitor exaltat și nedibaci,
Să mă complac cu lipsurile mele și să mă ascund în fine în ele
Decît să am gust și să mîrîi. A fost printre argieni unul nu de jos,
Care credea că ascultă tragedii minunate,
Spectator și aplaudator mulțumit în teatrul gol;
Care păzea celelalte îndatoriri ale vieții după dreptele
Obiceiuri, foarte bun vecin, gazdă amabilă,
Blînd cu nevasta, care putea să ierte sclavilor,
Să nu se înfurie de pecetea ruptă a urcioarelor,
Care putea să evite prăpastia și puțul descoperit.
Cînd acesta, cu ajutorul și îngrijirea rudelor, a dat afară,
Însănătoșit prin sabur curat, boala și fierea
Și și-a venit în fire, a zis: « Pe Pollux, prieteni, m-ați omorît,
Nu m-ați mîntuit, [din moment] ce mi-ați răpit astfel o voluptate
Și mi-ați luat cu forța o rătăcire plăcută minții.»
Probabil că este mai folositor, aruncînd nimicurile, [să cultivi] înțelepciunea
Și să lași jocul potrivit pentru vîrsta copiilor
Și a nu mai continua cuvintele de modulat pe coardele latine,
Ci a deprinde numerele și modurile adevăratei vieți.
În privința asta vorbesc cu mine însumi și meditez tăcut acestea:
Dacă nu ți-ar potoli setea nici o cantitate de limfă,
Ai spune doctorului; dar, că dorești cu atît mai mult
Cu cît ai strîns mai mult, nu ai curaj a mărturisi nimănui?
Dacă rana nu ți-ar fi ușurată cu o rădăcină sau buruiană

Ce ți s-a arătat, te-ai lipsi să te doftoricești cu o rădăcină sau buruiană
Care nu ajută întru nimic; ai auzit că cui
I-au dat zeii avere, pe acela îl părăsește sminteala rea.
Și, cum de cînd ești mai bogat nu ai devenit deloc mai înțelept,
Vei uza totuși de aceiași sfătuitori?
Dar dacă bogățiile pot să te facă cuminte
Și mai puțin lacom și fricos, de bună seamă ai roși
Dacă ar trăi vreunul pe pămînt mai avar decît tine.
Dacă se cheamă proprietate ceea ce cineva a cumpărat cu cîntarul și cu un ban,
De crezi pe jurisconsulți, ceva transmite [și] folosința;
Ogorul lui Orbius care te hrănește e al tău, iar vechilul [lui Orbius]
Cînd grăpează semănăturile care trebuie să-ți dea mai multe bucate
Te recunoaște stăpîn. Dai bani, primești struguri,
Pui, ouă, un poloboc de vin: ei bine, în chipul acesta
Încetul cu încetul vei cumpăra ogorul, cumpărat poate cu trei sute
De mii de sesterți și chiar mai mult.
Ce importă dacă trăiești din ce-ai plătit pînă azi sau odată?
Cumpărătorul ca atare al pămîntului lui Aricinus și al lui Veienus
Mănîncă legume cumpărate, chiar de-ar crede altfel,
Încinge bronzul în noaptea rece cu lemne cumpărate.
Dar numește al său pînă unde plopul așezat
La anume hotare înlătură judecățile cu vecinii, ca și cînd
Poate fi propriu ceva care într-o clipă a orei mișcătoare,
Aci prin rugăminte, aci pe bani, aci prin forță, aci prin moartea supremă
Schimbă stăpînii și trece în dreptul altuia.

Astfel, fiindcă nimănui nu-i este dat un uz perpetuu și moștenitorul
Vine peste moștenitorul altuia ca unda peste undă,
La ce folosesc satele și hambarele? La ce boii lucani mînați
Pe munții Calabriei, dacă Orcus seceră
Ce e mare și ce e mic, nelăsîndu-se mituit cu aur?
Pietre prețioase, marmură, fildeș, statuete tireniene, tablouri,
Argintărie, veșminte vopsite cu purpură getulă
Sunt care nu le au, este unul care nu dorește să le aibă.
Pentru ce unul din frați preferă să hoinărească, să se joace,
Să se ungă cu parfumuri în grădinile de palmieri rentabile ale lui Irod,
Iar altul, [deși] bogat, neastîmpărat din zori și pînă în umbra zilei
Desțelinează ogorul păduratic prin flacără și fier,
Știe Geniul [fiecăruia], tovarășul de la naștere care potrivește astrul,
Zeu al firii umane, muritor cu fiecare cap,
Schimbător la chip, alb și negru.
Voi uza și voi lua din mica grămăjuie
Atît cît cere trebuința, nici nu mă voi preocupa ce gîndește despre mine moștenitorul
Care n-a găsit mai mult decît cele date [de destin], și totuși aș vrea să știu
De asemeni cît se deosebește omul simplu de desfrînatul vesel
Și cît se depărtează economul de avar.
Căci e diferență [dacă] risipești nesăbuit ce e al tău sau nu faci
Nici o cheltuială cu părere de rău, nici nu te străduiești a strînge multe
Și mai degrabă te bucuri pe apucate și la timp de puținul [tău] plăcut,
Ca la vremea sa copilul de sărbătorile Quinquatrus.
Sărăcia dezgustătoare a casei fie departe; eu,
De sunt purtat de o corabie mare sau mică, sunt purtat ca unul și același.

Nu suntem împinși dacă pînzele [sunt] umflate de Acvilonul prielnic,
Totuși ne ducem viața dacă Auștrii ne sunt dușmănoși,
În puteri, în talent, în strălucire [socială], în bărbăție, în rang, în avere,
[Să fim] cei din urmă printre cei dintîi, cei dintîi mereu printre cei din urmă.
Nu ești avar: bine. Ce? odată cu acest vițiu
Au fugit [oare] și celelalte? lipsește din pieptul tău ambiția
Deșartă? lipsesc frica și ura morții?
Visele, spaimîile magice, minunile, vrăjitoarele,
Lemurii nocturni și monștrii tesali îi iei [oare] în rîs?
Numeri cu plăcere zilele de naștere? ierți pe prieteni?
Ești mai blînd și mai bun la apropierea bătrîneții?
Ce-ți ajută dacă ai scos un spin din mai mulți?
Dacă nu știi să trăiești măsurat, dă pas celor mai experimentați.
Te-ai jucat destul, ai mîncat și ai băut destul;
Ți-a venit timpul să pleci, ca nu cumva generația
Mai în drept a fi zburdalnică să rîdă că bei mai mult decît se cade și să te-mpingă.

EPISTULA AD PISONES

DE ARTE POETICA

Dacă un pictor ar voi să lege un grumaz de cal
Cu un cap de om şi să acopere [totul] cu felurite pene,
Adunînd fragmente de pretutindeni, aşa cum femeia frumoasă în sus
Se termină ca peşte ruşinos de îngrozitor,
Admişi a privi, vă veţi ţine [oare] rîsul, prieteni?
Credeţi[-mă], o, Pisoni, asemeni acestui tablou ar fi cartea
Căreia i s-ar plăsmui idei goale ca şi visurile bolnave,
Încît nici piciorul, nici capul să nu se îmbine
Într-o compoziţie unică. — Pictorii şi poeţii au avut totdeauna
Egală facultate de a îndrăzni orice. —
Ştim, şi această scuză o cerem şi o dăm pe întrecute,
Dar nu ca sălbăticiunile să se împerecheze cu [fiinţele] paşnice,
Nici ca şerpii să se îngemăneze cu păsările şi mieii cu tigrii.
Adesea în scrierile începute grav şi tratînd grandiosul
Se coase cîte o flamură sau alta de purpură
Care să lucească de departe, descriindu-se pădurea [sacră]
Şi altarul Dianei, şerpuirile apei alergînd pe cîmpurile fermecătoare,

Sau fluviul Rin, sau curcubeul.
Decît, nu era acolo locul lor. Poate știi să reprezinți
Chiparosul: la ce [folosește] aceasta, dacă cine e pictat pentru banii dați
A scăpat înotînd fără speranță de pe corabia sfărîmată?
Ai început să faci o amforă: de ce învîrtind roata a ieșit urcior?
În scurt, [opera] fie cum poftești, măcar [să fie] simplă și una.
Cea mai mare parte a poeților, maestrul și tinerii vrednici de maestru,
Ne înșelăm sub raportul justeții: mă silesc să fiu scurt,
Devin obscur; pe cel care caută lustruiala îl părăsesc
Nervul și suflul, cel care cultivă grandiosul umflă,
Prudentul și prea timidul în fața furtunii se tîrăște pe pămînt;
Cine dorește să varieze un lucru prin prodigii
Pictează delfinul pădurilor și mistrețul valurilor:
Fuga [lui] de cusur duce la vițiu, dacă e lipsit de artă.
Un meșter de la parterul cazarmei de gladiatori Aemilia reproduce
Și unghiile, imită și părul unduind în aer,
Nefericit în totalul operei, fiindcă nu știe să
Îmbine totul; eu, dacă aș avea de gînd să compun ceva,
N-aș voi mai mult să fiu ca acesta, cum [n-aș vrea] să trăiesc
Admirat pentru ochii negri și părul negru, însă cu nasul strîmb.
Voi care scriți, alegeți materia potrivit cu puterile
Voastre și cumpăniți îndelung ce refuză umerii,
Ce sunt în stare să poarte. Pe acela căruia subiectul îi va fi ales după forțele sale
Nu-l va părăsi nici ușurința elocuției, nici ordinea clară.

Virtutea și frumusețea ordinii va fi aceasta, sau mă înșel,
Că [scriitorul] spune acum numai ceea ce trebuie spus acum,
Amînă multe și le omite momentan;
Garantul cîntecului făgăduit va agrea asta, va disprețui asta.
Băgător de seamă și minuțios în înșiruirea cuvintelor,
Vei spune cu distincție dacă iscusita înnodare va face nou
Un cuvînt banal. Dacă cumva e necesar
De a revela prin semne proaspete ascunzișul lucrurilor,
Va fi oportun și se va da o libertate asumată cu decență
De a plăsmui [cuvinte] neînțelese Cethegilor îmbrăcați țărănește,
Și vorbele noi și de curînd născocite vor avea circulație
Dacă pică cu parcimonie din izvor grec ticluite [după acest model].
Ce a dat însă romanul lui Caecilius și lui Plaut, refuzat
Lui Virgil și lui Varius? Pentru ce eu, dacă pot
Să agonisesc cîteva, să fiu pizmuit cînd limba lui Caton și a lui Ennius
A îmbogățit graiul părinților și a dat la iveală
Nume noi pentru lucruri. A fost îngăduit și va fi îngăduit
Totdeauna a pune în circulație nume bătute cu tiparul prezent.
După cum pădurile se schimbă la frunze spre sfîrșitul anului,
Cele vechi cad, tot așa moare generația bătrînă a cuvintelor
Și cele născute de curînd înfloresc în felul tinerilor și sunt în putere.
Datorăm morții [persoana] noastră și ce e al nostru. Fie că, primit
Pe pămînt, Neptun apără flotele de Acviloni,

Operă [vrednică] de regi, sau mlaștina îndelung nerodnică și potrivită pentru vîsle
Hrănește orașele vecine și simte plugul cel greu,
Fie că rîul și-a schimbat cursul păgubitor pentru roade,
Învățat [să ia] un drum mai bun: faptele muritoare vor pieri,
Necum să rămînă vie strălucirea și creditul limbilor.
Multe cuvinte care au murit vor renaște, și vor cădea
Acelea care acum sunt în cinste, dacă vrea uzul,
Care are în puterea lui bunul plac, dreptul și norma vorbirii.
Cu ce metru se pot scrie faptele regilor, ale căpeteniilor
Și tristele războaie a arătat Homer.
În versuri legate nepereche s-a închis întîi jeluirea funebră,
După aceea și exprimarea unei rugăciuni împlinite;
Cine însă a pus în circulație ca autor modeste elegii
Discută [încă] gramaticii și pînă acum procesul e în fața judecătorului.
Turbarea a înarmat pe Archiloc cu iambul care e al lui;
Pe acest picior l-au încălțat cipicii [comediei] și înalții coturni [tragici],
[Fiind] potrivit pentru vorbirea dialogică, învingînd zgomotele
Mulțimii și [fiind] născut pentru acțiune.
Muza a sortit să se cînte pe coardele [lirice] zeii și copiii zeilor,
Și luptătorul învingător, și calul [ieșit] întîi la întrecere,
Și grijile [de dragoste ale] tinerilor, și vinurile care [fac inima] slobodă.
Dacă nu pot și nu știu să păstrez rolurile și colorile genurilor
[Așa cum le-am] determinat, pentru ce să fiu salutat poet?
Pentru ce prefer să nu știu, rușinîndu-mă prostește, în loc să învăț?

Materia comică nu admite să fie tratată în versuri tragice;
De asemeni cina lui Thyest se indignează a fi narată
În cîntece potrivite pentru particulari sau aproape de cipicii [comediei],
Fiecare [subiect], după cum s-a hotărît pentru fiecare în parte, să ocupe locul ce se cuvine.
Totuși uneori și comedia ridică glasul,
Și Chremes mîniat se ceartă cu gura clocotitoare;
Pe de altă parte tragicul de multe ori se vaită în limbaj familiar,
Ca atunci cînd Telephus și Peleus, săraci și surghiuniți amîndoi,
Renunță la vorbele umflate și de un picior jumătate,
Dacă vrea ca jeluirea să atingă inima spectatorului.
Nu e de ajuns ca poemele [dramatice] să fie frumoase, trebuie să fie mișcătoare
Și să mîne sufletul auditorului încotro vor.
Așa precum rîd la cei care rîd, chipurile omenești
Simpatizează cu cei care plîng: dacă vrei să plîng, plîngi
Tu cel dintîi; atunci nenorocirile tale, Telephe sau Peleu,
Mă vor atinge; dacă îți vei debita prost rolul,
Voi dormita ori voi rîde. Vorbele triste
Au nevoie de față tristă, acelea pline de amenințări de [față] mîniată,
Cele vesele de [față] rîzătoare, cele serioase de [față] severă la spunere:
Căci natura ne formează mai întîi pe dinăuntru
În raport cu orice dispoziție a soartei; ne înveselește sau ne îndeamnă la mînie,
Sau ne doboară la pămînt prin grea tristeță și ne neliniștește;
După aceea mișcarea sufletului se traduce în afară, limba fiind interpret.
Dacă spusele vorbitorului vor fi în discordanță cu situațiile,
« Cavalerimea și pedestrimea romană » vor scoate hohote de rîs.

E deosebire multă, dacă vorbește un zeu sau un erou,
Un bătrîn copt sau unul pînă acum clocotind de tinerețe,
În floare, o matroană autoritară sau o doică harnică,
Un negustor mereu pe drumuri sau un cultivator al ogorului înverzit,
Un cholc sau un assyr, unul nutrit la Thebae sau la Argos.
Ca scriitor sau urmează tradiția, sau plăsmuiește
Cu coerență. Dacă cumva reiei pe Ahil încărcatul de onoruri:
Neostenit, mînios, necruțător, aprig,
Să nege că s-au născut legi pentru el, să alerge pentru orice la arme;
Medea să fie cruntă și nebiruită, Ino plîngăreață,
Ixion perfid, Io rătăcitoare, Orest trist.
Dacă încredințezi scenei ceva nemaiexperimentat și îndrăznești
A ticlui o mască nouă, să se păstreze pînă la sfîrșit
Cum a pornit de la început și să fie închegată.
Greu este a spune [sentimente] generale în chip individual,
Și tu mai cu siguranță pui în acte poemul *Iliadei*
Decît să produci cel dintîi lucruri necunoscute și nespuse.
Materia publică va deveni de drept privat, dacă
Nu vei rămîne în cerc banal și deschis [tuturor],
Nici nu te vei sili să reproduci cuvînt după cuvînt,
Interpret fidel, sau să te azvîrli imitator de aproape
[Al unui autor] de la care modestia și economia operei îți interzice să pornești pasul,
Nici să nu începi așa ca scriitorul ciclic odinioară:
«Voi cînta soarta și nobilul război al lui Priam»;
Ce promițător ar aduce ceva vrednic de asemenea vorbă mare?
Se vor screme munții, se va naște un șoarece de rîs.
Cu cît mai just [Homer] însuși, care nu clădește nimic nelalocul său:
« Spune-mi, Muză, despre bărbatul care, după nenorocirile

Troiei cucerite a văzut năravurile multor oameni și cetățile.»
Nu gîndește să scoată fum din trăznet, ci lumină
Din fum, ca să verse de aci lumini strălucite,
Pe Antiphates și Scylla, Charybdis cu Cyclopul;
Nu începe întoarcerea lui Diomede de la moartea lui Meleagru,
Nici războiul troian din ouăle gemene;
Mereu se grăbește spre deznodămînt și atrage pe ascultător
În miezul lucrurilor cunoscute, nu consecutiv,
Și abandonează pe acelea tratate care deznădăjduiește că pot străluci,
Și în așa fel închipuiește, astfel amestecă cele false cu cele adevărate,
Ca să nu fie în dezacord nici mijlocul de început, nici sfîrșitul de mijloc.
Tu ascultă ce doresc eu și împreună cu mine publicul,
Dacă simți nevoia aplaudatorului așteptînd cortina
Și stînd neîntrerupt pînă ce cîntărețul [din flaut] va zice: « Aplaudați».
Trebuie să notezi moravurile fiecărei vîrste
Și să dai ce se potrivește naturii mișcătoare și anilor.
Copilul care știe să imite cuvintele și calcă pămîntul
Cu picior sigur, bucuros să se joace cu cei deopotrivă, prinde
Și lasă necazul cu ușurință și se schimbă pe fiecare ceas.
Tînărul imberb se bucură, îndepărtat fiind în sfîrșit paznicul,
De cal și de cîini, de cîmpul însorit și cu buruiene [al lui Marte],
Ceară [cînd e vorba] a fi tras spre vițiu, recalcitrant față de sfătuitori,
Prevăzător tardiv al celor de folos, risipitor al banilor,
Îngîmfat și lacom și gata să-și lase iubita.
Schimbîndu-și gusturile, vîrsta și sufletul bărbatului,

Caută puterea și prieteniile, umblă după onoruri,
Se ferește de a fi făptuit ceea ce se silește să
schimbe curînd.
Pe bătrîn îl înghesuiesc infirmități multe, fie că
Se abține și se teme să uzeze de ceea ce a strîns
nenorocit cu ce a agonisit,
Fie că oferă toate lucrurile timid și înghețat,
Lăsător de azi pe mîine, bogat în nădejdi, leneș și
lacom de ceea ce va fi,
Cîrcotaș, văităreț, lăudător al timpurilor trecute,
Cînd era copil, pedepsitor și probozitor al celor
mai tineri.
Multe aduc cu sine folositoare anii care vin,
Multe iau [anii] care dau înapoi. Să nu cumva să se
atribuie
Tînărului roluri de bătrîni și copilului roluri
bărbătești;
Să rămînem mereu la cele venite [din afară] și la
cele din firea proprie, după vîrstă.
Acțiunea sau se petrece pe scenă sau se povestește.
Mai slab excită sufletele cele comunicate prin
ureche
Decît acelea care sunt puse sub ochii inspirînd
încredere
Și pe care spectatorul le află direct; totuși nu aduce
În scenă ceea ce merită să se petreacă în afara [ei]
și ia
Din fața ochilor multe pe care în curînd le va
povesti elocvența aceluia care a fost de față:
Medeea să nu ciopîrțească copiii în fața publicului,
Iar criminalul Atreu să nu frigă măruntaiele
omenești în văzul [tuturor],
Procne să nu se prefacă în pasăre, nici Cadmus în
șarpe;
Orice îmi etalezi astfel, incredul urăsc.
Să nu fie mai mică, nici mai întinsă de cinci acte
Piesa care vrea să fie cerută și să se repună pe
program;
Să nu intervină nici un zeu [ex machina], decît doar
Dacă se întîmplă o intrigă cerînd un chezaș, nici
să nu-și bată capul a vorbi a patra mască.

Corul să îndeplinească rol de actor și oficiu
bărbătesc
Și să nu cînte ceva între acte
Care să nu ducă la concluzie și să nu se
potrivească strîns.
El să favorizeze pe cei buni, să sfătuiască cu
prietenie,
Să domolească pe mîniați și să iubească pe cel cu
frica păcatului;
Să laude merindele cinei scurte, justiția mîntuitoare
Și legile și pacea cu porțile deschise;
Să tăinuiască secretele, să implore și să roage pe zei
Pentru ca Norocul să revină la cei sărmani, să
plece de la cei trufași.
Nu era nevoie ca acum de un flaut, legat cu aramă
albă, emul
Al tubei, ci de unul subțire [la sunet] și simplu, cu
găuri puține,
Care să dea tonul și să țină ison corului
Și să acopere cu suflarea scaunele încă nu prea dese,
În care se aduna un public foarte numerabil, ca
unul [ce era] mic,
Cumpătat, religios și cu rușine.
După ce învingător [poporul] a început să-și
lărgească ogoarele, iar orașele
Să fie înconjurate de un zid mai larg și Geniul să
fie potolit
Fără [frică de] pedeapsă cu vin diurn în zile de
sărbătoare,
S-a ivit o libertate mai mare în metri și forme.
Căci ce putea gusta [omul] fără carte, țăranul
slobod de munci
Amestecat cu orășeanul, omul de jos [amestecat] cu
omul de vază?
Astfel cîntărețul a adăogat artei vechi dansul și luxul
Și mișcîndu-se pe scenă a tras [după sine] veșmîntul
tragic;
Astfel au sporit coardele lirei severe,
Talentul îndrăzneț a produs o elocvență
neobișnuită,
Și, cunoscător al lucrurilor utile, proorocitor al
viitorului,

Nu s-a deosebit în sentințe de oracolele de la Delphi.
Cine a concurat în cîntecul tragic pentru un banal țap,
A dezgolit apoi și pe Satyrii agrești și a încercat,
Fără a părăsi gravitatea, un joc aspru, prin aceea că
Spectatorul băut, după îndeplinirea [libațiilor] sacre și fără frîu,
Era neapărat reținut prin farmec și plăcută noutate.
Într-adevăr, Satyrii luători în rîs, Satyrii mușcători
Trebuiesc prezentați în așa chip, lucrurile serioase trebuiesc întoarse în așa fel
Că nici un zeu, nici un erou să nu mai fie adus,
Și cel văzut mai înainte în aur și purpură regală
Să nu emigreze prin vorbire înjosită în crîșmele obscure,
Sau, evitînd lutul, să prindă norii și găunoșiile.
Nu-i de demnitatea tragediei să pălăvrăgească versuri ușoare,
Ca matroana care, nevoită a danța în zilele de sărbătoare,
S-ar învîrti nepudibundă în mijlocul Satyrilor cutezători.
Eu, Pisonilor, dacă ar fi să scriu drame satirice, m-aș mulțumi numai
Cu vorbe fără podoabe și cu nume proprii,
Și nu m-aș sili să mă depărtez de coloarea tragică pînă într-atît
Încît să nu intereseze dacă vorbește Davus și îndrăzneața
Pythias, care a stors un talant din economiile lui Simon,
Sau Silenus, paznic și umbră inseparabilă a zeului, [fost] elev [al său].
Voi scoate un cîntec ticluit după unul cunoscut, în așa mod
Ca oricine să creadă că poate face același lucru, să asude mult și să se muncească în zadar
Dacă îndrăznește să facă același lucru: atît de mult valorează rînduirea și încheietura,
Într-atît se ridică la o strălucire scoasă din mijloacele [comune].

Eu [fiind] judecător, Faunii trași din păduri să se ferească
De a se maimuți vreodată ca tinerii, în versuri prea duioase,
Precum cei care își trăiesc veacul la răspîntii sau [sunt] pînă în măduvă edecuri ale forului,
Ori să sporovăiască vorbe porcoase sau nerușinate;
Căci tot ce este cavaler, om slobod sau cu avere
Se ofensează, și, chiar dacă cumpărătorul de năut prăjit și de nuci aprobă,
Nu acceptă cu suflete binevoitoare și nu dau cununa.
Silaba lungă aruncată după una scurtă se cheamă iamb,
Picior repede; din care pricină [el] a și hotărît să-și adaoge
Numele de iamb trimetric, deși bătaia revine de șase ori.
Nu așa de demult egal sieși de la primul pînă la cel din urmă,
Încît să vină la urechi prea încet și cam prea apăsat,
A primit blînd și răbdător
Sub regim patern spondeii stabili [pe picioare],
Nu așa de prietenos încît să cedeze locul al doilea și al patrulea.
Acest [iamb] apare rar în nobilele trimetre ale lui Accius,
Și el a osîndit pentru rușinoasa crimă a lucrului pripit
Și prea mult lipsit de îngrijire sau pentru ignorarea artei
Versurile zvîrlite cu toată ponderea lor ale lui Ennius.
Nu orice judecător vede poemele rău cadențate,
Și găsirea de scuze este nedemnă de poeții romani:
În privința asta să bat cîmpii și să scriu slobod?
Sau să socotesc, pus în siguranța [regulelor] și nebizuit pe speranța scuzei,
Că toți vor vedea păcatele mele? în definitiv am evitat culpa,
N-am meritat lauda: voi, cumpăniți exemplele grecești
Cu mînă de noapte și cu mînă de zi.

Dar strămoșii voștri au lăudat glumele
Și metrii lui Plaut, prea toleranți în amîndouă
cazurile,
Și, ce să spun, ca prostul, s-ar fi mirat dacă acum
eu și voi
Știm să distingem vorba mojicoasă de cea
elegantă
Și cunoaștem cu degetele și cu urechea sunetul
după reguli.
Se zice că genul necunoscut al Camenei tragice
L-a născocit Thespis și că [el] a dus pe căruțe trupa
Ca să cînte și să joace unsă pe obraz cu drojdie.
După aceea, Aeschylus, descoperitorul măștii și al
solemnului veșmînt tragic,
A întins o scenă pe stîlpi scurți
Și a arătat cum să se vorbească măreț și să se meargă
pe cothurn.
Acestora le-a urmat comedia veche, nu fără multă
Laudă; dar libertatea a degenerat în vițiu și în
violență,
Meritînd a fi strunită prin lege; legea a fost primită
Și corul a tăcut cu rușine, luîndu-i-se dreptul de
a fi nociv.
Poeții noștri n-au lăsat nimic neîncercat,
Nici n-au meritat mai puțin cinstea de a fi îndrăznit
Să părăsească pașii grecilor și să celebreze
faptele naționale,
Fie că au învățat [pe actori să joace] « praetexte »,
sau « togate ».
Și nu va fi vreuna mai puternică pentru vitejie
sau pentru armele ilustre
Ca limba Lațiului, dacă munca pilei și zăbava
N-ar supăra pe cîte unul din poeți. O, voi
Din sîngele lui Pompiliu, luați înapoi cîntecul
pe care
Nu l-au strîns multe zile [de lucru] și multă
frecătură
Și nu l-au canonit de zece ori cu unghia tăiată.
Pentru că Democrit crede geniul mai norocos
decît
Mizerabilul meșteșug și exclude pe poeții sănătoși
din Helicon,

O bună parte nu se îngrijește să dea jos unghiile
Și barba, caută locurile tainice, ocolește băile:
Căci va căpăta valoarea și numele de poet
Dacă nu va încredința niciodată bărbierului
Licinus
Capul nevindecabil nici cu [sabur] din trei
Anticyre. Și eu
Nepriceputul, care mă curăț de fiere cînd vine
primăvara!
Nici un altul n-ar face poeme mai bune [decît el];
într-adevăr,
Cu prețul ăsta, mă lipsesc. Deci voi sluji ca o
gresie
Care, ea însăși lipsită de puterea de a tăia, poate
face fierul ascuțit.
Eu însumi nescriind nimic, voi arăta sarcina și
datoria [scriitorului],
De unde se vor trage mijloacele, ce va alimenta și
forma pe poet,
Ce trebuie, ce nu, unde duce virtuozitatea, unde
neglijența.
Experiența morală este principiul și izvorul
[artei] de a scrie bine.
Hîrtiile socratice vor putea să-ți arate fondul
Și cuvintele vor urma fără silă materia prevăzută.
Cine a învățat ce datorează patriei și ce
prieteniilor,
Ce dragoste merită părintele, fratele care trebuie
iubit și oaspetele,
Care este datoria senatorului, care a judecătorului,
Care e rolul comandantului trimis în război, acela
negreșit
Va ști să reprezinte caracterul fiecăruia.
Voi recomanda a lua în considerare exemplul
vieții și al moravurilor,
Ca imitator care învață și a scoate de aci vorbirea
vie.
Cîteodată piesa sclipitoare pe alocuri și justă în
observația morală,
Fără nici o frumusețe, fără măsură și artă,
Încîntă mai puternic poporul și-l reține mai bine
Decît versurile sărace de viață și fleacurile sonore.

Muza le-a dat grecilor, le-a dat talentul de a vorbi
Cu gura rotundă, lacomi de nimic afară de glorie;
Romanii, copii, după lungi calcule învață
Să împartă asul în o sută de părți. « Să spună
Fiul lui Albinus: dacă din cinci uncii s-a luat
O uncie, ce mai rămîne?... Puteai să și spui. » — « Trei. » — « Aș!
Să dea Domnul să-ți păstrezi averea. Adăogăm o uncie, cît face?» —
« Jumătate de as. » Oare cînd avariția și grija de a strînge
A intrat odată în suflete, mai e de sperat că se pot
Scrie cîntece de parfumat cu ulei de cedru și de păstrat în lemn ușor de chiparos?
Poeții sau vor să fie de folos, sau să delecteze,
Sau să cînte totdeodată bucuriile și foloasele vieții.
Orice vei începe, fii scurt, pentru ca cele spuse repede
Să le prindă docil sufletele și să le țină credincios.
Din pieptul [prea] plin curge orice [este] de prisos.
Cele născocite de dragul plăcerii să fie aproape de adevăr.
Ficțiunea să nu pretindă ca [lumea] să creadă orice vrea [ea],
Nici să nu scoată din pîntecele Lamiei care s-a ospătat copilul viu.
Comițiile bătrînilor ocărăsc [scrierile] lipsite de roade [morale],
Mîndrii Ramnes disprețuiesc poemele austere:
Ia toate voturile acela care amestecă utilul cu dulcele,
Delectînd și totdeodată instruind pe cititor;
O astfel de carte va produce cîștig Sosiilor, va trece marea
Și va prelungi viața lungă a scriitorului [devenit] notoriu.
Sunt totuși cusururi pe care voim să le iertăm;
Căci nici coarda nu dă sunetul pe care îl vrea mîna și mintea,
Și prea adesea celui care cere unul grav îi dă unul ascuțit,

Nici arcul nu va lovi totdeauna tot ce va amenința.
Într-adevăr, cînd strălucesc mai multe în cîntec, nu eu
Voi fi ofensat de cîteva pete, pe care sau le-a lăsat să cadă neglijența,
Sau natura umană nu le-a evitat îndeajuns. Însă ce este?
Dacă copistul păcătuiește mereu în același fel ca și scriitorul,
Oricît i s-ar pune în vedere, e tratat fără indulgență; citaredul
Care scapă mereu aceeași coardă, e luat în rîs:
Așa este pentru mine acel Choerilus care se neglijează mult,
Pe care îl admir cu risete [cînd] e reușit [adică] de două sau de trei ori;
Și iarăși mă indignez ori de cîte ori bunul Homer moțăie:
Însă e îngăduit ca somnul să se furișeze într-o muncă atît de lungă.
Poezia [e] ca pictura. Va fi [o pictură] care să te atragă mai mult
Dacă stai aproape, și alta dacă stai departe;
Asta cultivă obscurul, ceastălaltă vrea să fie văzută la lumină,
Netemîndu-se de ascuțimea pătrunzătoare a judecătorului;
Aceasta a plăcut o dată, ceastălaltă va plăcea repetată de zece ori.
O, tu, mai mare dintre tineri, deși vei fi educat prin glasul patern
Spre bunul [gust] și guști prin tine însuți, ia seama,
Ținînd minte la ce-ți spun: mijlociul și tolerabilul
Să fie îngăduit în anume cazuri; jurisconsultul sau
Mînuitorul de procese e lipsit de talentul elocventului
Messalla și nu are știința lui Aulus Cascellius,
Dar totuși e prețuit: [însă] oamenii, zeii
Și coloanele [librăriei] nu admit poeților mediocri să existe.
Așa cu simfonia discordantă între mesele plăcute,
Și parfumul pomădos și macul cu miere sardă

Jignesc, fiindcă cina putea merge și fără ele:
Astfel poemul născut și plăsmuit să orneze sufletele,
Dacă a rămas cu puțin sub limita de sus, se apropie de cea de jos.
Cine nu știe să lupte, să se abțină de la armele bune pentru Cîmpul [lui Marte],
Și cel nededat la minge, disc și cerc să stea liniștit;
Ca nu cumva cei strînși în rînduri dese [în juru-i] să izbucnească în rîs:
Cine nu știe să întocmească un vers îndrăznește totuși? de ce nu?
E liber, născut din părinți liberi, mai ales impus la
Suma clasei cavalerilor și depărtat de orice vițiu.
Tu nu vei spune și nu vei face nimic fără voia Minervei.
Asta este [și] judecata ta, acesta gîndul; dacă totuși ai scrie
Ceva vreodată, să coboare în urechile criticului Maecius,
Ale tatălui și ale noastre și să fie îndesat
Nouă ani printre ciornele încuiate; va trebui să ștergi
Ceea ce n-ai realizat: cuvîntul aruncat nu știe să se mai întoarcă.
Orpheu, interpret sacru al zeilor, a îndepărtat
Pe oamenii sălbateci de la omoruri și hrană scîrnavă,
Din care cauză s-a zis că a îmblînzit tigrii și leii turbați;
S-a zis și de Amphion, întemeietorul orașului Thebae,
Că mișcă pietrele cu sunetul [lirei] de bagă și cu rugăciune blîndă
Le ducea unde vrea. Aceasta a fost odată înțelepciunea,
A deosebi [treburile] publice de cele private, cele sacre de cele profane,
A interzice concubinajul vagabond, a da legi soților,
A clădi cetăți, a săpa legile în lemn:
Astfel a crescut onoarea și numele poeților

Divini și a cîntecelor [dumnezeiești]. După ei, ilustrul Homer
Și Tyrtaeu au îndemnat prin versuri sufletele bărbătești
La războaiele lui Marte, s-au făcut în cîntece profeții,
S-a arătat drumul vieții, favoarea regilor
A fost încercată prin cadențele Pieridelor, s-a descoperit
Jocul [scenic] ca sfîrșit al muncilor îndelungate; să nu-ți fie
Cumva rușine de Musa iscusită în liră și de Apollo cîntărețul [din țiteră].
Se pune întrebarea dacă un cîntec este lăudabil prin natură sau
Prin artă; eu nu văd la ce poate folosi sforțarea fără vînă bogată
Sau geniul necioplit; astfel averea unuia
Cere puterea altuia și conspiră amical.
Cine se silește să atingă în alergare ținta dorită
A pățit și făcut multe ca copil, a asudat și a înghețat,
S-a abținut de la dragoste și vin; flautistul care cîntă
La [jocurile] Pythiei a ascultat mai întîi și s-a temut de maestru.
Acum e de ajuns să zici: « Eu scriu poeme minunate;
Rîios să fie cine-o fi ultimul; mi-e rușine să fiu lăsat în urmă,
Și să mărturisesc că desigur nu știu ceea ce n-am învățat ».
Ca și strigătorul care strînge gloata la mărfurile puse la mezat,
Poetul bogat în moșii, bogat în bani puși cu camătă,
Invită pe lingușitor să vină la profit.
Însă dacă există [cineva] care poate pregăti cum trebuie un ospăț gras
Și să răspundă pentru săracul lefter sau să smulgă din procesele
Funeste pe cei încurcați [în ele], mă voi mira de știe

La fericire să deosebească prietenul adevărat de cel mincinos.
Tu, fie că vei dărui, fie că vrei să dăruiești ceva cuiva,
Ferește-te de a declama versurile făcute de tine în culmea
Puterii tale; căci acela va exclama: « Frumos, bine, perfect »,
Va păli la [auzul] lor, va stoarce rouă [de lacrimi]
Din ochi de prieten, va juca, va izbi pămîntul cu piciorul.
Precum aceia care plîng cu plată spun și fac la înmormîntări
Aproape mai mult decît cei îndurerați sincer, așa
Lingușitorul se arată mai emoționat chiar decît lăudătorul.
Se zice că cei mari constrîng cu multe cupe
Și torturează cu vin pe cel pe care se silesc să-l cerceteze
De este vrednic de prietenie; dacă faci poezii,
Să nu te amăgească niciodată gîndurile ascunse sub [pielea] vulpei.
Dacă recitai ceva lui Quintilius [Varus], zicea: « Îndreaptă
Ici și ici, dacă vrei »; dacă tăgăduiai că poți să faci mai bine,
După ce ai încercat zadarnic de două și de trei ori: te sfătuia
Să duci din nou pe nicovală versurile rău [ieșite] de la strung.
Dacă preferai să aperi păcatul în loc să-l dregi,
Nu socotea nici un cuvînt ca fiind de prisos și nici o silință zadarnică
De a te [face] să nu te iubești numai pe tine și ale tale, fără rival.
Bărbatul de gust și rezonabil va certa versurile slabe,
Va învinovăți pe cele necioplite, va nota [trăgînd] cu pana de-a curmezișul
Printr-un semn negru pe cele nedichisite, va tăia podoabele

Pretențioase, te va sili să dai mai puțină lumină celor clare,
Va denunța ce e spus în doi peri, va însemna ce trebuie schimbat,
Va fi un Aristarch și nu va zice: « În definitiv de ce să
Ofensez un prieten pentru niște fleacuri? »: fleacurile acestea
Vor duce odată în rele serioase pe cel luat în rîs și primit rău.
[Oamenii] se tem să atingă pe acela pe care îl știu poet apelpisit
Și fug de el ca de cel pe care îl chinuie scabia cea rea sau
Gălbinarea, sau furia religioasă și Luna mînioasă;
Copiii neprevăzători îl întărîtă și-l urmăresc.
Dacă acesta, pe cînd plutind în aer rîgîie versuri și se rătăcește
Ca păsărarul cu ochii după mierle
În puț sau în groapă, va striga mult și bine
« Ajutor », « hei cetățeni », nu va fi nimeni care să aibă grijă să-l scoată.
Dacă cineva se va îngriji să-i vină în ajutor, să arunce o punte,
Îi voi zice: « Oare știi tu că nu s-a aruncat acolo într-adins
Și că nu refuză a fi salvat? » și-i voi povesti moartea
Poetului sicilian. Empedocles, dorind să fie considerat
Zeu nemuritor, a sărit rece în Aetna fierbinte.
Să li se dea dreptul și să se permită poeților să piară:
Cine salvează [pe unul] fără voia lui, face aceeași [crimă] ca și ucigașul.
Nu o singură dată a făcut [isprava] asta și nu va fi
Om [ca oamenii], dacă va fi scos [din puț], nici nu va părăsi ambiția unei morți cu fală;
Și nu se explică satisfăcător, de ce tot fabrică versuri,
S-o fi pișat oare în cenușa părinților, sau s-o fi apropiat

Impur de vătămătorul loc trăznit: oricum are năbădăi și ca și ursul,
Dacă a putut să rupă grătarul care-i sta în cale al cuștii,
Recitatorul înverșunat va fugări pe învățat și neînvățat;
Pe cine însă îl va prinde, îl va ține și-l va omorî citindu[-i],
Nedînd drumul pielii, decît umflat de sînge [ca] lipitoarea.

NOTE BIBLIOGRAFICE

« Iubita » lui N. Bălcescu — « Națiunea », 1948, nr. 660, 11 iunie, p. 5; *Trei nuvele*, 1949, colecția « Contemporanul », și 1956, Editura Tineretului. Ms. în arhiva scriitorului.

Catină Damnatul — « Viața românească », 1948, nr. 7, decembrie, p. 34; *Trei nuvele*, 1949, colecția « Contemporanul », și 1956, Editura Tineretului. Ms. în arhiva scriitorului.

Noi vrem pămînt! — « Națiunea », 1948, nr. 827, 24 dec., p. 3; *Trei nuvele*, 1949, colecția « Contemporanul », și 1956, Editura Tineretului.

Necunoscut — « Contemporanul », 1952, 24 oct.; în antologia *Nuvele alese*, Editura de stat pentru literatură și artă, 1952. Ms. în arhiva scriitorului.

Misterele castelului de Tristenburg — « Jurnalul literar », 1939, nr. 10, 5 martie.

Fata răpită — « Revista Fundațiilor Regale », 1946, nr. 7, iulie, p. 515.

Nova mihi apparuit Beatrix — « Universul literar », XLII, 1926, nr. 51, 19 dec., p. 2. Ms., p. 1—3, 4, 5—7, 110.

Preistorie — « Viața literară », I, 1927, nr. 34, 22 ian., p. 2.

Vedenii — « Universul literar », XLIII, 1927, nr. 4, 23 ian., p. 55.

Ceasornicul — « Universul literar », XLIII, 1927, 1927 nr. 7, 13 febr., p. 101.

Mors Amoris — « Universul literar », XLIII, 1927, nr. 9, 27 febr., p. 137.

Idolatrie — « Sburătorul », IV, 1927, nr. 8, febr., p. 98.

Metamorfoze — « Sinteza », 1927, nr. 1, aprilie, p. 11.
Apariție — « Sinteza », 1927, nr. 3—4, iunie — iulie, p. 22.
Grădini — « Viața literară », II, 1927, nr. 62, 19 nov., p. 2 (semnată G. C.).
Tămul — « *Vremea* », XVI, 1944, nr. 733, 23 ian., p. 8. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 96.
Omagii Dianei — « Vremea », XVI, 1944, nr. 733, 23 ian., p. 8. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 92.
La apa Vavilonului — « Vremea », XVI, 1944, nr. 733, 23 ian., p. 8. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 79.
Împăcare — « Vremea », XVI, 1944, nr. 733, 23 ian., p. 8. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 95.
Anotimp confuz — « Vremea », XVI, 1944, nr. 733, 23 ian., p. 8; « Luceafărul », 1965, nr. 6, 13 martie (cu titlul *Anotimp*). Ms. « Lauda lucrurilor », p. 86.
Beatus ille, qui procul negotiis — « Vremea », XVI, 1944, nr. 733, 23 ian., p. 8.
Poetul — « Revista Fundațiilor Regale », Caiet de poezie, 1947, nr. 2, febr., p. 7. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 123.
La unghiile unei femei — « Revista Fundațiilor Regale », Caiet de poezie, 1947, nr. 2, febr., p. 10. Ms., p. 90.
Varza — « Revista Fundațiilor Regale », Caiet de poezie, 1947, nr. 2, febr., p. 11. Ms., p. 192, și Ms. « Lauda lucrurilor », p. 25.
Clavecin — « Revista Fundațiilor Regale », Caiet de poezie, 1947, nr. 2, febr., p. 14. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 88.
Avioane — « Revista Fundațiilor Regale », Caiet de poezie, 1947, nr. 2, febr., p. 16. Ms., p. 10.
Anatomie serafică — « Revista Fundațiilor Regale », Caiet de poezie, 1947, nr. 2, febr., p. 18. Ms., p. 8.
Părul Otiliei — « Revista Fundațiilor Regale », 1947, nr. 5, mai; « Luceafărul », 1964, nr. 16, 1 aug. Ms., p. 125, și Ms. « Lauda lucrurilor », p. 66.
Maiorului Iuri Alexeevici Gagarin — « Contemporanul », 1961, nr. 15, 14 aprilie. Ms., p. 109.
Vin cu mirodenii — « Contemporanul », 1965, nr. 9, 26 febr. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 31.
Obstacol invizibil — « Contemporanul », 1965, nr. 10, 5 martie. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 51.
Pămîntul — « Contemporanul », 1965, nr. 11, 12 martie. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 9.

[Fără titlu] — Ms., p. 27.
Apa — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 8.
Ceai — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 30. Publicată postum în « Ateneu », 1966, iunie, p. 7.
Sarmisegetuza — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 62.
Bacchanală [Variantă] — Ms., p. 12.
Procreație — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 17.
Păsări minunate — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 49. Publicată postum în « Contemporanul », 1965, nr. 12, 19 martie.
Lete — Ms., p. 91 și 128. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 85. Publicată postum în « Viața românească », 1965, nr. 6, p. 11.
Moarte serafică [Variantă] — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 89. Este o versiune nepublicată a poeziei *Anatomie serafică* (vezi acest volum, p. 137), apărută în 1947.
Muzul Ciconilor — Ms., p. 64, 65, 66 (trei còpii). Ms. « Lauda lucrurilor », p. 111. Publicată postum în « Ateneu », 1966, iunie, p. 7.
Temenea — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 77.
Vita nuova — Ms., p. 189. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 118.
Minie — Ms., p. 99, 171 verso (două còpii). Publicată postum în « Ateneu », 1966, iunie, p. 7.
Cîntec de leagăn — Ms., p. 22, 204 (două còpii). Ms. « Lauda lucrurilor », p. 120.
Doină — Ms., p. 39, 40 (două còpii). Ms. « Lauda lucrurilor », p. 119.
[Parafrază] — Ms., p. 202, 203 (trei variante). Este o altă parafrază, comparînd cu cele de sub titlul *Mai tare decît bronzul*, din *Opere*, vol. 2, p. 245. Ultimele două versuri apar în *Cu cei care muncesc*, ed. cit., p. 44.
Catul — Ms. traducerii din Horațiu.
Traduceri libere din Horațiu] — Ms. traducerii din Horațiu. *Oda lui Orație* figurează și în Ms. « Lauda lucrurilor », p. 110.

Horațiu: « Opere » — Ms. inedit în arhiva scriitorului.

CUPRINS

NUVELE

ALTE POEZII

HORAŢIU: OPERE — traducere juxtalineară

Ode

Epode

Satire

Epistole

A
B
P
L
V
C
A
A
E
E
V
C
I

Post

Trad

Lector: CHIRATA DUMITRU
Tehnoredactor: ION GHICA

Bun de tipar 31 I 1976. Tiraj 3240 ex. legate 1/1. Coli ed. 18,26. Coli tipar 15.

Tiparul executat sub comanda nr. 410 la Intreprinderea Poligrafică „Arta Grafică" Calea Şerban Vodă 133, Bucureşti — Republica Socialistă România